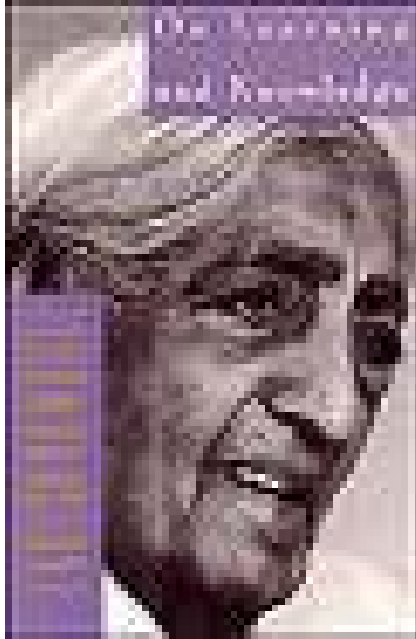

J. KRISHNAMURTI

BÀN VỀ
HỌC HÀNH VÀ HIỂU BIẾT
ON LEARNING AND KNOWLEDGE

Lời dịch: Ông Không

www.jkrishnamurtiongkhong.com

– Tháng 9-2009 –

*Chân thành cám ơn TÂM ĐIỀU – Thư Viện Hoa Sen (USA)
đã gửi tặng sách nguyên bản tiếng Anh: ‘On Learning and
Knowledge’*

On Learning and Knowledge

J. Krishnamurti

HarperSanFrancisco
A Division of HarperCollinsPublishers

Sự thăng hoa của con người không nằm trong sự hiểu biết được tích lũy. . . . Những người khoa học và những người khác đã nói con người chỉ có thể tiến hóa bằng cách có nhiều thêm và nhiều thêm hiểu biết, vươn lên, thăng hoa. Nhưng hiểu biết luôn luôn là quá khứ; và nếu không có sự tự do khỏi quá khứ, sự thăng hoa của anh ấy sẽ luôn luôn bị giới hạn. Nó sẽ luôn luôn bị giam cầm vào một khuôn mẫu đặc biệt. Chúng ta đang nói có một loại học hành khác, mà là thấy rõ ràng, toàn bộ, tổng thể toàn chuyển động của hiểu biết. Hiểu biết là cần thiết; ngược lại bạn không thể sống, nhưng chính hiểu rõ được sự giới hạn của nó là có sự thấu triệt vào toàn chuyển động của nó. Chúng ta đã chấp nhận hiểu biết như điều tự nhiên, và sống cùng hiểu biết, và tiếp tục vận hành hiểu biết cho phần còn lại thuộc sống của chúng ta, nhưng chúng ta đã không bao giờ tự hỏi chính hiểu biết là gì, và sự liên hệ của nó đối với tự do là gì, sự liên hệ của nó đối với điều gì đang thực sự xảy ra là gì. Chúng ta đã quen thuộc chấp nhận tất cả điều này. Đó là thành phần trong sự giáo dục và tình trạng bị quy định của chúng ta.

Ojai, 15 tháng tư 1979

Nội dung

- 8 Lời tựa
- 11 Madras, 22 tháng mười 1958
- 18 Bombay, 24 tháng hai 1957
- 26 Người Học thức hay người Thông minh? Từ quyển
Bình phẩm về sống Tập 1
- 23 Từ quyển *Sổ tay của Krishnamurti*,
Paris, tháng chín 1961
- 39 Saanen, 19 tháng bảy 1970
- 46 Brockwood Park, 12 tháng chín 1970
- 53 Saanen, 15 tháng bảy 1973
- 65 Brockwood Park, 6 tháng chín 1973
- 95 Brockwood Park, 31 tháng tám 1978
- 118 Ojai, 15 tháng tư 1979
- 132 Nói chuyện cùng học sinh, Rajghat, 22 tháng mười hai
1952
- 137 New Delhi, 17 tháng hai 1960
- 151 Madras, 23 tháng mười hai 1964
- 157 Bombay, 21 tháng hai 1965
- 163 Saanen, 4 tháng tám 1965
- 173 Bombay, 16 tháng hai 1966
- 189 Saanen, 12 tháng bảy 1964
- 166 Madras, 16 tháng mười hai 1959
- 200 Từ quyển *Sổ tay của Krishnamurti*, Paris, tháng chín
1961

Lời tựa

Jiddu Krishnamurti được sinh ra ở Ấn độ năm 1895 và, lúc 13 tuổi, được bảo trợ bởi Tổ Chức Huyền bí học Theosophical Society, đã công nhận ông là phương tiện cho “Thầy Thế Giới” mà sự xuất hiện của ông đã được công bố từ trước. Chẳng mấy chốc K đã nổi lên như một người thầy, không thể phân hạng, không thỏa hiệp và đầy quyền năng; những nói chuyện và những tác phẩm của ông không liên quan đến bất kỳ tôn giáo đặc biệt nào và cũng không thuộc phương Đông hay phương Tây nhưng dành cho toàn thế giới. Cương quyết phủ nhận hình ảnh đấng Cứu thế, vào năm 1929 ông tuyên bố giải tán tổ chức to lớn và giàu có đã được xây dựng quanh ông và tuyên bố sự thật là “một mảnh đất không lối vào”, không thể tiếp cận được bởi bất kỳ tôn giáo, triết lý hay giáo phái chính thức nào.

Trong suốt sống còn lại K liên tục phủ nhận danh vị đạo sư mà những người khác cố gắng ép buộc ông phải nhận. Ông tiếp tục thu hút vô số người khắp thế giới nhưng khẳng định không là uy quyền, không muốn những môn đồ, và luôn luôn nói chuyện như một cá thể cùng một cá thể khác. Tâm điểm những lời giáo huấn của ông là nhận ra rằng những thay đổi cơ bản trong xã hội chỉ có thể được tạo ra bởi sự thay đổi của ý thức cá thể. Sự cần thiết phải hiểu rõ về chính mình và hiểu rõ những ảnh hưởng gây tách rời, gây giới hạn của tình trạng bị quy định thuộc quốc gia và tôn giáo liên tục được

nhấn mạnh. Krishnamurti luôn luôn vạch ra sự cần thiết cấp bách phải có được sự khoáng đạt, phải có được “không gian bao la trong bộ não” mà trong đó có năng lượng vô hạn. Điều này dường như đã là nguồn suối của sự sáng tạo riêng của ông và cốt lõi cho những ảnh hưởng to tát của ông đối với vô số người khắp thế giới.

Ông tiếp tục giảng thuyết khắp thế giới cho đến khi qua đời năm 1986 ở tuổi chín mươi. Những nói chuyện, những đối thoại, những lá thư và những bài viết trên báo của ông đã được tổng hợp thành hơn sáu mươi quyển. Từ những lời giáo huấn nhiều như thế một loạt những quyển sách có đề mục này đã được biên soạn, mỗi quyển sách tập trung vào một đề tài có liên quan đặc biệt và khẩn cấp trong sống hàng ngày của chúng ta.

Madras, 22 tháng mười 1958

Vấn đề của chúng ta là cái trí, cái trí mà bị quy định, bị định hình, mà đang là vật đùa giỡn của mọi ảnh hưởng, mọi văn hóa, cái trí mà là kết quả của quá khứ, bị chất nặng bởi vô số những trải nghiệm, những kỷ niệm. Làm thế nào một cái trí như thế sẽ được tự do khỏi tất cả điều này và là một cá thể tổng thể? Tôi nói điều đó có thể được chỉ khi nào có sự tìm hiểu đúng đắn, nghiêm túc về chính cái ngã – cái ngã không phải là *linh hồn* hay tạm gọi là *cái ngã cao hơn* nào đó, bởi vì lại nữa những thứ này chỉ là những từ ngữ. Tôi đang nói về cái ngã của sự tồn tại hàng ngày, cái ngã mà tức giận, cái ngã mà tham vọng, mà bị tổn thương, mà muốn được thấy, mà rất ham thích, mà nói, ‘Tôi phải được an toàn’, ‘Tôi phải nghĩ về vị trí của tôi’, và vân vân. Đó là cái ngã duy nhất mà chúng ta có. Cái ngã cao hơn, cái siêu ngã, chỉ là một học thuyết, một ý tưởng, một không-thực sự; và chẳng tốt lành gì khi theo đuổi điều không-thực sự, bởi vì việc đó chỉ dẫn đến ảo tưởng. Tôi biết tất cả những quyển sách thiêng liêng đều nói về cái siêu ngã, dù đó là bất kỳ thứ gì, và đối với một con người bị trói buộc trong cái tôi hàng ngày nó là một tẩu thoát tuyệt vời. Anh ấy càng phỏng đoán nhiều bao nhiêu, anh ấy càng viết về nó nhiều bao nhiêu, anh ấy càng nghĩ rằng anh ấy là người tôn giáo nhiều bấy nhiêu. Nhưng tôi nói rằng nếu bạn có thể tìm hiểu cái ngã mà tất cả chúng

ta đều biết, cái ngã của chuyển động hàng ngày, vậy thì qua sự hiểu rõ về chính mình đó, qua sự phân tích cẩn thận, qua sự quan sát cẩn thận, bạn sẽ phát giác rằng bạn có thể phá vỡ tất cả những ảnh hưởng gây quy định tư tưởng.

Một vấn đề khác là tư tưởng, bởi chính qui trình suy nghĩ của nó, tự-quy định chính nó. Không phải thế sao? Bất kỳ tư tưởng nào bạn có đều gây ảnh hưởng cái trí. Dù rằng tư tưởng đó là tốt lành hay xấu xa, hung tợn hay hiền lành, tinh tế hay ranh mãnh – dù tư tưởng là gì chẳng nữa, nó định hình cái trí. Vì vậy suy nghĩ là gì? Chắc chắn, suy nghĩ là phản ứng của điều gì bạn biết. Sự hiểu biết phản ứng, và chúng ta gọi nó là suy nghĩ. Làm ơn, hãy quan sát nó. Nếu bạn tỉnh táo, nhận biết được qui trình suy nghĩ riêng của bạn, bạn sẽ thấy rằng bất kỳ điều gì bạn suy nghĩ đã định hình cái trí rồi; và một cái trí bị định hình bởi tư tưởng không còn được tự do, và thế là nó không là một cái trí cá thể.

Vì vậy hiểu rõ về chính mình không là một qui trình của sự tiếp tục suy nghĩ nhưng là đang loại bỏ, đang kết thúc suy nghĩ. Nhưng bạn không thể kết thúc suy nghĩ bởi bất kỳ lừa gạt nào, bởi phủ nhận, bởi kiểm soát, bởi kỷ luật. Nếu bạn làm như thế, bạn vẫn còn bị trói buộc trong lãnh vực của tư tưởng. Suy nghĩ chỉ có thể kết thúc khi bạn biết toàn nội dung của người suy nghĩ, và thế là người ta bắt đầu thấy có được sự hiểu rõ về chính mình là quan trọng biết chừng nào. Hầu hết chúng ta đều hài lòng với sự hiểu rõ hời hợt về chính mình bởi những linh tinh trên bề mặt, kiến thức ABC sơ đẳng thông thường của tâm lý. Chẳng tốt lành gì khi đọc vài quyển sách về tâm lý, lượm lặt một chút ít, rồi nói rằng bạn hiểu biết. Đó chỉ là đang áp đặt cái trí vào điều gì bạn đã đọc được. Vì vậy bạn phải bắt đầu hỏi *học hành* là gì. Bạn thấy sự liên quan giữa hiểu rõ về chính mình và học hành? Một cái trí có hiểu rõ về chính nó là đang học hành, trái lại một

cái trí mà chỉ áp đặt hiểu biết được thu lượm vào chính nó rồi nghĩ rằng đó là hiểu rõ về chính nó chỉ đang tích lũy. Một cái trí tích lũy không bao giờ có thể học hành. Làm ơn hãy quan sát. Bạn có khi nào học hành? Bạn có khi nào tìm ra liệu bạn học hành bất kỳ thứ gì, hay liệu bạn chỉ tích lũy thông tin?

Nếu không có hiểu rõ về chính mình không có cá thể. Bạn đọc câu phát biểu này, phản ứng của bạn đến nó là gì? Bạn không hỏi, ‘Ông có ý gì qua câu phát biểu đó?’ Đó là, bạn nói, ‘Hãy giải thích, và tôi sẽ hoặc đồng ý hoặc không-đồng ý với ông’, rồi sau đó bạn nói rằng bạn đã học hành điều gì đó. Nhưng đó là học hành? Học hành là một vấn đề của đồng ý hay không-đồng ý? Bạn không thể tìm hiểu câu hỏi đó mà không có đồng ý hay không-đồng ý? Chắc chắn bạn muốn tìm ra liệu câu phát biểu đó đúng hay sai, không phải liệu bạn đồng ý hay không-đồng ý. Không ai thêm lưu tâm liệu bạn đồng ý hay không-đồng ý, nhưng nếu bạn tự-tìm ra cho chính mình liệu câu phát biểu đó có sự thật trong nó hay không, vậy là bạn thực sự đang bắt đầu thấy, học hành.

Vì vậy một cái trí mà đồng ý hay không-đồng ý, mà đến một kết luận, không thể học hành. Một cái trí chuyên biệt hóa không bao giờ là một cái trí sáng tạo. Cái trí mà đã tích lũy, mà đã đắm chìm trong hiểu biết, không thể học hành. Muốn học hành phải có một trạng thái mới mẻ; phải có một cái trí mà nói, ‘Tôi không biết, nhưng tôi sẵn lòng học hành. Hãy giải thích cho tôi’. Và nếu không có ai giải thích, nó bắt đầu tìm hiểu về chính nó. Nó không bắt đầu từ một điểm cố định và chuyển động đến một điểm cố định khác. Đó là điều gì chúng ta làm, phải không? Chúng ta đến một kết luận, và từ điểm cố định đó chúng ta nghĩ nhiều hơn và nhiều hơn đến một kết luận khác. Và qui trình này chúng ta gọi là học hành. Nhưng nếu bạn quan sát, bạn bị trôi vào một cái cọc và chỉ

chuyển động đến một cái cọc khác. Đó không là học hành gì cả. Học hành cần đến một cái trí sẵn lòng học hành nhưng không vì mục đích thêm vào cho nó. Bởi vì khoảnh khắc bạn bị trói buộc trong thêm vào cho bạn, bạn đã ngừng học hành. Vì vậy hiểu rõ về chính mình không là một qui trình của thêm vào. Điều gì bạn đang học hành là về cái ngã, về những phương cách của cái trí. Bạn đang học hành về những ranh ma của nó, những tinh tế của nó, những động cơ của nó, những khả năng lạ thường của nó, chiều sâu của nó, bao la của nó. Và muốn học hành bạn phải tiếp cận bằng sự khiêm tốn cực kỳ. Một con người có sự hiểu biết tích lũy không bao giờ có thể biết được khiêm tốn. Anh ấy có thể nói về khiêm tốn, anh ấy có thể trích dẫn những từ ngữ về khiêm tốn, nhưng anh ấy không có ý thức của khiêm tốn. Cái người mà học hành có sự khiêm tốn từ cơ bản.

Vậy là chúng ta có vấn đề của tạo ra cá thể đúng đắn này. Một cá thể như thế không thể tạo ra được nếu không qua hiểu rõ về chính mình, và bạn phải học hành về cái ngã. Không thể có bất kỳ chỉ trích nào về điều gì bạn tìm được, và không thể có bất kỳ nhận dạng nào với điều gì bạn tìm được, bởi vì bất kỳ nhận dạng, bào chữa, hay chỉ trích nào đều là kết quả của sự tích lũy, và vì vậy bạn không còn học hành. Làm ơn hãy thấy sự quan trọng của điều này. Nghe ra nó có vẻ rất mâu thuẫn, nhưng không phải vậy. Nếu bạn muốn quan sát, bạn sẽ thấy học hành là cần thiết biết chừng nào, và muốn học hành phải có một ý thức của khiêm tốn tuyệt đối, và không có khiêm tốn nếu có sự chỉ trích về điều gì bạn thấy trong chính bạn. Tương tự, nếu bạn thấy điều gì đó tốt lành và đồng hóa chính bạn với điều đó, vậy thì bạn không còn học hành. Vì vậy một cái trí có thể học hành là một cái trí cá thể đúng đắn, không phải cái trí đã tích lũy. Lúc này chúng ta luôn luôn đang thêm vào những tích lũy của chúng ta.

Ví dụ, bạn có khi nào tìm hiểu trải nghiệm là gì? Hãy quan sát, đừng chỉ lắng nghe tôi nhưng hãy quan sát cái trí riêng của bạn và thâm nhập vào nó khi tôi đang nói chuyện. Khi bạn nói, ‘Tôi đã có một trải nghiệm’, bạn có ý gì qua từ ngữ đó? *Trải nghiệm* có nghĩa – phải không? – một cảm xúc, một phản ứng mà có thể được công nhận. Tôi công nhận rằng tôi đang có một trải nghiệm lý thú hay một trải nghiệm buồn bực. Tôi công nhận nó bởi vì trước kia tôi đã có một trải nghiệm tương tự. Thế là những trải nghiệm trước kia quy định trải nghiệm hiện tại. Nó không là một trải nghiệm mới mẻ. Nếu nó là một trải nghiệm mới mẻ, ngay tức khắc nó được công nhận và được diễn giải và được đẩy vào cái cũ kỹ. Vậy là mỗi trải nghiệm quy định cái trí, bởi vì tất cả trải nghiệm được công nhận bằng phương tiện của trải nghiệm trước kia. Vậy là trải nghiệm không bao giờ là một nhân tố giải thoát.

Trong khi toàn thế giới đang phát triển những kỹ thuật viên, những người chuyên môn, với mọi tư tưởng đều bị định hình và bị quy định, không thể có khả năng cho bất kỳ người nào để là một cá thể. Khả năng là một cá thể chỉ hiện diện khi bạn bắt đầu hiểu rõ và học hành về chính bạn, không qua những quyển sách, bởi vì cái ngã – bạn là gì – không thể được hiểu rõ qua người khác. Bạn phải tự-quan sát nó, và bạn có thể quan sát nó bằng sự rõ ràng, mãnh liệt, và sự hướng dẫn có mục đích chỉ trong liên hệ. Cách bạn cư xử, cách bạn nói chuyện, cách bạn nhìn một cái cây hay một bông hoa, cách bạn nói với người giúp việc, chuyển động của hai bàn tay, đôi mắt của bạn, mọi thứ sẽ phơi bày, nếu bạn tỉnh táo, cái trí của bạn làm việc như thế nào, và cái trí là cái ngã. Nó có thể sáng chế siêu ngã – hay nó có thể sáng chế địa ngục – nhưng nó vẫn còn là cái trí.

Nếu cái trí không tự-hiểu rõ về chính nó, không thể có tự do. Tự do không thể đến bằng sự tích lũy. Bạn phải học hành cái trí là vật lạ thường như thế nào. Nó là vật kỳ diệu nhất mà chúng ta có, nhưng chúng ta không biết cách sử dụng nó. Chúng ta chỉ sử dụng nó tại những mức độ nào đó, những mức độ tự cho mình là trung tâm được đặc biệt hóa. Nó là một dụng cụ tuyệt vời, một vật sống mà chúng ta vẫn còn chưa biết đến bao nhiêu. Chúng ta chỉ biết những dải hơi hợt, những tầng mỏng mỏng của ý thức, nhưng chúng ta không biết tổng thể sự hiện diện của cái trí, những chiều sâu lạ thường. Và bạn không thể biết nó chỉ bằng cách phỏng đoán về nó. Bạn chỉ có thể học hành về nó, và muốn học hành bạn phải trao chú ý trọn vẹn. Chú ý khác hẳn tập trung. Tập trung chỉ làm chật hẹp cái trí, nhưng chú ý là một trạng thái trong đó mọi thứ hiện diện.

Vì vậy điều gì quan trọng cho một con người tôn giáo không phải là sự lặp lại điều gì anh ấy đã học hành từ những quyển sách hay những trải nghiệm mà tình trạng bị quy định của anh ấy đã chiếu rọi, nhưng quan tâm đến sự hiểu rõ về chính anh ấy mà không có bất kỳ ảo tưởng, không có bất kỳ che đậy, không có bất kỳ biến dạng – thấy mọi sự việc sự vật trong chính anh ấy như chúng là. Và muốn thấy mọi thứ như chúng thực sự là là một công việc gian nan cực kỳ. Tôi không hiểu liệu bạn đã từng thực hiện nó. Tôi không hiểu liệu bạn đã từng quan sát bất kỳ thứ gì mà không tô màu nó, mà không biến dạng nó, mà không đặt tên nó. Tôi gọi ý bạn cố gắng nhìn ngắm điều gì bạn gọi là tham lam, hay ganh ghét, và thấy rằng khi nhìn ngắm nó khó khăn làm sao đâu, bởi vì những từ ngữ *tham lam*, *ganh ghét*, chuyên chở cùng chúng một ý nghĩa chỉ trích. Bạn có lẽ là một người tham lam, một người tham vọng; nhưng muốn quan sát cảm giác,

cảm xúc của tham vọng mà không chỉ trích nó, chỉ quan sát nó, đòi hỏi, như bạn sẽ thấy, khả năng lạ thường.

Tất cả điều này là một phần của hiểu rõ về chính mình, và nếu không có hiểu rõ về chính mình, dù bạn làm bất kỳ điều gì, đổi mới, có mọi loại cách mạng, những người siêu lãnh đạo, những người siêu chính trị, bạn sẽ không bao giờ có thể tạo ra một thế giới trong đó cá thể trở thành một sinh vật tổng thể và thế là có thể gây ảnh hưởng xã hội. Vì vậy nếu bạn quan tâm điều này, chúng ta sẽ tìm hiểu nó rất, rất nghiêm túc. Nhưng nếu bạn chỉ muốn hỏi hột tìm hiểu nó, tốt hơn đừng làm như thế. Thà rằng có một ít người thực sự rất nghiêm túc còn hơn là có nhiều người là những người theo sau. Điều gì cần thiết là trạng thái đúng đắn, một cái trí đúng đắn mà bắt đầu tìm hiểu bên trong nó. Một cái trí như thế sẽ tự-tìm được cho chính nó điều được gọi là sự thật.

Bombay, 24 tháng hai, 1957

Bởi vì sống rất phức tạp, đối với tôi dường như người ta phải tiếp cận nó bằng cách đơn giản tuyệt đối. Sống là một phức tạp lạ lùng của đấu tranh, của đau khổ, của những niềm vui qua mau, và, có lẽ đối với vài người, sống là sự tiếp tục thích thú của một thỏa mãn mà họ đã trải qua. Khi đối diện với tiến hành phức tạp lạ lùng này mà chúng ta gọi là sự tồn tại, chắc chắn chúng ta phải tiếp cận nó rất đơn giản; bởi vì chính cái trí đơn giản mới thực sự hiểu rõ vấn đề, không phải cái trí sành sỏi, không phải cái trí bị chất nặng bởi sự hiểu biết. Nếu chúng ta muốn hiểu rõ điều gì đó rất phức tạp, chúng ta phải tiếp cận nó rất đơn giản, và trong trường hợp đó có sẵn sự khó khăn của chúng ta – bởi vì chúng ta luôn luôn tiếp cận những vấn đề của chúng ta bằng những khẳng định, bằng những phỏng đoán hay những kết luận, và vì vậy chúng ta không bao giờ được tự do để tiếp cận chúng bằng sự khiêm tốn mà chúng đòi hỏi.

Thuần túy lắng nghe bằng từ ngữ hay trí năng chẳng có ý nghĩa gì cả khi chúng ta phải đối diện với những vấn đề phức tạp. Vì vậy chúng ta hãy cố gắng lắng nghe, ít ra vào lúc này, không chỉ trên mức độ từ ngữ, hay bằng những kết luận nào đó mà có lẽ cái trí đã đến được, nhưng bằng ý thức của khiêm tốn để cho cùng nhau bạn và tôi có thể tìm hiểu toàn vấn đề của hiểu biết này.

Xóa sạch ảnh hưởng của hiểu biết là sự cách mạng cơ bản; xóa sạch ảnh hưởng của hiểu biết là sự khởi đầu của khiêm tốn. Chỉ cái trí khiêm tốn mới có thể hiểu rõ điều gì là sự thật và điều gì là giả dối và vì vậy có thể tránh xa những điều giả dối và theo đuổi điều gì là sự thật. Nhưng hầu hết chúng ta đều tiếp cận sống bằng hiểu biết, hiểu biết là điều gì chúng ta đã học hành, điều gì chúng ta đã được dạy bảo, và điều gì chúng ta đã lượm lặt trong những việc xảy ra và những biến cố của sống. Hiểu biết này trở thành hậu cảnh của chúng ta, tình tạng bị quy định của chúng ta. Nó định hình những tư tưởng của chúng ta; nó bắt buộc chúng ta tuân phục đến khuôn mẫu của cái gì đã là. Nếu chúng ta muốn hiểu rõ bất kỳ điều gì, chúng ta phải tiếp cận nó bằng sự khiêm tốn; và chính hiểu biết khiến cho chúng ta thành không-khiêm tốn. Bạn không nhận thấy rằng khi bạn biết, bạn không còn tìm hiểu cái gì là hay sao? Khi bạn biết rồi, bạn không đang sống gì cả. Chỉ cái trí đang xóa sạch ảnh hưởng của điều gì nó đã thu lượm, mà là đang thực sự xóa sạch chứ không phải đang dùng trí năng xóa sạch điều gì nó đã biết, cái trí đó mới có thể hiểu rõ. Và đối với hầu hết chúng ta, hiểu biết trở thành uy quyền, sự hướng dẫn mà nhốt chặt chúng ta bên trong nơi trú ẩn của xã hội, bên trong những giới hạn của sự kính trọng. Hiểu biết là trung tâm mà từ đó chúng ta đánh giá, nhận xét, mà từ đó chúng ta chỉ trích, chấp thuận, hay khước từ.

Liệu cái trí có thể tự-làm tự do chính nó khỏi hiểu biết? Liệu trung tâm của cái ngã đó, mà cơ bản là sự tích lũy của hiểu biết, có thể được làm tan biến, để cho cái trí thực sự khiêm tốn, vô nhiễm, và vì vậy có thể trực nhận điều gì là sự thật?

Rốt cuộc, chúng ta biết cái gì? Chúng ta chỉ biết những sự kiện, hay điều gì chúng ta đã được dạy bảo về những sự

kiện. Khi tôi tự tìm hiểu và hỏi mình, ‘Tôi thực sự biết điều gì?’ Tôi thấy rằng tôi thực sự chỉ biết điều gì đã được dạy bảo cho tôi, một phương pháp kỹ thuật, một nghề nghiệp, cộng thêm thông tin mà tôi đã thu lượm trong sự liên hệ hàng ngày của sự thách thức và đáp lại. Ngoại trừ điều đó, tôi biết điều gì? Bạn biết điều gì? Chắc chắn điều gì chúng ta biết là điều gì chúng ta đã được dạy bảo hay điều gì chúng ta đã lượm lặt từ những quyển sách và từ những ảnh hưởng của môi trường sống. Sự tích lũy của điều gì chúng ta đã lượm lặt hay đã được dạy này phản ứng đến môi trường sống, thế là cũng có thêm nữa hậu cảnh của điều gì chúng ta gọi là hiểu biết.

Vì vậy liệu cái trí, mà đã được sắp xếp vào chung bởi hiểu biết, có thể xóa sạch ảnh hưởng của điều gì nó đã thu lượm và thế là hoàn toàn cởi bỏ uy quyền? Chính uy quyền của hiểu biết mới làm cho chúng ta kiêu ngạo, tự phụ, và có sự khiêm tốn chỉ khi nào uy quyền đó được cởi bỏ, không phải lý thuyết nhưng thực sự, để cho chúng ta có thể tiếp cận toàn tiến hành phức tạp của sự tồn tại bằng một cái trí mà không biết. Liệu cái trí có thể tự-làm tự do chính nó khỏi điều mà nó đã biết?

Chúng ta có thể thấy rằng có nhiều sự chuyên chế trong thế giới, và sự chuyên chế đó đang lan tràn; có sự ép buộc, có sự đau khổ, cả phần vật chất lẫn bên trong, và sự đe dọa liên tục của chiến tranh; và với một thế giới như thế chắc chắn phải có loại thay đổi cơ bản trong suy nghĩ của chúng ta. Nhưng hầu hết chúng ta lại nghĩ rằng hành động quan trọng hơn suy nghĩ; chúng ta muốn biết phải làm gì cho tất cả những vấn đề phức tạp này, và chúng ta quan tâm nhiều đến hành động đúng đắn hơn là đến sự tiến hành của suy nghĩ mà sẽ tạo ra hành động đúng đắn.

Bây giờ, chắc chắn sự tiến hành của suy nghĩ không thể được chuyển thành mới mẻ chừng nào người ta còn bắt đầu bằng sự suy nghĩ từ bất kỳ giả thuyết nào, từ bất kỳ kết luận nào. Vì vậy tôi phải tự-hỏi chính tôi, cũng như bạn phải tự-hỏi chính bạn, liệu cái trí có thể xóa sạch sự ảnh hưởng của hiểu biết mà nó đã thu lượm; bởi vì hiểu biết trở thành uy quyền, mà tạo ra sự kiêu ngạo, và với sự kiêu ngạo lẫn tự phụ đó có ý thức hay không-ý thức chúng ta quan sát sống, và thế là không bao giờ chúng ta tiếp cận bất kỳ thứ gì bằng sự khiêm tốn.

Tôi biết bởi vì tôi đã học hành, tôi đã trải nghiệm, tôi đã thu lượm, hay tôi hướng dẫn tư tưởng và hoạt động của tôi dựa vào học thuyết nào đó mà tôi tuân phục. Thế là dần dần tôi thiết lập toàn tiến trình của uy quyền này trong chính tôi, uy quyền của người trải nghiệm, của người mà biết. Và vấn đề của tôi là: liệu tôi, người đã thu lượm quá nhiều hiểu biết, người đã học hành quá nhiều, người đã có quá nhiều trải nghiệm, có thể xóa sạch ảnh hưởng của tất cả điều đó? Bởi vì không thể có một thay đổi cơ bản nếu không có xóa sạch sự ảnh hưởng của hiểu biết. Chính xóa sạch ảnh hưởng của hiểu biết là sự khởi đầu của một thay đổi như thế, phải không?

Chúng ta có ý gì qua từ ngữ *thay đổi*? Thay đổi chỉ là một chuyển động từ hiểu biết mà tôi đã tích lũy để đến những lãnh vực khác của đang biết, đến những giả thuyết và những học thuyết mới được chiếu rọi từ quá khứ? Thông thường, đây là điều gì chúng ta có ý về từ ngữ *thay đổi*, phải không? Khi tôi nói tôi phải thay đổi, tôi suy nghĩ dựa vào thay đổi đến cái gì đó mà tôi biết rồi. Khi tôi nói tôi phải tốt lành, tôi có một ý tưởng, một công thức, một khái niệm của tốt lành là gì. Nhưng đó không là sự nở hoa của tốt lành. Sự nở hoa của tốt lành chỉ đến khi nào tôi hiểu rõ sự tiến hành và sự tích lũy của hiểu biết, và trong sự xóa sạch sự ảnh hưởng của điều gì

tôi biết. Vậy thì có thể có một cách mạng, một thay đổi cơ bản. Nhưng chỉ chuyển động từ cái đã được biết sang cái đã được biết không là thay đổi gì cả.

Tôi hy vọng tôi đang giải thích rõ ràng, bởi vì bạn và tôi phải cần thay đổi cơ bản, trong một phương hướng cách mạng, triệt để. Nó là một sự kiện hiển nhiên rằng chúng ta không thể tiếp tục như chúng ta là. Những sự việc thảm khốc đang xảy ra trong thế giới đòi hỏi một tiếp cận đến tất cả những vấn đề này từ một quan điểm hoàn toàn khác hẳn, cùng một quả tim và cái trí hoàn toàn khác hẳn. Đó là lý do tại sao tôi phải hiểu rõ làm thế nào để tạo ra trong chính tôi sự thay đổi cơ bản này. Và tôi thấy rằng tôi có thể thay đổi chỉ khi nào tôi đang xóa sạch sự ảnh hưởng của điều gì tôi đã biết. Làm tự do cái trí khỏi hiểu biết trong chính nó là một thay đổi cơ bản, bởi vì lúc đó cái trí khiêm tốn, và chính sự khiêm tốn đó tạo ra một hành động hoàn toàn mới mẻ. Chừng nào cái trí còn đang tìm hiểu, đang so sánh, đang suy nghĩ dựa vào ‘nhiều hơn’, rõ ràng nó không thể hành động mới mẻ. Và liệu tôi, người ganh ghét, tham lợi, có thể thay đổi hoàn toàn, để cho cái trí của tôi không còn đang kiểm được, đang so sánh, đang ganh đua? Nói cách khác, liệu cái trí của tôi có thể tự-làm trống không chính nó và trong ngay sự tiến hành tự-làm trống không chính nó đó có thể khám phá hành động mới mẻ?

Vậy là liệu có thể tạo ra một thay đổi cơ bản mà không là kết quả của một hành động thuộc ý chí, mà không chỉ là kết quả của ảnh hưởng, áp lực? Thay đổi bị đặt nền tảng trên ảnh hưởng, áp lực, trên một hành động của ý chí, không là thay đổi gì cả. Điều đó rõ ràng nếu bạn tìm hiểu nó. Và nếu tôi cảm thấy sự cần thiết của một thay đổi cơ bản, hoàn toàn bên trong chính tôi, chắc chắn tôi phải tìm hiểu tiến trình của hiểu biết, mà hình thành cái trung tâm từ đó tất cả những trải

nghiệm xảy ra. Có một trung tâm trong mỗi người chúng ta mà là kết quả của trải nghiệm, của hiểu biết, của ký ức, và tùy theo trung tâm đó chúng ta hành động, chúng ta ‘thay đổi’, và chính xóa sạch ảnh hưởng của trung tâm đó, chính tan biến của ‘cái tôi’ đó, của cái ngã đó, của qui trình tích lũy đó, tạo ra một thay đổi cơ bản. Nhưng điều đó đòi hỏi sự làm việc gian khổ mà được bao hàm trong sự hiểu rõ về chính mình.

Tôi phải tự-biết về chính tôi như tôi là, không phải như tôi nghĩ tôi nên là. Tôi phải tự-biết về chính tôi như cái trung tâm từ đó tôi đang hành động, từ đó tôi đang suy nghĩ, cái trung tâm được cấu thành của sự hiểu biết được tích lũy, của những giả thuyết, của trải nghiệm quá khứ, tất cả mọi thứ mà đang ngăn cản một cách mạng bên trong, một thay đổi cơ bản của chính tôi. Và bởi vì chúng ta có quá nhiều những phức tạp trong thế giới tại thời điểm hiện nay, cùng quá nhiều những thay đổi hời hợt đang diễn ra, rất cần thiết phải có sự thay đổi cơ bản này trong cá thể; bởi vì chỉ có cá thể, và không phải tập thể, mới có thể tạo ra một thế giới mới mẻ.

Hãy quan sát điều này, liệu bạn và tôi như hai thực thể có thể thay đổi, không phải hời hợt nhưng cơ bản, để cho có sự tan biến của trung tâm đó mà từ đó tất cả sự tự phụ, tất cả ý thức của uy quyền nảy sinh, trung tâm đó mà luôn luôn tích lũy, trung tâm đó mà được cấu thành của hiểu biết, trải nghiệm, ký ức?

Đây là một câu hỏi không thể được trả lời bằng từ ngữ. Tôi đưa nó ra chỉ vì mục đích đánh thức suy nghĩ của bạn, tìm hiểu của bạn, để cho bạn sẽ một mình bắt đầu chuyến hành trình. Bởi vì bạn không thể bắt đầu chuyến hành trình này bằng sự giúp đỡ của một người khác; bạn không thể có một đạo sư để chỉ bảo cho bạn phải làm gì, phải tìm kiếm cái gì. Nếu bạn được chỉ bảo, vậy thì bạn không còn đang thực

hiện chuyển hành trình. Nhưng liệu bạn không thể bắt đầu chuyển hành trình của tự-tìm hiểu một mình này, mà không còn sự tích lũy của hiểu biết đang ngăn cản sự tìm hiểu thâm sâu hơn hay sao? Với mục đích tìm hiểu, cái trí phải được tự do khỏi hiểu biết. Nếu có bất kỳ áp lực nào đằng sau sự tìm hiểu, vậy thì sự tìm hiểu không ngay thẳng, nó trở thành ranh mãnh, và đó là lý do tại sao rất cần thiết phải có một cái trí thực sự khiêm tốn, một cái trí mà nói, ‘Tôi không biết; tôi sẽ tìm hiểu’, và một cái trí mà không bao giờ thu lượm trong sự tiến hành của tìm hiểu. Khoảnh khắc bạn thu lượm, bạn có một trung tâm, và trung tâm đó luôn luôn gây ảnh hưởng sự tìm hiểu của bạn.

Vậy là liệu cái trí có thể tìm hiểu mà không tích lũy, mà không thu lượm, mà không nhấn mạnh cái trung tâm qua uy quyền của hiểu biết? Và nếu nó có thể, vậy thì trạng thái của một cái trí như thế là gì? Trạng thái của một cái trí đang thực sự tìm hiểu là gì? Chắc chắn trạng thái của nó là trạng thái của trống không.

Tôi không hiểu liệu bạn đã từng trải nghiệm trạng thái hoàn toàn một mình là gì, mà không có bất kỳ áp lực nào, mà không có bất kỳ động cơ hay ảnh hưởng nào, mà không có bất kỳ ý tưởng của quá khứ hay tương lai nào. Trạng thái hoàn toàn một mình tuyệt đối khác hẳn trạng thái cô độc. Có trạng thái cô độc khi trung tâm của sự tích lũy cảm thấy bị cắt đứt trong sự liên hệ của nó với một sự việc sự vật khác. Tôi không đang nói về cảm giác của cô độc đó. Tôi đang nói về trạng thái một mình mà trong đó cái trí không bị ô nhiễm, bởi vì nó đã hiểu rõ qui trình của sự ô nhiễm, mà là sự tích lũy. Và khi cái trí hoàn toàn một mình qua sự hiểu rõ về chính mình, nó đã hiểu rõ trung tâm của sự tích lũy; vậy thì bạn sẽ khám phá rằng, bởi vì trống không, không bị ảnh hưởng, cái trí có thể hành động mà không liên quan đến tham

vọng, đến ganh ghét, hay đến bất kỳ những xung đột nào mà chúng ta biết. Một cái trí như thế, bởi vì dửng dưng trong ý nghĩa rằng nó không đang tìm kiếm một kết quả, có thể sống cùng từ bi. Nhưng một trạng thái của cái trí như thế sẽ không được quyền kiếm được; nó sẽ không được quyền tăng trưởng. Nó hiện diện qua sự hiểu rõ về chính mình, qua biết về chính bạn – không phải qua cái ngã lớn hơn, vĩ đại nào đó, nhưng cái ngã nhỏ xíu mà ganh ghét, tham lam, nhỏ mọn, tức giận, hiểm độc. Điều gì cần thiết là biết tổng thể của cái trí đó mà là cái ngã nhỏ xíu của bạn. Muốn đi thật xa, bạn phải khởi hành rất gần, và *gần nhất* là bạn, ‘bạn’ mà bạn phải hiểu rõ. Và khi bạn bắt đầu hiểu rõ, bạn sẽ thấy rằng có một tan biến của hiểu biết, để cho cái trí trở nên tuyệt đối tinh tảo, nhận biết, trống không, mà không có trung tâm đó. Và chỉ cái trí như thế mới có thể nhận biết sự thật.

Người Học thức hay Người Thông minh? ***Từ Nói Chuyện Cùng Sống Tập 1***

Những cơn mưa đã rửa sạch bụi bặm và sức nóng của nhiều tháng, và những chiếc lá lấp lánh bóng loáng, kèm theo những chiếc lá non đang bắt đầu lộ diện. Suốt đêm ếch nhái lấp đầy không gian bằng những tiếng kêu ồm ộp; chúng sẽ nghỉ ngơi một chút rồi lại bắt đầu. Con sông chảy xiết, và không khí ẩm ướt. Những cơn mưa không dứt được. Những đám mây đang gom lại và mặt trời bị giấu kín. Quả đất, cây cối, và toàn bộ thiên nhiên dường như đang chờ đợi một tinh khiết khác. Con đường có màu nâu sẫm, và trẻ em đang nô đùa trong những vũng nước; chúng đang làm những cái bánh bằng bùn hay xây những lâu đài và nhà cửa có những bức tường vây quanh. Có hân hoan trong không gian sau nhiều tháng oi bức, và những đám cỏ xanh tươi đang bắt đầu che kín mặt đất. Mọi thứ đang tự-làm mới mẻ.

Mới mẻ này là vô nhiễm.

Con người nghĩ rằng anh ấy rất có học thức, và đối với anh ấy sự hiểu biết là chính bản thể của sống. Sống mà không có hiểu biết còn tồi tệ hơn là chết. Sự hiểu biết của anh ấy không phải về một hay hai sự việc nhưng còn bao phủ mọi lãnh vực của sống; anh ấy có thể tự tin nói về bom nguyên tử và chủ nghĩa cộng sản, về thiên văn và dòng chảy của nước trong con sông, về ăn uống kiêng khem và sự dư thừa dân số.

Anh ấy tự hào lạ lùng về sự hiểu biết của anh ấy, và, giống như một con người khoe khoang sự thông thái, anh ấy mang theo nó để gây ấn tượng; nó làm cho những người khác phải im lặng và thể hiện sự kính trọng. Chúng ta sợ hãi sự hiểu biết đến chừng nào; chúng ta thể hiện sự kính trọng kinh hoàng đối với người có hiểu biết như thế nào! Tiếng Anh của anh ấy thỉnh thoảng khá khó hiểu. Anh ấy chưa bao giờ ra khỏi quốc gia của anh ấy, nhưng anh ấy có những quyển sách từ những quốc gia khác. Anh ấy nghiện ngập sự hiểu biết giống như những người khác có lẽ nghiện ngập rượu chè hay ham muốn nào khác.

‘Thông minh là gì, nếu nó không là sự hiểu biết? Tại sao ông nói người ta phải loại bỏ tất cả hiểu biết? Hiểu biết không cần thiết hay sao? Nếu không có hiểu biết, chúng ta sẽ ở đâu? Chúng ta sẽ vẫn còn như những người sơ khai, không biết gì về thế giới lạ thường mà chúng ta sống trong nó. Nếu không có hiểu biết, sự tồn tại ở bất kỳ mức độ nào sẽ không thể có được. Tại sao ông quả quyết rằng hiểu biết là một cản trở cho sự hiểu rõ?’

Hiểu biết là tình trạng bị quy định. Hiểu biết không trao tặng sự tự do. Người ta có lẽ biết cách chế tạo một chiếc máy bay và bay đến phía bên kia của thế giới trong vài tiếng đồng hồ, nhưng đây không là sự tự do. Hiểu biết không là nhân tố sáng tạo, bởi vì hiểu biết có tánh tiếp tục, và cái mà có sự tiếp tục không bao giờ có thể dẫn đến cái tuyệt đối, cái không thể nghĩ lường, cái không thể biết được. Hiểu biết là một cản trở đến cái khoáng đạt, đến cái không biết được. Cái không biết được không bao giờ có thể được bao bọc trong cái đã được biết; cái đã được biết luôn luôn đang chuyển động đến quá khứ; quá khứ luôn luôn đang tỏa bóng trên hiện tại, cái không

biết được. Nếu không có tự do, nếu không có cái trí khoáng đạt, không thể có hiểu rõ. Hiểu rõ không theo cùng hiểu biết. Trong khoảng trống giữa những từ ngữ, giữa những tư tưởng, hiểu rõ hiện diện. Khoảng trống này là sự yên lặng không bị phá vỡ bởi hiểu biết; nó là cái khoáng đạt, cái không thể nghĩ lường, cái tuyệt đối.

‘Hiểu biết không hữu dụng, tối thiết? Nếu không có hiểu biết, làm thế nào có thể có khám phá?’

Khám phá xảy ra không phải khi cái trí bị nhét đầy hiểu biết nhưng khi hiểu biết không còn; chỉ đến lúc đó có trạng thái tĩnh lặng và không gian, trong trạng thái này hiểu rõ hay khám phá hiện diện. Rõ ràng hiểu biết có hữu dụng tại một mức độ, nhưng tại mức độ khác chắc chắn nó gây hủy hoại. Khi hiểu biết được sử dụng như một phương tiện của tự-phóng đại, để tự-thôi phồng, vậy thì nó là ma mãnh, nuôi dưỡng sự tách rời và thù địch. Tự-bành trướng là không hòa hợp, dù nhân danh Thượng đế, Chính thể, hay một học thuyết. Tại một mức độ hiểu biết, mặc dù bị quy định, có cần thiết: ngôn ngữ, kỹ thuật, và vân vân. Tình trạng bị quy định này là một bảo vệ, một cần thiết cho sống bên ngoài; nhưng khi tình trạng bị quy định này được sử dụng vào tâm lý, khi hiểu biết trở thành một phương tiện của sự thỏa mãn, sự thanh thân thuộc tâm lý, vậy thì chắc chắn nó nuôi dưỡng sự xung đột và hỗn loạn. Và lại, bạn có ý gì qua từ ngữ *biết*? Thật ra bạn biết cái gì?

‘Tôi biết về quá nhiều sự việc.’

Bạn có ý nói bạn có nhiều thông tin, dữ kiện về nhiều sự việc. Bạn đã thu lượm những sự kiện nào đó, và sau đó

cái gì? Thông tin về thảm họa của chiến tranh ngăn cản những chiến tranh? Tôi chắc chắn bạn có nhiều dữ kiện về những ảnh hưởng của sự tức giận và bạo lực bên trong chính người ta và trong xã hội, nhưng thông tin này đã kết thúc sự hận thù và sự đối nghịch?

‘Hiểu biết về những ảnh hưởng của chiến tranh có lẽ không chấm dứt tức khắc những chiến tranh, nhưng cuối cùng nó sẽ mang lại hòa bình. Con người phải được giáo dục; họ phải được chỉ rõ những ảnh hưởng của chiến tranh, của xung đột.’

Con người là chính bạn và một người khác. Bạn có vô số thông tin này, và bạn ít tham vọng hơn, ít bạo lực hơn, ít tự cho mình là trung tâm hơn? Bởi vì bạn đã tìm hiểu những cách mạng, lịch sử của sự bất bình đẳng, bạn được tự do khỏi cảm giác cao cấp hơn, thấy mình quan trọng hơn? Bởi vì bạn có vô vàn hiểu biết về những thảm họa và những đau khổ của thế giới, bạn thương yêu? Và lại, chúng ta biết cái gì, chúng ta có hiểu biết gì?

‘Hiểu biết là trải nghiệm được tích lũy qua những thời đại. Trong một hình thức nó là truyền thống, và trong một hình thức khác nó là bản năng, cả nhận biết được lẫn không nhận biết được. Những kỷ niệm và những trải nghiệm che giấu, dù được truyền xuống hay được thấu lượm, hành động như một hương dân và định hình hành động của chúng ta; những kỷ niệm này, cả thuộc chủng tộc lẫn cá thể, là cần thiết, bởi vì chúng giúp đỡ và bảo vệ con người. Bạn sẽ xóa sạch hiểu biết?’

Hành động bị định hình và bị hướng dẫn bởi sợ hãi không là hành động gì cả. Hành động là kết quả của những thành kiến thuộc chủng tộc, những sợ hãi, những hy vọng, những ảo tưởng, đều bị quy định; và tất cả bị quy định, như chúng ta đã nói, chỉ nuôi dưỡng xung đột và đa u khổ thêm nữa. Bạn bị quy định như một người Ba la môn theo một truyền thống đã tiếp diễn trong hàng thế kỷ; và bạn phản ứng đến những kích động, đến những thay đổi và những xung đột xã hội, như một người Ba la môn. Bạn phản ứng tùy theo tình trạng bị quy định của bạn, tùy theo những trải nghiệm, hiểu biết thuộc quá khứ của bạn, thế là trải nghiệm mới mẽ chỉ quy định thêm nữa. Trải nghiệm tùy theo một niềm tin, tùy theo một học thuyết, chỉ là sự tiếp tục của niềm tin đó, sự tiếp tục của một ý tưởng. Trải nghiệm đó chỉ củng cố niềm tin. Ý tưởng gây tách rời, và trải nghiệm của bạn tùy theo một ý tưởng, một khuôn mẫu, khiến bạn tách rời thêm nữa. Trải nghiệm như hiểu biết, như một tích lũy thuộc tâm lý, chỉ quy định, và lúc đó trải nghiệm là một cách của tự-phóng đại khác. Hiểu biết như trải nghiệm tại mức độ tinh thần là một cản trở cho sự hiểu rõ.

‘Chúng ta trải nghiệm tùy theo niềm tin của chúng ta?’

Điều đó rõ ràng, đúng chứ? Bạn bị quy định bởi một xã hội đặc biệt – mà là chính bạn tại một mức độ khác – để tin tưởng Thượng đế, những phân chia xã hội; và một người khác bị quy định để tin tưởng rằng không có Thượng đế, để tuân theo một học thuyết hoàn toàn khác hẳn. Cả hai người sẽ trải nghiệm tùy theo những niềm tin của các bạn, nhưng trải nghiệm như thế là một cản trở đến cái không biết được. Trải nghiệm, hiểu biết, mà là ký ức, có hữu dụng tại những mức độ nào đó; nhưng trải nghiệm như một phương tiện của củng

cô ‘cái tôi’ tâm lý, cái ngã, chỉ dẫn đến ảo tưởng và đau khổ. Và chúng ta có thể biết gì nếu cái trí bị nhét đầy những trải nghiệm, những kỷ niệm, hiểu biết? Liệu có thể đang trải nghiệm nếu chúng ta biết? Cái đã được biết không ngăn cản đang trải nghiệm à? Bạn có lẽ biết tên của bông hoa đó, nhưng nhờ đó bạn trải nghiệm được bông hoa? Đang trải nghiệm đến trước và đặt tên chỉ cho sức mạnh đến trải nghiệm đó. Đặt tên ngăn cản đang trải nghiệm thêm nữa. Muốn có trạng thái của đang trải nghiệm, phải không được tự do khỏi đặt tên, khỏi liên tưởng, khỏi qui trình của ký ức, hay sao?

Hiểu biết là hơi hợt, và những điều hơi hợt có thể dẫn đến cái thăm thẳm hay sao? Liệu cái trí, mà là kết quả của cái đã được biết, của quá khứ, có khi nào đi trên và vượt khỏi sự chiếu rọi riêng của nó? Muốn khám phá, nó phải ngừng chiếu rọi. Nếu không có những chiếu rọi của nó, cái trí không còn. Hiểu biết, quá khứ, có thể chiếu rọi chỉ những điều thuộc cái đã được biết. Dụng cụ của cái đã được biết không bao giờ có thể là dụng cụ khám phá. Cái đã được biết phải ngừng lại cho sự khám phá; người trải nghiệm phải ngừng lại cho đang trải nghiệm. Hiểu biết là một cản trở cho hiểu rõ.

‘Chúng ta còn lại gì nếu chúng ta không có hiểu biết, trải nghiệm, ký ức? Lúc đó chúng ta không là gì cả.’

Lúc này bạn là bất kỳ thứ gì nhiều hơn cái đó à? Khi bạn nói, ‘Nếu không có hiểu biết chúng ta không là gì cả’, bạn chỉ đang tạo ra một khẳng định mà không đang trải nghiệm trạng thái đó, phải không? Khi bạn đưa ra câu phát biểu đó, có một ý thức của sợ hãi, sợ hãi của không là gì cả. Nếu không có những tầng dần thêm này, bạn không là gì cả – mà là sự thật. Và tại sao không là cái đó? Tại sao lại có tất cả

những khoe khoang và những tự phụ này? Chúng ta đã bao bọc trạng thái trống không này bằng những tưởng tượng, bằng những hy vọng, bằng vô vàn những ý tưởng gây thỏa mãn; nhưng ở dưới những bao bọc này chúng ta không là gì cả, không phải như sự trừu tượng thuộc triết lý nào đó, nhưng thực sự không là gì cả. Đang trải nghiệm của trống không đó là sự khởi đầu của thông minh.

Chúng ta bị mắc cỡ như thế nào khi chúng ta nói chúng ta không-biết! Chúng ta bao bọc sự kiện của không-biết bằng những từ ngữ và thông tin. Thật ra, bạn không-biết người vợ của bạn, người hàng xóm của bạn; làm thế nào bạn có thể biết khi bạn không-biết về chính bạn? Bạn có nhiều thông tin, những kết luận, những giải thích về chính bạn, nhưng bạn không nhận biết được cái là, cái tuyệt đối. Những giải thích, những kết luận, được gọi là *hiểu biết*, ngăn cản đang trải nghiệm cái gì là. Nếu không có vô nhiễm, làm thế nào có thể có thông minh? Nếu không chết đi quá khứ, làm thế nào có thể có mới mẻ lại của vô nhiễm? Chết đi từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc. Chết đi không là tích lũy; người trải nghiệm phải chết đi trải nghiệm. Nếu không có trải nghiệm, nếu không có hiểu biết, người trải nghiệm không còn. Biết là đốt nát; không-biết là sự khởi đầu của thông minh.

Từ quyển **Sổ tay của Krishnamurti,**
Paris, tháng chín 1961

Ngày 6 tháng chín

Mặt trời vừa bắt đầu ló dạng qua những đám mây, còn sớm vào buổi sáng và tiếng gầm rú hàng ngày của xe cộ vẫn chưa bắt đầu; trời đang mưa và bầu trời xám xịt. Trên mái hiên nhỏ mưa đang rơi lộp độp và gió thật mát mẻ. Đang đứng trong chỗ núp, nhìn ngắm con sông trải rộng và những chiếc lá mùa thu, kia cái khác lạ đến, giống một lóa sáng và ở lại một khoảng thời gian rồi biến mất. Thật lạ lùng là cái khác lạ đã trở nên mãnh liệt và thực sự. Nó thực sự như những nóc nhà này cùng hàng trăm ống khói. Trong nó có một sức mạnh thôi thúc kỳ lạ; bởi vì sự tinh khiết của nó, nó thật mãnh liệt, sức mạnh của vô nhiễm mà không gì có thể hủy diệt được. Và nó là một phước lành.

Hiểu biết hủy diệt tánh khám phá. Hiểu biết luôn luôn trong thời gian, trong quá khứ; nó không bao giờ có thể mang lại tự do. Nhưng hiểu biết cần thiết, để hành động, để suy nghĩ và nếu không có hành động sự tồn tại không thể có. Nhưng hành động dù khôn ngoan, ngay thẳng và cao quý đến chừng nào chẳng nữa sẽ không mở cánh cửa đến sự thật. Không có một con đường dẫn đến sự thật; nó không thể mua được qua bất kỳ hành động nào và cũng không qua bất kỳ

tinh lọc nào của tư tưởng. Đạo đức là trật tự duy nhất trong một thế giới mất trật tự và phải có đạo đức, mà là một chuyển động của không-xung đột. Nhưng tất cả những việc trên sẽ không thể mở cánh cửa dẫn đến bao la đó. Tổng thể của ý thức phải tự-làm trống không chính nó khỏi tất cả hiểu biết, hành động và đạo đức của nó; không phải làm trống không nó vì một mục đích, để kiếm được, để thấu triệt, để trở thành. Nó phải giữ được trống không mặc dù vẫn vận hành trong thế giới hàng ngày của tư tưởng và hành động. Từ trống không này, tư tưởng và hành động phải đến. Nhưng trống không này sẽ không mở cánh cửa. Phải không có cửa cũng không có bất kỳ nỗ lực nào để vươn tới. Phải không có trung tâm trong trống không này, vì trống không này không có đo lường, chính trung tâm ~~in~~ biết đo lường, cân nhắc, tính toán. Trống không này vượt khỏi thời gian và không gian; nó vượt khỏi tư tưởng và cảm thấy. Nó đến một cách yên lặng, không dễ dàng nhận biết, giống như tình yêu; nó không khởi đầu và kết thúc. Nó ở đó không thể thay đổi được và không thể đo lường được.

Ngày 8 tháng chín

Ngay cả các vì sao cũng có thể trông thấy được trong thị trấn có đèn sáng trung này và có những âm thanh khác ngoài tiếng gầm rú của xe cộ – tiếng gù gù của những con chim bồ câu và tiếng chíp chíp của những con chim sẻ; có những mùi khác ngoài mùi khí monoxide – mùi của những chiếc lá mùa thu và hương thơm của những đóa hoa. Có vài ngôi sao trên bầu trời và những đám mây tối xấp sáng sớm nay và theo cùng chúng lặn xuyên thấu màn h liệt đó vào chiều sâu của cái không biết được. Bộ não tĩnh lặng, tĩnh táo đến độ nó có thể nghe được những âm thanh yếu ớt nhất và vì

tĩnh lặng nên không còn khả năng ngăn cản, có một chuyển động không từ nơi nào đến và tiếp tục, qua bộ não, vào chiều sâu không biết được nơi từ ngữ mất hết ý nghĩa của nó. Nó quét sạch bộ não và tiếp tục vượt khỏi thời gian và không gian. Người ta không đang mô tả một tưởng tượng, một giấc mộng, một ảo ảnh nhưng một sự kiện thực sự đã xảy ra, nhưng cái gì đã xảy ra không là từ ngữ hay sự mô tả. Có một năng lượng đang bốc cháy, một sức sống tức khắc và bùng nổ và cùng nó là chuyển động xuyên thấu này. Nó giống như một cơn gió khủng khiếp, thu gom sức mạnh và cuồng nộ khi nó quét ngang, gây hủy diệt, tinh lọc, để lại một trống không vô hạn. Có ý thức trọn vẹn về toàn bộ sự vật và có một sức mạnh và vẻ đẹp lớn lao; không là sức mạnh và vẻ đẹp được xếp đặt vào nhau nhưng của một cái gì đó hoàn toàn tinh khiết và không thể hủy diệt được. Theo đồng hồ nó kéo dài mười phút nhưng nó là một cái gì đó không thể ước lượng bằng thời gian.

Mặt trời mọc giữa vẻ lộng lẫy của những đám mây, sinh động lạ thường và màu sắc sâu đậm. Tiếng gầm rú của thị trấn vẫn chưa bắt đầu và những con chim bồ câu và chim sẻ đã ra khỏi tổ. Bộ não nông cạn lạ lùng; tư tưởng dù sâu sắc và tinh tế bao nhiêu, dầu vậy nó cũng được sinh ra từ nông cạn này. Tư tưởng bị giới hạn trong thời gian và thời gian thì tầm thường; chính tầm thường này xuyên tạc ‘thấy’. Thấy luôn luôn tức khắc, giống như hiểu, và bộ não được đặt vào nhau bởi thời gian, ngăn cản và cũng xuyên tạc thấy. Thời gian và tư tưởng không thể tách rời; kết thúc được cái này, bạn kết thúc cái kia. Tư tưởng không thể bị phá hủy bởi ý chí vì ý chí là tư tưởng trong hành động. Tư tưởng là một việc và cái trung tâm từ đó tư tưởng nảy sinh là một việc khác. Tư tưởng là từ ngữ và từ ngữ là sự tích lũy của ký ức, của trải nghiệm. Nếu không có từ ngữ liệu có tư tưởng không? Có

một chuyển động không từ ngữ và nó không thuộc tư tưởng. Chuyển động này có thể được diễn tả bởi tư tưởng nhưng nó không thuộc tư tưởng. Chuyển động này hiện hữu khi bộ não tĩnh lặng nhưng tỉnh táo, và tư tưởng không bao giờ có thể tìm hiểu được chuyển động này.

Tư tưởng là ký ức và ký ức là những phản hồi được tích lũy và vì thế tư tưởng luôn luôn bị quy định dù nó có thể tưởng tượng nó được tự do nhiều đến chừng nào chẳng nữa. Tư tưởng là máy móc, bị trói chặt vào cái trung tâm của hiểu biết riêng của nó. Khoảng cách tư tưởng bao phủ lệ thuộc vào hiểu biết và hiểu biết lại luôn luôn là cái còn lại của ngày hôm qua, của chuyển động đã qua rồi. Tư tưởng có thể chiếu rọi hình ảnh của chính nó vào tương lai nhưng nó lại bị trói chặt vào ngày hôm qua. Tư tưởng dựng lên nhà tù riêng của nó và sống trong nó, dù nó ở trong tương lai hay trong quá khứ, hào nhoáng hay đơn giản. Tư tưởng không bao giờ có thể yên lặng, vì bản chất của nó là khuấy động, luôn luôn đẩy tới và lùi lại. Bộ máy của tư tưởng luôn luôn chuyển động, ồn ào hoặc yên lặng, trên bề mặt hoặc được che giấu. Nó không thể tự làm kiệt sức. Tư tưởng có thể tự lọc sạch, kiểm soát những lang thang của nó; có thể chọn lựa phương hướng riêng cho nó và tuân phục vào môi trường nó đang sống.

Tư tưởng không thể vượt khỏi chính nó; nó có thể vận hành trong những lãnh vực chật hẹp hoặc rộng rãi nhưng nó sẽ vẫn luôn luôn ở trong những giới hạn của ký ức và ký ức lại luôn luôn bị giới hạn. Ký ức phải chết đi phần tâm lý, phía bên trong, nhưng di chuyển hành phía bên ngoài. Phía bên trong, phải có chết và phía bên ngoài nhạy cảm với mọi thách thức và đáp trả. Sự quan tâm phía bên trong của tư tưởng ngăn cản hành động.

Ngày 9 tháng chín

Muốn có một ngày đẹp trong thị trấn dường như chẳng khi nào tìm được; không có được một đám mây trên bầu trời, mặt trời âm áp và những con chim bồ câu đang sủi ầm trên mái nhà nhưng tiếng ầm ĩ của thị trấn liên tục không thềm xót thương. Cây cối cảm giác không khí mùa thu và những chiếc lá đang chuyển màu, chầm chậm và yếu ớt, không một chút lo âu. Đường phố đông nghẹt những con người, luôn luôn chăm chú vào những cửa hàng, chẳng có bao nhiêu người nhìn ngắm bầu trời; họ trông thấy nhau khi họ đi qua nhưng họ chỉ quan tâm đến bản thân, họ trông như thế nào, họ tạo ấn tượng gì; đồ kỹ và sợ hãi luôn luôn hiện diện bất kể tính cách của họ, bất kể hình dáng chải chuốt của họ. Những người lao công quá mệt mỏi, nặng nề và lầm bầm. Và những cái cây um tùm dựa vào bức tường của một viện bảo tàng dường như hoàn toàn trọn vẹn trong chính chúng; con sông bị chặn lại bởi xi măng và những tảng đá dường như hoàn toàn đứng đưng. Những con chim bồ câu no đủ, khệnh khạng oai vệ theo phong cách riêng của chúng. Và thế là một ngày đã trôi qua ngoài đường phố, trong văn phòng. Một thế giới của đơn điệu và tuyệt vọng, kèm theo những tiếng cười qua mau. Vào buổi tối, đài kỷ niệm, đường phố, đều lên đèn nhưng có một trống rỗng vô bờ bến và đau khổ không chịu đựng được.

Có một chiếc lá vàng trên vỉa hè, vừa rơi xuống; nó vẫn còn mang đầy hơi hướng mùa hè và mặc dù trong chết nó vẫn còn rất đẹp; không một phần nào bị úa tàn, toàn thân vẫn còn nguyên vẹn hình thể và duyên dáng của mùa xuân nhưng nó có màu vàng và sẽ khô héo vào buổi chiều. Vào sáng sớm, khi mặt trời vừa ló dạng trong bầu trời quang đãng, có một lóe sáng của cái khác lạ, cùng phước lành và vẻ đẹp của nó

còn ở lại. Không phải tư tưởng đã nắm bắt được nó và giam giữ nó mà vì nó đã để lại dấu ấn trên ý thức. Tư tưởng luôn luôn phân chia và cái gì nó giam giữ luôn luôn là một phần, như ký ức. Nó không thể quan sát tổng thể; từng phần không thể thấy tổng thể và dấu ấn của phước lành không có lời nói và không thể truyền đạt qua từ ngữ, qua bất kỳ kí hiệu nào. Tư tưởng sẽ luôn luôn thất bại trong nỗ lực muốn khám phá, muốn trải nghiệm cái vượt khỏi thời gian và không gian. Bộ não, bộ máy của tư tưởng có thể yên lặng; bộ não rất năng động có thể yên lặng; bộ máy của nó có thể chạy rất chậm. Sự yên lặng của bộ não, dù vẫn rất nhạy cảm, là cốt lõi; chỉ sau đó tư tưởng mới có thể tự gỡ rối và bật tắt. Kết thúc của tư tưởng không là chết; vì chỉ vậy mới có thể có được vô nhiễm, trong sáng; một chất lượng mới mẻ cho tư tưởng. Chính chất lượng này kết thúc đau khổ và tuyệt vọng.

Saanen, 19 tháng bảy 1970

Bạn biết, tự do hàm ý sự phủ nhận tổng thể, sự khước từ, sự cự tuyệt tất cả uy quyền. Người ta phải hiểu rõ điều này rất, rất cẩn thận, bởi vì thế hệ trẻ nghĩ rằng tự do là phi nhò người canh sát, làm bất kỳ điều gì họ muốn. Sự phủ nhận của uy quyền bên ngoài không nhất thiết là sự tự do hoàn toàn khỏi tất cả uy quyền bên trong, và khi chúng ta hiểu rõ uy quyền bên trong và một cái trí và một quả tim mà toàn bộ, trọn vẹn, tuyệt đối được tự do khỏi uy quyền, vậy thì chúng ta có thể hiểu rõ hành động của tự do phía bên ngoài. Sự tự do phía bên ngoài của hành động phụ thuộc hoàn toàn và trọn vẹn vào cái trí được tự do khỏi uy quyền phía bên trong. Nó cần đến nhiều sự thận trọng và sự tìm hiểu nhẫn nại để tìm ra được tự do khỏi uy quyền bên trong có nghĩa gì. Vì vậy nếu bạn muốn, chúng ta sẽ cùng nhau đi, cùng nhau chia sẻ, cùng nhau làm việc để tìm ra được tự do khỏi tất cả uy quyền bên trong có nghĩa gì.

Theo từ điển từ ngữ *authority* *thẩm quyền* nói đến người mà có một ý tưởng khởi đầu, người tạo ra cái gì đó. Người khởi đầu là người đã khám phá cái gì đó mới mẻ, có lẽ diễn tả nó thành những từ ngữ, hay vẽ vào một bức tranh, hay sáng tác một bài thơ, hay theo một sống tôn giáo, và việc đó trở thành một khuôn mẫu, một cái khuôn, một hệ thống mà những người khác tuân theo. Bạn có Lenin, Mao, hay những người khác – chính trị, kinh tế, hay tôn giáo – sau đó những

người còn lại tuân theo, một cách mù quáng, hay khôn ngoan, hay có trí năng.

Hãy quan sát điều này trong sống riêng của bạn, bởi vì đó là điều gì chúng ta đang làm. Bằng cách lắng nghe người nói, bạn thực sự đang lắng nghe chính bạn, đang quan sát chính bạn. Ngược lại điều gì được nói không có giá trị gì cả.

Có những khuôn mẫu của sống, cách cư xử, thuộc chính trị hay tâm lý, phía bên ngoài hay bên trong, và việc dễ dàng nhất cho cái trí – mà thông thường rất lười biếng, lờ đờ – là tuân theo điều gì người nào đó đã nói. Vậy là người tuân theo chấp nhận uy quyền như một phương tiện để đạt được điều gì anh ấy mong muốn hay điều gì được hứa hẹn qua hệ thống đặc biệt của triết lý hay ý tưởng đó. Anh ấy chấp nhận một hệ thống đặc biệt của tư tưởng, tuân theo nó, bám chặt nó, lệ thuộc nó, và thế là biến nó thành uy quyền. Vậy là anh ấy chỉ là một người theo sau, một người phó bản – và hầu hết mọi người đều là những người phó bản. Họ có lẽ nghĩ rằng họ có ý tưởng mới mẻ nào đó về vẽ tranh hay sáng tác những bài thơ, nhưng từ cốt lõi, bởi vì họ bị quy định để tuân theo, để bắt chước, để tuân phục, họ trở thành những con người phó bản, ngớ ngẩn. Đó là một phẩm chất gây hủy hoại của uy quyền.

Bây giờ, chúng ta thuộc loại đó? Các bạn có như vậy không? Hãy tìm ra. Nếu chúng ta tuân theo người nào đó, hay niềm tin hay sự hướng dẫn nào đó tùy theo một quyển sách hay một con người mà hứa hẹn một phần thưởng – sự khai sáng, một việc sẽ được thành tựu tại khúc cuối nhờ vào một phương tiện đặc biệt – phương tiện và người đưa ra phương tiện đó trở thành uy quyền. Như những con người, chúng ta làm điều này phải không? Thuộc tâm lý bạn theo người nào đó? Chúng ta không đang nói về theo sau bên ngoài, vâng lời bên ngoài, vâng lời một luật lệ hay chối từ một luật lệ. Chúng

ta không đang bàn luận về điều đó. Phía bên trong, thuộc tâm lý, bạn, như một con người, tuân theo? Nếu bạn có tuân theo, vậy thì, từ cơ bản bạn là một con người phó bản, vô giá trị. Bạn có lẽ làm những công việc tốt đẹp, bạn có lẽ có một sống rất lương thiện, bạn có lẽ có một ngôi nhà xinh xinh, và vân vân, nhưng nó chẳng có ý nghĩa gì cả.

Tiếp theo có một loại uy quyền khác, uy quyền của truyền thống. Ý nghĩa của từ ngữ *tradition truyền thống* đó là chuyển từ quá khứ sang hiện tại. Có truyền thống Thiên chúa giáo, truyền thống Cơ đốc giáo, truyền thống gia đình, truyền thống chủng tộc. Truyền thống hàm ý không chỉ điều gì đã được chuyển sang nhưng còn cả truyền thống của ký ức, mà còn khó khăn hơn nhiều. Nếu bạn tìm hiểu truyền thống, bạn có thể thấy tại những mức độ nào đó nó có giá trị, và tại những mức độ khác nó không có giá trị gì cả. Cách cư xử, lễ phép, ý tứ, chu đáo, sự tinh tảo của cái trí đang quan sát, dần dần có thể trở thành một truyền thống và, khuôn mẫu đã được thiết lập, tiếp theo cái trí chỉ lặp lại nó, thức dậy, mở cửa, đúng giờ cho những bữa ăn. Nó là lịch sự, nhưng nó đã trở thành một truyền thống; nó được sinh ra từ sự ý tứ, sự tinh tảo, sự nhạy bén, và sự rõ ràng.

Tiếp theo có truyền thống của một cái trí đã vun quén ký ức, mà vận hành giống như một máy tính, mọi hành động đang lặp lại lặp lại và lặp lại đến độ nó không bao giờ có thể thấu nhận bất kỳ điều gì mới mẻ, nó không bao giờ có thể lắng nghe bất kỳ điều gì hoàn toàn khác hẳn. Những bộ não của chúng ta giống như những cái máy thấu băng; những kỷ niệm nào đó đã được vun quén qua hàng thế kỷ, và chúng ta lặp lại điều đó, lặp lại và lặp lại và lặp lại. Qua sự nhiễu loạn của lặp lại đó chúng ta cố gắng lắng nghe điều gì đó mới mẻ, và thế là chúng ta không lắng nghe gì cả. Sau đó chúng ta nói, ‘Tôi sẽ phải làm gì đây? Làm thế nào tôi sẽ loại bỏ bộ

máy cũ kỹ này, cuộn băng cũ kỹ này, và lắng nghe cuộn băng mới mẽ?’ Điều mới mẽ có thể nghe được chỉ khi nào cuộn băng cũ kỹ yên lặng. Và cuộn băng cũ kỹ trở nên hoàn toàn yên lặng mà không có bất kỳ nỗ lực nào nếu bạn nghiêm túc lắng nghe, tìm ra, trao chú ý của bạn; vậy là không có uy quyền của một người khác, và lệ thuộc vào một người khác.

Có uy quyền của truyền thống; có uy quyền của quá khứ như ký ức, như trải nghiệm, như hiểu biết; và có uy quyền của một trải nghiệm tức khắc. Bạn có một trải nghiệm, và việc đó trở thành uy quyền. Trải nghiệm được đặt nền tảng trên quá khứ của bạn, hiểu biết được tích lũy; ngược lại nếu bạn không công nhận nó như trải nghiệm, như cái gì đó mới mẽ, nó không là một trải nghiệm.

Vậy là có vô số loại khác nhau của uy quyền. Làm thế nào một cái trí và quả tim, một bộ não mà quá bị quy định bởi uy quyền, bắt chước, tuân phục, điều chỉnh, có thể lắng nghe bất kỳ điều gì hoàn toàn mới mẽ? Làm thế nào nó có thể lắng nghe vẻ đẹp của một ngày khi cái trí và quả tim và bộ não bị bao bọc bởi uy quyền của quá khứ? Liệu bạn có thể thấy – không bằng từ ngữ, không bằng trí năng, nhưng thực sự nhận biết sự kiện, ‘cái gì là’ thực sự – rằng một cái trí bị chất nặng bởi quá khứ, bị quy định bởi nhiều hình thức khác nhau của uy quyền, không được tự do và thế là không thể thấy trọn vẹn? Nếu bạn thực sự thấy điều đó, vậy là quá khứ xóa sạch mà không cần bất kỳ nỗ lực nào.

Vậy là tự do hàm ý sự kết thúc hoàn toàn của tất cả uy quyền bên trong. Và từ chất lượng của cái trí được tự do đó, một tự do bên ngoài hiện diện mà hoàn toàn khác hẳn sự phản ứng của một nhân tố đối nghịch và kháng cự. Thực ra, điều gì chúng ta đang nói rất đơn giản, và chính bởi vì tính rất đơn giản của nó mà bạn có lẽ bỏ lỡ nó. Những cái trí của chúng ta, những bộ não của chúng ta bị quy định qua uy

quyền, qua bắt chước và tuân phục. Đó là một sự kiện. Và vì vậy tự do không thể hiện diện cho một cái trí như thế. Tôi có thể nói vô tận về tự do và cách mạng chống lại những hình thức bên ngoài nào đó của sự kềm hãm nhưng nó không là một cái trí tự do. Cái trí thực sự tự do không có uy quyền bên trong gì cả.

Chúng ta đã giải thích rất cẩn thận uy quyền có nghĩa gì. Liệu bạn, như một con người, có bất kỳ hình thức nào của uy quyền mà bạn lệ thuộc? Nếu bạn có, bạn không thể có tự do. Và chỉ cái trí tự do mới biết được thương yêu và thiên định có nghĩa gì.

Trong hiểu rõ tự do, người ta cũng phải hiểu rõ kỷ luật là gì. Điều này có nghĩa khá trái ngược với tất cả mọi việc bạn suy nghĩ. Bởi vì thông thường chúng ta nghĩ tự do có nghĩa tự do khỏi tất cả kỷ luật. Chúng ta hãy cùng nhau tìm ra nó có nghĩa gì. Tôi không đang đặt ra hay chỉ bảo cho bạn rằng bạn nên là gì hay không nên là gì. Chúng ta đang cố gắng tìm ra – không phải cố gắng – chúng ta đang tìm ra kỷ luật có nghĩa gì. Chất lượng của cái trí mà được kỷ luật cao độ là gì? Tự do không thể tồn tại nếu không có kỷ luật. Điều đó không có nghĩa rằng trước tiên bạn phải được kỷ luật và sau đó bạn sẽ có tự do, nhưng tự do và kỷ luật đó theo cùng nhau; chúng không là hai sự việc tách rời.

Từ ngữ *discipline* có nghĩa gì? Theo từ điển – tôi xin lỗi khi phải nói quá nhiều về ý nghĩa từ điển của những từ ngữ – gốc Latin của từ ngữ đó có nghĩa *học hành*. Cái trí kỷ luật không là cái trí tuân phục đến một mục đích, không phải cái trí ép buộc chính nó vào một khuôn mẫu nào đó của hành động tùy theo một học thuyết hay một niềm tin của Marx, Engels, Stalin, Lenin, hay Mao. Nó là một cái trí có khả năng học hành, mà hoàn toàn khác hẳn cái trí có khả năng tuân phục. Một cái trí tuân phục không thể học hành, nhưng chỉ

một cái trí đang quan sát, thực sự thấy ‘cái gì là’ và không diễn giải ‘cái gì là’ tùy theo những ham muốn riêng của nó, tình trạng bị quy định riêng của nó, vui thú đặc biệt riêng của nó. Kỷ luật không có nghĩa đè nén, kiểm soát, tuân phục, hay điều chỉnh đến một khuôn mẫu hay một học thuyết; nó có nghĩa một cái trí mà thấy ‘cái gì là’ và học hành từ ‘cái gì là’. Một cái trí như thế phải cảnh giác, tỉnh táo lạ thường. Đó là nghĩa lý của *có kỷ luật*.

Trong ý nghĩa thông thường của những từ ngữ, *to discipline oneself tự-kỷ luật chính mình* hàm ý rằng có một thực thể đang kỷ luật chính nó tùy theo điều gì đó. Đó là một qui trình phân hai. Khi tôi ~~đo~~ với mình rằng tôi phải thức dậy sớm vào buổi sáng bởi vì tôi lười biếng, hay rằng tôi không được tức giận, hay rằng tôi không nên làm việc gì đó, trong đó có một qui trình phân hai được bao hàm: có người quan sát và vật được quan sát; có người mà kiểm soát bằng ý chí của anh ấy việc gì anh ấy nên làm hay phủ nhận việc gì anh ấy không nên làm. Trong trạng thái phân hai đó có xung đột, phải không? Vậy là kỷ luật, như nó được chấp nhận, là một qui trình của xung đột liên tục. Đó là kỷ luật được đặt ra bởi cha mẹ, bởi xã hội, bởi những tổ chức tôn giáo, bởi giáo hội, bởi điều gì Đức Phật và Chúa Jesus và vân vân đã nói. Đối với chúng ta kỷ luật có nghĩa tuân phục, và có một phản kháng chống lại tuân phục. Cha mẹ muốn bạn làm những sự việc nào đó, và bạn phản kháng chống lại chúng. Sống của chúng ta được đặt nền tảng trên sự vâng lời, sự tuân phục – và những đối nghịch của nó: khước từ sự tuân phục để làm điều gì người ta ưa thích, phản kháng chống lại khuôn mẫu. Đây là điều gì đang xảy ra khắp thế giới.

Chúng ta sẽ tìm ra điều gì là chất lượng của cái trí mà không tuân phục, không bắt chước, không theo sau, không vâng lời nhưng trong chính nó được kỷ luật cao độ, trong ý

nghĩa rằng nó đang liên tục học hành. Điều gì là chất lượng của một cái trí mà đang học hành, không đang tuân phục? Tuân phục hàm ý so sánh, phải không? Tôi so sánh chính tôi với một người khác, đo lường chính tôi – tôi là gì và tôi nên là gì – với người nào khác: vị anh hùng, vị thánh, Mao, Lenin, Marx – hay nếu bạn không ưa thích họ, so sánh với Chúa Jesus. Nơi nào có sự tuân phục, phải có sự so sánh. Làm ơn hãy thấy điều này và tìm ra liệu bạn có thể sống hàng ngày – không phải bằng từ ngữ nhưng thực sự – mà không so sánh, mà có nghĩa không tuân phục.

Bạn biết bạn có so sánh, phải không? Đó là tình trạng bị quy định của chúng ta từ niên thiếu – ‘Ồ, bạn phải giống như người anh của bạn, hay người cô của bạn; bạn phải giống như vị thánh hay tuân theo Mao hay những người mới nhất nói gì’. Chúng ta luôn luôn đang so sánh; đó là giáo dục của chúng ta trong những trường học: cho điểm và đậu những kỳ thi. Bạn không biết nó có nghĩa gì khi sống mà không so sánh, mà không ganh đua, và thế là không hung hăng, không bạo lực. Khoảnh khắc bạn so sánh chính bạn với một người khác, nó là một hình thức của hung hăng, và vì vậy nó là một hình thức của bạo lực. Bạo lực không chỉ là đánh đập hay giết chết người nào đó; bạo lực là tinh thần so sánh này: ‘Tôi phải giống người nào đó’, hay, ‘Tôi phải hoàn thiện chính mình’. Tự-hoàn thiện là đối nghịch của tự do và học hành. Hãy tìm ra cho chính bạn làm thế nào để sống một sống không so sánh, và bạn sẽ thấy một sự việc thật lạ thường xảy đến cho bạn nếu bạn thực sự trở nên tỉnh táo, một cách không chọn lựa, được nó có nghĩa gì khi sống không so sánh, không bao giờ sử dụng những từ ngữ *tốt hơn*, không bao giờ sử dụng những từ ngữ *tôi sẽ là*. Chúng ta là những nô lệ đôi với từ ngữ *là*, mà có nghĩa tôi sẽ là người nào đó ở thời gian nào đó trong tương lai.

Vậy là so sánh, tuân phục, theo cùng nhau và chỉ nuôi dưỡng đè nén, xung đột, và đau khổ vô tận. Liệu bạn có thể tìm được một phương cách sống – không phải một phương cách – một sống hàng ngày trong đó không có so sánh? Hãy thỉnh thoảng làm nó, và bạn sẽ thấy nó là một sự việc thật lạ thường. Nó làm bạn tự do khỏi quá nhiều gánh nặng. Và nếu bạn nhận biết được điều đó, chính nhận biết mang lại chất lượng của cái trí đó mà nhạy cảm cao độ và thế là kỷ luật cao độ, bởi vì nó liên tục đang học hành – không phải điều gì nó muốn học hành, hay điều gì vui thú để học hành, điều gì thỏa mãn để học hành, nhưng *đang học hành*..

Liệu bạn có thể trở nên ý thức được uy quyền và ý thức được đang theo sau nó, ý thức được vâng lời và tuân phục đến một khuôn mẫu, đến truyền thống, đến tuyên truyền, đến điều gì những người khác đã nói? Truyền thống, những trải nghiệm đã tích lũy của chính bạn và của những người khác, của chủng tộc hay của gia đình, tất cả trở thành uy quyền. Và nơi nào có uy quyền, cái trí không bao giờ có thể được tự do để khám phá liệu có bất kỳ điều gì để được khám phá, cái gì đó hoàn toàn mới mẻ không g thời gian. Một cái trí nhạy cảm không có thời gian. Nó liên tục đang chuyển động; nó giống như một con sông, đang chảy, và trong dòng chảy đó không có đè nén, không có tuân phục, không có ham muốn để thành tựu và tất cả vớ vẩn đó. Chỉ cái trí đứng yên trì trệ mới nói, ‘Tôi phải thành tựu’, ‘Tôi phải trở thành’.

Chúng ta phải rất rõ ràng, sâu thẳm, và nghiêm túc hiểu rõ bản chất của cái trí mà được tự do và vì vậy là tôn giáo thực sự, được tự do khỏi tất cả sự lệ thuộc phía bên trong. Bởi vì lệ thuộc vào cái gì đó, vào một con người – vào một người bạn, hay vào một người chồng, người vợ – hay vào ý tưởng, uy quyền nào đó, nuôi dưỡng sự sợ hãi. Trước khi chúng ta tìm hiểu những sự việc rất phức tạp của sống, rất

quan trọng phải hiểu rõ rằng một cái trí phải được hoàn toàn tự do khỏi tất cả uy quyền bên trong, bởi vì đó là cái nguồn của sự sợ hãi. Nếu tôi lệ thuộc vào bạn để có sự thanh thản của tôi, nếu tôi lệ thuộc vào bạn bởi vì bạn vỗ tay khi tôi nói chuyện, nếu tôi lệ thuộc vào bạn như một tẩu thoát khỏi sự cô độc, sự xấu xa, sự dốt nát riêng của tôi, sự nông cạn, sự tầm thường, sự nhỏ nhen riêng của tôi, vậy thì lệ thuộc vào bạn nuôi dưỡng sự sợ hãi. Lệ thuộc vào bất kỳ hình thức nào của sự tưởng tượng, sự ưa thích, trải nghiệm, hiểu biết chủ quan, phải hủy diệt tự do.

Bây giờ, sau khi nói tất cả điều đó, tôi muốn tìm ra – phải không? – liệu người ta có lệ thuộc. Bởi vì một cái trí lệ thuộc vào điều gì đó là không một mình, không trong sáng, không lành mạnh, không thông minh. Nếu cái trí của bạn lệ thuộc vào Mao, Lenin, và tất cả những người đó ở một mặt, nó là loại cái trí gì? Bạn chỉ quăng đi cái cũ kỹ và nhận vào cái mới mẻ, nhưng chất lượng của cái trí vẫn giống hệt. Và ở mặt khác, bất hạnh thay, là tất cả những người lãnh đạo tôn giáo, từ quá khứ vô tận đến hiện nay; và nếu bạn lệ thuộc vào họ, hãy xem thử bạn đang làm gì cho chính bạn. Bạn đang lệ thuộc vào uy quyền của ‘họ nghĩ chân lý là gì’. Và điều gì họ suy nghĩ là chân lý không là chân lý. Thế là bạn bị mất hút; bạn bị rối loạn. Từ sự rối loạn đó chúng ta làm quá nhiều việc; chúng ta tham gia việc này hay việc kia, chúng ta trở thành những người hoạt động hay thiên định, chạy trốn đến Nhật bản để ngồi trong Trường phái Zen nào đó, hay đến Ấn độ.

Khi bạn nhận biết được tất cả điều này – làm ơn hãy hiểu rõ – khi bạn nhận biết được mặt trái, mặt phải, và trung tâm, bạn đang học hành. Bạn thấy rằng tất cả điều này hàm ý một lệ thuộc bên trong, và thế là không có tự do; thế là có sợ hãi. Chỉ một cái trí rối loạn mới sợ hãi, không phải một cái trí

rõ ràng. Vì bị rối loạn, bạn nói, ‘Tôi phải lệ thuộc’, và sau đó bạn lại nói, ‘Làm thế nào tôi được tự do khỏi sự lệ thuộc?’ – mà trở thành một xung đột khác. Nhưng nếu bạn quan sát rất rõ ràng sự thật rằng nếu một cái trí lệ thuộc vào bất kỳ uy quyền nào phía bên trong – dù uy quyền đó là một từ ngữ, một biểu tượng, một học thuyết, một con người – lệ thuộc đó tạo ra sự rối loạn, vậy thì bạn sẽ kết thúc sự lệ thuộc. Vậy thì cái trí của bạn trở nên nhạy cảm lạ thường và do đó có thể học hành. Nó giống như một đứa trẻ học hành. Cậu ấy rất tò mò; cậu ấy muốn tìm ra. Chính sự nhạy cảm đó là chất lượng của một cái trí mà luôn luôn đang tự-học hành và vậy là đang tự-kỷ luật chính nó mà không có bất kỳ hình thức nào của cưỡng bách, tuân phục.

Tất cả điều này trong chừng mực nào đó đã rõ ràng, không bằng từ ngữ nhưng thực sự? Tôi có thể tưởng tượng hay nghĩ rằng tôi đã rất rõ ràng, nhưng sự rõ ràng đó có lẽ rất ngắn ngủi. Chất lượng của sự nhận biết rõ ràng chỉ có thể hiện diện khi không có sự lệ thuộc và vì vậy không rối loạn. Rối loạn nảy sinh chỉ khi nào có sự sợ hãi. Bạn có thể chân thật, nghiêm túc, tìm ra liệu bạn có được tự do khỏi uy quyền? Và từ sự rõ ràng đó có một loại hoàn toàn khác hẳn của hành động mà không là tách rời, mà không bị phân chia thuộc chính trị, thuộc tôn giáo. Nó là một hành động tổng thể.

Bạn muốn bàn luận về điều gì chúng ta vừa nói chứ?

***Người hỏi:** Từ điều gì ông đã nói, có vẻ rằng tại một điểm cùng hành động có thể được hiểu là một phản ứng đến loại nào đó của uy quyền bên ngoài, và tại một điểm khác hay tại cùng thời gian bởi một cá thể khác, nó có thể là một hành động tổng thể.*

Krishnamurti: Hoàn toàn đúng, thưa anh. Thưa bạn, hãy theo dõi, bằng trí năng và từ ngữ chúng ta có thể dài dòng và gây bối rối lẫn nhau hay giải thích cho nhau nhưng điều đó không có ý nghĩa gì cả. Đối với bạn điều gì có nghĩa một hành động trọn vẹn thì đối với tôi nó lại có lẽ là một hành động không-trọn vẹn. Đó không là mấu chốt. Mấu chốt là liệu cái trí của bạn, như một con người, có sinh động hay không. Một con người là thể giới – anh ấy không là một cá thể. *Individual cá thể* có nghĩa không thể phân chia được. Một cá thể là một người không-phân chia trong chính anh ấy, không- tách rời, không-vỡ vụn; anh ấy là tổng thể. *Whole tổng thể* có nghĩa thông minh, lành mạnh, và *tổng thể* cũng có nghĩa *holy thiêng liêng*. Bạn không là điều đó; khi bạn nói về, ‘Tôi là một cá thể’, bạn không là loại đó.

Vậy là, hãy sống một sống, thưa bạn, của không-uy quyền, của không-so sánh. Hãy thực hiện nó, và bạn sẽ phát giác nó là một sự vi ệc thật lạ thường. Bạn đang sống, sinh động; bạn có năng lượng vô biên khi bạn không đang ganh đua, không đang so sánh. **AB** không đang kiểm chế, bạn đang sống, và vậy là bạn thông minh, tổng thể, và do đó thiêng liêng.

Người hỏi: Ông nghĩ liệu có thể luôn luôn học hành?

Krishnamurti: Tôi muốn học hành; liệu có thể luôn luôn học hành? Bây giờ khi bạn đưa ra câu hỏi đó, bạn đã tự-biến nó thành khó khăn cho chính bạn. Đúng chứ? ‘Liệu tôi có thể luôn luôn học hành? Điều đó không thể được.’ Bạn thấy, khi đưa ra một câu hỏi thuộc loại đó, bạn đang ngăn cản chính bạn không học hành. Hãy theo dõi, thưa bạn, tôi không quan tâm liệu tôi sẽ luôn luôn học hành hay không. Tôi sẽ tìm ra. Điều gì tôi quan tâm là: Tôi có đang học hành? Nếu tôi đang

học hành, tôi không quan tâm đến liệu nó có luôn luôn hay không; tôi không tạo ra một vấn đề về nó. Khi bạn nói, ‘Chúa ơi, làm thế nào tôi sẽ luôn luôn trao trọn vẹn sự chú ý của tôi?’, nó không thể được. Nhưng nếu bạn nói, ‘Nhìn kìa, tôi đang học hành’, bạn không quan tâm đến liệu bạn có đang học hành suốt ngày và suốt đêm; bạn đang học hành. Một cái trí đang học hành không bao giờ đặt ra câu hỏi đó. Vậy là câu hỏi đó trở thành không liên quan. Nếu tôi đang học hành, tôi luôn luôn đang học hành.

Người hỏi: Bạn có thể học hành từ bất kỳ thứ gì.

Krishnamurti: Bạn có thể học hành từ bất kỳ thứ gì – đó là, nếu bạn tỉnh táo, bạn đang học hành. Hãy theo dõi, thưa bạn, điều này rất phức tạp; tôi xin phép trình bày về nó một chút xíu?

Liệu tôi có thể luôn luôn học hành? Điều gì quan trọng ở đây, đang học hành hay luôn luôn? Đang học hành. Lúc này, khi tôi đang học hành, tôi không quan tâm đến thời gian, khoảng thời gian, thời kỳ của thời gian. Tôi chỉ quan tâm đến tôi đang học hành, quan tâm đến điều gì tôi đang học hành. Lúc này cái trí xao lãng, theo tự nhiên; nó bị mệt mỏi, sau đó nó trở nên không-chú ý. Bởi vì không-chú ý nó làm mọi sự việc ngu xuẩn. Vì vậy nó không phải là vấn đề của làm thế nào khiến cái trí không-chú ý trở thành chú ý. Điều gì quan trọng là phải khiến cái trí không-chú ý trở nên nhận biết được rằng nó không-chú ý.

Hãy theo dõi, ví dụ tôi tỉnh táo, đang nhìn ngắm mọi thứ, đang nhìn ngắm chuyển động của cái cây, dòng nước, đường uốn lượn của một hòn núi, đang nhìn ngắm về chính tôi, đang nhìn ngắm, không đang sửa đổi, không đang nói cái này nên là và cái này không nên là, chđang nhìn ngắm. Tự

nhiên cái trí mà đang nhìn ngắm trở nên mệt mỏi. Khi nó bị mệt mỏi, nó không-chú ý. Bởi vì không-chú ý, bỗng nhiên nó trở nên nhận biết được rằng nó không-chú ý; thế là nó cưỡng bách chính nó phải chú ý. Đúng chứ? Vậy là có một xung đột giữa không-chú ý và chú ý. Tôi nói, hãy đừng làm như thế nhưng hãy trở nên tỉnh thức rằng bạn không-chú ý. Đó là tất cả.

Người hỏi: Bạn có thể diễn tả khi bạn tỉnh thức được rằng bạn không-chú ý?

Krishnamurti: Không, không, không. Tôi đang học hành. Hãy theo dõi, tôi đang học hành về chính tôi. Đúng chứ? Tôi không đang học hành tùy theo người chuyên môn hay người tâm lý nào đó. Tôi đang học hành, tôi đang nhìn ngắm, và tôi thấy điều gì đó trong chính tôi. Tôi không chỉ trích nó, tôi không nhận xét nó, tôi không gạt nó đi, tôi chỉ nhìn ngắm nó. Tôi nhìn ngắm rằng tôi đang kiêu ngạo – chúng ta hãy coi đó như một ví dụ. Tôi không nói, ‘Tôi phải xua đuổi nó, kiêu ngạo xấu xa lắm’. Tôi chỉ nhìn ngắm nó. Vì tôi đang nhìn ngắm, tôi đang học hành. Đang nhìn ngắm có nghĩa đang học hành sự kiêu ngạo bao hàm điều gì, nó đã hiện diện như thế nào, nó thật ngu xuẩn làm sao đâu. Tôi nhìn ngắm nó. Tôi không thể nhìn ngắm nó nhiều hơn, ví dụ, năm hay sáu phút – nếu bạn có thể, đó là quá nhiều – khoảnh khắc kế tiếp nó trở thành không-chú ý. Bây giờ bởi vì đã chú ý rồi sau đó biết không-chú ý là gì, bạn đấu tranh để biến không-chú ý thành chú ý. Bạn không làm tất cả những việc này hay sao? Tôi đã nói, đừng làm tất cả những việc đó nhưng hãy nhìn ngắm không-chú ý, trở nên tỉnh thức rằng bạn không-chú ý. Đó là tất cả. Kết thúc ở đó. Đừng nói bạn phải dành tất cả thời gian

của bạn để chú ý nhưng chỉ nhìn ngắm khi bạn không-chú ý. Chấm hết.

Tôi không muốn trình bày nhiều thêm nữa về điều này bởi vì nó thực sự rất phức tạp. Bởi vì có một chất lượng của cái trí mà luôn luôn tỉnh thức, luôn luôn đang nhìn ngắm, và vậy là, chỉ đang nhìn ngắm, không có gì để học hành. Và điều đó có nghĩa một cái trí yên lặng cực kỳ, tĩnh lặng lạ thường. Một cái trí rõ ràng, yên lặng phải học hành cái gì? Tôi sẽ không trình bày tất cả điều đó.

***Brockwood Park,
12 tháng chín 1970***

Tôi thấy – cái trí quan sát – rằng một cái trí rất rõ ràng không có chọn lựa, không có nhu cầu của chọn lựa, và vì vậy toàn sự đáp trả của hành động lệ thuộc vào ý chí kết thúc. Ý chí hàm ý kháng cự. Chắc chắn. Và bất kỳ hình thức nào của kháng cự là tách rời. Một cái trí bị tách rời không là một cái trí tự do, và một cái trí bị trói buộc trong sự thâm lường hiểu biết như một phương tiện dẫn đến tự do không bắt gặp tự do đó; nó không xảy đến cho cái trí đó. Vậy là người ta phải tìm hiểu vấn đề của hiểu biết.

Tại sao hiểu biết đã trở thành một sự việc quan trọng lạ lùng như thế trong sống. Hiểu biết là trải nghiệm được tích lũy, cả sự tích lũy bên ngoài mà hàng ngàn người đã khám phá – khoa học, tâm lý và vân vân – và cũng cả hiểu biết người ta đã thâm lường qua quan sát, qua học hành, qua tìm kiếm. Hiểu biết có vị trí nào trong tự do? Điều này gây hứng thú cho bạn chứ?

Khán giả: Có.

Krishnamurti: Đùng, đùng, đùng quá vội vã khi trả lời có, bởi vì đây không là một trao đổi từ ngữ, một trò chơi trí năng. Hiểu biết luôn luôn ở trong quá khứ. Khi bạn nói, ‘Tôi biết’,

nó hàm ý bạn đã biết. Hiểu biết thuộc mọi loại – khoa học, cá nhân, cộng đồng, hay bất kỳ thứ gì – luôn luôn ở trong quá khứ. Liệu một cái trí sống trong quá khứ, là kết quả của quá khứ, được tự do? Hiểu biết không chỉ về những sự kiện và thông tin và vân vân; hiểu biết gồm cả hình ảnh, biểu tượng, hình ảnh mà tôi đã dựng lên về bạn và bạn đã dựng lên về tôi.

Người hỏi: Hiểu rõ về chính mình là gì?

Krishnamurti: Đầu tiên hãy thấy cái trí tích lũy hiểu biết như thế nào, tại sao nó tích lũy, nơi nào nó cần thiết và nơi nào nó là cản trở cho tự do. Muốn làm bất kỳ điều gì người ta phải có hiểu biết: lái một chiếc xe hơi, nói một ngôn ngữ, làm một công việc về công nghệ, bạn phải có nhiều hiểu biết – càng hiệu quả nhiều bao nhiêu, càng khách quan nhiều bao nhiêu, càng không riêng tư nhiều bao nhiêu, càng tốt hơn bấy nhiêu. Hiểu biết là cần thiết. Nhưng liệu cái trí mà đầy thông tin như hiểu biết có khi nào được tự do, hay nó phải luôn luôn mang theo hiểu biết đó, mà luôn luôn là quá khứ? Do bởi mang theo quá khứ đó, hiểu biết đó, và gặp gỡ hiện tại bằng quá khứ đó nên xung đột hiện diện. Tôi đã gặp bạn ngày hôm qua, và bạn đã nịnh nọt tôi hay đã lãng nhục tôi thế là tôi có hình ảnh đó về bạn; đó là một phần của hiểu biết. Với hiểu biết đó, với hình ảnh đó mà tôi đã dựng lên về bạn, mà là quá khứ, tôi gặp bạn hôm nay. Và thế là có xung đột giữa bạn và tôi. Điều này quá đơn giản.

Vậy là người quan sát là kho lưu trữ của hiểu biết. Làm ơn hãy tự khám phá điều này cho chính bạn; nó vui lắm. Vì vậy người quan sát là quá khứ; anh ấy là người kiểm duyệt, thực thể mà có hiểu biết được tích lũy, và từ hiểu biết đó anh ấy nhận xét, anh ấy đánh giá. Và anh ấy đang làm chính xác cùng sự việc liên quan đến chính anh ấy. Anh ấy đã thấu

lượm hiểu biết về chính anh ấy qua những người tâm lý; anh ấy đã học hỏi anh ấy là gì, hay anh ấy nghĩ anh ấy đã học hỏi về chính anh ấy, và với hiểu biết đó anh ấy nhìn vào chính anh ấy. Anh ấy không nhìn vào chính anh ấy bằng đôi mắt trong sáng. Anh ấy nói, ‘Tôi biết; tôi đã thấy y chính tôi. Nó khá xấu xa; nhiều phần khá tốt, nhưng nhiều phần khác lại quá tồi tệ’. Anh ấy đã đánh giá rồi, và sự đánh giá của anh ấy được đặt nền tảng trên quá khứ, mà là hiểu biết của anh ấy về chính anh ấy. Vậy là anh ấy không bao giờ phát giác bất kỳ điều gì mới mẻ về chính anh ấy, bởi vì người quan sát khác hẳn vật được quan sát, mà anh ấy tự gọi chính anh ấy.

Và đó là **điều** gì chúng ta luôn luôn đang thực hiện trong tất cả những liên hệ, trong những liên hệ máy móc hay những liên hệ con người, sự liên hệ với cái máy hay sự liên hệ với một người khác. Tất cả liên hệ đó đều được đặt nền tảng trên sự ham muốn để tìm được một nơi mà bạn có thể hoàn toàn được an toàn, chắc chắn, và chúng ta đã tìm kiếm và đã tìm được an toàn trong sự hiểu biết. Người giữ hiểu biết này là người quan sát, người kiểm duyệt, người suy nghĩ, người trải nghiệm; và người quan sát luôn luôn đang quan sát như một vị trí khác biệt với vật được quan sát. Người quan sát tự-phân tích chính anh ấy, hay anh ấy được phân tích bởi người chuyên nghiệp – mà chính người ấy cũng cần phân tích – và trò chơi này tiếp tục.

Vì vậy người ta hỏi liệu người ta có thể quan sát toàn chuyển động của sống mà không có gánh nặng của quá khứ. Đó là điều gì chúng ta đang cố gắng làm, phải không? Chúng ta muốn tìm được những diễn tả mới. Nếu bạn là một họa sĩ, bạn muốn nhiều khách quan hơn nữa – bạn biết, bạn đùa giỡn với trò chơi này mãi mãi – bạn muốn viết những quyển sách mới, một cách nhìn mới mẻ vào sống, một cách sống mới mẻ.

Bạn muốn phản kháng lại cái cũ kỹ và rơi vào cái bẫy của cái mới mẻ, mà là sự phản ứng đến cái cũ kỹ.

Người ta thấy rằng thông minh không nằm trong bàn tay của người quan sát; chỉ khi nào cái trí được tự do, tự do để học hành – và học hành không là sự tích lũy của hiểu biết. Trái lại, học hành là chuyển động, và sự tích lũy của hiểu biết là đứng yên. Bạn có lẽ thêm vào sự hiểu biết, nhưng tâm điểm của nó là đứng yên, và từ trạng thái đứng yên đó người ta vận hành, người ta sống, người ta vẽ, người ta viết, người ta làm tất cả những việc ma mãnh trong sống. Và bạn gọi đó là tự do. Vậy là liệu cái trí có thể được tự do khỏi cái đã được biết?

Bạn biết nó thực sự là một câu hỏi rất lạ thường nếu bạn đặt ra – không chỉ thuộc trí năng nhưng thực sự rất, rất sâu thẳm – để tìm ra liệu cái trí có khi nào được tự do khỏi cái đã được biết. Ngược lại không có sáng tạo; ngược lại không có gì mới mẻ. Vậy thì không có gì mới mẻ dưới ánh mặt trời; luôn luôn có sự đổi mới của cái đã được đổi mới.

Người ta phải tìm ra tại sao sự phân chia này giữa người quan sát và vật được quan sát lại tồn tại và liệu một cái trí có thể vượt khỏi sự phân chia này. Điều đó có nghĩa có thể được tự do khỏi cái đã được biết để vận hành tại một kích thước hoàn toàn khác hẳn, mà là thông minh và sẽ sử dụng hiểu biết chỉ khi nào cần thiết. Vậy là thông minh hàm ý tự do – nhưng không phải làm điều gì người ta muốn, mà thiếu chín chắn và trẻ con. Tự do hàm ý sự kết thúc tất cả xung đột, và xung đột được kết thúc chỉ khi nào người quan sát là vật được quan sát, bởi vì lúc đó không có sự phân chia.

Rốt cuộc, tự do hiện diện khi có tình yêu, phải không? Bạn biết, từ ngữ *tình yêu* đã bị giải thích quá nhiều, giống như từ ngữ *Thượng đế*. Người ta do dự khi sử dụng từ ngữ *tình yêu* bởi vì nó được liên tưởng đến vui thú, đến tình dục,

đến ghen tuông, đến lệ thuộc, đến tham lợi, và mọi chuyện như thế. Một cái trí không được tự do không biết tình yêu có nghĩa gì. Nó có lẽ biết vui thú và thế là biết sợ hãi có nghĩa gì. Nhưng chắc chắn sợ hãi và ham muốn và vui thú không là tình yêu; tình yêu chỉ có thể hiện diện khi có tự do thực sự khỏi quá khứ. Liệu điều đó có thể được? Bạn biết con người đã tìm kiếm bằng nhiều cách khác nhau để được tự do khỏi sự ngăn ngại của hiểu biết, và vì vậy anh ấy luôn luôn đã tìm kiếm cái gì đó vượt khỏi hiểu biết, vượt khỏi tư tưởng. Tư tưởng là sự phản ứng của hiểu biết. Vì vậy anh ấy đã sáng chế một hình ảnh được gọi là Thượng đế và tất cả những vô lý được nảy sinh quanh đó. Nhưng muốn tìm ra liệu có cái gì đó vượt khỏi hình ảnh của tư tưởng, phải có tự do khỏi tất cả sợ hãi.

Người hỏi: Tôi có thể hỏi liệu ông đang phân biệt giữa những tế bào của bộ não như trí năng và cái trí mà là một nhận biết vượt khỏi cái trí năng thực tế?

Krishnamurti: Không, tôi nghĩ chúng ta không đang phân chia nó. Chúng ta đang sử dụng cái trí như sự tiến hành tổng thể của tư tưởng, như ký ức, như hiểu biết; đang bao gồm những tế bào não. Chắc chắn. Người ta không thể tách rời những tế bào não khỏi phần còn lại của cái trí, đúng chứ?

Người hỏi: Bộ não dựng lên trí năng.

Krishnamurti: Chức năng của bộ não là gì? Bộ não là gì? Chúng ta không đang thích theo chuyên nghiệp – tôi không đọc những quyển sách về tất cả vấn đề này – nhưng bộ não là gì?

Người hỏi: Ô, nó là một máy tính.

Krishnamurti: Một máy tính phi thường nhất, được thiết lập, được sắp xếp vào chung trong hàng ngàn năm. Nó là kết quả của thời gian. Thời gian là ký ức. Ký ức là trải nghiệm, sự tích lũy hàng ngàn năm của trải nghiệm để sống còn, để được bảo đảm, để được an toàn. Vì vậy người ta có hiểu biết này, đặc biệt về phía bên ngoài, hầu biết về mọi thứ đang xảy ra trong thế giới bên ngoài, làm thế nào để đi tới mặt trăng – nhưng lại chẳng biết bao nhiêu về chính người ta.

Người hỏi: Sáng tạo có thể lệ thuộc vào ký ức và vì vậy lệ thuộc vào quá khứ?

Krishnamurti: Như thế à? Bây giờ, hãy chờ một tí, thưa bạn. Sáng tạo lệ thuộc vào ký ức?

Người hỏi: Thật ra, điều gì tôi đang muốn nói là điều gì ông đã nói lúc trước rằng không có gì mới mẻ dưới ánh mặt trời.

Krishnamurti: Đó là điều gì chúng ta nghĩ, thưa bạn, rằng không có gì mới mẻ dưới ánh mặt trời. Ít nhất kinh Bible nói như thế, sách thánh nói như thế. Lúc này chúng ta không đang làm lẫn sáng tạo với *sự diễn tả* chứ? Một con người sáng tạo cần sự diễn tả? Tôi cần sự diễn tả để thành tựu cho chính tôi – tôi phải diễn tả; tôi có một cảm giác rằng tôi là một nghệ sĩ, tôi phải diễn tả nó trong một bức tranh hay trong một bài thơ. Sáng tạo cần sự diễn tả? Và sự diễn tả thể hiện một cái trí được tự do trong sáng tạo? Bởi vì người ta viết một bài thơ, hay vẽ một bức tranh, điều đó thể hiện một cái trí sáng tạo?

Người hỏi: Không nhất thiết.

Krishnamurti: Vậy thì trạng thái sáng tạo có nghĩa gì? Không phải sự lặp lại máy móc của quá khứ.

Người hỏi: Tôi nghĩ trạng thái sáng tạo không cần sự diễn tả.

Krishnamurti: Chờ đã, chúng ta sẽ tìm hiểu từ từ. Trạng thái sáng tạo cần sự diễn tả? Tôi chỉ đang hỏi. Bạn nói nó không cần sự diễn tả. Vậy thì chấm dứt; không cần tìm hiểu thêm nữa. Chúng ta chỉ đang học hành. Chúng ta đang cùng nhau học hành. Làm ơn, hãy luôn luôn nhớ rằng chúng ta đang cùng nhau học hành, chúng ta đang cùng nhau làm việc, đang cùng nhau chia sẻ, và vì vậy nếu bạn nói trạng thái sáng tạo cần sự diễn tả, vậy thì nó chấm dứt, cánh cửa được đóng lại trước mặt tôi.

Chúng ta hãy tìm hiểu nó từ từ. Trạng thái sáng tạo có nghĩa gì? Cảm giác của cái trí mà cảm thấy sáng tạo là gì? Bạn biết nó?

Người hỏi: Khi cái trí có cảm hứng, lúc đó nó sáng tạo cái gì đó mới mẻ.

Krishnamurti: Khi cái trí thấy cái gì đó tốt lành và đẹp đẽ, đó là một cái trí sáng tạo? Một cái trí tốt lành cần sự cảm hứng? Không, thưa bạn, bạn thấy bạn đã thực hiện những câu phát biểu. Làm ơn hãy tìm hiểu. Chúng ta hãy thâm nhập từ từ vào nó. Tôi không biết điều đó có nghĩa gì. Chúng ta sẽ tìm ra, không phải bằng từ ngữ nhưng, bạn biết, thực sự tìm ra một cái trí mà sáng tạo lạ thường có nghĩa gì.

Người hỏi: Nó có nghĩa sự thật.

Krishnamurti: Bạn nói nó là sự thật. Cái trí của bạn sáng tạo để biết rằng nó là sự thật? Làm ơn, hãy theo dõi, thưa bạn, cái trí phải được tự do để sáng tạo – tự do? Ngược lại nó là lặp lại. Trong trạng thái lặp lại đó, có lẽ có những diễn tả mới, nhưng nó vẫn còn là lặp lại, máy móc. Liệu một cái trí, một sống, mà máy móc, có thể sáng tạo? Liệu một cái trí, một con người ở trong xung đột, trong căng thẳng, loạn thần kinh, có thể sáng tạo? Anh ấy có lẽ sáng tác những bài thơ tuyệt vời, những vở kịch kiệt tác – anh ấy có lẽ viết một vở kịch tuyệt vời sau khi đã bị lơ lửng hay bị ‘cột chặt’ vào điều gì đó. Đó là tất cả những diễn tả mới.

Người hỏi: Bạn phải ở trong ‘ngay lúc này’.

Krishnamurti: Vậy là, thưa bạn, nó có nghĩa gì, ở trong ngay lúc này? Nó không ~~th~~ là máy móc. Nó không thể bị chắt nặn bởi tất cả trọng lượng của hiểu biết, như truyền thống. Nó có nghĩa một cái trí mà tuyệt đối được tự do khỏi sợ hãi. Đó là tự do, phải không?

Người hỏi: Chắc chắn nó vẫn phải tìm kiếm sự an toàn; đó là một chức năng của bộ não.

Krishnamurti: Hãy theo dõi, thưa bạn, bạn đang nói phải có an toàn.

Người nói: Đó là chức năng của bộ não.

Krishnamurti: Dĩ nhiên, đó là chức năng của bộ não để an toàn. Nó có thể vận hành đúng cách, hợp lý, rõ ràng, khi nó

được an toàn. Nhưng liệu nó được an toàn khi nó tự-phân chia chính nó thành những quốc tịch, thành những tôn giáo, thành nói, ‘Nó là của tôi, nó là của bạn’? Nơi nào có bất kỳ hình thức nào của phân chia, có sự hủy diệt – người Do thái, người Hồi giáo, người Ả rập.

Người hỏi: Dường như đối với tôi nếu không có đối nghịch không có tăng trưởng.

Krishnamurti: Ô, nếu không có đối nghịch, không có tăng trưởng. Ô, Chúa ơi! Đó là thành phần của tình trạng bị quy định của chúng ta, phải không?

Người hỏi: Không, nó là thành phần của sự thật.

Krishnamurti: Thế à, thế à? Chúng ta hãy tìm ra, thưa bà.

Người hỏi: Nếu không có một cao không có thấp.

Krishnamurti: Chúng ta hãy tìm ra. Chúng ta đã sống theo cách đó, giữa tốt lành và xấu xa, giữa hận thù và thương yêu, trong ghen tuông, giữa nhân từ và ác độc, giữa bạo lực và hòa nhã. Đó là cách chúng ta đã sống hàng ngàn năm, và chúng ta đã chấp nhận điều đó bởi vì chúng ta bị quy định rằng nó là cái gì đó thực sự. Đúng chứ – sống theo cách này?

Người hỏi: Làm thế nào người ta được tự do khỏi tình trạng bị quy định này?

Krishnamurti: Lúc này, chúng ta đang bàn luận cái trí là gì, chất lượng của cái trí mà sáng tạo là gì. Liệu chất lượng của một cái trí mà dao động giữa hận thù và ghen tuông và

thương yêu và vui thú và sợ hãi có thể biết tình yêu có nghĩa gì? Liệu một cái trí mà luôn luôn đang tìm kiếm sự diễn tả, sự thành đạt, để trở nên nổi tiếng, để được công nhận, để là người nào đó, có thể biết sáng tạo là gì? Tất cả chúng ta đều gọi điều đó là sự thành đạt, đang trở thành, là, bạn biết, tất cả mọi chuyện của nó. Liệu một cái trí như thế có thể sáng tạo khi nó bị trói buộc trong từ ngữ, hay trong động từ *to be là*? Là: ‘Tôi đã là, tôi sẽ là’ – luôn luôn đang trở thành cái gì đó – liệu một cái trí như thế có thể sáng tạo? Trong đang trở thành có sợ hãi: bạn có lẽ không trở thành; bạn có lẽ không thành công. Trong đang trở thành có sợ hãi về chết, sợ hãi về cái không biết được, thế là bạn bám vào cái đã được biết, mà là hiểu biết. Liệu một cái trí như thế có khi nào sáng tạo? Hay sáng tạo là kết quả của áp lực, đối nghịch, căng thẳng?

Người hỏi: Trạng thái sáng tạo là hân hoan và chú ý, sự tưởng tượng.

Krishnamurti: Ô, trạng thái sáng tạo là hân hoan, sự tưởng tượng. Bạn thấy tất cả chúng ta đều như thế – tôi không biết chúng ta là gì. Bạn biết hân hoan có nghĩa gì? Hân hoan là vui thú?

Người hỏi: Không.

Krishnamurti: Bạn nói không, nhưng đó là điều gì bạn đang tìm kiếm, phải không? Bạn có một khoảnh khắc của hân hoan vô cùng, ngây ngất vô cùng, và bạn suy nghĩ về nó. Sự suy nghĩ về nó đã giảm nó xuống thành vui thú. Vì vậy, làm ơn, thưa bạn, tất cả chúng ta đầy những kết luận, và một cái trí có nhiều kết luận không là một cái trí tự do. Hãy tìm ra liệu người ta có thể sống mà không có bất kỳ kết luận nào, sống

hàng ngày mà không có bất kỳ kết luận nào. Điều đó có nghĩa sống một sống không còn so sánh. Bạn kết luận bởi vì bạn so sánh. Sống một sống không còn so sánh! – bạn hãy thực hiện nó trong thời gian nào đó và bạn sẽ phát giác một sự việc thật lạ thường xảy ra.

Người hỏi: Nếu tôi chỉ là trải nghiệm, và trải nghiệm là sợ hãi hay tức giận, chuyện gì xảy ra?

Krishnamurti: Nếu người ta chỉ là trải nghiệm, người hỏi muốn biết, và người trải nghiệm là sợ hãi, nhưng chỉ sống trong trải nghiệm mà không có trải nghiệm đó được ghi lại và được công nhận trong tương lai như một trải nghiệm, chuyện gì xảy ra? Câu hỏi như vậy phải không? Tôi nghĩ trước tiên người ta phải tìm ra chúng ta có ý gì qua từ ngữ *trải nghiệm* đó. Nó không có nghĩa là đi qua à? Nó không hàm ý sự công nhận à? Ngược lại bạn sẽ không biết bạn đã trải nghiệm. Chúng ta đang gặp gỡ lẫn nhau chứ? Nếu tôi đã không công nhận trải nghiệm, nó sẽ là trải nghiệm à?

Người hỏi: Liệu không thể chỉ có trải nghiệm mà không có hình ảnh?

Krishnamurti: Bạn sẽ không tiến thêm một chút nữa và hỏi trải nghiệm là gì à? Tất cả chúng ta đều muốn trải nghiệm. Trước tiên chúng ta chán ngán sống của chúng ta; chúng ta đã biến sống thành một công việc máy móc, và chúng ta chán ngán nó. Chúng ta muốn những trải nghiệm sâu thẳm hơn, rộng rãi hơn, những trải nghiệm thăng hoa. Đúng chứ? Bây giờ, tất cả điều này hàm ý gì? Sự chán ngán, và những tẩu thoát khỏi sự chán ngán này qua thiền định, qua những hình thức khác nhau vào cái tạm gọi là *thiền liêng* – dù nó là gì

chăng nữa – mà tất cả đều là những công thức. Trải nghiệm hàm ý một công nhận, và bạn chỉ có thể công nhận nếu có một ký ức của sự việc đó mà bạn đã trải nghiệm rồi; ngược lại không có sự công nhận. Vì vậy câu hỏi là, tại sao chúng ta lại cần có trải nghiệm? Để đánh thức chúng ta dậy bởi vì chúng ta ngủ mê? Một thách thức mới là một trải nghiệm, nhưng chúng ta phản ứng đến thách thức đó tùy theo hậu cảnh của chúng ta, mà là cái đã được biết. Vậy là luôn luôn có sự xung đột giữa thách thức và phản ứng.

Vậy là liệu có thể sống một sống trong đó cái trí rất rõ ràng, tỉnh táo, quá nhiều ánh sáng đến nó, đến độ nó không cần trải nghiệm? Đừng nói được; hãy tìm ra! Điều đó có nghĩa sống một sống không có xung đột. Điều đó có nghĩa một cái trí nhạy cảm cực độ và thế là thông minh, mà là một ngọn đèn trong chính nó, và thế là nó không cần cái gì đó để thách thức nó hay đánh thức nó. Đúng chứ?

Saanen, 15 tháng bảy 1973

Bằng tất cả sự nghiêm túc người ta nhận ra rằng thế giới là điều gì chúng ta là, và chúng ta là thế giới. Làm thế nào cái trí con người sẽ thay đổi – cái trí mà đã được vun quén qua hàng thiên niên kỷ, cái trí mà đã được giáo dục, bị quy định, bị định hình bởi môi trường trong đó nó sống, bởi văn hóa trong đó nó đã tăng trưởng? Cái trí này đã phải tiêu tốn thời gian, mười ngàn năm hay nhiều hơn, để đến được điều gì chúng ta là bây giờ. Cái trí đây ấp những trải nghiệm, hiểu biết, những hình ảnh, những biểu tượng. Chúng ta đang hỏi hiểu biết có vị trí nào trong sự thay đổi của cái trí con người. Chúng ta đã thu lượm nhiều hiểu biết, thuộc công nghệ, trong quá nhiều phương cách, trong quá nhiều ngành, trong khoa học, sinh học, nhân chủng học, y khoa, và vân vân và vân vân. Chúng ta đã thu lượm nhiều hiểu biết trong lãnh vực, phạm vi của tinh thần. Hiểu biết là quá khứ, sự liên hệ của nó đến sự thay đổi của cái trí con người là gì?

Tôi có nhiều hiểu biết về chính tôi: tại sao tôi suy nghĩ những sự việc nào đó, những kết hợp của một tư tưởng đặc biệt là gì, tại sao tôi phản ứng, những trải nghiệm của tôi, những tổn thương của tôi, những lo âu của tôi, những sợ hãi của tôi, những theo đuổi vui thú liên tục của tôi, và những sợ hãi về sống và chết của tôi. Tôi đã tích lũy vô vàn hiểu biết về chính tôi. Tôi đã theo dõi rất cẩn thận suốt năm mươi năm, quan sát cẩn thận tất cả những xảo quyết, ranh mãnh, những

lừa dối, những hung ác. Tôi đã quan sát; tôi đã lắng nghe hàng tá người triết lý, người thầy, đạo sư. Họ cho hiểu biết của họ, trải nghiệm của họ. Khi tôi đang nói về chính tôi, tôi đang nói về chính bạn; đừng nghĩ rằng tôi bộc lộ những suy nghĩ của tôi và nhìn tôi và quên đi chính bạn. Chúng ta đang nói về bạn.

Vậy là trong suốt những năm này – dù nó là mười năm, hay năm mươi năm, hay một trăm năm, hay mười ngàn năm – vô số hiểu biết đã được tích lũy. Và tuy nhiên tôi chỉ là một con người ngu dốt, gian xảo, tầm thường, hèn hạ, phób bản. Tôi phản ứng quá mau mắn đến bạo lực, đến nịnh nọt; những kiêu ngạo và tự phụ của tôi quá to lớn. Tôi tuân phục; tôi đấu tranh chống lại sự tuân phục. Tôi nói về nghệ thuật, dạy một chút xíu về nghệ thuật nơi này nơi kia, chơi một nhạc cụ, viết một quyển sách ngắn, trở thành nổi tiếng, có tiếng xấu, một công chúng biết đến – bạn biết – tôi là tất cả việc đó. Tôi đã thu lượm vô vàn thông tin, hiểu biết, và hiểu biết đó là quá khứ. Tất cả hiểu biết là quá khứ. Không có hiểu biết tương lai; không có hiểu biết hiện tại. Chỉ có hiểu biết như quá khứ. Và hiểu biết là thời gian.

Lúc này tôi tự-nói với chính mình, ‘Tôi biết điều này’. Và cũng vậy, bằng cách quan sát khách quan, không cá nhân, cẩn thận về thể giới, tôi thấy phải có sự thay đổi tổng thể trong tôi như một con người. Tôi thấy rằng trong sự liên hệ của tôi với một người khác, với người hàng xóm của tôi, với những người khác – dù thân mật hay với một người cách xa ngàn dặm – có một đấu tranh, xung đột đau khổ. Tôi thấy rằng tôi luôn luôn đang tự-khẳng định chính tôi, hoạt động ích kỷ, chuyển động tự-cho mình là trung tâm. Và tất cả điều đó là sự hiểu biết.

Bây giờ, hiểu biết có vị trí nào trong sự thay đổi của con người, mà cái trí thấy rằng điều đó tuyệt đối là cần thiết?

Đó là câu hỏi. Liệu trải nghiệm tương lai, cần thời gian, đầu tư càng nhiều hiểu biết thêm – không chỉ đi đến mặt trăng và trong nhiều lãnh vực khác nhưng còn cả hiểu biết về chính mình – sẽ tạo ra sự thay đổi? Đó là, liệu thời gian và hiểu biết – và hiểu biết là thời gian – sẽ tạo ra sự thay đổi trong tôi, trong bạn? Hay một loại hoàn toàn khác hẳn của năng lượng được cần đến?

Chúng ta đang gặp gỡ lẫn nhau chứ? Chúng ta đang cùng nhau chia sẻ vấn đề, và muốn cùng nhau chia sẻ, cả hai chúng ta cần sự liên hệ của thương yêu, ân cần, tìm hiểu; ngược lại chúng ta không thể chia sẻ. Cả hai chúng ta phải hứng thú vấn đề chúng ta đang cùng nhau chia sẻ; điều đó có nghĩa cùng nhau chia sẻ tại cùng thời điểm, tại cùng mức độ, bằng cùng mãnh liệt.

Vậy là tôi có vấn đề này; bạn có vấn đề này. Chúng ta biết nhiều điều những người khác đã nói về chúng ta, và chúng ta biết về chính chúng ta. Việc đó sẽ tạo ra sự thay đổi? Điều đó có nghĩa, liệu tư tưởng sẽ thay đổi cái trí của con người? Tư tưởng là phản ứng của hiểu biết. Tư tưởng đã tạo ra thế giới này? Tư tưởng đã phân chia con người như người Thiên chúa giáo và không-Thiên chúa giáo, như người Á rập và người Do thái, như người Cơ đốc giáo và không-Cơ đốc giáo, người Cộng sản và người Ấn độ giáo. Tư tưởng đã phân chia con người. Bạn có nhận biết được nó? Tư tưởng đã phân chia thế giới như Thụy sĩ, Pháp, Đức, Nga và vân vân. Tư tưởng đã tạo ra sự xung đột lẫn nhau, không chỉ thuộc tôn giáo, xã hội, kinh tế, nhưng còn cả trong những liên hệ của chúng ta. Và chúng ta nhờ vả tư tưởng để thay đổi chúng ta. Đó là điều gì chúng ta đang làm, phải không? Chúng ta có lẽ không nhận biết được nó, nhưng thật ra đó là điều gì chúng ta đang cố gắng làm.

Liệu hình ảnh có rõ ràng – không phải hình ảnh *của tôi* nhưng *cái* hình ảnh – tư tưởng-hiểu biết-thời gian đó, tất cả đều là cùng sự việc, đã tạo ra thế giới này cùng tất cả hỗn loạn, đau khổ, thối nát, phiền muộn, đau khổ của nó – ở ngoài đó và cũng ở trong đây? Và chúng ta nói tất cả điều đó phải thay đổi. Những người nghiêm túc nói như thế – nhưng họ sử dụng tư tưởng để tạo ra một thay đổi.

Vì vậy tôi nghi vấn toàn sự việc. Tôi thấy rất rõ ràng rằng hiểu biết không thể thay đổi hoạt động của tôi, chuyển động tự-cho mình là trung tâm ủa tôi về ‘bạn’ và ‘tôi’ như hai thực thể tách rời đang đấu tranh với nhau. Vì vậy tôi sẽ làm gì? Làm ơn bằng tất cả sự nghiêm túc hãy đặt câu hỏi này cho chính bạn. Câu trả lời của bạn là gì? Bạn thấy thế giới, và thấy chính bạn như là thế giới, và bạn thấy hiểu biết là gì, biết hiểu biết là cần thiết trong những lãnh vực nào đó của hoạt động, và cũng tự-hỏi chính bạn liệu hiểu biết đó – mà những con người đã thu lượm trong hàng ngàn năm – có thể tạo ra một cách mạng tâm lý triệt để. Lúc này hãy áp ử suy nghĩ đó; hãy nhìn ngắm nó. Bạn lắng nghe câu phát biểu đó như thế nào? Bạn lắng nghe câu phát biểu như thế nào: hiểu biết có vị trí nào trong sự thay đổi của con người? Khi bạn lắng nghe những từ ngữ đó, bạn diễn giải chúng thành một trừu tượng? Từ lắng nghe câu phát biểu đó, bạn rút ra một kết luận mà là một trừu tượng, và thế là bạn không đang lắng nghe câu phát biểu nhưng đang lắng nghe điều trừu tượng?

Tôi đã đưa ra một câu hỏi: thời gian, mà là hiểu biết và tư tưởng, có vị trí gì trong sự thay đổi của cái trí con người? Bởi vì phải có sự thay đổi. Lúc này bạn lắng nghe nó như thế nào? Bạn chỉ lắng nghe nghĩa lý của những từ ngữ? Hay là bạn, trong chính động thái của lắng nghe, rút ra một kết luận, và thế là bạn đang lắng nghe bằng một kết luận và không

thực sự đang lắng nghe câu hỏi? Bạn thấy sự khác biệt? Khi bạn lắng nghe câu phát biểu và rút ra một kết luận, tạo ra một trừu tượng, vậy là tư tưởng đang hành động. Tôi không đang khôn khéo; đây không là một sự việc thuộc trí năng. Bạn có thể quan sát nó trong chính bạn.

Liệu bạn có thể suy nghĩ mà không có một từ ngữ, mà không có một hình ảnh, mà không có một biểu tượng? Tôi đang đưa cho bạn câu hỏi đó. Liệu bạn có thể suy nghĩ mà không có một từ ngữ, mà không có một biểu tượng, mà không có một hình ảnh? Nếu không có hình ảnh, không có biểu tượng, không có từ ngữ, có suy nghĩ hay không? Lúc này bạn lắng nghe câu hỏi đó – bạn làm gì với động thái lắng nghe? Bạn đã làm gì sau khi lắng nghe nó? Làm ơn, hãy tiếp tục đi. Bạn đang cố gắng tìm ra, phải không, liệu có một suy nghĩ mà không có một từ ngữ. Và bạn nói, ‘Ồ, Chúa ơi, tôi không thể suy nghĩ mà không có một từ ngữ. Tôi phải có một hình ảnh, một biểu tượng; ngược lại không có suy nghĩ’. Vậy là suy nghĩ, từ ngữ, biểu tượng, hình ảnh là hiểu biết. Và đó là thời gian. Vậy thì liệu thời gian có thể thay đổi cái trí của con người? Tất cả những triết lý, tất cả những cấu trúc tôn giáo, đều được đặt nền tảng trên suy nghĩ, mà là hiểu biết, và chúng ta nương nhờ hiểu biết đó để tạo ra một thay đổi. Tôi nói rằng điều đó không thể thay đổi được. Nhưng tôi phải thấy điều đó rất rõ ràng, thấy nó trong ý nghĩa của nhạy cảm đến sự thật của câu phát biểu đó. Sự thật là hiểu biết đó, mặc dù nó cần thiết trong thế giới của hành động – lái một chiếc xe hơi, học một ngôn ngữ, nghiên cứu khoa học, và vân vân – nó không có vị trí nào trong sự thay đổi của một con người.

Bạn thấy sự thật của nó? Bạn chỉ có thể thấy sự thật của nó nếu bạn không rút ra một kết luận từ nó. Bạn sẽ nói, ‘Sau đó, tôi sẽ làm gì?’ Đó là một kết luận. ‘Sau đó tôi sẽ hành động như thế nào? Tôi đã sống suốt đời tôi trong những

kết luận, những niềm tin, những ý tưởng, tư tưởng, và bạn xuất hiện và nói, “Hãy nhìn, việc đó có vị trí nào trong sự liên hệ, trong sự thay đổi của con người”.’ Sau đó bạn hỏi, ‘Cái gì sẽ thay thế vị trí của nó?’ Câu hỏi đó được đưa ra bởi tư tưởng, vậy là bạn vẫn còn đang vận hành trong lãnh vực của tư tưởng, và vậy là bạn không thấy sự thật của nó.

Bạn thấy, đối với một con người nghiêm túc quan tâm chính là sự thay đổi tổng thể cái trí con người – tổng thể, không phải từng phần, cách mạng hoàn toàn trong tinh thần – bởi vì đó là chuyển động đầu tiên mà có thể thay đổi môi trường sống bên ngoài. Nếu không có sự thay đổi cơ bản đó, chỉ thay đổi bên ngoài không có ý nghĩa gì cả bởi vì nó tạo tác mỗi lúc một nhiều thêm những vấn đề. Bạn có thể thấy cách con người đang gây ô nhiễm quả đất, sông hồ, và chỉ đổi mới sẽ không thay đổi điều đó. Bởi vì có nghiêm túc, người ta hỏi: nếu hiểu biết không có vị trí, vậy thì cái gì là năng lượng, cái gì là ngọn lửa, cái gì là chất lượng mà sẽ hoàn toàn thay đổi cái trí? Lúc này, liệu tôi, liệu bạn, thấy rõ ràng sự thật rằng hiểu biết sẽ không thay đổi con người? Không phải bởi vì tôi nói nó, không phải bởi vì tôi đang thuyết phục bạn bằng trí năng, và không phải bởi vì bạn cảm thấy đó là cách duy nhất, nhưng liệu bạn, bất chấp môi trường sống của bạn, bất chấp người nói, bất chấp bất kỳ ảnh hưởng, những ấn tượng, những đòi hỏi, thấy sự thật của nó cho chính bạn? Nếu bạn thấy, vậy thì trạng thái của cái trí bạn là gì? Trạng thái của cái trí mà thấy sự thật hay giả dối của một câu phát biểu là gì? Cái trí của bạn mà nói, ‘Vâng điều đó đúng’ là gì? Liệu bạn có thể trả lời? Nó là một nhận thức thuộc trí năng và vì vậy không là sự thật? Nó là một quan điểm được duy trì bởi lý luận và vì vậy không là sự thật? Hay nó là một quan điểm biện chứng, mà đang thấy sự thật qua những quan điểm và vì vậy không là sự thật?

Chất lượng của cái trí đang đối diện câu phát biểu này là gì? Nó tiếp nhận câu phát biểu như thế nào? Liệu nó có thể quan sát câu phát biểu đó như thể lần đầu tiên đang nghe nó và đang thấy tức khắc sự kiện của nó?

Chúng ta sẽ rời nó trong chốc lát.

Có lẽ bạn muốn đưa ra vài câu hỏi liên quan đến những vấn đề chúng ta vừa nói.

Người hỏi: Tôi không thấy tại sao hiểu biết là thời gian.

Krishnamurti: Thực sự bạn không thấy nó à? Hãy theo dõi, tôi không biết đi xe đạp, vì vậy phải mất thời gian để học nó. Tôi không biết nói tiếng Nga, phải mất thời gian để học nó. Muốn học ngôn ngữ cùng tất cả hiểu biết của nó sẽ mất thời gian, thời gian để bao phủ nó từ đây đến đó. Và tôi cần hiểu biết để đi từ đây đến đó. Vì vậy chắc chắn, không nghi ngờ gì cả, tất cả hiểu biết là thời gian. Và tất cả hiểu biết là quá khứ.

Người hỏi: Ông không cần thời gian gì cả; ông có thể dùng hiểu biết ngay lúc này.

Krishnamurti: Bởi vì đã tích lũy hiểu biết như thời gian, bạn có thể sử dụng nó trong hiện tại. Đúng chứ? Bây giờ hãy theo dõi: Bởi vì đã tích lũy hiểu biết, đã học tiếng Anh, tôi sử dụng hiểu biết đó, ngôn ngữ đó, trong hiện tại. Điều đó rõ ràng; tôi đang sử dụng nó. Trong sự liên hệ của tôi với bạn tôi đã dựng lên hiểu biết về bạn, và việc đó đã mất thời gian, và tôi sử dụng hiểu biết đó trong sự liên hệ của tôi với bạn trong hiện tại. Vậy là tôi sử dụng quá khứ để quan sát bạn trong sự liên hệ của tôi. Tôi sử dụng hình ảnh mà tôi đã học về bạn trong sự liên hệ của tôi; hình ảnh vận hành. Vậy là hình ảnh đó, mà là quá khứ, phân chia bạn và tôi.

Người hỏi: Điều gì xảy ra nếu ông đang nhìn một cá thể mà trong chính người ấy là kết quả của quá khứ? Muốn thấy người ấy, ông cũng không được nhìn vào quá khứ bởi vì người ấy là nó?

Krishnamurti: Dĩ nhiên. Muốn quan sát về chính tôi, mà là quá khứ, liệu tôi phải dùng đôi mắt của quá khứ để quan sát về chính tôi? Nếu tôi dùng đôi mắt của quá khứ để quan sát về chính tôi, không có quan sát về chính tôi.

Người hỏi: Chúng là đôi mắt duy nhất của tôi.

Krishnamurti: Chờ đã. Tôi không quan sát về chính tôi. Tôi chỉ có thể quan sát về chính tôi bằng đôi mắt không thuộc về quá khứ. Tất cả điều này quá rõ ràng.

Người hỏi: Làm thế nào tôi thay đổi tức khắc cái trí của tôi?

Krishnamurti: Bạn đã đưa ra câu hỏi sai lầm, thưa bạn. Bạn biết, muốn trả lời câu hỏi đó, người ta phải tìm hiểu toàn vấn đề của thời gian. Và đó là câu hỏi rộng lớn, không dành cho chốc lát này. Liệu cái trí có thể thay đổi tức khắc? Đó là, liệu cái trí – mà thuộc thời gian, được sắp xếp vào chung bởi thời gian, được sắp xếp vào chung bởi hiệu biết, được sắp xếp vào chung bởi trải nghiệm – liệu tổng thể cái trí đó có thể – cái trí là trung tâm, tổng thể những công việc – có thể thay đổi trọn vẹn phía bên ngoài của thời gian? Không phải tức khắc. Tôi nói, bằng sự khâm ớn, rằng nó có thể; ngược lại tôi sẽ không đang nói về nó. Vậy thì tôi sẽ là người đạo đức giả nếu tôi nói về nó. Tôi sẽ đang buông thả trong những ý tưởng, mà là dốt nát.

Bạn biết, toàn vấn đề vị trí của hiểu biết này rất phức tạp, tinh tế, bởi vì bạn thấy, ở một phía bạn *cần* có hiểu biết. Tôi phải cần có hiểu biết để đi đến nơi tôi sống, để lái một chiếc xe hơi, để nói ngôn ngữ này, để nhận ra bạn, để chơi golf, quần vợt, để đi đến cơ xưởng. Muốn làm bất kỳ việc gì, tôi phải có hiểu biết. Và tuy nhiên tôi lại thấy hiểu biết không có vị trí – hay nó có một vị trí? – trong sự thay đổi của con người. Việc này cần đến một trực nhận sắc sảo, nhạy bén vô cùng – không phải một kết luận. Tôi có thể kết luận và nói, ‘Ồ, nó có một vị trí’, hay, ‘Nó không có vị trí’ – việc đó không có ý nghĩa. Nhưng thấy toàn lãnh vực của hiểu biết, và thấy nơi nào hiểu biết cần thiết và nơi nào nó trở thành một vật phá hoại, đòi hỏi thông minh vô hạn.

Vậy là thông minh là sản phẩm của thời gian? Làm ơn hãy lắng nghe nó. Đừng đồng ý hay không-đồng ý. Thông minh là thuộc cá nhân, của bạn hay của tôi? Hay thông minh là đang thấy toàn chuyển động của hiểu biết? Muốn thấy nó, bạn phải nhạy cảm cực độ, chú ý; bạn phải có ân cần, ưa thích, thương yêu. Ngược lại bạn không thể thấy vẻ đẹp, sự nhạy bén của thông minh.

Brockwood Park, 6 tháng chín, 1973

Krishnamurti: Tập hợp tất cả những câu hỏi của chúng ta lại, tôi không hiểu vấn đề trọng điểm trong tất cả những câu hỏi này là gì. Tôi muốn nói, và bạn có thể sửa chữa, rằng chúng ta có nhiều vấn đề, bị áp đặt bởi xã hội hay văn hóa trong đó chúng ta ở, hay những vấn đề cá nhân đặc biệt riêng của chúng ta. Và chúng ta muốn giải quyết tất cả chúng: người quan sát và vật được quan sát, tầng ý thức bên trong và tầng ý thức bên ngoài, sự can thiệp của tư tưởng trong đang thấy và đang hành động. Tất cả chúng ta đều có nhiều vấn đề này: sức khỏe yếu, yoga, đứng chống đầu, ý nghĩa của trách nhiệm, tình yêu là gì, điều gì xảy ra khi chúng ta chết, và vân vân. Bây giờ ai sẽ trả lời tất cả những câu hỏi này? Đây là tất cả những vấn đề của chúng ta, tập thể, riêng tư, không riêng tư, khách quan, và vân vân. Bây giờ ai sẽ trả lời tất cả những câu hỏi này? Giả sử không có ai cả, bạn có thể trả lời câu hỏi này? Làm thế nào bạn sẽ giải quyết tất cả những câu hỏi này và những vấn đề nảy sinh? Đó là vấn đề trọng điểm trong tất cả những câu hỏi này, phải không?

Người hỏi: Hãy tỉnh táo.

Krishnamurti: Không, làm ơn, chúng ta ~~đ~~ tìm hiểu nó. Đừng nói, ‘Hãy tỉnh táo’; làm ơn, việc đó sẽ ngừng sự tìm hiểu.

Trước hết chúng ta quen thuộc đưa ra những câu hỏi và chờ đợi người nào đó trả lời. Thế giới đang trong hỗn loạn kinh hoàng. Người độc tài nói, ‘Chúng tôi có câu trả lời’. Người chính trị nói, ‘Chúng tôi có câu trả lời’, hay người kinh tế, người xã hội, hay người tôn giáo. Lúc này bạn không nương dựa ai trong bất kỳ những người này, bởi vì họ chịu trách nhiệm, cũng như chúng ta chịu trách nhiệm, cho sự đau khổ, hỗn loạn, phiền muộn, đói khát, chiến tranh, và bạo lực. Nếu chúng ta không nương dựa những người này, làm thế nào chúng ta sẽ tìm ra? Không có uy quyền – đúng chứ? – không sách, không người lãnh đạo, không đạo sư. Làm thế nào bạn sẽ trả lời những câu hỏi này? Tôi hy vọng bạn đang ở trong vị trí đó, rằng bạn không đang theo sau bất kỳ người nào, rằng không có uy quyền mà sẽ nói, ‘Làm cái này’, hay, ‘Làm cái kia’. Làm thế nào bạn sẽ khởi sự để trả lời nhiều câu hỏi này và nhiều vấn đề nảy sinh trong sống hàng ngày của bạn?

Người hỏi: Thưa ông, tôi tự-hỏi chính mình, và tôi vẫn phát giác tôi không có những câu trả lời. Dẫu vậy tôi không mong đợi bất kỳ câu trả lời nào, phải không?

Krishnamurti: Thưa bà, hãy chờ một tí. Bạn đang ở trong vị trí nơi bạn nói, ‘Tôi không có ai mà tôi có thể lệ thuộc để có câu trả lời đúng, không sách, không hệ thống, và tôi được bỏ lại một mình, và tôi phải tìm ra câu trả lời, bởi vì sống của tôi rất ngắn ngủi và tôi muốn sống một sống hoàn toàn trọn vẹn, phong phú, tốt lành, thông minh, *thông minh*, và không người

nào có thể chỉ bảo cho tôi phải làm gì? Chúng ta có đang ở trong vị trí đó? Không à?

Người hỏi: Có.

Krishnamurti: Đừng nói có hay không. Nó là một trong những sự việc khó khăn nhất khi ở trong vị trí đó, phải không?

Vậy là, đừng lệ thuộc vào bất kỳ người nào, làm thế nào tôi sẽ tìm được câu trả lời, hay giải quyết những vấn đề nảy sinh hàng ngày? Không có một chuỗi, một bộ của những vấn đề; những vấn đề luôn luôn đang nảy sinh. Làm thế nào tôi sẽ gặp gỡ chúng, giải quyết chúng, không bị trói buộc trong cái bẫy của tất cả việc này? Tôi sẽ bắt đầu ở đâu? Chắc chắn đó là cách duy nhất để tìm ra sự thật là gì, một trạng thái của cái trí mà không có những vấn đề, không ở trong xung đột, mà nhạy cảm cực kỳ, thông minh và vân vân là gì. Lúc này tôi sẽ bắt đầu ở đâu?

Người hỏi: Bằng cách quan sát.

Krishnamurti: Quan sát cái gì?

Người hỏi: Quan sát vấn đề.

Krishnamurti: Quan sát ẩn đề? Ai là người tạo tác của những vấn đề này? Tôi sẽ tìm kiếm một câu trả lời ở đâu?

Người hỏi: Niềm tin.

Người hỏi 2: Trong tất cả điều đó là tốt lành và đúng đắn.

Krishnamurti: Ô, không, thưa bà, làm ơn đừng nói trong tất cả điều đó là tốt lành và đúng đắn và cao quý. Hãy theo dõi, tôi đang đưa ra cho bạn một câu hỏi rất nghiêm túc, và bạn nói, ‘Hướng về tất cả điều đó là cao quý và đúng đắn và tốt lành’, thi sĩ Keats, tất cả những thi sĩ, những triết gia và tất cả những văn sĩ và những người trí thức đã liên tục nói về nó, nhưng điều đó không trả lời câu hỏi của tôi.

Người hỏi: Bằng cách thấy mọi thứ nên vấn đề không còn.

Krishnamurti: Hãy theo dõi, thưa bạn, theo cá nhân tôi không đọc bất kỳ triết lý, tâm lý, không tuân theo bất kỳ đạo sư, bất kỳ uy quyền nào. Đối với tôi, cả chính trị lẫn tôn giáo, uy quyền là thuốc độc. Tôi không đọc tất cả những quyển sách thiêng liêng ở Ấn độ, hay ở đây, hay ở Nhật bản, hay ở Trung quốc. Chúng làm tôi chán ngấy. Bây giờ tôi sẽ bắt đầu ở đâu? Tôi cũng không có sự tự tin trong chính tôi – đúng chứ? Bởi vì tôi là điều gì thế giới đã tạo ra tôi, vậy là tôi không thể lệ thuộc vào chính tôi. Tôi không hiểu liệu bạn theo kịp tất cả điều này. Vậy là tôi tự-nói với chính tôi, tôi phải hiểu rõ về chính tôi; chính tôi là thế giới, và thế giới là tôi. Và tôi có ý về điều đó; nó không chỉ là những từ ngữ. Và trong hiểu rõ về chính tôi, tôi hiểu rõ thế giới. Thế giới quanh tôi – thiên nhiên, cấu trúc của sự liên hệ con người, những phân chia, những cãi cọ, những thù địch, những chiến tranh, bạo lực, và vân vân – tất cả đều được cất giấu trong tôi, bởi vì tôi là thế giới. Thế là tôi phải bắt đầu nơi chính tôi.

Người hỏi: Nếu ông là thế giới và thế giới là ông, làm thế nào ông có thể bắt đầu nơi chính ông?

Krishnamurti: Tôi bắt đầu nơi cái gì tôi có, thưa bạn. Tôi sẽ tiếp tục chứ? Làm ơn hãy chuyển động. Sáng nay hơi nóng, khá dễ chịu. Chúng ta hãy tiếp tục.

Tôi không biết gì về chính tôi. Tôi không bắt đầu bằng một kết luận rằng tôi là Thượng đế hay tôi không là Thượng đế, tôi là Chính thể hay tôi không là Chính thể. Tôi không biết gì cả. Đúng chứ? Vậy là tôi bắt đầu ở đó. Tôi không biết gì cả. Điều gì tôi biết là điều gì những người khác đã nói cho tôi. Tuyên truyền. Điều gì tôi biết, điều gì tôi là, là kết quả của điều gì những người khác đã trao cho tôi, hay tôi hành động để phản ứng đến thế giới. Vậy là tôi thực sự không biết bất kỳ việc gì cả. Vậy là tôi có thể bắt đầu học hành.

Tôi được phép tiếp tục chứ? Làm ơn, hãy cùng nhau chia sẻ.

Vì tôi không bắt gì cả, tôi có thể bắt đầu học hành. Vậy là tôi phải tìm ra học hành có nghĩa gì. Học hành có nghĩa gì? Không biết bất kỳ việc gì cả, học hành có nghĩa gì? Tôi biết tôi phải học một ngôn ngữ – tiếng Ý, tiếng Hy Lạp, tiếng Pháp, hay bất kỳ thứ gì. Và tôi lưu trữ những từ ngữ, nghĩa lý của những từ ngữ, những động từ, những động từ bất qui tắc, và vân vân. Thế là tôi biết một ngôn ngữ. Tôi biết làm thế nào để đạp một chiếc xe đạp, lái một chiếc xe hơi, đào đất trong vườn, hay vận hành một cái máy. Tôi biết tất cả việc đó. Nhưng thực sự, vượt ngoài hiểu biết về công nghệ, tôi tuyệt đối không biết gì về chính tôi. Liệu chúng ta có thể bắt đầu từ đó? Liệu một cách chân thật bạn có thể nói, ‘Tôi thực sự không biết gì về chính tôi?’ – không phải từ sự vỡ mộng, không phải từ một ý thức của tuyệt vọng đến độ, bởi vì không biết gì về chính tôi, tôi sẽ tự tử!

Người hỏi: Ông có ý gì khi nói ông không **biết** gì về chính ông cả?

Krishnamurti: Tôi là gì. Tại sao tôi làm việc này. Tại sao tôi suy nghĩ điều đó. Những động cơ, những ấn tượng là gì. Tôi không biết gì về chính tôi ngoại trừ hiểu biết công nghệ, thông tin, hoạt động trong lãnh vực đó. Vậy là tôi không biết gì về chính tôi. Tôi đã gạt bỏ tất cả những người triết lý, những người phân tích, những người phân tâm học, những người mẹ, những người cha, những quyển sách. Vậy là tôi sẽ học hành – học hành về chính tôi – và vì vậy trước khi tôi sử dụng từ ngữ đó, tôi phải tìm ra học hành có nghĩa gì.

Tôi đã học làm thế nào để đạp một chiếc xe đạp, lái một chiếc xe hơi, nói một ngôn ngữ, vận hành một cái máy, hay bất kỳ việc gì. Nếu tôi là một người làm việc văn phòng, tôi đã học làm thế nào để làm những công việc giấy tờ nhàm chán. Tôi biết tất cả việc đó, nhưng học hành có nghĩa gì?

Người hỏi: Tôi phải hiểu kỳ.

Krishnamurti: *Hiểu kỳ.* Tôi bắt từ ngữ đó có nghĩa gì. Nhưng liệu sự hiểu kỳ sẽ dạy tôi học hành có nghĩa gì? Tôi muốn học hành về chính tôi. Học hành có nghĩa gì? Nếu tôi học hành về chính tôi, học hành đó dẫn đến *hiểu biết* về chính tôi, và từ hiểu biết đó tôi hành động? Tôi muốn học hành về chính tôi. Học hành – điều đó có nghĩa gì? Tôi đã học một ngôn ngữ, đạp một chiếc xe đạp, và vân vân, nhưng chính tôi là một vật đang sống, phải không? – đang thay đổi, đang đòi hỏi, đang tìm hiểu, đầy dục vọng, tức giận, tất cả điều đó. Tôi phải học hành về tất cả điều đó. Bây giờ, nếu tôi học hành về sự tức giận, học hành đó có để lại một cặn bã như hiểu biết. Từ hiểu biết đó tôi hành động. Vì vậy tôi đã ngừng học hành.

Người hỏi: Người ta không được tích lũy.

Krishnamurti: Thưa bạn, nếu cái trí tích lũy hiểu biết về chính nó, hành động kế tiếp hay học hành kế tiếp là từ hiểu biết đó.

Người hỏi: Tôi đã nói rằng tôi không được tích lũy.

Krishnamurti: Đó chính xác là như thế. Vì vậy học hành là một tiến hành của không tích lũy hiểu biết. Tôi đã tích lũy hiểu biết – làm thế nào để đạp một chiếc xe đạp, nói một ngôn ngữ, tất cả điều đó – nhưng khi tôi đang học hành về chính tôi, bất kỳ hình thức nào của tích lũy như hiểu biết về chính tôi sẽ ngăn cản học hành thêm nữa. Bởi vì ‘cái tôi’ là một vật đang sống; nó không là một vật chết. Vì vậy cái trí phải đến với nó mới mẻ lại từng ngày, từng giây phút; ngược lại nó không thể học hành.

Trong học hành về chính mình, nếu có bất kỳ hình thức nào của tích lũy trong học hành đó, như hiểu biết, như trải nghiệm, vậy thì học hành thêm nữa bị ngăn cản bởi quá khứ. Vì vậy liệu có thể học hành mà không tích lũy? Tìm ra điều đó rất quan trọng cho tôi. Bởi vì nếu tôi đang học hành mà sự tích lũy xảy ra, không có học hành. Bởi vì ‘cái tôi’ là một vật đang sống sinh động, rất năng động. Vì vậy cái trí phải thật nhạy bén, thật nhạy cảm, thật tinh tế như một vật đang sống. Liệu cái trí có thể như thế? Làm ơn hãy theo sát nó từng bước một, và bạn sẽ tự-đến nó.

Người hỏi: Thưa ông, khi ông quan sát cái ìgđó, ngay khi ông bắt đầu suy nghĩ về nó, sống đã tiếp tục.

Krishnamurti: Không phải, thưa bạn. Hãy theo dõi, bạn đang nói rằng sống xảy ra thật mau lẹ, thật nhanh chóng, thật biến đổi, đến độ học hành không thể được. Phải vậy không?

Người hỏi: Không, tôi đã không nói như thế. Tôi đã nói sự khó khăn là xảy ra ngay khi người ta suy nghĩ về điều gì đó, người ta phải có thể thấy nó và ngay tức khắc đi tiếp mà không cố gắng suy nghĩ về nó hay nắm bắt nó trong bất kỳ cách nào.

Krishnamurti: Biến cố hay việc xảy ra diễn tiến quá mau lẹ đến độ suy nghĩ về nó là không tốt. Vì vậy tôi phải học hành quan sát mà không có sự hiểu biết tôi đã tích lũy được từ trước – đúng chứ? Đó là động thái của học hành.

Người hỏi: Vậy là người ta cẩn thận quan sát những động cơ của người ta trong hành động.

Krishnamurti: Không phải, thưa bạn. Chúng ta chưa đến điểm đó. Tôi muốn biết về chính tôi. Tôi phải học hành về chính tôi. Học hành có nghĩa gì? Nếu tôi không tìm được điều đó, tôi chỉ đang tích lũy hiểu biết về chính tôi. Và bạn đã tích lũy hiểu biết về chính bạn, phải không? – điều gì những người tâm lý học đã nói, điều gì những người triết lý đã nói, điều gì những quyển sách tôn giáo đã nói, điều gì người nói đã nói. Vậy là bạn đã có hiểu biết của tất cả những điều đó, và khi bạn gạt đi tất cả những điều đó, bạn bị bỏ lại một mình mà chẳng có gì cả; vì vậy bạn phải học hành. Vì vậy tôi đang tìm hiểu học hành có nghĩa gì.

Người hỏi: Học hành sẽ là một nhận biết tự phát, không có phản ứng?

Krishnamurti: Nhận biết tự phát – tôi không hiểu những từ ngữ đó có nghĩa gì, tôi xin lỗi. chúng ta không tự phát, phải không? Chúng ta quá lệ quy định, quá bị chắt nặng bởi quá

khứ, cùng tất cả hiểu biết, thông tin, làm thế nào cái trí có thể tự phát?

Người hỏi: Từ ngữ học hành không kết hợp với sự tích lũy hay sao?

Krishnamurti: Vì vậy, thưa bạn, bởi vì biết rằng học hành được kết hợp với sự tích lũy của hiểu biết, chúng ta đang cố gắng tách rời chúng. Chúng ta không thể sử dụng những từ ngữ khác. Vì vậy tôi đang cố gắng học hành về chính tôi; vì vậy tôi không đang cố gắng tích lũy hiểu biết về chính tôi. Nếu tôi làm như thế, vậy thì hiểu biết đó sẽ ngăn cản học hành thêm nữa về chính tôi. Điều đó khá đơn giản, thưa bạn, phải không?

Người hỏi: Muốn học hành, ông phải có sự quan sát.

Krishnamurti: Vì vậy, làm thế nào tôi học hành và quan sát, quan sát về chính tôi và trong động thái của quan sát học hành? Bây giờ quan sát có nghĩa gì? Liệu tôi có thể nhìn ngắm về chính tôi, tất cả chuyển động của chính tôi, mà không có bất kỳ sự biến dạng, mà không có bất kỳ kết luận từ trước để sẽ tạo ra sự biến dạng rằng tôi tốt lành, rằng tôi xấu xa, rằng tôi thánh thiện, rằng tôi tuyệt vời, rằng tôi là người dễ thương, xinh đẹp nhất, và vân vân, và vân vân. Liệu tôi có thể quan sát về chính tôi mà không có cái bóng của sự biến dạng?

Người hỏi: Nếu tôi không cố gắng thay đổi chính tôi.

Krishnamurti: Thưa bạn, làm ơn hãy bám chặt nó. Nhìn ngắm nó, thưa bạn. Liệu bạn có thể nhìn ngắm về chính bạn mà không có bất kỳ quan điểm nào về chính bạn?

Người hỏi: Học hành là cái gì đó mà phải được luyện tập, giống như một em bé, một đứa trẻ đang học đi.

Krishnamurti: Lúc này, hãy bắt đầu ngay lúc này. Chúng ta đừng nói về một đứa bé, nhưng làm ơn hãy bắt đầu học hành ngay lúc này. Làm ơn hãy lắng nghe điều này. Liệu cái trí có thể quan sát hoạt động của chính nó mà không có bất kỳ thành kiến nào? Thành kiến là một phê bình, một đánh giá mà đã được thực hiện từ trước, và qua đôi mắt đó chúng ta quan sát về chính ta. Liệu tôi có thể quan sát chuyển động của chính tôi trong sống hàng ngày – nấu nướng, giặt giũ, tất cả việc đó – và hoạt động của cái trí, quan sát mà không có bất kỳ kết luận, thành kiến? Bạn nói điều đó không thể được. Hãy chờ đợi. Hãy thực hiện nó! Làm ơn, hãy thực hiện những điều này.

Người hỏi: Làm thế nào ông thực hiện nó?

Krishnamurti: Tôi đang giải thích nó cho bạn. Không phải làm thế nào; tôi đang giải thích nó cho bạn. Hãy quan sát cái trí của bạn mà không có thành kiến. Liệu bạn có thể quan sát nó?

Người hỏi: Làm ơn tha lỗi cho tôi. Tôi phát giác rằng khi tôi dạo chơi quanh đây và làm việc này hay việc kia, có một chuyển động, một động lực của thực hiện những phê bình, đang đưa ra những thành kiến. Hầu như tôi có thể cảm thấy

chất lượng của nó. Liệu tôi có thể quan sát tất cả việc đó mà không đánh giá?

Krishnamurti: Đó là điều gì tôi đang hỏi bạn, thưa bạn. Liệu cái trí có thể quan sát hoạt động của nó mà không có bất kỳ thành kiến, kết luận, phê bình, đánh giá, quá khứ? Liệu nó có thể quan sát? Nếu nó không thực hiện được, nó không thể học hành.

Người hỏi: Ông có ý sự quan sát không có tư tưởng?

Krishnamurti: Đúng rồi. Quan sát không có tư tưởng. Tôi đã không muốn giải thích nó theo cách đó bởi vì nếu như thế bạn sẽ bị dẫn vào ‘Làm thế nào tôi sẽ ngăn cản tư tưởng không can thiệp?’

Người hỏi: Đó không là đều gì ông phải suy xét hay sao? Làm thế nào tôi sẽ quan sát tư tưởng đang can thiệp mà không thành kiến, mà không đánh giá nó?

Krishnamurti: Bây giờ, không có ai trả lời câu hỏi đó. Bạn sẽ làm gì?

Người hỏi: Bối rồi.

Krishnamurti: Bối rồi à? Vậy thì bối rồi! Nhưng bạn phải trả lời câu hỏi đó. Không tốt gì khi chỉ bối rồi; bạn phải trả lời nó. Sống thách thức bạn. Bạn không thể nói, ‘Tôi sẽ bối rồi’, và để nó nguyên như thế. Sống nói, hãy trả lời nó. Bạn là một người trưởng thành!

Làm ơn, chờ một chút, thưa bạn. Bạn thấy, nó trở nên hoàn toàn không thể được khi cái trí của bạn không đang trao

sự chú ý trọn vẹn đến điều gì đó mà đòi hỏi sự chú ý. Tôi muốn học hành về *chính tôi* – không qua đôi mắt của người nào khác, dù nó là Christ, Buddha, hay đạo sư mới nhất. Tôi muốn học hành – *cái trí phải học hành* về chính nó, vì vậy nó nói, ‘Tôi sẽ học hành như thế nào?’ – mà có nghĩa tôi phải quan sát. Làm thế nào tôi có thể quan sát khi có quá nhiều thành kiến? Tôi có hàng ngàn thành kiến. Làm thế nào tôi có thể quan sát?

Sau đó vấn đề kế tiếp là, không có ai sẽ trả lời làm thế nào cái trí được tự do khỏi thành kiến. Nó phải được tự do – bạn theo kịp chứ? – ngược lại tôi không thể quan sát; cái trí không thể quan sát và thế là không thể học hành. Vì vậy làm thế nào cái trí sẽ được tự do khỏi thành kiến?

Người hỏi: Khi tôi thấy cái gì đó trong tôi mà tôi không thích, đó là một sự kiện, không phải một thành kiến.

Krishnamurti: Thưa bà, bà có một thành kiến, phải không? Tất cả chúng ta đều có những loại thành kiến trước nào đó – đó là điều gì nó có ý, thành kiến về cái gì đó. Làm thế nào cái trí được tự do khỏi thành kiến, cố chấp, những kết luận. Không người nào sẽ trả lời cho tôi, vì vậy tôi phải tìm ra. Tôi không thể chỉ bị lúng túng bởi vấn đề; tôi phải tự-trả lời nó cho chính tôi. Cuộc sống đòi hỏi nó.

Người hỏi: Bằng cách thấy sự giả dối của nó.

Krishnamurti: Bạn thấy sự giả dối của thành kiến, phải không? Nhưng bạn vẫn còn bị thành kiến, phải không?

Hãy tự-trả lời câu hỏi đó cho chính bạn. Làm thế nào cái trí sẽ được tự do khỏi thành kiến, một kết luận, một hình ảnh mà tôi đã dựng lên về bạn? Làm ơn hãy lắng nghe. Tôi

đã dựng lên một hình ảnh về bạn bởi vì bạn là một người Thiên chúa giáo và tôi là **nh** người Ấn độ giáo, hay tôi là một người Cộng sản và bạn là một người nào đó. Bây giờ làm thế nào cái trí được tự do khỏi hình ảnh đó mà nó đã dựng lên, hay văn hóa đó đã dựng lên, hay xã hội đó đã dựng lên, mà đã được mọc rễ trong cái trí? Làm thế nào hình ảnh đó được xóa sạch? Đó là câu hỏi. Đừng trả lời bất kỳ vấn đề nào khác. Hình ảnh ở đó. Làm thế nào nó sẽ bị xóa sạch, thế là tôi được tự do khỏi nó?

* * *

Krishnamurti: Hãy theo dõi, tôi đã được nuôi dưỡng như một người Ba la môn ở Ấn độ và tôi nói tôi là như thế. Đó là một thành kiến bám rễ chặt, được tạo ra theo lịch sử, văn hóa; và truyền thống nói tôi là như thế. Đó là tình trạng bị quy định của tôi. Liệu cái trí có thể nhận biết được tình trạng bị quy định đó? Chỉ từng đó. Không thêm nữa. Khi nó nhận biết được tình trạng bị quy định, điều gì xảy ra?

Người hỏi: Nó không còn bị quy định nữa.

Krishnamurti: Bạn đang nói điều này như một thực sự hay một câu phát biểu bằng từ ngữ? Khi bạn nhận biết được tình trạng bị quy định đó, bạn đang cố gắng khuất phục nó, thay đổi nó, kiểm soát nó, hay phá vỡ nó? Hay bạn chỉ nhận biết nó?

Người hỏi: Tôi chỉ nhận biết nó.

Krishnamurti: Bây giờ, điều gì xảy ra lúc đó?

Người hỏi: Tôi trở nên được tự do.

Krishnamurti: Chờ đã. Hoặc bạn được tự do, hay hoặc bạn không được tự do. Bạn không thể nói, ‘Tôi trở nên’.

Người hỏi: Nếu ông thích như thế.

Krishnamurti: Không phải tôi thích điều gì. Nó không là một trò chơi của bạn và tôi thích điều gì. Cái trí trở nên nhận biết rằng nó là một người Thiên chúa giáo, một người cộng sản, một người Ấn độ giáo, và vân vân. Đó là tình trạng bị quy định của nó. Trong trở nên nhận biết được tình trạng bị quy định của nó, điều gì xảy ra?

Người hỏi: Thay đổi.

Krishnamurti: Không. Tôi phải tìm ra *nhận biết* có nghĩa gì, tôi có ý gì qua *ừm từ quan sát tình trạng bị quy định đó*. Người quan sát khác biệt tình trạng bị quy định? Cái trí quan sát, hay nhận biết rằng nó bị quy định. Người quan sát khác biệt tình trạng bị quy định? Bạn nói gì? Không có ai trả lời giúp bạn. Làm thế nào bạn sẽ tìm ra? Người suy nghĩ khác biệt với điều được suy nghĩ, với tình trạng bị quy định, hay người suy nghĩ là điều được suy nghĩ và tình trạng bị quy định?

Người hỏi: Ông nhận ra tình trạng bị quy định của ông khi ông thấy rằng nó là thành phần của cái trí?

Krishnamurti: Vâng, thưa bạn, tôi hiểu. Tôi đang hỏi thêm một tí, tôi đang hỏi – chúng ta đang hỏi – khi bạn nói, ‘Tôi bị

quy định’, ‘cái tôi’ mà nói ‘tôi bị quy định’ khác biệt với tình trạng bị quy định?

Người hỏi: Chắc chắn không.

Krishnamurti: Chắc chắn không, Vậy là người quan sát là vật được quan sát. Bây giờ, chờ một chút. Hãy ở đó trong vài phút. Người quan sát là vật được quan sát. Sau đó điều gì xảy ra?

Người hỏi: Tôi đã học hành sự việc đó là gì.

Krishnamurti: Vậy là tôi đã học hành – bạn đang nói – cái gì thực sự là. Có một đang học hành về ‘cái gì là’? Tôi phải bám vào sự việc duy nhất đó, thưa bạn, xin lỗi. Người quan sát là vật được quan sát – đúng chứ? Chúng ta thấy điều đó. Đó là, cả tình trạng bị quy định lẫn người quan sát mà quan sát tình trạng bị quy định đó là giống hệt nhau. Cả hai đều bị quy định. Điều đó có nghĩa không có sự phân chia giữa người quan sát và vật được quan sát. Mà có nghĩa không có sự phân chia giữa người trải nghiệm và vật được trải nghiệm, không có sự phân chia giữa người suy nghĩ và vật được suy nghĩ; chúng là một. Đúng chứ? Vậy thì điều gì xảy ra? Hãy từ tốn. Hãy theo dõi chậm chậm. Khi có một phân chia giữa người quan sát và vật được quan sát, có xung đột – đúng chứ? – cố gắng khuất phục nó, cố gắng thay đổi nó, cố gắng kiểm soát nó, và vân vân, và vân vân. Bây giờ, khi người quan sát là vật được quan sát, không có kiểm soát, không có kiềm chế; không có chuyển động để khuất phục nó; chỉ có cái gì là thực sự, chỉ có người quan sát là vật được quan sát, cái hình ảnh là người quan sát. Bây giờ điều gì xảy ra?

Người hỏi: Sự phân hai kết thúc.

Krishnamurti: Thưa bạn, sự phân hai đã kết thúc khi bạn nói người quan sát là vật được quan sát. Sự phân hai hiện diện, và sự diễn tả của phân hai đó là xung đột. Khi không có sự xung đột giữa người quan sát và vật được quan sát, điều gì xảy ra? Không có ai nói cho bạn, bạn hiểu chứ?

Người hỏi: Ông có hành động tức khắc.

Krishnamurti: Chờ đã, theo chậm chậm, theo chậm chậm. Điều gì xảy ra?

Người hỏi: Tôi không khác biệt điều gì tôi đang quan sát.

Krishnamurti: Vậy là điều gì xảy ra?

Người hỏi: Xung đột đã kết thúc.

Krishnamurti: Vâng, thưa bạn, chúng ta đã nói điều đó. Đó là sự việc quan trọng nhất, phải không? Xung đột kết thúc. Xung đột đã kết thúc cho bạn khi bạn nhận ra rằng người quan sát là vật được quan sát? Nếu xung đột đó không kết thúc, bạn không thấy sự thật rằng người quan sát là vật được quan sát; nó chỉ là những từ ngữ. Khoảnh khắc bạn thấy sự thật của nó, xung đột đã kết thúc, ‘cái tôi’ và ‘cái không tôi’. ‘Cái tôi’ là ‘cái bạn’.

Vậy là điều gì xảy ra khi không có xung đột, mà có nghĩa khi người quan sát là vật được quan sát?

Bạn có khi nào thiền định? Tôi thấy nhiều người trong các bạn ngồi rất tập trung dưới những cái cây. Bạn có khi nào thiền định? Đây là thiền định. Các bạn hiểu chứ, thưa các

bạn? Đây là thiên định tuyệt vời nhất, bắt chọt bắt gắp sự việc lạ thường này, mà phải tự-khám phá cho chính người ta – cho cái trí phải tự -khám phá cho chính nó – rằng người quan sát là vật được quan sát. Vậy là không có xung đột – mà không có nghĩa chỉ như cây cỏ, chỉ không làm gì cả. Trái lại.

Vì vậy tôi phải tìm ra điều gì xảy ra khi cái trí nhận ra rằng hình ảnh và người quan sát hình ảnh đó là một. Và nó đã đến mấu chốt đó bởi vì nó đã tìm hiểu. Nó đã không nói, *đó* là như vậy. Nó đã tự-thâm nhập vào chính nó. Nó thấy rằng trong học hành, quan sát, phải không có thành kiến. Nó thấy rằng thành kiến là một hình ảnh và tự-hỏi liệu hình ảnh đó khác biệt với người quan sát. Tất cả đó là một tìm hiểu. Đó là một tìm hiểu mà trong nó có sự chú ý; thế là sự tìm hiểu đó tạo ra sự nhận biết rằng người quan sát là vật được quan sát, và thế là cái trí sinh động lạ thường; nó không là một cái trí chết rồi. Nó là một cái trí không bị vấy bẩn, khởi nguồn.

Vậy là điều gì xảy ra? Nó nhận ra rằng từ ngữ *Ấn độ giáo* và *người tạo tác* từ ngữ đó là một. Vậy là, hình ảnh, tình trạng bị quy định, ở đó? Đừng nói có hay không có. Nó ở đó? Cái trí bị quy định như một người Thiên chúa giáo. Khi cái trí nói, ‘Tôi là một người Thiên chúa giáo’, ‘cái tôi’ khác biệt với cái mà đã được gọi là Thiên chúa giáo – đó là tình trạng bị quy định của nó. Người quan sát nói, ‘Tôi khác biệt với tình trạng bị quy định của tôi’, và sau đó anh ấy đấu tranh bởi vì anh ấy nói, ‘Tôi phải kiểm soát’, ‘Tôi phải rộng lượng’, ‘Tôi phải không hung hăng’, ‘Tôi không được giết người, nhưng tôi sẽ giết người khi cần thiết’, và vân vân, và vân vân. Luôn luôn anh ấy đang đùa giỡn với chính anh ấy. Vì vậy khi người quan sát nhận ra rằng anh ấy không khác biệt với sự việc mà anh ấy quan sát, *rằng* đó là tình trạng bị quy định và rằng vì vậy toàn sự việc đều bị quy định, toàn cấu trúc bị quy định, vậy thì điều gì xảy ra?

Khi có một hình ảnh, một thành kiến, một kết luận, có hoạt động, đúng chứ? Nếu tôi là một người Thiên chúa giáo, tôi phải chống đối với mọi người không là Thiên chúa giáo; nếu tôi là một người cộng sản, tôi phải chuyển đổi mọi người theo học thuyết của tôi. Có hoạt động đang xảy ra, phải không? Có hoạt động của người quan sát đang cố gắng thuyết phục những người khác, khiến người khác từ bỏ tín ngưỡng, đe dọa. Khi người quan sát là vật được quan sát, tất cả hoạt động như thế kết thúc, phải không? Vì vậy điều gì xảy ra? Có sự bất động hoàn toàn, phải không? Ô, bạn không thấy vẻ đẹp của điều này.

Hãy nhìn ngắm nó. Khi cái trí có thành kiến, nó ở trong trạng thái chuyển động. Nếu tôi có thành kiến chống lại bạn bởi vì bạn đã gây tổn thương cho tôi, tôi kháng cự – đó là một chuyển động. Hình ảnh mà tôi đã dựng lên về bạn là chuyển động của một thành kiến chống lại bạn. Tôi là một người cộng sản, và sự giáo dục của tôi là chống đối mọi thứ khác và mang mọi người vào chủ nghĩa của tôi. Vậy là vì có một hình ảnh thể hiện một chuyển động từ điều này đến điều kia hay để thay đổi từ điều này đến điều kia – luận điểm, chống lại luận điểm, tổng hợp. Nó là một chuyển động liên tục của hình ảnh, từ ngữ, kết luận. Vì vậy khi cái trí nhận ra, thấy rằng người quan sát là vật được quan sát – *thấy*. Không phải chỉ bằng từ ngữ chấp nhận ý tưởng ngu xuẩn nào đó nhưng thực sự nhận ra nó trong tâm can, máu mủ, quả tim, cái trí của anh ấy – nó thấy rằng không có sự phân chia. Vậy là chuyển động này của cái trí kết thúc. Chuyển động của tình trạng bị quy định kết thúc.

Vậy là có sự bất động hoàn toàn của cái trí, mà không có nghĩa nó là một cái trí chết rồi. Nó không có nghĩa một cái trí đã ngủ say; nó là một cái trí sinh động lạ thường. Nó sinh động bởi vì nó không đang chuyển động trong những khu

vực bị quy định. Vậy là điều gì xảy ra khi có không-chuyển động hoàn toàn?

Thật ra, đó là một sự việc lạ thường nhất mà người ta đã khám phá, nếu bạn bắt chọt bắt gắp được nó. Đó là, tất cả chuyển động là thời gian, và thời gian là tư tưởng. Tư tưởng bị quy định, và khi tư tưởng vận hành, nó chỉ có thể vận hành trong lãnh vực của tình trạng bị quy định đó. Tôi là người Thiên chúa giáo, Tin lành giáo, động sản, xã hội, cánh tả, cánh hữu, hay trung lập, tôi là một người Phật giáo, tôi không là gì cả, hay tôi phải là cái gì đó – tất cả điều đó vẫn còn trong lãnh vực của cái đã được biết; chuyển động ở trong thời gian, là thời gian. Chuyển động là thời gian. Lúc này, khi người quan sát là vật được quan sát, không có chuyển động gì cả, chỉ có vật được quan sát. Và khi không có chuyển động gì cả về vật được quan sát, ‘cái gì là’, điều gì đã xảy ra? Không có chuyển động, không huyền thuyên, không chuyển động từ tầng ý thức bên trong ra tầng ý thức bên ngoài, không chuyển động gì cả. Vậy là cái trí thấy, có năng lượng để nhìn ngắm, ‘cái gì là’. Khi có một chuyển động rời khỏi ‘cái gì là’, có sự ham muốn để thay đổi nó, kiểm soát nó, biến đổi nó. Khi không có chuyển động gì cả, nó có năng lượng lạ thường để nhìn ngắm ‘cái gì là’.

Và có gì? Một chuỗi khác của những từ ngữ?

Nó không là một thực sự đối với bạn; nó chỉ là một chấp nhận bằng từ ngữ. Bạn không nói, ‘Ồ, tôi sẽ quan sát điều này, trao năng lượng của tôi vào điều này. Tôi cống hiến cho điều này; tôi muốn tìm ra’. Và bạn chỉ có thể tìm ra khi bạn đã hoàn toàn loại bỏ mọi thứ mà những người khác đã nói.

Nếu bạn không thực hiện việc này, bạn không thể học hành. Bạn sẽ lặp lại điều gì những người khác đang nói, mà bạn đang làm. Và điều gì những người khác đã nói có lẽ hoàn

toàn vô lý, có thể đúng thực, hay có lẽ giả dối. Những người khác không có ý nghĩa trong việc này. Nó có ý nghĩa khi bác sĩ, từ hiểu biết của anh ấy, bảo bạn phải uống một viên thuốc hay bạn bị ung thư và bạn phải làm một điều gì cho nó. Việc đó khác hẳn. Nhưng ở đây tôi không biết gì cả; tôi phải học hành. Học hành có nghĩa quan sát. Không có sự quan sát khi có chuyển động của hình ảnh – bạn thấy vẻ đẹp của nó? – chuyển động của hình ảnh có nghĩa tình trạng bị quy định, và chuyển động của tình trạng bị quy định. Và chuyển động của tình trạng bị quy định đó là thời gian. Và tư tưởng là thời gian. Vậy là tư tưởng tự-tách rời chính nó thành người quan sát và vật được quan sát, và có xung đột. Và đây là chuyển động của văn hóa chúng ta, của hoạt động tôn giáo chúng ta, xung đột giữa ‘cái gì là’ và ‘cái gì nên là’, giữa người quan sát và vật được quan sát. Nhưng khi có sự nhận biết rằng người quan sát là vật được quan sát, vậy là chuyển động của tình trạng bị quy định kết thúc, bởi vì không có chuyển động. Một cái trí như thế đã đến được nó qua thiền định, tìm hiểu, nhìn ngắm, chính nó tự-hỏi, không phải bất kỳ người nào khác. Nó phải tuyệt đối đứng một mình, mà không có nghĩa cô lập, ngồi yên lặng, trở thành người ẩn dật. Ngược lại, cái trí tự-làm tự do chính nó khỏi tình trạng bị quy định của chính nó; thế là không có chuyển động của tình trạng bị quy định, thế là không có chuyển động của thời gian. Thế là không có ‘cái gì là’; chỉ có cái gì đó hoàn toàn khác hẳn.

* * *

Người hỏi: Thưa ông, tất cả điều này nghe có vẻ quá ảm đạm cho tôi bởi vì tôi không thể làm bất kỳ điều gì ngoại trừ nói dài với ông và theo sau ông.

Krishnamurti: Vậy thì đừng nói đái bôi.

Người hỏi: Tôi không thể vượt khỏi người quan sát và vật được quan sát.

Krishnamurti: Vậy thì hãy từ tốn, thâm nhập nó. Thưa bạn, bạn không nói điều đó khi bạn bị đói. Khi bạn đầy dục vọng, bạn không nói . . . Khi ngôi nhà đang cháy, bạn muốn hành động. Và bạn hành động khi bạn bị đau đớn, khi bạn bị đau răng. Khi bạn có một căn bệnh nào đó, bạn không chỉ chơi đùa loanh quanh.

Brockwood Park, 31 tháng tám 1978

Krishnamurti: Học hành là gì, và liệu người ta có thể học hành qua sự liên hệ? Chúng ta được phép tìm hiểu điều đó chứ?

Chúng ta có ý gì qua từ ngữ học hành? Tôi nghĩ đây là câu hỏi khá quan trọng nếu chúng ta có thể tìm hiểu nó rất chậm chậm và cẩn thận. Chúng ta học hỏi từ những quyển sách, chúng ta học hỏi từ cha mẹ, từ những trường cao đẳng, những trường đại học, và chúng ta cũng học hỏi qua trải nghiệm. Chúng ta học hỏi qua những hình thức khác nhau của những biến cố, mà tất cả đều trở thành hiểu biết. Điều đó khá rõ ràng. Chúng ta thu lượm thông tin, trải nghiệm từ những hình thức khác nhau của những sự kiện và những biến cố xảy ra trong cuộc sống của chúng ta, và từ tất cả những điều này chúng ta tích lũy hiểu biết, và từ hiểu biết đó chúng ta hành động. Đó là một cách của học hành.

* * *

Tôi có thể tích lũy hiểu biết về khoa học, về công nghệ, y khoa, và vân vân, và sau đó hành động từ sự tích lũy đó. Hay tôi có thể hành động và qua hành động đó học hỏi. Học hỏi nhiều qua hành động cũng trở thành hiểu biết. Vì vậy cả hai từ căn bản đều giống hệt nhau: thu lượm hiểu biết rồi sau đó hành động, hay hành động và từ hành động đó tích lũy hiểu

biết. Cả hai đều có khuynh hướng trở thành máy móc. Nếu điều này rõ ràng, vậy thì câu hỏi là: liệu có một cách học hành mà không thuộc máy móc? Muốn tìm ra điều đó, người ta phải rất, rất rõ ràng trong chính người ta về hoạt động máy móc của hiểu biết tích lũy và toàn chuyển động của nó.

Làm ơn, khi chúng ta đang cùng nhau nói chuyện, hãy tìm được bạn học hành như thế nào và liệu học hành này đang trở nên mỗi lúc một máy móc. Bạn nghe tôi, người nói, bạn đọc nó, lắng nghe những cuộn băng, học hỏi, tích lũy hiểu biết, và sau đó nói, ‘Được rồi, tôi sẽ thực hành nó’. Vì vậy thực hành đó trở thành máy móc. Lúc này, chúng ta đang hỏi: liệu có một chuyển động khác hẳn mà không thuộc máy móc, mà cũng là học hành nhưng không đang tích lũy hiểu biết và không đang hành động từ hiểu biết đó?

Người hỏi: Nó cũng không thuộc máy móc khi tích lũy hiểu biết để hủy diệt hiểu biết mà bạn đã tích lũy hay sao?

Krishnamurti: Vâng, nó vẫn còn là máy móc. Bạn cố gắng loại bỏ hiểu biết thuộc quá khứ mà bạn đã tích lũy đó, và bạn nói đó không là cách để học hành, vì vậy bạn học hành trong một cách khác nhưng vẫn còn tích lũy.

Luôn luôn qui trình tích lũy xảy ra. Làm ơn chúng ta đang hỏi, liệu có một cách học hành khác mà không thuộc máy móc, mà không luôn luôn đang hành trên chuyển động quá khứ. Chúng ta sắp sửa tìm ra. Làm ơn hãy tìm hiểu, nghi vấn, thách thức cho chính bạn, và tìm ra.

Chúng ta đã nói rất rõ ràng hành động và sau đó hiểu biết, hoặc hiểu biết và sau đó hành động, từ cơ bản cả hai đều giống hệt nhau. Lúc này, chúng ta đang hỏi: Liệu có một học hành khác hẳn? Đừng vội vã nhảy đến những kết luận; đừng nói ‘tự phát’; đừng nói ‘trực giác’. Chúng ta hãy đừng bị trôi

buộc trong những từ ngữ. Liệu có một cách học hành không thuộc máy móc?

Người hỏi: Sự yên lặng hiện diện trong việc này.

Krishnamurti: Bạn thấy, bạn đang nhảy. Hãy bắt đầu như thể bạn không biết. Chúng ta đang bắt đầu bằng một dấu chấm hỏi; vậy là bạn không-biết, vì vậy đừng nói nó là sự yên lặng, điều này hay điều kia. Bạn thực sự không-biết. Vâng, thưa bạn, đó là cách để tìm ra? Tôi không biết như một phiến bằng phẳng láng bóng, thế là bạn sẽ tìm ra.

Bạn có hoàn toàn chắc chắn rằng bạn không-biết? Hay bạn giả vờ rằng bạn không-biết? Không, làm ơn, tôi đang nói rất nghiêm túc về một con người. Tôi giả vờ rằng tôi không-biết, hay tôi thực sự không-biết một cách học hành khác? Vậy là có lẽ học hành có một ý nghĩa khác hẳn: một cách học hành không thuộc máy móc. Tôi không-biết, tôi phải rất chân thật với chính tôi; vậy là tôi có thể tìm ra. Nhưng nếu tôi nói, ‘Vâng, tôi không-biết, nhưng tôi có một vài ý tưởng về nó, đằng sau tôi’, vậy thì tôi không đang tìm hiểu gì cả.

Liệu chúng ta có thể bắt đầu bằng cách chân thật nói, ‘Tôi thực sự không-biết’? Điều đó khá khó khăn, bởi vì khi bạn không biết rằng bạn đang quan sát, bạn lại đang cố gắng tìm ra liệu bạn có biết. Khi tôi nói, ‘Tôi không -biết’, luôn luôn có sự ham muốn để tìm ra, hoặc tôi mong chờ được chỉ bảo, hoặc tôi chiếu rọi sự hy vọng giấu giếm nào đó và điều đó trở thành một ý tưởng và tôi nói, ‘Vâng, tôi bắt đầu nắm bắt được nó’. Vì vậy liệu bạn có thể được tự do khỏi tất cả điều đó và nói, ‘Tôi thực sự không-biết’? Vậy thì bạn hiểu kỳ, bạn thực sự hiểu kỳ, giống như một cậu trai hay cô gái nhỏ đang học hành lần đầu tiên.

Làm ơn hãy tự quan sát về chính bạn. Đừng quan sát tôi hay bất kỳ ai khác; hãy quan sát về chính bạn. Đó là, khi bạn nói, ‘Tôi thực sự không-biết’, điều gì đã xảy ra? Cái trí của bạn không đang suy nghĩ sinh động về làm thế nào để tìm ra. Ví dụ, tôi thực sự không-biết, mà có nghĩa tôi không có hy vọng để tìm ra, tôi không có kết luận, tôi không có động cơ. Điều này rất quan trọng. Khi tôi nói tôi không-biết, trong đó được hàm ý không có động cơ gì cả. Bởi vì động cơ cho một phương hướng, và thế là tôi đã mất nó. Vì vậy tôi phải rất, rất rõ ràng và ắt chân thật trong chính tôi khi nói tôi thực sự không-biết.

Hãy chờ đó, hãy lắng nghe nó cẩn thận. Tôi thực sự không-biết – vậy thì điều gì đã xảy ra trong cái trí của tôi? Hãy tìm ra; đừng trả lời vội vã quá. Nó đã không phá vỡ khỏi truyền thống máy móc cũ kỹ hay sao? Khi tôi nói tôi thực sự không-biết, tôi đã không chuyển động hoàn toàn khỏi lãnh vực đó hay sao?

***Người hỏi:** Tôi không nghĩ rằng người ta đang suy nghĩ khi nói về không biết một cách học hành mới. Tất cả mọi điều người ta biết là sự xung đột mà hiểu biết máy móc gây ra, chỉ từng đó. Người ta không-biết gì thêm nữa. Và người ta có thể thấy rằng người ta không-biết làm thế nào để vượt khỏi sự xung đột này.*

Krishnamurti: Thưa bạn, chúng ta vẫn chưa đang nói về sự xung đột. Chúng ta sẽ đến đó trong vài phút nữa. Chúng ta đang nói về liệu có một tiến hành khác của học hành. Nếu tôi không-biết nó và tôi thực sự nói, ‘Tôi không-biết nó’, điều gì đã xảy ra?

Người hỏi: Lúc đó cái trí của tôi nói rằng nếu tôi không biết nó tôi bị trống không.

Krishnamurti: Ô, Chúa ơi! Con người thật khờ khạo làm sao.

Người hỏi: Tại sao lại ngu dốt?

Krishnamurti: Tôi đã không nói ngu dốt, tôi đã nói khờ khạo. Bởi vì chúng ta không đang chú ý, nó trống không. Nó trống không à? Hay nó được tự do lạ thường khỏi những điều máy móc đến độ nó hoàn toàn tỉnh thức? Bởi vì nó rất hiếu kỳ muốn tìm ra. Bạn thấy sự khác biệt? Hãy chờ đã, cho phép tôi dùng một ví dụ. Bạn biết Thượng đế là gì chứ? Dĩ nhiên, bạn có những niềm tin, bạn có những tín điều, mọi loại của tình trạng bị quy định, nhưng thực ra bạn không biết điều đó. Bạn có thể sáng chế điều gì đó; bạn có thể suy nghĩ về nó; bạn có thể tranh luận về nó, hay phản kháng nó, nhưng sự kiện thực sự là rằng bạn không-biết. Vậy là bạn bắt đầu bằng cách không-biết với mục đích để tìm ra.

Người hỏi: Thưa ông, tôi xin được phép hỏi ông, liệu ông luôn luôn bắt đầu bằng không -biết gì cả khi ông đến nói chuyện? Ông luôn luôn bắt đầu bằng cách nói, 'Tôi không biết. Bây giờ chúng ta sẽ tìm ra'?

Krishnamurti: Vâng, đó là điều gì tôi đang nói.

Người hỏi: Đó là điều gì ông làm khi ông đến đây để nói chuyện? Đó là điều gì ông làm? Ông hoàn toàn được tự do khỏi điều gì ông biết trước kia?

Krishnamurti: Làm ơn, tôi không **â**hu bị những nói chuyện. Tôi không làm bất kỳ việc gì cả. Tôi chỉ đến và phun ra. Tôi đã chuẩn bị những nói chuyện, đã cẩn thận viết chúng, và vân vân, và vân vân, và **o**t ngày người nào đó nói, ‘Hãy quảng đi tất cả những ghi chú của bạn và nói’. Vậy là tôi đã thực hiện và đã bắt đầu theo cách đó.

Người hỏi: Thật ra, không có nhiều khác biệt giữa viết nó ra trên giấy hay viết nó ra phía bên trong.

Krishnamurti: Không, tôi không làm như thế. Tôi đang làm nó ngay lúc này. Làm ơn! **K**hạ**h** th ực sự nói bạn không biết, bạn ngừng qui trình máy móc của học hành, phải không? Vậy là cái trí của bạn không bị trống không, nó được tự do khỏi cái đó mà từ trước đến nay nó đang vận hành, và thế là lúc này nó ở trong một trạng thái chú ý, học hành nhạy bén. Nó là một trạng thái nhạy bén, được tự do khỏi qui trình máy móc. Tiếp theo điều gì xảy ra.

Người hỏi: Cái trí bị chán nản.

Krishnamurti: Làm ơn thử nó, làm ơn thử nó khi chúng ta đang nói chuyện ở đây. Thực hiện nó trong ý nghĩa gắng sức để tìm ra.

Người hỏi: Tìm hiểu.

Krishnamurti: Đúng. Tìm hiểu có nghĩa gì? Tìm hiểu hàm ý rằng bạn phải được tự do khỏi thành kiến của bạn, khỏi những thói quen, những kết luận của bạn, khỏi bất kỳ hình thức nào của quan điểm, để cho cái trí của bạn được tự do để chuyển động. Trong cùng cách, nếu bạn hiểu rõ toàn bản chất

của sự kiếm được một cách máy móc về hiểu biết này và đưa nó vào vị trí đúng đắn của nó, vậy thì bạn được tự do khỏi nó. Và vậy thì bạn có thể chú ý tuyệt đối, phải không? Khi có sự chú ý tuyệt đối, có một học hành? Làm ơn, điều này đòi hỏi thâm nhập một tí.

Sáng này tôi có thể khá ngu dốt, vì vậy làm ơn hãy tha thứ cho tôi nếu tôi cứ nói dai dẳng về vấn đề này. Có lẽ chúng ta sẽ quay trở lại nó chốc lát nữa.

Câu hỏi kế tiếp có liên quan trong điều đó là: Liệu tôi có thể tự-quan sát về chính tôi qua sự liên hệ? Liệu tôi có thể tự-biết về chính tôi triệt để, tại cơ bản – tất cả những phản ứng, tất cả những sắc thái, những tinh tế của chính tôi – trong sự liên hệ? Đó là câu hỏi được đưa ra. Vì vậy chúng ta phải tìm hiểu chúng ta có ý gì qua từ ngữ *sự liên hệ* – chính từ ngữ đó. Có liên hệ là ở trong sự tiếp xúc, không chỉ sự mật thiết thuộc thân thể mà còn cả gặp gỡ tại cùng mức độ, tại cùng khoảnh khắc, với cùng sự mãnh liệt. Đó là sự liên hệ. Có một liên hệ giữa một đàn ông và một phụ nữ, hay một người bạn và một người khác, hay một cậu trai và một cô gái, khi họ gặp gỡ không chỉ phần thân thể – nhưng còn nhiều hơn nữa. Khi họ gặp gỡ tại cùng mức độ, tại cùng khoảnh khắc, với cùng sự mãnh liệt, điều đó có thể được gọi là một liên hệ trung thực, đúng đắn, thực sự.

Bây giờ, sự liên hệ của một người với một người khác được đặt nền tảng trên ký ức, trên những hình ảnh, những tưởng tượng, những kết luận khác nhau. Tôi đã vẽ một hình ảnh về bạn và bạn đã vẽ một hình ảnh về tôi, những hình ảnh khác nhau mà tôi có về bạn như người vợ, người chồng, cô gái hay cậu trai hay người bạn, và vân vân. Vậy là luôn luôn có tạo tác hình ảnh. Điều này đơn giản; điều này thông thường; điều này là việc gì thực sự xảy ra. Khi người ta kết hôn hay sống cùng một cậu trai hay một cô gái, mọi biến cố,

mọi hành động tạo tác một hình ảnh. Chúng ta có rõ ràng về điểm này? Làm ơn, đừng đồng ý với tôi; tôi không đang cố gắng thuyết phục bạn về bất kỳ điều gì, nhưng thật ra bạn có thể thấy nó cho chính bạn. Một từ ngữ được ghi lại; nếu nó là vui thú, bạn sung sướng, nếu nó gây bức dọc, lập tức bạn co rút lại, và việc đó tạo tác một hình ảnh. Sự vui thú tạo tác một hình ảnh; sự co rút, sự thối lui tạo tác một hình ảnh. Vì vậy sự liên hệ thực sự lẫn nhau của chúng ta được đặt nền tảng trên vô số hình thức tinh tế của những hình ảnh, những tưởng tượng, và những kết luận.

Tôi đang hỏi: khi việc đó xảy ra, điều gì xảy ra? Người đàn ông tạo tác hình ảnh về cô ấy, và cô ấy tạo tác một hình ảnh về anh ấy. Dù ở trong văn phòng, cơ xưởng, hay bất kỳ lãnh vực nào, tại cơ bản sự liên hệ được đặt nền tảng trên sự tạo tác của những hình ảnh này. Đây là một sự kiện, đúng chứ? Vậy thì điều gì xảy ra? Khi cô ấy có một hình ảnh và bạn có một hình ảnh, có sự phân chia, và thế là toàn sự xung đột bắt đầu. Nơi nào có sự phân chia giữa hai hình ảnh, phải có xung đột.

***Người hỏi:** Tại sao những hình ảnh lại trở thành quan trọng như thế?*

Krishnamurti: Đầu tiên hãy thâm nhập nó từng bước một. Đừng hỏi tại sao. Bạn có hình ảnh này về người em của bạn, người chị của bạn, người chồng của bạn, người vợ của bạn, người cha của bạn? Hãy thấy rằng khi có hình ảnh, chắc chắn có một phân chia: người Do thái và người Ả rập, người Ấn độ giáo và người Hồi giáo, người Thiên chúa giáo và người cộng sản. Tất cả chúng đều là cùng hiện tượng; khi việc đó xảy ra, phải có xung đột từ căn bản. Người chồng có lẽ rời nhà để đi làm việc, nơi anh ấy đã tạo tác một hình ảnh về

chính anh ấy, vị trí của anh ấy, giá trị của anh ấy, những người ganh đua của anh ấy; sau đó anh ấy trở về nhà và nói, ‘Em yêu, em khỏe không?’ và lại nữa anh ấy có hình ảnh của anh ấy, và cô ấy có hình ảnh của cô ấy.

Vì vậy nó là một luật cơ bản rằng nơi nào có sự phân chia giữa con người, phải có sự xung đột. Chấm câu. Người đàn ông mà nói với người phụ nữ, hay người phụ nữ mà nói với người đàn ông, ‘Em yêu anh’, nhưng điều đó chỉ là tình yêu giác quan, tình yêu dục vọng. Từ căn bản họ không có liên hệ với nhau gì cả. Họ có lẽ đeo nhẫn và ôm nhau và ngủ trong cùng cái giường và sống trong cùng ngôi nhà, nhưng từ căn bản anh ấy đang theo đuổi những tham vọng của anh ấy, sự tham lam của anh ấy, và mọi chuyện của nó, và cô ấy cũng vậy. Vì vậy từ căn bản họ không bao giờ gặp gỡ tại cùng mức độ, tại cùng thời điểm, với cùng sự mãnh liệt. Họ không thể. Liệu chúng ta thấy điều này, không chỉ chấp nhận những từ ngữ được nói ra bởi người nói – mà vô giá trị – nhưng thực sự thấy đây là như thế trong sống hàng ngày?

Bây giờ, tại sao chúng ta tạo tác những hình ảnh này? Tại sao bạn tạo tác một hình ảnh về người bạn gái của bạn, hay người vợ của bạn, hay người chồng của bạn, hay cậu trai của bạn? Tại sao?

Người hỏi: Bởi vì chúng ta không thấy tổng thể của sự kiện.

Krishnamurti: Làm thế nào bạn thấy tổng thể, vẻ đẹp tổng thể của sự liên hệ, bản chất tổng thể của tình yêu, khi luôn luôn chúng ta quá quan tâm đến những cái tôi nhỏ nhen thú tính của chúng ta?

Người hỏi: Có phải bởi vì chúng ta luôn luôn đang ghi lại?

Krishnamurti: Tôi muốn quên sự ghi lại. Hãy quan sát nó mới mẻ lại. Tại sao tôi – hay tại sao người ta – tạo tác một hình ảnh về một người khác? Tại sao bạn tạo tác một hình ảnh về người nói?

Người hỏi: Do bởi thiếu sự chú ý.

Người hỏi 2: Bị lệ thuộc.

Krishnamurti: Làm ơn hãy quan sát nó trước khi bạn trả lời. Trước tiên hãy thấy điều gì bạn làm. Nếu tôi được phép gợi ý nhẹ nhàng, trước tiên hãy thấy sự kiện của nó, không nói rằng nó là thế này hay thế kia. Chỉ thấy liệu nó là như thế.

Người hỏi 3: Chúng tôi muốn được công nhận trong cách này hay cách khác.

Người hỏi 4: Có phải bởi vì tôi muốn biết điều gì đang xảy ra ngày mai?

Krishnamurti: Làm ơn hãy quan sát nó. Bạn lập gia đình, hay bạn có một cô gái, hay một cậu trai. Tạo tác hình ảnh này xảy ra. Và tôi đang hỏi tại sao. Hãy từ tốn. Làm ơn. Bạn không biết; tôi không biết; chúng ta hãy tìm ra.

Người hỏi: Sự quen thuộc; chúng ta đã quen thuộc với mọi sự việc. Luôn luôn chúng ta có hình ảnh trước hơn là chú ý.

Krishnamurti: Tôi muốn tìm ra tại sao tôi tạo tác hình ảnh về người vợ của tôi. Nó là thói quen? Nó là thuận tiện? Nó là tình trạng bị quy định từ ngàn xưa? Nó do bởi truyền thống

mà tôi làm điều này hay nói ở trong gene đến độ theo bản năng tôi tạo tác một hình ảnh về bạn?

Người hỏi: Nó đặt thành vấn đề tại sao à?

Krishnamurti: Tìm ra. Chúng ta sống trong thói quen kỳ lạ này à?

Người hỏi: Không, nó là sự ảnh hưởng.

Krishnamurti: Gồm cả sự ảnh hưởng, bởi vì người ta quá quen thuộc với bị ảnh hưởng, mà là môi trường sống. Nó là thói quen à? Nó là một truyền thống mà đã được mang theo một cách không nhận biết được từ chủng tộc sang chủng tộc, từ thế hệ sang thế hệ? Nó là một sự việc mà tôi đã chấp nhận như thành phần của tôi, giống như tôi đã chấp nhận tay của tôi hay chân của tôi?

Người hỏi: Tôi nghĩ nó là một sự tiếp tục của tình trạng bị quy định mà chính chúng ta đã thấm nhận.

Krishnamurti: Nó là thành phần của tình trạng bị quy định của chúng ta, được thừa hưởng từ người cha sang người con, và vân vân và vân vân, từ thế hệ sang thế hệ. Vì vậy chúng ta hãy tìm ra. Đưa tất cả những điều này vào chung – thói quen, truyền thống từ ngàn xưa, ham muốn cho một ý thức của gần gũi và tuy nhiên lại thối lui. Đó là lý do tại sao bạn làm nó? Làm ơn hãy quan sát nó. Hãy dành ra một giây, làm ơn, hãy dành ra một giây. Hay có phải vì rằng chúng ta muốn được chắc chắn về cậu trai hay cô gái, người chồng – chắc chắn sở hữu cô ấy: ‘Cô ấy là của tôi và không phải của bạn’? Tất cả điều đó được bao hàm trong nó. Sự ham muốn cho chắc chắn

– đó là người vợ của tôi, cô gái của tôi, cậu trai, người chồng của tôi; tôi được chắc chắn. Nó trao tặng tôi sự chắc chắn trong liên hệ của tôi với một người khác. ‘Tôi biết người vợ của tôi’ là một câu phát biểu vô lý nhất. Nó trao tặng tôi một cảm giác rằng tôi sở hữu cái gì đó và tôi được chắc chắn về sự sở hữu đó. Vì vậy nó có phải là một thói quen, một ngàn triệu năm của truyền thống được chuyển từ thế hệ sang thế hệ sang thế hệ, sự ham muốn để sở hữu, để được chi phối – tình yêu để được sở hữu và tình yêu để được chi phối – và sự ham muốn để được chắc chắn – nó là ngôi nhà của tôi, cái bàn của tôi, cây bút của tôi, người vợ của tôi? Bạn nói gì về tất cả điều này?

Người hỏi: Chúng ta nên được tự do khỏi tất cả điều đó.

Krishnamurti: Chúng ta nên à, hay chúng ta là tự do?

Người hỏi: Chúng ta nên.

Krishnamurti: Ồ! tôi nên ở trên đỉnh của dãy núi Himalayas nhưng tôi không thực hiện được! Làm sao chúng ta có thể cùng nhau nói chuyện nếu cả hai chúng ta không đang chuyển động trong cùng phương hướng? Làm ơn. ‘Cái nên là’ không tồn tại, ‘cái gì là’ là sự kiện duy nhất.

Người hỏi: Người ta không thể chấp nhận trạng thái này bằng cách hiểu rõ nó hay sao?

Krishnamurti: Không, thưa bà, chúng ta đang thực hiện điều đó. Chúng ta đang thực hiện nó từng bước một, đang thâm nhập vào điều này. Tôi được chắc chắn về danh tính của tôi; tôi được chắc chắn về hình dạng của tôi, hình dạng

thân thể của tôi; tôi được chắc chắn một cách máy móc rằng tôi đủ phẩm chất như một người khoa học, hay giáo sư. Tôi được chắc chắn về nghề nghiệp của tôi, sự nghiệp của tôi trong quân đội, hay như một bác sĩ. Nó là sự nghiệp của tôi. Tôi muốn được chắc chắn trong sự liên hệ của tôi, và khi sự chắc chắn đó bị lay động, vậy thì bắt đầu sự rắc rối, nó chấm dứt trong sự ly dị, hay một vụ ly thân, hay bất kỳ điều gì bạn muốn gọi nó.

Vậy là chúng ta tạo tác những hình ảnh này vì mục đích được an toàn, chắc chắn, vì mục đích được sở hữu và trong sự sở hữu đó cảm thấy quyền hành, vui thú, sức mạnh của sự sở hữu đó. Và trong điều này là sự ham muốn được thừa hưởng của con người suốt hàng triệu năm để giữ chặt người nào đó và không buông tha. Đây là những nhân tố trong sống hàng ngày.

Người hỏi: *Vậy là điều đó hàm ý cái trí đó được cố định, phải không?*

Krishnamurti: Điều đó đúng. Tôi muốn được chắc chắn. Tôi muốn được bảo đảm rằng khi tôi từ văn phòng trở về nhà cô ấy ở đó. Và cũng vậy khi cô ấy từ văn phòng trở về nhà, cô ấy muốn bảo đảm rằng tôi sẽ ra đón! Đây là trò chơi mà chúng ta đã đùa giỡn vô tận, trong vô vàn cách.

Người hỏi: *Tại sao chúng ta cần sự chắc chắn?*

Krishnamurti: Chúng ta đang nói về điều gì đó nghiêm túc lạ thường. Đang biết những điều này là những sự kiện, không phải sự tưởng tượng, không phải những ý tưởng, không phải những kết luận mà bạn có được bởi vì tôi đã nói về nó, nhưng những sự kiện hàng ngày, chúng ta hỏi liệu không thể có sự

liên hệ. Bạn có thể ngủ chung với nhau, bạn có thể cầm tay nhau, cùng nhau làm mọi sự việc, nhưng thật ra không có sự liên hệ. Đó là một sự kiện. Và bạn không muốn thừa nhận nó, bởi vì khoảnh khắc bạn thừa nhận nó, thế là ngò vực, sợ hãi, lo lắng bắt đầu.

Liệu tôi có thể học hành về chính tôi trong sự liên hệ của tôi với một người khác? Đó là câu hỏi chúng ta bắt đầu tìm hiểu. Đó là câu hỏi được đặt ra. Trong sự liên hệ đó tôi có thể quan sát những phản ứng của tôi: Tôi thích và tôi không thích; cô ấy nói một lời khó chịu; hay một lời dễ chịu. Tôi có thể theo dõi những phản ứng của tôi. Những phản ứng đó là chính tôi, phải không? Chúng không tách rời khỏi tôi. Chúng là những đáp lại thuộc tâm lý, thần kinh lẫn giác quan. Tôi đang học hỏi về chính tôi đây lạ thường khi tôi đang lắng nghe. Tôi đã thấy rõ ràng điều gì tôi đang làm, điều gì tôi đã làm, điều gì tôi sẽ làm vào ngày mai nếu tôi tiếp tục cách cư xử máy móc này. Rồi chết đến và nói, ‘Người bạn thân mến, tôi đang rời bỏ bạn đây’. Cô ấy cảm thấy bị cô độc cực kỳ, đau khổ, bất hạnh, khóc lóc, bỗng nhiên phát giác cô ấy bị bỏ lại một mình, hay anh ấy bị bỏ lại một mình. Và tiếp theo anh ấy hay cô ấy không thể đối diện nó nên thơ thần tới sự giải trí nào đó, hay tìm quên qua một người phụ nữ khác, hay bất kỳ điều gì, hay trở nên sùng đạo vô cùng.

Chúng ta đang cùng nhau đùa giỡn một trò chơi. Thế là tôi thấy đây là một sự kiện. Tôi đã học hỏi dư thừa về chính tôi trong sự liên hệ của tôi với một người khác. Tiếp theo lại nảy sinh vấn đề: liệu tạo tác hình ảnh này có thể kết thúc? Liệu động lực này của quá khứ, tất cả động lực khủng khiếp đó kèm theo khối lượng vô tận đằng sau nó, giống như một con sông có một khối lượng nước khổng lồ đang cuộn cuộn chảy có thể, liệu tất cả truyền thống tạo tác hình ảnh này và sự ham muốn cho tất cả điều đó có thể kết thúc?

Bây giờ, liệu hệ thống máy móc của tạo tác hình ảnh này, không chỉ sự tạo tác hình ảnh mà còn cả sự ham muốn có được chắc chắn, truyền thống, toàn cấu trúc của nó, có thể kết thúc? Bạn đang tự-đặt ra câu hỏi đó? Hay tôi đang đặt ra câu hỏi, đang đưa cho bạn câu hỏi đó? Nếu bạn đang tự-đặt ra câu hỏi đó, bạn nói, ‘Tôi không-biết, vì vậy tôi sẽ tìm ra’? Hay bạn lại đang đấu tranh để tìm ra rồi? Làm thế nào sự tạo tác hình ảnh này có thể kết thúc? Điều đó có nghĩa sự kết thúc của ghi lại – không ghi lại một từ ngữ mà anh ấy hay chị ấy nói, những lời đay nghiến, những lời lảng nhục, những lời cần nắn – không ghi lại gì cả. Liệu có thể được? Tôi đang đưa ra câu hỏi này; bạn phải trả lời nó.

Người hỏi: Không, điều đó không thể được. Tôi không thấy rằng điều đó có thể thực hiện được.

Krishnamurti: Người phụ nữ này nói điều đó không thể được; thế là cô ấy đã đóng cửa.

Người hỏi: Không, tôi không đóng cửa, nhưng tôi thấy điều đó không thể được.

Krishnamurti: Khoảnh khắc bạn nói điều đó có thể được hay không thể được, bạn đã đóng cửa. Nó giống như một con người đang nói, ‘Tôi không thể làm nó’; anh ấy chết rồi. Tôi chắc chắn, bảo đảm, rõ ràng rằng mỗi người chúng ta có thể thực hiện nó nếu bạn trao trọn vẹn quả tim của bạn và cái trí của bạn vào câu hỏi này.

Khi người vợ hay cô gái, hay người đàn ông hay người chồng, nói với bạn, ‘Sáng nay trông anh khá ngu dốt’, bạn phải ghi lại nó, phản ứng đến từ ngữ đó, đến cảm giác của người ấy? Bạn không thể nhìn ngắm những phản ứng riêng

của bạn đến từ ngữ và cảm giác của người ấy? Liệu bạn có thể nhìn ngắm tất cả điều này tức khắc? Hay nếu anh ấy nói, ‘Sáng nay trông em rất đẹp?’ Thâm nhập nó. Liệu có thể không ghi lại gì cả?

Làm ơn, chúng ta đang nói về tự - học hành về chính mình trong sự liên hệ. Chúng ta thấy tại sao chúng ta tạo tác hình ảnh và vân vân và rằng không có sự liên hệ thực sự gì cả. Có lẽ có sự liên hệ vật chất, nhưng thuộc tâm lý, rõ ràng, bạn hoàn toàn tách rời. Làm thế nào có thể có liên hệ và thương yêu lẫn nhau nếu bạn đầy tham vọng hay ganh đua? Bạn không thể. Vậy là bạn đã học hành quá nhiều khi đang tìm hiểu sự liên hệ này. Lúc này bạn đã đến điểm mấu chốt khi chúng ta nói: liệu bạn có thể nghe từ ngữ, thấy ý nghĩa của từ ngữ, sự quan trọng của từ ngữ, sự diễn tả trên khuôn mặt của người đàn ông hay người phụ nữ mà nói nó, và phản ứng riêng của bạn đến tất cả việc đó? Liệu bạn có thể tỉnh táo được tất cả việc đó?

Người hỏi: Thưa ông, có vẻ chúng ta liên tục vướng vào sự khó khăn tại điểm này khi nói, ‘Tôi không-biết’.

Krishnamurti: Đừng cứ lặp lại, ‘Tôi không biết’. Vậy thì bạn bị trói buộc. Chúng ta đã bắt đầu bằng cách nói rằng chúng ta tạo tác những hình ảnh này và rằng tại sao chúng ta tạo tác những hình ảnh này khá rõ ràng rồi. Và chúng ta đã đưa ra câu hỏi kế tiếp là: liệu tạo tác hình ảnh này có thể kết thúc? Tiếp theo tôi có thể nói, ‘Tôi không biết’. Đúng chứ? Bởi vì lúc đó cái trí tỉnh táo lạ thường.

Người hỏi: Người ta phải quan tâm đến sự kết thúc những hình ảnh.

Krishnamurti: Đúng. Bạn quan tâm tìm ra liệu sự tạo tác hình ảnh có thể kết thúc. Nếu tôi nói rằng điều đó không thể được hay điều đó có thể được, vậy thì tôi bị trói buộc. Nhưng khi tôi nói, ‘Tôi không-biết’, tôi không đứng yên. Tôi đang chuyển động; tôi cực kỳ năng động và tràn đầy năng lượng để tìm ra. Tôi không đang chuyển năng lượng của tôi sang bạn; bạn đang tự-làm nó. Làm ơn – đó là một nguy hiểm.

Vậy là liệu có thể lắng nghe mà không ghi lại?

Người hỏi: Thỉnh thoảng ông bị cứng đơ.

Krishnamurti: Không, không bị cứng đơ, thưa bà. Bạn không thể bị cứng đơ khi sự liên hệ của bạn với một người nào đó quan trọng cực kỳ. Tất cả sống là liên hệ. Nó không chỉ có bạn và tôi; nó là một vấn đề toàn cầu. Vì vậy chúng ta phải gặp gỡ nó theo tính toàn cầu, không chỉ nói, ‘Tôi thương yêu người vợ của tôi’. ‘Bạn và tôi’ là một vấn đề quá nhỏ nhoi. Khi bạn hiểu rõ vấn đề toàn cầu, vậy thì bạn sẽ hiểu rõ vấn đề nhỏ nhoi, nhưng nếu bạn bắt đầu bằng vấn đề nhỏ nhoi, bạn sẽ không hiểu rõ toàn cầu – toàn cầu trong ý nghĩa sự quy mô của nó. Nó liên quan đến mọi con người, dù chúng ta ở bất kỳ nơi nào.

Vậy là tôi hỏi: liệu tôi có thể lắng nghe từ ngữ, thấy sự diễn tả, cử chỉ, sự khinh miệt, sự hung hăng, và vân vân, trên khuôn mặt của người còn lại và lắng nghe nó mà không có bất kỳ phản ứng nào? Vậy là lúc này chúng ta sẽ phải tìm ra chúng ta có ý gì qua từ ngữ lắng nghe.

Tôi có thể lắng nghe? Lắng nghe có nghĩa gì? Bạn có khi nào lắng nghe? Lúc này bạn đang lắng nghe? Bạn đang lắng nghe điều gì tôi đang nói, hay bạn đang lắng nghe một kết luận mà bạn đã tạo ra cho chính bạn? Hay, trong lắng nghe, bạn đã rút ra một kết luận rồi? Hay bạn bị xao nhãng

bởi một ý tưởng nên không lắng nghe, và bạn đang lắng nghe ý tưởng đó? Thế là thực sự bạn không đang lắng nghe. Lúc này bạn đang lắng nghe chứ? Điều đó có nghĩa bạn đang lắng nghe mà không có một mảy may chuyển động của tư tưởng bởi vì bạn quan tâm lạ thường đến vấn đề này. Nếu bạn không, vậy thì bạn sẽ không lắng nghe. Nếu bạn thật sâu thẳm, toàn bộ, có quan tâm đến vấn đề này, vậy thì theo bản năng, theo tự nhiên, bạn sẽ lắng nghe. Vậy là liệu bạn đang lắng nghe từ trải nghiệm của bạn, bạn đang lắng nghe từ ngữ và không nghe nội dung của từ ngữ, hay bạn đang lắng nghe và đang tạo ra một trừu tượng của điều gì bạn đang lắng nghe thành một ý tưởng, và nói, ‘Vâng tôi đã hiểu nó’? Nếu bạn đang lắng nghe mà không có bất kỳ chuyển động nào của tư tưởng, bất kỳ chuyển động nào của ý định, chỉ đang lắng nghe, làm ơn ~~hãy~~ lắng nghe cẩn thận điều gì tôi phải nói. Liệu bạn có thể lắng nghe cậu trai, hay cô gái, hay người vợ trong cùng cách như thế? Bạn hiểu rõ chứ? Vậy là bạn xong việc. Nó quá đơn giản nếu bạn nắm bắt sự đơn giản của nó. Nhưng thuộc trí năng chúng ta đã tạo ra một hỗn loạn về mọi sự việc.

Vậy là nếu có động thái của lắng nghe, không có sự ghi lại. Ngày hôm trước sau một trong những nói chuyện, một người đàn ông đến gặp tôi và nói, ‘Đó là một nói chuyện kỳ diệu. Nó thật lạ thường. Tôi cảm thấy như thể tôi đã nắm được tất cả nó’. Tôi đã lắng nghe nó rất cẩn thận. Tôi đã được nói như thế này suốt năm mươi năm, và nếu tôi cứ ghi lại ‘nó lạ thường làm sao’, tôi sẽ là một con chim cú cu! Vậy là làm ơn, liệu bạn có thể tìm ra, lắng nghe ai đó đang nói những điều bản thủ, hay những sự việc khó chịu, thật trọn vẹn đến độ không có sự ghi lại? Mà có nghĩa liệu bạn có thể chú ý trọn vẹn tại ngay khoảnh khắc từ ngữ được nói ra để cho không có trung tâm mà ghi lại?

Bạn có khi nào chú ý? Chú ý trong ý nghĩa của đang trao tất cả sự chú ý của bạn, tất cả năng lượng của bạn, quả tim của bạn, cái trí của bạn, mọi thứ vào nó.

Người hỏi: Thưa ông, không có sự xao nhãng.

Krishnamurti: Không. Không có sự việc như là xao nhãng. Làm ơn hãy hiểu rõ điều này. Không có sự việc như là xao nhãng. Bạn muốn chú ý đến việc đó, và bạn bị xao nhãng, giống như người ta thường bị xao lãng. Mà có nghĩa gì? Bạn không đang chú ý; vì vậy không có xao nhãng. Vì vậy nhận ra rằng bạn không chú ý và thế là bị xao nhãng. Khoảnh khắc bạn nhận biết rằng bạn không chú ý, bạn đã chú ý rồi. Hãy nắm bắt ý nghĩa này, thưa bạn. Không cần đến nỗ lực trong việc này.

Vì vậy không ghi lại gì cả có thể thực hiện được. Liệu bạn có thể sống theo cách đó? Không phải chỉ trong một ngày hay một vài phút – liệu bạn có thể sống toàn bộ sống của bạn theo cách đó?

Người hỏi: Tôi xin vâng, thưa ông. Khi tôi chú ý trong cách ông giải thích, sự chú ý bị giới hạn đến sự việc mà tôi chú ý?

Krishnamurti: Không. Chú ý là chú ý, không bị giới hạn đến điều này hay điều kia. Tôi chú ý. Có chú ý.

Bây giờ, hãy chờ một chút; chỉ quan sát nó. Chủ đề là về học hành và liệu người ta có thể học hành về chính người ta qua sự liên hệ. Chúng ta thâm nhập toàn chủ đề từng bước một, hợp lý, có lý luận, thông minh. Lúc này, hãy dành ra một phút, hãy lắng nghe điều này. Chúng ta đã thâm nhập nó rất, rất cẩn thận, trong từng chi tiết. Bây giờ, liệu bạn có thể quan sát điều này như một sự việc tổng thể, không bị vỡ vụn

thành những mảnh nhỏ? Liệu bạn có thể có sự nhận biết được tổng thể của cấu trúc? Chúng ta đã giải quyết nó từng chút qua từng chút, từng mảnh qua từng mảnh, từng miếng qua từng miếng; theo cá nhân tôi công việc đó chẳng có ý nghĩa gì cả. Nhưng nếu bạn nắm bắt tổng thể của sự việc, vậy thì từ đó bạn có thể giải đáp được những chi tiết. Nhưng bạn không thể qua chi tiết giải đáp được tổng thể.

Lúc này, sau khi đã vận dụng thời gian này, liệu bạn có thể quan sát hiện tượng của ghi lại, học hành, liên hệ, như một tổng thể? Tôi có ý qua một tổng thể đang có một thấu triệt sâu thẳm vào toàn sự việc ngay tức khắc. Bạn thấy, chúng ta không quen thộc với điều đó. Chúng ta luôn luôn đi từ một sự việc qua một sự việc khác, từ một mảnh qua một mảnh khác, từ một miếng vỡ qua một miếng vỡ khác, và sau đó dần dần dựng lên tổng thể – chúng ta nghĩ chúng ta đã thiết lập tổng thể – nhưng tổng thể không là việc này. Tổng thể là sự nhận biết được toàn cấu trúc và vượt khỏi. Vậy thì bạn có thể hợp lý vô cùng.

Người hỏi: Và vượt khỏi cấu trúc mà ông đã nói.

Krishnamurti: Ô, dĩ nhiên. Cấu trúc rất, rất mỏng manh.

Người hỏi: Sự chú ý bao gồm cả cấu trúc và đi vượt khỏi cấu trúc?

Krishnamurti: Vâng, thưa bạn, khi chúng ta chú ý cấu trúc không tồn tại. Khi bạn chú ý tổng thể, không có cấu trúc. Sự chú ý đó đang gặp gỡ con người tại cùng mức độ, tại cùng thời điểm, với cùng sự mãnh liệt. Người còn lại có lẽ không; điều đó không liên quan. Cái trí của bạn đang gặp gỡ người còn lại một cách tổng thể. Tiếp theo sự phản kháng của người

còn lại bắt đầu, nói rằng, ‘Anh đừng dung đối với tôi’, ‘Anh là thể này, anh là thể kia’. Bạn không là nguyên nhân của sự phản kháng đó.

Người hỏi: Cái gì đang chú ý?

Krishnamurti: Bạn không chú ý đến cái gì đó, về cái gì đó, hay vì cái gì đó; bạn chỉ chú ý.

Người hỏi: Ai, cái gì mà đang chú ý?

Krishnamurti: Không có bạn để chú ý; chỉ có chú ý.

Người hỏi: Và không có một ‘cái tôi’ khác ở đó?

Krishnamurti: Không, làm ơn. Hãy thấy, bạn đang lạc đến điều gì khác. Vậy là sau thời gian nói chuyện này, chúng ta được tự do khỏi những hình ảnh? Nếu bạn không, bạn đã không lắng nghe. Và không người nào có thể bắt buộc bạn lắng nghe; nó tùy thuộc vào bạn. Nhưng nếu bạn muốn loại liên hệ hiện nay với lẫn nhau, và thể là với nhân loại theo toàn cầu, nó tùy thuộc vào bạn. Nhưng nếu bạn muốn tìm được một cách sống hoàn toàn khác hẳn, nó cũng tùy thuộc vào bạn, nhưng bạn phải lắng nghe mọi thứ trong chính bạn, trong những người khác.

Người hỏi: Tôi không thấy làm thế nào cấu trúc này biến mất được. Tôi xin lỗi; tôi không hiểu rõ nó. Làm thế nào cấu trúc biến mất khi tôi chú ý đến nó?

Krishnamurti: Tôi sẽ giải thích cho bạn. Cấu trúc tồn tại cùng tất cả mọi thứ mà chúng ta có ý nói qua từ ngữ cấu trúc:

đó là, sự ham muốn được chắc chắn, thói quen, những thể kỷ của truyền thống, và vân vân. Tất cả mọi thứ đó là cấu trúc, bức tranh, hình ảnh, mà chúng ta đã tạo ra về một người khác. Khi chúng ta chú ý ởng thể, không có cấu trúc, và thể là bạn vượt khỏi sự tạo tác hình ảnh, mọi thứ. Chỉ để vui thôi, hãy thử một việc. Lần tới người vợ của bạn, người chồng của bạn, người bạn gái của bạn, hay người bạn trai của bạn nói điều gì đó dễ chịu hay khó chịu, hãy nhìn ngắm nó. Chỉ cần một giây đồng hồ, nhìn ngắm nó. Hãy chú ý tại khoảnh khắc duy nhất đó, và vậy là bạn sẽ thấy liệu bạn có đang ghi lại hay không. Bạn thấy, đó là điều gì tôi có ý nói. Hãy tìm ra, hãy thử nó; ngược lại bạn sẽ không bao giờ tìm được.

Người hỏi: Dường như đối với tôi có sự mâu thuẫn. Làm thế nào bạn có thể quan sát nó và là một cùng nó tại cùng một thời gian? Làm thế nào chúng ta có thể bị sợ hãi và quan sát nó tại cùng một thời gian?

Krishnamurti: Không, bạn đang lạc đến điều gì khác. Tôi đang nói rằng bạn đã lắng nghe được một khoảng thời gian. Bạn đã nhận ra, đã hiểu rõ cách máy móc của học hành và một cách học hành khác hẳn, và cũng vậy liệu người ta có thể học hành về chính người ta qua sự liên hệ. Trong chùng mực nào đó chúng ta đã thâm nhập vào nó. Lúc này tôi đang hỏi: trước tiên liệu bạn có thể nhận biết được toàn cấu trúc này? Nhận biết được nó như bạn nhận biết được màu sắc của chiếc áo người ngồi bên cạnh đang mặc. Tiếp theo nhận biết rằng bạn bị tách rời khỏi điều đó, mà là sự vô lý. Thế là trong sự nhận biết đó bạn nhận ra không có sự phân chia, và ở đó bắt đầu có một ý thức của chú ý tổng thể. Trong chú ý đó – mà không là chú ý của bạn hay chú ý của tôi; nó chỉ là chú ý – toàn cấu trúc không tồn tại. Tôi nói, từ đó, khi người vợ của

bạn, hay cô gái, hay cậu trai nói điều gì đó cho bạn, hãy chú ý tại ngay khoảnh khắc đó và thấy điều gì xảy ra.

Ojai, 15 tháng tư 1979

Tại sao chúng ta không thể giải quyết những vấn đề riêng của chúng ta? Tại sao chúng ta tìm kiếm vô số loại người phân tích, người tâm lý, những người đặc biệt, và yêu cầu họ giúp đỡ chúng ta? Có phải bởi vì chính chúng ta lười biếng, lờ đờ, hay chúng ta không có thời gian, và chúng ta nghĩ chúng ta có thời gian khi chúng ta trả tiền cho những người khác để chỉ bảo cho chúng ta nên làm gì? Chúng ta bị trói buộc trong thói quen này, hay trong sự quy định của lệ thuộc vào những người khác mà đã hiểu biết một chủ đề, đã nghiên cứu nhiều, tìm hiểu nhiều, suy nghĩ rằng có lẽ họ sẽ có thể giúp đỡ chúng ta. Dường như đối với tôi chúng ta luôn luôn đang lệ thuộc vào những người khác để giúp chúng ta tâu thoát khỏi cái bẫy này mà chúng ta sống trong nó. Những tôn giáo khắp thế giới đã trao tặng việc này. Chúng được tổ chức, được sắp xếp hoàn hảo vào chung, cùng những nghi lễ, những giáo điều của họ, và vân vân, và chúng ta vui vẻ lăn ttron trong đó. Và chúng ta không bao giờ có thể giải quyết những vấn đề sâu thẳm riêng của chúng ta. Chúng ta tự- nạp mình cho một người khác; tôi không hiểu tại sao chúng ta làm việc này. Điều đó đúng về phần thân thể; khi các cơ quan thân thể không khỏe mạnh, bạn đi tới một bác sĩ, một người giải phẫu, và vân vân. Khi bạn muốn xây một ngôi nhà, bạn đi đến một kiến trúc sư. Có lẽ cùng ý tưởng như thế thúc đẩy chúng ta đi đến người nào đó để xin xỏ giúp đỡ chúng ta.

Chúng ta không bao giờ có thể đọc quyển sách riêng của chúng ta, lịch sử riêng của chúng ta, bởi vì chúng ta liên tục lệ thuộc vào những người khác: điều trị nhóm, vô số loại điều trị căng thẳng thần kinh, điều trị tâm lý; bạn biết vô vàn điều trị đó.

Dù chúng ta, những con người sống ở đâu, trong vùng Viễn Đông, Cận Đông, và ở đây, chúng ta không thể đọc toàn câu chuyện của nhân loại, mà là chính chúng ta. Liệu chúng ta có thể đọc quyển sách này mà đã được truyền xuống từ thế hệ sang thế hệ trong suốt nhiều, nhiều thiên niên kỷ, để đọc toàn câu chuyện mà chúng ta là, và không bỏ sót một chương chưa được mở ra, chưa được đọc? Liệu chúng ta có thể đọc từ khởi đầu đến kết thúc toàn chuyển động của nhân loại, sự tiến hóa của anh ấy, cả vật chất lẫn bên trong, phần tâm lý? Nếu chúng ta có thể đọc quyển sách này, mà thú vị vô cùng – nếu tôi được phép sử dụng từ ngữ đó – mê say, nó mở cánh cửa đến những điều có thể vô hạn. Bởi vì chúng ta là phần còn lại của nhân loại theo tâm lý, nếu chúng ta biết làm thế nào để đọc quyển sách này, vậy thì có lẽ chúng ta sẽ có thể thay đổi phương hướng sống của chúng ta. Bởi vì đó là điều gì chúng ta quan tâm đến – ít ra người nói quan tâm đến nó – để tạo ra một thay đổi cơ bản của cái trí con người và thế là tạo ra một xã hội tốt lành, một xã hội nơi sẽ có trật tự, hòa bình, loại an toàn nào đó, loại hạnh phúc nào đó, và vượt khỏi tất cả việc đó, thâm nhập vào cái không thể đo lường được.

Chúng ta phải học hành làm thế nào để đọc quyển sách này. Vì vậy chúng ta phải tìm ra làm thế nào để quan sát, không chỉ bằng mắt nhưng toàn chuyển động của ý thức chúng ta, của chính chúng ta, với tất cả những phức tạp của chúng ta, với tất cả những lo âu, những sợ hãi, những vui thú, những hân hoan, và những mê tín đã tích lũy – những mê tín

của những người khoa học, của những người tâm lý học, của những người tôn giáo. Chúng ta phải tìm ra làm thế nào để đọc toàn sự việc, rất, rất chính xác, rõ ràng, và không có bất kỳ lỗi lầm nào. Đó là điều gì chúng ta sẽ thực hiện sáng nay, nếu chúng ta có thể: học hành. Không phải rằng tôi là người hướng dẫn của bạn. Cùng nhau chúng ta sẽ nhìn trong quyển sách lạ thường này mà là cái tôi, mà là cái ngã, cá tính, những khuynh hướng, những đặc điểm, những thôi thúc, những ức chế, tất cả cái đó mà là ý thức của chúng ta, và học hành làm thế nào để đọc nó. Muốn đọc nó, người ta phải có đôi mắt và đôi tai không bị đờ đẫn, không bị tắc nghẽn, không bị trói buộc trong những loại ảo tưởng hay ho nào đó, giống như hầu hết mọi người.

* * *

Chúng ta sẽ tìm ra liệu có cái gì đó vượt khỏi tất cả điều này, không bị sáng chế bởi tư tưởng nhưng cái gì đó thực sự, cái gì đó không là một tưởng tượng, không là một sự việc được sắp xếp vào chung bởi cái trí hay bởi bàn tay. Chúng ta sẽ đọc tất cả điều đó; muốn thực hiện điều đó chúng ta phải có thị lực rõ ràng để đọc quyển sách bao la đó mà là chính chúng ta.

Sự quan sát hàm ý rằng phải không có sự biến dạng trong động thái đọc của chúng ta. Bất kỳ hình thức nào của sự quan sát bị biến dạng sẽ ngăn cản sự rõ ràng của đọc. Chúng ta bị biến dạng? Nhận biết của chúng ta, tìm hiểu của chúng ta, quan sát của chúng ta, bị biến dạng? Làm ơn chúng ta đang hỏi lẫn nhau điều này; tôi không đang chỉ bảo cho bạn nó là, hay nó không là. Chúng ta đang hỏi, đang tìm hiểu, đang thăm dò câu hỏi này. Nó bị biến dạng nếu tôi có một động cơ trong đọc quyển sách và muốn thay đổi điều gì trong

quyển sách. Nếu sự quan sát có sẵn một kết luận rằng kết thúc của quyển sách phải là điều này hay điều kia, nếu có những chương nào đó mà cái trí không thích trong sự quan sát của nó, hay nếu nó cảm thấy nó phải vượt khỏi tất cả điều này, tất cả những nhân tố đó tạo ra sự biến dạng. Chắc chắn. Vì vậy trước khi tôi bắt đầu đọc quyển sách đó phải có sự rõ ràng và năng lượng vô hạn mà xóa sạch bất kỳ hình thức nào của biến dạng. Đó là, nếu người ta bị trói buộc sẵn trong một ảo tưởng, mà hầu hết mọi người đều như thế, vậy thì quan tâm của chúng ta không là quyển sách nhưng tại sao cái trí bị trói buộc trong ảo tưởng, bởi vì một cái trí ở sẵn trong ảo tưởng không thể đọc quyển sách. Vậy thì quan tâm của tôi là tại sao cái trí bị trói buộc trong một ảo tưởng. Nó là sợ hãi? Nó là do bởi tôi có lẽ không thích điều gì tôi có lẽ tìm được, rằng tôi có lẽ bị thất vọng, buồn phiền? Tôi thích có những ảo tưởng riêng của tôi, những ý tưởng riêng của tôi, những kết luận riêng của tôi về quyển sách, và vì vậy tôi không thể đọc nó? Vì vậy tiếp theo quan tâm của tôi là tìm ra tại sao cái trí, mà đang *im* hiểu, mà đang *yêu cầu* rằng nó nên đọc quyển sách, lại bị trói buộc trong ảo tưởng? Nó là sợ hãi? Động thái của quan sát gồm cả việc đưa tư tưởng vào vị trí riêng của nó. Vậy là cái trí có thể tổng thể, trọn vẹn, tuyệt đối được tự do khỏi sợ hãi. Đừng chấp nhận từ ngữ của tôi cho điều này, nhưng nó là như thế. Nếu bạn đã thâm nhập vào nó, theo tâm lý có một kết thúc đến sợ hãi.

Khi cái trí bị trói buộc trong ảo tưởng, nó có biết rằng nó là một ảo tưởng? Hay nó không biết rằng nó là ảo tưởng? Nếu cái trí không biết rằng nó đang sống trong một ảo tưởng, trong một thế giới giả vờ, làm thế nào nó trở nên tỉnh thức được nó? Giả sử tôi bị trói buộc trong một ảo tưởng. Từ ngữ *illusion* có từ từ ngữ *ludere*, đùa giỡn – đùa giỡn với những ý tưởng, đùa giỡn với những sự việc mà là khái niệm, không là

thực sự. Tôi đùa giỡn với một loạt những kết luận và những niềm tin mà không là thực sự. Nếu niềm tin này không phù hợp tôi, tôi thâm nhận một niềm tin khác. Tôi đùa giỡn với những niềm tin, và đùa giỡn này là ảo tưởng. Bởi vì tôi không thể đối diện điều gì đang thực sự xảy ra, cái trí sáng chế những niềm tin, những giáo điều. Lúc này, khi tôi nhận biết được nó, khi tôi biết tôi ở trong ảo tưởng, nó kết thúc. Chỉ khi nào tôi không biết rằng tôi ở trong ảo tưởng, tôi không thể chuyển động khỏi nó. Nhưng khoảnh khắc tôi nhận biết rằng tôi bị trói buộc trong ảo tưởng, chính sự nhận biết đó xóa sạch ảo tưởng. Chắc chắn. Vậy là tiếp theo cái trí của tôi có thể đọc quyền sách này.

Chúng ta quan tâm đến việc tạo ra một thay đổi cơ bản của cái trí con người, mà đã sống hàng thiên niên kỷ trong cách chúng ta đang sống bây giờ, đó là: với những cãi cọ, những lo âu, bạo lực, tàn nhẫn, tất cả việc đó đang xảy ra quanh chúng ta và trong chúng ta. Những con người như thế chỉ có thể sống trong vô-trật tự và không bao giờ có thể tạo ra một xã hội tốt lành, một con người tốt lành, và sẽ không bao giờ hiểu rõ tốt lành là gì. Vì vậy chúng ta đang làm điều này, chúng ta đang thâm nhập điều này.

Vậy thì điều gì là quyền sách này, mà là chính tôi, mà là chính bạn, mà là câu chuyện của nhân loại? Nó không chỉ là câu chuyện của nhân loại được in trong những quyền sách, sự tiến hóa theo lịch sử của con người, nhưng nhiều hơn nữa còn cả một quyền sách không được viết ra mà không người nào có thể diễn tả và in trong một quyền sách. Sự tiến hóa khủng khiếp mà hậu quả là những con người hiện nay, luôn luôn đang tự-chuyển động, đang tự-thay đổi, đang tự-bổ sung chính nó; nó không bao giờ đứng yên. Vì vậy cái trí của tôi – cái trí của một người – phải tỉnh táo, rõ ràng để đọc quyền sách này. Công việc đọc quyền sách này có nghĩa gì – đọc,

không phải quyền sách? Khả năng đọc là khả năng quan sát, khả năng lắng nghe câu chuyện, khả năng học hành điều gì quyền sách đang nói. Ba công việc đó được bao hàm – đang thấy, đang nghe điều gì quyền sách nói, và đang học hành từ quyền sách. Chúng ta đang cùng nhau thực hiện việc này? Đó là, chúng ta đang cùng nhau quan sát quyền sách một cách tự do? Hay chúng ta đang **đi** giải quyền sách? Nếu tôi đọc quyền sách nhưng cái trí của tôi đang diễn giải điều gì quyền sách nói tùy theo những ham muốn của tôi, những ao ước của tôi, những thèm khát của tôi, những sợ hãi của tôi, cô độc của tôi, tôi thực sự không đang đọc quyền sách nhưng đang kể cho quyền sách tôi là gì, tôi suy nghĩ điều gì. Vì vậy trước hết tôi phải học hỏi nghệ thuật – người ta hỏi, xin lỗi phải dùng từ ngữ *Tôi* – người ta phải học hỏi nghệ thuật đọc, đó là, nghệ thuật quan sát quyền sách: đó là, nhìn ngắm, thấy mà không có người quan sát.

Tôi sẽ trình bày nó. Làm ơn hãy kiên nhẫn một chút và thâm nhập nó từ từ.

Người quan sát là quá khứ. Người quan sát là trải nghiệm được tích lũy. Người quan sát là kết quả của tất cả những ảnh hưởng, những áp lực, những hiểu biết. Với hiểu biết đó, anh ấy đang đọc quyền sách. Liệu chúng ta có thể đọc quyền sách mà không có quá khứ? Nó không quá trừu tượng; nó rất đơn giản. Chúng ta nghĩ chúng ta biết; chúng ta không đến với quyền sách mới mẻ lại. Một cậu học sinh mới đến trường lần đầu tiên không biết. Cậu ấy trong sáng; cậu ấy còn non trẻ; cậu ấy muốn học hành. Chúng ta phải đọc quyền sách trong cùng cách; chúng ta **ph** đến với nó bằng một trong sáng, không phải bằng tất cả hiểu biết được tích lũy mà chúng ta đã lượm lặt, mà là chính quyền sách. Vì vậy nếu bạn đến với nó, nếu bạn đọc nó, như một người quan sát mà **b**ết trước nội dung của quyền sách, vậy thì bạn không thể đọc

điều gì nó nói. Vì vậy phải không có người quan sát; chỉ có đang đọc, không đang diễn giải điều gì bạn đang đọc vào những cá tính, những ảo tưởng, và những ham muốn đặc biệt riêng của bạn. Điều này rõ ràng. Vậy là chỉ có đang đọc, mà là chỉ đang nhìn ngắm quyển sách.

Vậy thì, cũng vậy, quyển sách đang kể cho bạn nhiều lắm. Bạn đang nghe điều gì quyển sách đang nói? Bạn đang nghe bài hát của quyển sách? Nó đang kể cho bạn điều gì đó. Nó đang kể cho bạn câu chuyện lạ thường này. Nhưng bạn phải có thể nghe nó, không chỉ đọc nó nhưng còn có thể nghe bài hát lạ thường của sự sống này mà đang xảy ra. Tôi có thể hoặc nghe bằng đôi tai hoặc nghe mà không có sự nhiễu loạn của phía bên ngoài. Tôi sẽ trình bày cho bạn; tôi sẽ giải thích nó từng chút một. Khi bạn nghe âm nhạc mà bạn thực sự ưa thích, âm nhạc mà có ý nghĩa, chiều sâu, sức sống, và vẻ đẹp – không phải là loại nhạc ‘pop’ hiện đại ồn ào; xin lỗi, bạn có lẽ thích nó, đó là một vấn đề khác – bạn nghe nó bằng toàn thân tâm của bạn. Bạn tuyệt đối cùng nó. Không có sự phân chia giữa bạn và nó; không có ý thức của hồi tưởng về cái gì đó mà bạn đã nghe trước kia. Bạn ở cùng toàn chuyển động. Khi bạn nghe vẻ đẹp thực sự của Bach hay Beethoven hay Mozart, bạn chuyển động cùng nó. Trong cùng cách như vậy, người ta phải lắng nghe câu chuyện mà quyển sách đang kể cho bạn.

Tôi hy vọng bạn đang theo sát tất cả điều này. Nếu bạn không, đừng lãng phí thời gian của bạn. Nếu nó là một ngày đẹp trời, hãy đi đi và leo lên những quả đồi, hay chơi golf, hay trải qua một thời gian tạm gọi là vui chơi nào đó. Nhưng bạn ở đây, vì vậy làm ơn hãy trao trọn chú ý của bạn, bởi vì nó là sống của bạn.

Và cũng còn cả nghệ thuật của học hành. Điều này hơi hơi phức tạp một tí. Khi chúng ta đi đến trường trung học,

cao đẳng, đại học, chúng ta đang học hành, chúng ta đang thu lượm thông tin, mà được gọi là *kiến thức*, về vô số chủ đề, với mục đích để có một nghề nghiệp tốt, một công việc tốt. Đó là sự tích lũy của hiểu biết trong suốt một thời gian nào đó, từ niên thiếu cho đến khi bạn rời trường đại học, mà có thể được sử dụng khéo léo hay vụng về. Dù bạn muốn là một người thợ ống nước, hay một giáo sư, hay một người khoa học, hay một người toán học, toàn tiến hành đều giống hệt nhau: học hành bằng cách tích lũy hiểu biết rồi hành động tùy theo hiểu biết đó. Và cũng có hành động rồi học hành từ hành động đó. Đó là, tích lũy hiểu biết rồi hành động hoặc hành động rồi học hành bằng hành động đó; từ căn bản cả hai đều giống nhau. Nhưng có một loại học hành khác mà hơi khó hiểu một tí. Chúng ta biết hai học hành này: tích lũy hiểu biết rồi hành động; hành động và đã hành động rồi học hỏi từ sự hành động của bạn, mà trở thành hiểu biết. Cả hai đều giống nhau. Chúng ta đang nói điều gì đó hoàn toàn khác hẳn, bởi vì hai việc đó đều là máy móc; đó là một qui trình của hành động từ cái đã được biết. Một nhạc trưởng, một nhạc sĩ dương cầm, một người thợ ống nước, một nhạc sĩ vĩ cầm, một giáo sư, một người khoa học, tất cả đều đã tích lũy hiểu biết và hành động; vì vậy họ đang chuyển động từ cái đã được biết sang cái đã được biết, luôn luôn đang bổ sung. Chúng ta đang nói có một cách học hành khác hẳn. Điều này đòi hỏi nhiều suy nghĩ cùng nhau.

Người ta thấy rằng sự tích lũy của hiểu biết là cần thiết để lái một chiếc xe hơi, và vân vân. Nếu bạn muốn xây dựng một ngôi nhà, bạn phải biết những sức ép và những sức căng trong cơ học và chất lượng của đất. Đó là, cái trí đã được thông tin, được thu lượm hiểu biết, và được hành động từ đó. Đây là chuyển động vô tận của con người: thu lượm thông tin và hiểu biết, sau đó hành động. Vì vậy hiểu biết là

quá khứ. Dĩ nhiên. Và từ hiểu biết đó bạn hành động. Chúng ta đang nói có một loại học hành khác hẳn mà không có gốc rễ của nó trong cái đã được biết. *Trong cái đã được biết* có nghĩa có hiểu biết rồi sau đó hành động. Thấy sự khác biệt? Tôi sẽ giải thích điều này cẩn thận. Có đang tích lũy hiểu biết và sau đó đang hành động từ nó; vì vậy hành động bổ sung hiểu biết và hiểu biết bổ sung hành động. Đây là điều gì chúng ta luôn luôn đang làm; vì vậy nó trở thành lễ thói, máy móc, và không bao giờ có tự do để tìm hiểu cái gì đó không biết được, một tự do khỏi cái đã được biết để quan sát cái gì đó mà bạn không biết.

Đối với người nói, sự thăng hoa của con người không nằm trong hiểu biết được tích lũy. Trước tiên hãy lắng nghe điều này; đừng đồng ý hay không đồng ý. Trước tiên hãy lắng nghe! Những người khoa học và những người khác đã nói con người chỉ có thể tiến hóa bằng cách có nhiều hơn và nhiều hơn hiểu biết, leo lên, thăng hoa. Nhưng hiểu biết luôn luôn là quá khứ, và nếu không có tự do khỏi quá khứ, sự thăng hoa của anh ấy sẽ luôn luôn bị giới hạn. Nó sẽ luôn luôn bị giam cầm trong một khuôn mẫu đặc biệt. Chúng ta đang nói có một cách khác hẳn của học hành, đó là, thấy trọn vẹn, tổng thể, đầy đủ toàn chuyển động của hiểu biết. Hiểu biết là cần thiết, ngược lại bạn không thể sống, nhưng chính sự hiểu rõ được giới hạn của nó là có sự thấu triệt vào toàn chuyển động của nó. Bạn có lẽ chưa bao giờ suy nghĩ về điều này. Chúng ta đã thâm nhập hiểu biết như điều tự nhiên, và sống cùng hiểu biết, và tiếp tục vận hành cùng hiểu biết trong suốt phần còn lại thuộc sống của chúng ta. Nhưng chúng ta chưa bao giờ hỏi chính hiểu biết là gì và sự liên hệ của nó với tự do là gì, sự liên hệ của nó với điều gì đang thực sự xảy ra là gì. Chúng ta đã quá thân thuộc với hiểu biết. Đó là bộ phận trong sự giáo dục và tình trạng bị quy định của chúng ta.

Khi bạn bắt đầu thâm nhập toàn chuyển động của hiểu biết, mà là thời gian, mà là tư tưởng, bạn thấy những giới hạn của hiểu biết, bởi vì hiểu biết luôn luôn ở trong quá khứ và thế là phân chia. Bạn có thể thêm vào nó, rút bớt đi, phóng đại nó, nhưng nó luôn luôn là chuyển động của quá khứ đang tự bổ sung chính nó, vì vậy trong chuyển động đó không bao giờ có tự do. Bạn có lẽ chưa tìm hiểu nó. Điều này có lẽ mới mẻ đối với bạn, vì vậy làm ơn hãy lắng nghe kỹ càng để tìm ra, không phải để đồng ý hay không - đồng ý. Chúng ta đang nói trong lãnh vực đó không có tự do cho con người. Có lẽ anh ấy có thể có những phòng tắm sang trọng hơn, những hệ thống sưởi tốt hơn, và vân vân, và vân vân, nhưng thuộc tâm lý, phía bên trong, không có tự do nếu cái trí liên tục đang bị thúc đẩy hay bị nhốt chặt bởi quá khứ hay đang ở trong ngục tù của nó.

Vậy là liệu có một cách học hành mà không chỉ đang thâm lượm hiểu biết? Liệu có một cách nhìn, học, nghe mà không là tích lũy liên tục của hiểu biết và từ đó hành động? Liệu có một hành động mà không bị trói buộc bởi quá khứ?

Tôi sẽ giải thích nó trong một cách khác. Tôi đã thâm lượm hiểu biết – có sự thâm lượm của hiểu biết – và từ hiểu biết đó tôi hành động. Trong hành động đó, chính hành động đó đang tự -giới hạn chính nó. Nó không là thiêng liêng; nó không là tổng thể. Có những hối tiếc, tất cả mọi loại lao khổ, trong sự hiện diện của hành động đó. Lúc này chúng ta đang hỏi: liệu có một hành động mà không có gốc rễ của nó trong quá khứ? Bởi vì nếu hành động của tôi được sinh ra từ quá khứ, nó luôn luôn bị giới hạn; nó luôn luôn bị vỡ vụn; nó không bao giờ trọn vẹn, tổng thể. Vì vậy liệu có một hành động mà được tự do khỏi quá khứ? Chỉ cần hiểu rõ câu hỏi; vậy là chúng ta có thể thâm nhập nó. Bạn có lẽ nói rằng câu

hỏi rất ngớ ngẩn, rằng nó không có ý nghĩa, nhưng nó có ý nghĩa khi bạn thấy toàn sự phức tạp của hiểu biết và sự giới hạn của nó. Hành động được sinh ra từ sự giới hạn của nó phải bị giới hạn và rối loạn, và thế là từ hiểu biết này một xã hội tốt lành không bao giờ có thể hiện hữu.

Liệu có một hành động mà không có chuyển động của quá khứ? Tôi nói rằng có, và đó là có một thấu triệt vào toàn cấu trúc của hiểu biết. Thấu triệt là một hiểu rõ thăm thẳm, một nắm bắt tổng thể của toàn sự việc này: rằng hiểu biết, hành động, bị giới hạn, không có tự do, và thế là từ đó không thể có xã hội tốt lành. Sự trực nhận của sự thật đó là sự giải phóng của một loại học hành khác hẳn mà là tổng thể.

Hãy theo dõi, hãy cho phép tôi gợi thích nó như thế này. Sự liên hệ giữa một người đàn ông và một người phụ nữ là gì? Sự liên hệ là gì? Như nó thường thường được chấp nhận, sự liên hệ có nghĩa cùng nhau trong hành động. Bạn đi kiếm sống, và người vợ ở nhà làm công việc nội trợ hay cũng ra ngoài để kiếm sống. Sự liên hệ hàm ý tất cả việc đó: thương yêu, ái ân, chọc tức, cầu nhau, thay đổi người tình – nếu bạn không thích một cô gái hay một cậu trai, bạn tìm một người khác. Sự tiến hành này được gọi là *liên hệ*. Chúng ta đang hỏi, sự liên hệ thực sự là gì? Liệu có một sự việc như thế? Tôi đang nói rằng có; chúng ta đang tìm hiểu. Không có câu phát biểu võ đoán trong vấn đề này. Sự liên hệ của chúng ta thực sự đặt nền tảng trên cái gì? Làm ơn hãy tìm hiểu nó. Bạn có liên hệ đến người nào đó. Sống là sự liên hệ, bạn không thể tồn tại nếu không có liên hệ, nhưng sự liên hệ đó là gì? Bạn nói nó là *tình yêu*. Người ta khá cảnh giác với từ ngữ đó bởi vì từ ngữ *tình yêu* bị chất đầy mọi loại ý nghĩa ngu ngốc và thường theo cùng từ ngữ *tình dục*. Từ ngữ tình yêu đó trở thành thuần túy tình dục. Khi bạn tìm hiểu vấn đề của sự liên hệ, nó thực sự được đặt nền tảng trên cái gì? Nó được

đặt nền tảng, phải vậy không, trên những hình ảnh mà bạn đã dựng lên về lẫn nhau? Chắc chắn. Hai hình ảnh có sự liên hệ. Tôi biết bạn có lẽ không thích ý tưởng này, hay sự kiện thực sự này, nhưng bạn phải nuốt nó, dù bạn thích hay không thích nó. Sự kiện là mỗi người tạo tác hình ảnh về người còn lại, và những hình ảnh này có loại liên hệ nào đó. Mỗi người theo con đường riêng của người ấy, cùng tham vọng, tham lam, luôn luôn tách rời, có lẽ hòa hợp cùng nhau trên giường. Đó không là liên hệ; nó là sự vụ i thú thuộc cảm xúc, hơi hợt. Thật ra, hình ảnh là nhân tố phân chia giữa hai người.

Bây giờ, hệ thống máy móc của sự tạo tác hình ảnh này là sự nhớ lại – nhớ lại điều gì cô ấy đã nói, hay điều gì bạn đã nói, sự nhớ lại về những hình ảnh ái ân của bạn, hình ảnh tử tế, tức giận, cầu nhau của bạn, và vân vân. Các bạn đã dựng lên hình ảnh to tát về lẫn nhau. Chính do bởi chuyển động của tư tưởng mới sinh ra sự nhớ lại. Chúng ta đang hỏi liệu có thể có một liên hệ mà không có hình ảnh. Đó là sự liên hệ duy nhất. Nếu bạn thấy sự kiện của điều này, thấy rằng nơi nào có hình ảnh có sự phân chia, và rằng nếu bạn có một hình ảnh về cô ấy và cô ấy có một hình ảnh về bạn, những hình ảnh này làm con người tách rời, nếu bạn thấy trọn vẹn ý nghĩa của điều này, mà bạn có thể, vậy thì hệ thống máy móc của tạo tác những hình ảnh này kết thúc. Theo tự nhiên, bởi vì tất cả sống là liên hệ, dù nó là với thiên nhiên, với lẫn nhau. Nó là một liên hệ, nhưng nếu bạn có một hình ảnh về những bầu trời, vũ trụ, hệ thống hài hòa của vũ trụ, vậy thì chúng ta không có liên hệ với *sự sống*. Bạn có thể có một hình ảnh về thiên nhiên; vậy thì hình ảnh quan trọng nhiều hơn thực sự. Khi bạn thấy sự kiện của điều này, sự tạo tác hình ảnh kết thúc. Vậy thì có thể có sự liên hệ thực sự với thiên nhiên, với vũ trụ, mà là tình yêu.

Vậy là chúng ta đang nói rằng có một cách học hành mà là hành **động** tức khắc. Nó không được sinh ra từ hiểu biết; nó không là hành động bị thúc đẩy; nó không là hành động thuộc cảm xúc, lãng mạn; nhưng nó là hành động được sinh ra từ sự hiểu rõ toàn chuyển động của hiểu biết, mà là sự thật về sự giới hạn của hiểu biết

Lúc này, cái trí của tôi – *cái trí* – đã sẵn sàng để đọc. Nó đã sẵn sàng để đọc quyển sách mà không có bất kỳ sự biến dạng nào. Bởi vì không có ảo tưởng, nó có thể nghe toàn câu chuyện một cách trọn vẹn, mà không đang nói, ‘Tôi thích hay không thích’. Nó đọc câu chuyện giống như âm nhạc; mà không có một bộ phận đang nói, ‘Tôi không thích điều đó’. Trong học hành từ quyển sách đó, trong ngay đang đọc là hành động. Không phải đọc rồi hành động, bởi vì nếu bạn làm như thế, nó trở thành ký ức, và bị giới hạn. Tôi hy vọng bạn hiểu rõ điều này. Nó kỳ diệu lắm nếu bạn thâm nhập vào nó.

Vậy là cái trí đã sẵn sàng để đọc. Và nó phát giác rằng quyển sách là cái trí. Quyển sách là cái trí. Quyển sách không ở ngoài đó trên bệ thờ để cho tôi đọc; quyển sách là toàn nội dung này của ý thức tôi, của ý thức bạn – tham lam, ganh tỵ, cái này, cái kia, và cái khác. Quyển sách không ở đó; quyển sách ở đây. Vậy thì làm thế nào bạn sẽ đọc quyển sách nếu nó ở đây? Chúng ta đã nghĩ đọc ở đó, nhưng quyển sách là cái này, chất lượng này của cái trí mà có thể gây biến dạng như thế, có thể sáng chế những sự kiện thuộc công nghệ phi thường, có thể tạo tác vô-trật tự, có thể gây ra những sợ hãi, những lo âu, những tàn ác, bạo lực, thương yêu, hận hoan, tất cả điều đó. Vì vậy quyển sách là cái này. Vì vậy tôi đang đọc cái gì? Hãy thấy điều gì đã xảy ra! Trước kia tôi nghĩ quyển sách ở ngoài đó để cho tôi đọc, nhưng bây giờ tôi đã phát giác quyển sách là chính *cái này*. Vậy là nó chỉ đọc được khi

có sự quan sát tuyệt đối yên lặng trong sự liên hệ. Bạn hiểu chứ? Bạn đang theo sát điều này chứ? Chỉ trong liên hệ quyền sách có thể đọc được. Sự liên hệ là thực sự của tôi – với người vợ của tôi, người bạn của tôi, con chó của tôi, thiên nhiên, những quả đồi, vẻ đẹp của một thung lũng, và vân vân. Vậy là không có xung đột. Tôi không đang kể cho bạn quyền sách *nên* là gì, vì vậy không có xung đột. Nếu quyền sách là tôi, có sự kết thúc của phân chia, sự kết thúc của tẩu thoát, sự kết thúc những ức chế. Quyền sách là tôi, vậy là không có sự kiểm soát; không có sự ham muốn khác biệt khỏi chính quyền sách. Vậy là toàn chuyển động của xung đột, đấu tranh, đang trở nên tốt đẹp hơn, đang cố gắng tự-hiểu rõ về chính tôi qua một nhóm người, tất cả việc đó đều kết thúc bởi vì sự kiện ở ngay đó. Vậy là bạn khám phá toàn chuyển động trong sự liên hệ hàng ngày. Trong sự liên hệ đó bạn *là* quan sát, không có xung đột.

Nói chuyện cùng Học sinh, Rajghat
22 tháng mười hai 1952

Bạn nhớ rằng chúng ta đang bàn về sợ hãi. Bây giờ, sợ hãi cũng không chịu trách nhiệm cho sự tích lũy của hiểu biết hay sao? Đây là một chủ đề khó hiểu, vì vậy chúng ta hãy xem thử liệu chúng ta có thể tìm hiểu nó rất cẩn thận và suy xét nó. Con người tích lũy hiểu biết và tôn thờ hiểu biết. Họ nghĩ rằng hiểu biết rất quan trọng trong sống – hiểu biết về điều gì đã xảy ra, hiểu biết về điều gì sẽ xảy ra, không chỉ là hiểu biết thuộc khoa học mà còn cả hiểu biết tạm gọi là tinh thần. Toàn sự tiến hành của tích lũy thông tin dần dần trở thành một sự việc mà chúng ta tôn thờ như hiểu biết. Điều đó cũng không phát sinh từ nền tảng của sợ hãi hay sao? Chúng ta cảm thấy rằng nếu chúng ta không biết, chúng ta sẽ bị mất hút, chúng ta sẽ không biết làm thế nào để điều khiển chính chúng ta, chúng ta sẽ không biết làm thế nào để cư xử. Vì vậy qua những trải nghiệm và những niềm tin của những người khác và qua những trải nghiệm riêng của chúng ta, qua hiểu biết sách vở, qua điều gì những người tiên tri đã nói, dần dần chúng ta thiết lập sự hiểu biết mà trở thành truyền thống; và đằng sau truyền thống đó, đằng sau hiểu biết đó, chúng ta ẩn náu. Chúng ta nghĩ hiểu biết này là cần thiết và nếu không có nó chúng ta sẽ bị mất hút; chúng ta sẽ không biết phải làm gì.

Bây giờ, chúng ta có ý gì qua từ ngữ hiểu biết? Bạn biết cái gì? Bạn biết cái gì khi bạn thực sự suy nghĩ về hiểu biết mà bạn đã tích lũy? Nó là gì? Tại mức độ nào đó hiểu biết có quan trọng, như trong khoa học hay kỹ thuật, nhưng ra khỏi đó chúng ta biết cái gì? Bạn có khi nào suy nghĩ về qui trình tích lũy hiểu biết này? Tại sao bạn đậu những kỳ thi? Tại sao bạn học hành? Nó có cần thiết tại những mức độ nào đó, bởi vì nếu không có hiểu biết về toán học, địa lý, lịch sử, làm thế nào người ta có thể là một kỹ sư hay một người khoa học? Tất cả mọi liên hệ xã hội đều được thiết lập trên hiểu biết như thế, và chúng ta sẽ không thể kiếm sống nếu không có nó. Loại hiểu biết đó là cần thiết, nhưng ra khỏi đó, chúng ta biết gì?

Hiểu biết là cần thiết tại những mức độ nào đó thuộc sống của chúng ta với mục đích để sinh tồn. Nhưng ra khỏi đó, bản chất của hiểu biết là gì? Chúng ta có ý gì khi chúng ta nói rằng hiểu biết là cần thiết để tìm ra Thượng đế, hay hiểu biết là cần thiết để hiểu rõ về chính mình, hay hiểu biết là cần thiết để tìm ra một phương cách vượt khỏi tất cả những hỗn loạn của sống? Ở đây, chúng ta có ý nói hiểu biết như trải nghiệm. Chúng ta trải nghiệm cái gì? Chúng ta biết cái gì? Hiểu biết này không được sử dụng bởi cái ngã, bởi ‘cái tôi’, để tự-củng cố chính nó hay sao? Ví dụ, tôi đã đạt được một vị trí xã hội nào đó. Trải nghiệm đó, sự thành công của nó, danh vọng của nó, uy quyền của nó, trao tặng tôi một ý thức nào đó của an toàn, của thanh thản; vì vậy hiểu biết về sự thành công của tôi, hiểu biết về có quyền hành của tôi và về vị trí của tôi, hiểu biết rằng tôi là người nào đó, củng cố ‘cái tôi’, phải không?

Vậy là chúng ta sử dụng hiểu biết như một phương tiện để củng cố cái ngã, ‘cái tôi’. Bạn không nhận thấy những học giả hay người cha hay người mẹ hay người thầy của bạn, họ

đã tự đắc về hiểu biết đến chừng nào hay sao, hiểu biết đã cho ý thức của sự bành trướng cái tôi, ‘tôi biết và bạn không biết; tôi đã trải nghiệm nhiều và bạn không’ đến chừng nào, hay sao? Dần dần, hiểu biết mà thuần túy là thông tin được sử dụng cho sự kiêu hãnh, và trở thành thuốc bổ, lương thực, chất dinh dưỡng cho cái ngã, cho ‘cái tôi’. Bởi vì cái ngã không thể tồn tại nếu không có hình thức lệ thuộc ăn bám nào đó. Người khoa học sử dụng hiểu biết của anh ấy để nuôi dưỡng sự kiêu hãnh của anh ấy, để cảm thấy rằng anh ấy là người nào đó; người học thức uyên bác cũng vậy; người giáo viên cũng vậy; những cha mẹ cũng vậy; những vị đạo sư cũng vậy. Tất cả họ đều muốn là người nào đó trong xã hội này, thế là họ sử dụng hiểu biết như một phương tiện để thành tựu sự ham muốn của họ; và khi bạn tìm hiểu, đi ra phía sau những từ ngữ của họ, có gì? Họ biết cái gì? Họ chỉ biết những quyển sách chứa đựng cái gì; hay, họ biết cái gì họ đã trải nghiệm, những trải nghiệm lệ thuộc vào hậu cảnh thuộc tình trạng bị quy định của họ. Vậy là hầu hết chúng ta đều bị nhét đầy những từ ngữ, thông tin, mà chúng ta gọi là hiểu biết, và nếu không có nó chúng ta bị mất hút. Vậy là có sợ hãi đang nình mò ngay đằng sau bức màn của những từ ngữ, bức màn của thông tin, và cái này chúng ta thay đổi thành hiểu biết, như một phương tiện thuộc nghề nghiệp của chúng ta trong sống.

Nơi nào có sợ hãi, không có tình yêu, và hiểu biết mà không có tình yêu hủy diệt con người. Đó là điều gì đang xảy ra trong thế giới tại thời điểm hiện nay. Ví dụ, người ta có hiểu biết của làm thế nào để cung cấp lương thực cho những con người khắp thế giới, nhưng họ lại không đang làm việc này. Họ biết làm thế nào để lo ăn uống, lo quần áo, lo chỗ ở, nhưng họ không đang làm nó bởi vì mỗi nhóm người bị phân chia bởi những theo đuổi ích kỷ, thuộc quốc gia của họ. Nếu

họ thực sự có sự ham muốn kết thúc chiến tranh, họ có thể thực hiện được, nhưng họ không đang làm nó bởi vì cùng lý do. Vì vậy hiểu biết mà không có tình yêu không có ý nghĩa gì cả. Nó chỉ là phương tiện của hủy diệt. Nếu chúng ta không hiểu rõ điều này, chỉ đâu những kỳ thi hay có một vị trí hay thanh danh hay quyền hành dẫn đến sự thoái hóa, sự hư hỏng, sự suy giảm từ từ nhân phẩm của con người. Điều gì quan trọng không chỉ là phải có hiểu biết tại những mức độ nào đó – mà là cần thiết – nhưng còn phải vun quén cảm thấy này, thấy bằng cách nào hiểu biết được sử dụng cho sự ích kỷ, cho những mục đích của cái tôi. Hãy quan sát bằng cách nào trải nghiệm đã được sử dụng như một phương tiện của tự-bành trướng, như một phương tiện cho uy quyền, cho thanh danh ủa một người. Bạn quan sát, và bạn sẽ thấy những người lớn tuổi bám vào sự thành công của họ, bám vào vị trí của họ chặt chẽ đến chừng nào. Họ muốn xây một cái tổ cho chính họ để cho họ có quyền lực, để cho họ có thanh danh, vị trí, và uy quyền; và họ tồn tại bởi vì mỗi người chúng ta muốn cùng sự việc, muốn là người nào đó. Bạn không muốn là bất kỳ điều gì bạn là, nhưng bạn muốn là người nào đó.

Có một khác biệt giữa đang là và đang muốn là. Sự ham muốn để là tiếp tục qua hiểu biết mà được sử dụng cho tự-mở rộng, cho quyền hành, vị trí, thanh danh. Vì vậy rất quan trọng cho tất cả chúng ta, cho bạn và cho tôi bởi vì chúng ta đang chín chắn, phải thấy tất cả những vấn đề này và thâm nhập vào chúng, phải thấy rằng chúng ta không kính trọng một con người chỉ bởi vì anh ấy có một tước hiệu, một danh tính, một vị trí. Chúng ta chẳng biết bao nhiêu. Chúng ta có thể có nhiều hiểu biết của những quyền sách, nhưng chẳng bao nhiêu người có trải nghiệm trực tiếp về bất kỳ sự việc gì. Chính là trải nghiệm trực tiếp về Chân lý, về Thượng

để, mới có tầm quan trọng nhất. Và muốn được như vậy phải có tình yêu.

New Delhi, 17 tháng hai 1960

Hầu hết chúng ta phải nhận biết rằng một thay đổi cơ bản là cần thiết. Chúng ta bị đối diện với quá nhiều vấn đề, và phải có một phương cách khác hẳn – có lẽ một phương cách hoàn toàn khác hẳn – để tiếp cận tất cả những vấn đề này. Dường như đối với tôi nếu chúng ta không hiểu rõ bản chất bên trong của sự thay đổi này, chỉ đổi mới, một cách mạng trên bề mặt, sẽ chẳng có ý nghĩa bao nhiêu. Chắc chắn, điều gì cần thiết không là một thay đổi hình thức, không là một điều chỉnh tạm thời hay tuân phục đến một khuôn mẫu mới, nhưng trái lại một thay đổi cơ bản của cái trí, một thay đổi mà sẽ là tổng thể, không chỉ từng phần.

Muốn hiểu rõ vấn đề của thay đổi này, trước hết rất cần thiết phải hiểu rõ qui trình của suy nghĩ và bản chất của hiểu biết. Nếu chúng ta không tìm hiểu điều này thấu đáo, bất kỳ thay đổi nào sẽ chẳng có ý nghĩa bao nhiêu, bởi vì chỉ thay đổi trên bề mặt lại là tiếp tục ngay những sự việc chúng ta đang cố gắng thay đổi. Tất cả những cách mạng được sắp đặt để thay đổi sự liên hệ của con người với con người, để mang lại một xã hội tốt đẹp hơn, một cách sống khác; nhưng qua qui trình từ từ của thời gian chính những sai lầm mà cuộc cách mạng bắt buộc phải xóa sạch, lại xảy ra trong một cách khác với một nhóm người khác, và thế là toàn qui trình cũ kỹ lại tiếp tục. Chúng ta khởi hành để thay đổi, để tạo ra một xã hội không giai cấp, nhưng chỉ phát giác rằng, qua thời gian,

qua áp lực của những hoàn cảnh, một nhóm người khác lại trở thành một giai cấp trưởng giả mới. Cách mạng không bao giờ triệt để, cơ bản.

Đường như đối với tôi sự điều chỉnh hay đổi mới trên bề mặt đó đều vô nghĩa khi chúng ta đối diện với quá nhiều vấn đề, và muốn tạo ra một thay đổi có ý nghĩa lẫn bền vững, chúng ta phải thấy sự thay đổi có nghĩa gì. Chúng ta có thay đổi trên bề mặt dưới áp lực của những hoàn cảnh, qua sự tuyên truyền, qua nhu cầu, hay qua sự ham muốn để tuân phục đến một khuôn mẫu đặc biệt. Tôi nghĩ người ta phải nhận biết được điều này. Một sáng chế mới, một đổi mới thuộc chính trị, một chiến tranh, một cách mạng xã hội, một hệ thống kỹ luật – những thứ này có thay đổi cái trí của con người, nhưng chỉ trên bề mặt. Và con người mà khẩn thiết muốn tìm ra điều gì được bao hàm trong một thay đổi cơ bản chắc chắn phải tìm hiểu toàn qui trình của suy nghĩ, đó là, tìm hiểu bản chất của cái trí và hiểu biết.

Tôi muốn nói chuyện với bạn cái trí là gì, bản chất của hiểu biết là gì, và biết có nghĩa gì, bởi vì nếu chúng ta không hiểu tất cả điều đó, tôi không nghĩ chúng ta có thể có một tiếp cận mới mẻ đến nhiều vấn đề của chúng ta, một cách mới mẻ khi quan sát sống.

Sống của hầu hết chúng ta đều khá xấu xa, hèn hạ, đau khổ, nhỏ nhen. Sự tồn tại của chúng ta là một chuỗi của những xung đột, những mâu thuẫn, một tiến hành của đấu tranh, phiền muộn, niềm vui qua mau, thỏa mãn chóng vánh. Chúng ta bị trói buộc bởi quá nhiều những điều chỉnh, những tuân phục, những khuôn mẫu, và không bao giờ có một khoảnh khắc của tự do, không bao giờ có một ý thức của toàn thân tâm trọn vẹn. Luôn luôn có tuyệt vọng bởi vì luôn luôn có sự tìm kiếm thành tựu. Chúng ta không có sự yên bình của cái trí nhưng luôn luôn bị hành hạ bởi vô số những đòi hỏi.

Vì vậy muốn hiểu rõ tất cả những vấn đề này và vượt khỏi chúng, chắc chắn và nhất thiết rằng chúng ta phải khởi sự bằng hiểu rõ bản chất của hiểu biết và sự tiến hành của cái trí.

Hiểu biết hàm ý một ý thức của tích lũy, phải không? Hiểu biết có thể được thâm lượm, và bởi vì bản chất của nó, hiểu biết luôn luôn là từng phần; nó không bao giờ nguyên vẹn. Vì vậy tất cả hành động bắt nguồn từ hiểu biết cũng là từng phần, không nguyên vẹn. Tôi nghĩ chúng ta phải thấy điều đó rất rõ ràng.

Nếu cái trí của bạn và cái trí của người nói đang chuyển động cùng nhau trong sự hiểu rõ, bằng nhạy cảm, vậy thì có thể có sự hiệp thông thực sự cùng nhau. Nhưng nếu bạn chỉ đang lắng nghe để tìm ra tại khúc cuối của nói chuyện tôi có ý giải thích điều gì qua từ ngữ hiểu biết, vậy thì chúng ta không hiệp thông. Bạn chỉ đang chờ đợi một định nghĩa, và chắc chắn những định nghĩa không là phương cách của hiểu rõ.

Vì vậy câu hỏi nảy sinh, hiểu rõ là gì? Trạng thái của cái trí mà hiểu rõ là gì? Khi bạn nói, ‘Tôi hiểu rõ’, bạn có ý gì qua câu phát biểu đó? Hiểu rõ không là qui trình hiểu biết thuộc trí năng; nó không là kết quả của sự tranh luận; nó không liên quan gị đến chấp nhận, phủ nhận, hay tin tưởng. Trái lại, chấp nhận, phủ nhận, và tin tưởng ngăn cản hiểu rõ. Chắc chắn, muốn hiểu rõ phải có một trạng thái chú ý mà trong đó không có ý thức của so sánh hay chỉ trích, không chờ đợi một khai triển sâu sắc hơn về vấn đề chúng ta đang nói với mục đích để đồng ý hay không-đồng ý. Có một đình chỉ hay ngưng lại của tất cả ý kiến, của tất cả ý thức chỉ trích hay so sánh; bạn chỉ đang lắng nghe để tìm ra. Tiếp cận của bạn là sự tiếp cận của tìm hiểu, mà có nghĩa bạn không bắt đầu từ một kết luận; bạn ở trong một trạng thái của chú ý, mà thật ra là đang thực sự lắng nghe.

Tôi muốn tìm hiểu vấn đề của hiểu biết này, dù khó khăn đến chừng nào, bởi vì, nếu chúng ta có thể hiểu rõ vấn đề của hiểu biết, vậy thì tôi nghĩ chúng ta có thể vượt khỏi cái trí, và trong vượt khỏi hay thăng hoa chính nó, cái trí có lẽ không bị giới hạn, đó là, không còn nỗ lực, mà đặt ra một giới hạn trên ý thức. Nếu chúng ta không vượt khỏi qui trình máy móc của cái trí, chắc chắn trạng thái sáng tạo thực sự không thể xảy ra được, và rõ ràng, điều gì cần thiết là một cái trí sáng tạo để cho nó có thể giải quyết tất cả vô vàn vấn đề này. Muốn hiểu rõ hiểu biết là gì và vượt khỏi cái từng phần, cái giới hạn để trải nghiệm cái sáng tạo, đòi hỏi không chỉ một khoảnh khắc của trực nhận nhưng còn cả một tinh thức liên tục, một trạng thái thâm nhập liên tục mà trong đó không có kết luận. Và rốt cuộc ra, đây là thông minh.

Vì vậy nếu bạn đang lắng nghe, không chỉ bằng đôi tai của bạn nhưng còn bằng một cái trí mà thực sự khao khát muốn hiểu rõ, một cái trí mà không có uy quyền, mà không bắt đầu bằng một kết luận hay bằng một trích dẫn, mà không có sự ham muốn được công nhận là đúng thực nhưng một cái trí mà nhận biết được vô số những vấn đề này và thấy sự cần thiết phải giải quyết trực tiếp nó – nếu đó là trạng thái của cái trí bạn – vậy thì tôi nghĩ chúng ta có thể hiệp thông cùng nhau. Ngược lại bạn sẽ được để lại chỉ nhiều từ ngữ mà thôi.

Như tôi đang nói, tất cả hiểu biết là từng phần, và bất kỳ hành động nào được sinh ra từ hiểu biết cũng là từng phần và thế là mâu thuẫn. Nếu bạn hoàn toàn tinh thức được về chính bạn, về những hoạt động của bạn, về những động cơ của bạn, về những suy nghĩ và những ham muốn của bạn. Bạn sẽ thấy rằng bạn sống trong một trạng thái của tự-mâu thuẫn: ‘Tôi muốn’ và cùng lúc ‘Tôi không muốn’, ‘Tôi phải làm việc này’ và ‘Tôi không được làm việc kia’, và vân vân, và vân vân. Luôn luôn cái trí trong một trạng thái của mâu

thuần, và sự mâu thuẫn càng kịch liệt bao nhiêu, hành động của bạn càng tạo ra nhiều hỗn loạn bấy nhiêu. Đó là, khi có một thách thức mà phải được trả lời, mà không thể lẩn tránh được, hay bạn không thể tẩu thoát khỏi nó, vậy là cái trí của bạn, vì ở trong một trạng thái mâu thuẫn, sự căng thẳng của phải đối diện thách thức đó bắt buộc một hành động, và hành động như thế sinh ra mâu thuẫn thêm nữa, đau khổ thêm nữa.

Tôi không hầu liệu đã rõ ràng rằng chúng ta sống trong một trạng thái mâu thuẫn. Chúng ta nói về hòa bình và chuẩn bị cho chiến tranh. Chúng ta nói về không-bạo lực và tại căn bản lại bạo lực. Chúng ta nói về tốt lành, và chúng ta lại không. Chúng ta nói về tình yêu – và chúng ta đi đây tham vọng, ganh đua, đạt được sự hiệu quả bằng những hình thức tàn nhẫn. Vậy là có mâu thuẫn. Hành động phát sinh từ mâu thuẫn đó chỉ tạo ra thất vọng và mâu thuẫn thêm nữa. Hiểu biết là không-trộn vụn, bất kỳ hành động nào được sinh ra từ hiểu biết đó chắc chắn phải bị mâu thuẫn. Vậy thì vấn đề của chúng ta là phải tìm ra một nguồn của hành động mà không từng phần, ngay lúc này khám phá nó để sáng tạo một hành động tức khắc mà là tổng thể và không nói, ‘Tôi sẽ tìm ra nó qua hệ thống nào đó, tại thời gian tương lai nào đó’.

Bạn thấy, tất cả tư tưởng là từng phần; nó không bao giờ có thể tổng thể. Tư tưởng là sự đáp lại của ký ức, và ký ức luôn luôn là từng phần, bởi vì ký ức là kết quả của trải nghiệm; vì vậy tư tưởng là phản ứng của một cái trí bị quy định bởi trải nghiệm. Chắc chắn tất cả suy nghĩ, tất cả trải nghiệm, tất cả hiểu biết là từng phần; vì vậy tư tưởng không thể giải quyết nhiều vấn đề mà chúng ta có. Bạn có lẽ cố gắng lý luận hợp lý, khôn khéo về nhiều vấn đề này; nhưng nếu bạn quan sát cái trí riêng của bạn, bạn sẽ thấy rằng suy nghĩ của bạn bị quy định bởi những hoàn cảnh của bạn, bởi văn hóa trong đó bạn được sinh ra, bởi thực phẩm bạn ăn, bởi

khí hậu bạn sống trong nó, bởi báo chí bạn đọc, bởi những áp lực và những ảnh hưởng thuộc sống hàng ngày của bạn. Bạn bị quy định như một người công sản, như một người khoa học, như một người Ấn độ giáo, như một người Thiên chúa giáo, hay bất kỳ người nào bạn muốn. Bạn bị quy định để tin tưởng hay không-tin tưởng, và bởi vì cái trí của bạn bị quy định bởi tin tưởng hay không-tin tưởng của nó, bởi hiểu biết của nó, bởi trải nghiệm của nó, tất cả suy nghĩ là từng phần. Không có suy nghĩ mà được tự do.

Vì vậy chúng ta phải hiểu rất rõ ràng rằng suy nghĩ của chúng ta là sự đáp lại của ký ức, và ký ức là máy móc. Hiểu biết không bao giờ trọn vẹn, và tất cả suy nghĩ được sinh ra từ hiểu biết đều bị giới hạn, từng phần, không bao giờ được tự do. Vì vậy không có sự tự do của tư tưởng. Nhưng chúng ta có thể bắt đầu khám phá một sự tự do mà không là qui trình của tư tưởng và trong tự do đó cái trí rất đơn giản nhận biết được tất cả những xung đột của nó và tất cả những ảnh hưởng đang áp đặt vào nó.

Rốt cuộc, mục đích của sự giáo dục như hiện nay chúng ta có là gì? Nó có nghĩa là đúc khuôn cái trí tùy theo nhu cầu, phải không? Hiện nay xã hội cần nhiều kỹ sư, những người khoa học, những người vật lý học, vì vậy qua nhiều hình thức khác nhau của phần thưởng và cưỡng bách cái trí bị áp đặt để tuân phục nhu cầu đó. Và đây là điều gì chúng ta gọi là *giáo dục*. Mặc dù hiểu biết có cần thiết, và chúng ta không thể làm gì nếu không được giáo dục, liệu có thể có hiểu biết và không là nô lệ cho nó? Bởi vì nhận biết được bản chất từng phần của hiểu biết, liệu chúng ta có thể không cho phép cái trí bị trói buộc trong hiểu biết, để cho nó có thể hành động tổng thể, mà là hành động không bị đặt nền tảng trên một tư tưởng, một ý tưởng?

Cho phép tôi *gãi* thích nó theo cách này. Liệu không có một khác biệt giữa hiểu biết và *đang biết*? Chắc chắn, hiểu biết luôn luôn thuộc thời gian, trái lại *đang biết* không thuộc thời gian. Hiểu biết là từ một nguồn, từ một tích lũy, từ một kết luận, trong khi *đang biết* là một chuyển động. Một cái trí mà liên tục ở trong chuyển động của *đang biết*, *đang học hành*, không có khởi nguồn từ cái mà nó biết.

Chúng ta hãy *th* trình bày nó theo một cách khác. Chúng ta có ý gì qua từ ngữ học hành? Liệu có học hành khi bạn chỉ đang tích lũy hiểu biết, đang thu lượm thông tin? Đó là một loại học hành, phải không? Là một sinh viên ngành kỹ sư, bạn học toán, và vân vân; bạn đang học hành, đang thông tin cho chính bạn về chủ đề. Bạn đang tích lũy hiểu biết với mục đích sử dụng hiểu biết đó trong những cách thực tế. Học hành của bạn là tích lũy, thêm vào. Bây giờ, khi cái trí chỉ *th* nhận, đang thêm vào, đang thu lượm, nó là học hành hay sao? Hay học hành là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn? Tôi nói qui trình thêm vào mà lúc này chúng ta *g* tạo là học hành không là học hành gì cả. Nó chỉ là sự vun quén của ký ức, mà trở thành máy móc; và một cái trí mà vận hành một cách máy móc, giống như một cái máy, không thể học hành. Một cái máy không bao giờ có thể học hành ngoại trừ trong ý nghĩa thêm vào. Học hành là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn, như tôi sẽ cố gắng giải thích cho bạn.

Một cái trí đang học hành không bao giờ nói, ‘Tôi biết’, bởi vì hiểu biết luôn luôn là từng phần, trái lại học hành luôn luôn là tổng thể. Học hành không có nghĩa bắt đầu bằng một lượng hiểu biết nào đó và thêm vào hiểu biết cho nó. Đó không là học hành gì cả; đó là một qui trình hoàn toàn máy móc. Đối với tôi, học hành là điều gì đó hoàn toàn khác hẳn. Tôi đang *ự* -học hành về chính tôi từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc, và ‘chính tôi’ sinh động lạ thường. Nó đang

sống, đang chuyển động; nó không có khởi đầu và kết thúc. Khi tôi nói, ‘Tôi **lối** về chính tôi’. Học hành đã kết thúc trong hiểu biết được tích lũy. Học hành không bao giờ là tích lũy; nó là một chuyển động của biết mà không khởi đầu và không kết thúc.

Liệu cái trí có thể làm tự do chính nó khỏi sự tích lũy một cách máy móc được gọi là hiểu biết? Và liệu người ta có thể tìm ra điều đó qua sự tiến hành của suy nghĩ? Bạn và tôi nhận ra rằng chúng ta bị quy định. Nếu bạn nói, như người nào đó nói, rằng tình trạng bị quy định là không tránh khỏi, vậy thì không có vấn đề; bạn là một nô lệ, và đó là sự kết thúc của nó. Nhưng nếu bạn bắt đầu tự-hỏi chính mình liệu có thể phá vỡ sự giới hạn này, tình trạng bị quy định này, vậy thì có một nghi vấn. Vậy thì bạn sẽ phải tìm hiểu toàn sự tiến hành của suy nghĩ. Nếu bạn chỉ nói, ‘Tôi phải nhận biết được tình trạng bị quy định của tôi, tôi phải suy nghĩ về nó, phân tích nó với mục đích hiểu rõ nó và triệt tiêu nó’, vậy thì bạn đang vận dụng sức mạnh. Suy nghĩ của bạn, phân tích của bạn vẫn còn là kết quả thuộc hậu cảnh của bạn. Vì vậy qua tư tưởng của bạn, chắc chắn bạn không thể phá vỡ tình trạng bị quy định mà nó là một bộ phận.

Trước hết chỉ cần thấy vấn đề; đừng đòi hỏi giải pháp. Sự kiện là rằng chúng ta bị quy định và rằng tất cả suy nghĩ để hiểu rõ tình trạng bị quy định này sẽ luôn luôn là từng phần. Vì vậy không bao giờ có sự hiểu rõ tổng thể và chỉ trong sự hiểu rõ tổng thể của toàn sự tiến hành của suy nghĩ mới có tự do. Sự khó khăn là chúng ta luôn luôn đang vận hành trong lãnh vực của cái trí, mà là công cụ của tư tưởng, hợp lý hay vô lý, và, như chúng ta đã thấy, tư tưởng luôn luôn là từng phần.

Đối với tôi, cái trí là một vật tổng thể. Nó là trí năng; nó là những cảm xúc, khả năng để quan sát, phân biệt; nó là

trung tâm của tư tưởng mà nói, ‘Tôi sẽ’ và ‘Tôi sẽ không’; nó là ham muốn; nó là thành tựu. Nó là sự việc tổng thể, không phải cái gì đó thuộc trí năng tách rời khỏi cảm xúc. Chúng ta vận dụng tư tưởng như một phương tiện để giải quyết những vấn đề của chúng ta. Nhưng tư tưởng không là phương tiện để giải quyết bất kỳ vấn đề nào của chúng ta, bởi vì tư tưởng là sự đáp trả của ký ức, và ký ức là kết quả của hiểu biết được tích lũy như trải nghiệm. Nhận ra việc này, cái trí sẽ làm gì?

Tôi chưa đầy tham vọng, ham muốn có quyền lực, vị trí, thanh danh, và tôi cũng cảm thấy rằng tôi phải biết tình yêu là gì, thế là tôi ở trong trạng thái của xung đột. Một con người theo đuổi uy quyền, vị trí, thanh danh, không có tình yêu gì cả, mặc dù anh ấy có thể nói về nó, và bất kỳ sự hòa hợp nào của hai điều không thể được, dù anh ấy khao khát đến chừng nào chẳng nữa. Tình yêu và uy quyền không thể hòa hợp. Vì vậy cái trí sẽ làm gì? Chúng ta thấy, tư tưởng sẽ chỉ tạo ra những mâu thuẫn thêm nữa, đau khổ thêm nữa. Vì vậy liệu cái trí có thể nhận biết được vấn đề này mà không giới thiệu tư tưởng vào nó?

Hãy cho phép tôi giải thích theo một cách khác. Liệu nó có khi nào xảy đến cho bạn – tôi chắc chắn có – rằng bạn bỗng nhiên trực nhận cái gì đó, và trong khoảnh khắc của trực nhận đó bạn không có vấn đề gì cả? Ngay khoảnh khắc bạn đã trực nhận vấn đề, vấn đề đã hoàn toàn kết thúc. Bạn có một vấn đề, và bạn suy nghĩ về nó, tranh luận về nó, lo lắng về nó; bạn vận dụng mọi phương tiện bên trong những giới hạn của tư tưởng bạn để hiểu rõ nó. Cuối cùng bạn nói, ‘Tôi không thể làm gì nữa’. Không có ai giúp đỡ bạn hiểu rõ, không đạo sư nào, không quyền sách nào, và không có lối thoát. Bởi vì đã khoét sâu vào nghi vấn bằng hết khả năng của bạn, bạn bỏ nó lại một mình. Cái trí của bạn không còn lo âu, không còn xé nát vấn đề, không còn nói, ‘Tôi phải tìm ra

đáp án', thế là nó trở nên yên lặng, phải không? Và trong yên lặng đó bạn tìm được đáp án. Điều đó thỉnh thoảng không xảy đến cho bạn à? Nó không phải việc gì to tát lắm. Nó xảy đến cho những người khoa học, những người toán học vĩ đại, và thỉnh thoảng mọi người trải nghiệm nó trong sống hàng ngày. Mà có nghĩa gì? Cái trí đã vận dụng toàn bộ khả năng của nó để suy nghĩ và đã đến bờ vực của tất cả tư tưởng mà đã không tìm được đáp án; thế là nó trở nên bật tằm – không phải do bị quan, không phải do kiệt sức, không phải bằng cách nói, 'Tôi sẽ yên lặng và nhờ đó tìm được đáp án'. Bởi vì đã thực hiện xong mọi việc có thể làm được để tìm ra đáp án, cái trí trở nên yên lặng một cách tự phát. Có một tinh táo không chọn lựa, không mọi đòi hỏi, một tinh táo trong đó không có lo âu, và trong trạng thái của cái trí đó có sự nhận biết. Chính một mình sự nhận biết này sẽ giải quyết tất cả những vấn đề của chúng ta.

Lại nữa, hãy cho phép tôi giải thích nó theo một cách khác. Khi chúng ta quan tâm đến cái trí, chúng ta phải tìm hiểu ý thức, bởi vì cái trí là ý thức. Cái trí không chỉ là trí năng, cảm giác, ham muốn, chán nản, thành tựu, tuyệt vọng, nhưng còn cả tổng thể của ý thức, mà bao gồm tầng ý thức bên trong. Hầu hết chúng ta đều vận hành trên bề mặt tại tầng ý thức bên ngoài. Khi chúng ta đi làm việc từ mười giờ sáng đến năm giờ chiều, hay bất kỳ giờ giấc nào, năm này qua năm khác, cùng một ý thức nhằm chán cực độ, bạn đang vận hành một cách tự động, giống như một cái máy, trong những tầng bên ngoài của ý thức. Bạn đã học hành một công việc kinh doanh hay một nghề nghiệp, và cái trí bên ngoài của bạn đang vận hành tại mức độ đó, trái lại tại sâu thẳm lại có tầng ý thức bên trong. Ý thức giống như một con sông đang chảy xiết, rộng và sâu. Trên bề mặt nhiều sự việc đang xảy ra, và có nhiều phản ảnh, nhưng chắc chắn đó không là toàn con

sông. Con sông là một tổng thể, nó bao gồm cái gì ở phía dưới cũng như cái gì ở bên trên. Nó cũng như vậy với ý thức, nhưng chẳng mấy người trong chúng ta biết được cái gì đang xảy ra ở sâu thẳm bên trong. Hầu hết chúng ta đều thỏa mãn nếu chúng ta có thể sống khá sung sướng, kèm theo sự an toàn nào đó và chút ít hạnh phúc trên bề mặt. Chừng nào chúng ta còn có một chút ít lương thực và chỗ ở, một chút ít nghi thức tôn giáo, những thần thánh nhỏ tí và những vui vẻ thoáng chốc, sự nô đùa trên bề mặt đã quá tốt đẹp cho chúng ta rồi. Bởi vì chúng ta thỏa mãn quá dễ dàng, chúng ta không bao giờ thâm nhập vào những chiều sâu, và có lẽ những chiều sâu lại mạnh mẽ, đầy uy quyền, khẩn thiết trong những đòi hỏi của chúng hơn là trên bề mặt. Vậy là có một mâu thuẫn giữa cái gì đang lộ ra trên bề mặt và cái gì đang xảy ra phía bên trong. Hầu hết chúng ta nhận biết được sự mâu thuẫn này chỉ khi nào có một khủng hoảng, bởi vì cái trí bề mặt đã điều chỉnh hoàn toàn đến môi trường sống. Cái trí bề mặt đã thâm nhập văn hóa phương Tây mới, với chế độ đại nghị của nó, và tất cả mọi chuyện còn lại, nhưng sâu thẳm bên trong vẫn còn có những tàn tích cổ xưa, những bản năng chủng tộc, những động cơ lặng lẽ mà đang liên tục đòi hỏi, thôi thúc. Những sự việc này nằm sâu thẳm bên trong đến độ thông thường chúng ta không cảm thấy chúng, và chúng ta không tìm hiểu chúng bởi vì chúng ta không có thời gian. Những hàm ý của chúng thường được chiếu rọi vào cái trí tầng ý thức bên ngoài như những giấc mộng.

Vì vậy cái trí là toàn sự việc đó, nhưng hầu hết chúng ta chỉ mãn nguyện vận hành trên bề mặt. Chỉ trong những lúc có những cơn khủng hoảng cấp bách, chúng ta mới nhận biết được sự mâu thuẫn sâu thẳm bên trong này trong chính chúng ta, và sau đó chúng ta môn tâu thoát khỏi nó, vì vậy chúng ta đi đến một ngôi đền, đến một đạo sư, hay chúng ta bật máy

thâu thanh, hay làm điều gì khác. Tất cả những tẩu thoát, dù qua Thượng đế hay qua máy thâu thanh, từ căn bản đều giống nhau.

Vậy là có một mâu thuẫn trong ý thức, và bất kỳ nỗ lực nào để giải quyết mâu thuẫn đó hay để tẩu thoát khỏi nó sắp đặt một giới hạn thêm nữa trên ý thức. Luôn luôn tôi đang nói về cùng sự việc trong những cách khác nhau. Chúng ta quan tâm đến cái trí và làm thế nào cái trí, vì được giáo dục trong hiểu biết, trong từng phần, sẽ nhận biết được trong tổng thể. Chỉ khi nào cái trí nhận biết được tổng thể mới có một hiểu rõ trong đó vấn đề được kết thúc.

Tất cả suy nghĩ bị giới hạn, bởi vì suy nghĩ là sự đáp lại của ký ức – ký ức như trải nghiệm, ký ức như sự tích lũy hiểu biết – và nó là máy móc. Vì là máy móc, suy nghĩ sẽ không giải quyết những vấn đề của chúng ta. Điều này không có nghĩa rằng chúng ta phải ngừng suy nghĩ. Nhưng một nhân tố mới mẻ hoàn toàn là cần thiết. Chúng ta đã thử những phương pháp và những hệ thống khác nhau, những cách khác nhau – cách chính trị, cách tôn giáo – và tất cả chúng đều thất bại. Con người vẫn còn trong đau khổ, anh ấy vẫn còn đang lục lọi, đang tìm kiếm trong sự hành hạ của tuyệt vọng, và dường như không có kết thúc cho sự đau khổ của anh ấy. Vì vậy phải có một nhân tố hoàn toàn mới mẻ mà không thể được công nhận bởi cái trí.

Chắc chắn cái trí là công cụ của sự công nhận, và bất kỳ điều gì mà cái trí công nhận đã được biết rồi; vì vậy nó không là cái mới mẻ. Nó vẫn còn trong lãnh vực của tư tưởng, của ký ức, và vì vậy là máy móc. Vậy là cái trí phải ở trong trạng thái nơi nó nhận biết mà không có sự tiến hành của công nhận.

Bây giờ, trạng thái đó là gì? Nó không liên quan gì đến tư tưởng; nó không liên quan gì đến sự công nhận. Công

nhận và tư tưởng là máy móc. Nếu tôi được phép giải thích nó theo cách này, nó là một trạng thái của nhận biết và không còn gì thêm nữa, đó là: một trạng thái của đang là.

Hầu hết chúng ta là những con người tầm thường, cùng những cái trí rất nông cạn, và sự suy nghĩ của một cái trí nông cạn, chật hẹp chỉ có thể dẫn đến sự đau khổ thêm nữa. Một cái trí nông cạn không thể làm cho nó sâu thẳm; nó sẽ luôn luôn nông cạn, nhỏ nhen, đố kỵ. Điều gì nó có thể làm là nhận ra sự kiện rằng nó nông cạn và không tạo ra một nỗ lực để thay đổi nó. Cái trí thấy rằng nó bị quy định và không có sự thôi thúc để thay đổi trạng thái bị quy định đó, bởi vì nó hiểu rõ rằng bất kỳ cưỡng bách để thay đổi nào đều là kết quả của hiểu biết, mà là từng phần. Vì vậy nó ở trong một trạng thái của nhận biết. Nó đang trực nhận cái gì là. Nhưng thông thường điều gì xảy ra? Bởi vì đố kỵ, cái trí vận dụng tư tưởng để loại bỏ đố kỵ, thế là tạo tác sự đối nghịch như không-đố kỵ, nhưng nó vẫn còn trong lãnh vực của tư tưởng. Bây giờ nếu cái trí trực nhận trạng thái của đố kỵ mà không chỉ trích hay chấp nhận nó và không giới thiệu sự ham muốn để thay đổi, vậy thì nó là một trạng thái của trực nhận, và chính trạng thái của trực nhận đó mang lại một chuyển động mới mẻ, một yếu tố mới mẻ, một chất lượng hoàn toàn mới mẻ của đang là.

Bạn thấy, những từ ngữ, những giải thích, và những biểu tượng là một việc, và đang là là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn. Ở đây chúng ta không quan tâm đến những từ ngữ; chúng ta quan tâm đến đang là – đang là cái gì chúng ta thực sự là, không phải đang mơ mộng về chính chúng ta như những thực thể thuộc tinh thần, cái siêu ngã, và mọi chuyện vô lý đó, mà vẫn còn trong lãnh vực của tư tưởng, và vì vậy từng phần. Điều gì quan trọng là đang là cái gì chúng ta là – đố kỵ – và đang trực nhận nó một cách tổng thể. Và bạn có

thể trực nhận nó một cách tổng thể chỉ khi nào không có chuyển động của tư tưởng. Cái trí là chuyển động của tư tưởng, và nó cũng là trạng thái trong đó có sự nhận biết tổng thể mà không có chuyển động của tư tưởng. Chỉ trạng thái nhận biết đó mới có thể mang lại một thay đổi cơ bản trong những phương cách thuộc suy nghĩ của chúng ta, và vì vậy suy nghĩ sẽ không là máy móc.

Chắc chắn, điều gì chúng ta quan tâm đến là nhận biết được toàn qui trình này của cái trí cùng những giới hạn của nó và không tạo tác một nỗ lực để xóa sạch những giới hạn đó, để thấy trọn vẹn, tổng thể cái gì là. Bạn không thể thấy tổng thể cái gì là nếu tất cả những suy nghĩ không kết thúc. Trong trạng thái của nhận biết đó không có chọn lựa, và chỉ trạng thái đó mới có thể giải quyết những vấn đề của chúng ta.

Madras, 23 tháng mười hai 1964

Học hành còn quan trọng nhiều hơn sự thấu lượm hiểu biết. Học hành là một nghệ thuật. Bộ não điện tử, máy vi tính có thể thấu lượm hiểu biết và có thể cho mọi loại thông tin, nhưng những cái máy này, dù thông minh đến chừng nào, dù được thông tin tốt đến chừng nào, không thể học hành. Chỉ cái trí con người mới có thể học hành. Chúng ta đã phân biệt rõ ràng giữa động thái của học hành và qui trình của hiểu biết. Qui trình của hiểu biết là đang thấu lượm qua trải nghiệm, qua nhiều hình thức khác nhau của những ấn tượng, qua những tác động của xã hội và của mọi dạng ảnh hưởng. Thấu lượm này để lại một căn bã như hiểu biết và với hiểu biết đó, với hậu cảnh đó, chúng ta vận hành. Ngược lại, nếu không có hiểu biết đó, nếu không có tất cả hiểu biết công nghệ mà chúng ta đã thấu lượm qua nhiều thế kỷ này, chúng ta không thể vận hành, chúng ta không thể biết chúng ta sống ở đâu, sẽ làm gì. Nhưng động thái của học hành là một chuyển động liên tục. Khoảnh khắc bạn *đã học hành*, nó trở thành hiểu biết, và từ hiểu biết đó bạn vận hành. Và thế là nó luôn luôn đang vận hành *trong hiện tại* qua quá khứ.

Học hành là một hành động hay một chuyển động luôn luôn trong hiện tại, mà không có sự tuân phục đến quá khứ. Học hành không là lắng nghe bằng hiểu biết của người ta. Nếu bạn lắng nghe bằng hiểu biết, bằng điều gì bạn đã học hỏi, vậy thì bạn thực sự không đang lắng nghe; bạn đang diễn

giải; đang so sánh, đang nhận xét, đang đánh giá, đang tuân phục vào một khuôn mẫu nào đó đã được thiết lập từ trước. Động thái của lắng nghe hoàn toàn khác; chỉ khi nào bạn đang lắng nghe bằng chú ý trọn vẹn trong đó không có ý thức của tuân phục vào một khuôn mẫu, không so sánh, không đánh giá, hay diễn giải – bạn là *lắng nghe*.

Bạn đang lắng nghe tiếng kêu của những con quạ đó (trong những cái cây trên đầu của ông); chúng đang gây nhiều ồn ào, đó là giờ ngủ của chúng. Nhưng nếu bạn lắng nghe bằng sự bức tức bởi vì bạn muốn lắng nghe điều gì người nói đang trình bày, nếu bạn phản kháng sự ồn ào của những con quạ đó, vậy thì bạn không đang trao sự chú ý tổng thể; cái trí của bạn bị phân chia. Động thái của lắng nghe là động thái của học hành.

Người ta phải học hành rất nhiều về sự sống, bởi vì sự sống là một chuyển động trong liên hệ. Và liên hệ đó là hành động. Chúng ta phải học hành, không tích lũy hiểu biết từ chuyển động này mà chúng ta gọi là *sống* rồi sau đó sống tùy theo hiểu biết đó – đó là tuân phục. Tuân phục là điều chỉnh, ăn khớp vào một cái khuôn, làm cho mình thích nghi với vô số ảnh hưởng, đòi hỏi, áp lực của một xã hội đặc biệt. Sống có nghĩa là để được sống, để được hiểu rõ. Người ta phải học hành về sự sống, và người ta chấm dứt học hành ngay khoảnh khắc người ta tranh cãi với sự sống, tiếp xúc với sự sống bằng quá khứ, bằng tình trạng bị quy định của người ta như hiểu biết.

Vậy là có một khác biệt giữa thấu lượm hiểu biết và động thái của học hành. Bạn phải có hiểu biết; ngược lại bạn sẽ không biết bạn sống ở đâu, bạn sẽ quên tên tuổi của bạn, và vân vân. Vì vậy tại mức độ nào đó hiểu biết là cần thiết, nhưng khi hiểu biết đó được sử dụng để hiểu rõ sự sống – mà là một chuyển động, mà là một sự việc đang sống, đang

chuyển động, năng động, đang thay đổi mỗi khoảnh khắc – khi bạn không thể chuyển động cùng sự sống, vậy thì bạn đang sống trong quá khứ và đang cố gắng hiểu rõ cái sự việc lạ thường này được gọi là sự sống. Và muốn hiểu rõ sự sống, bạn phải học hành từng giây phút một về nó và không bao giờ tiếp xúc nó bằng điều gì đã học hành rồi.

Sống mà hầu hết chúng ta theo đuổi trong xã hội là để tuân phục, đó là, để điều chỉnh suy nghĩ của chúng ta, cảm giác của chúng ta, những cách sống của chúng ta, đến một mô hình, một quy định hay khuôn mẫu đặc biệt của một xã hội có văn minh, một xã hội mà luôn luôn đang chuyển động chậm chậm, đang tiến hóa tùy theo những khuôn mẫu nào đó. Và chúng ta được giáo dục từ niên thiếu để tuân phục đến một khuôn mẫu, để điều chỉnh chúng ta đến môi trường trong đó chúng ta sống. Và trong qui trình này không bao giờ có học hành. Chúng ta có thể phản kháng lại sự tuân phục, nhưng sự phản kháng đó không bao giờ là tự do. Và chỉ một cái trí đang học hành, không bao giờ đang tích lũy, mới chuyển động cùng một dòng chảy của sự sống.

Và xã hội là sự liên hệ giữa những con người, phản ứng qua lại giữa những con người. Nó đã thiết lập những khuôn mẫu nào đó mà, từ niên thiếu, chúng ta đã bị bắt buộc phải tuân phục, điều chỉnh, và trong sự tuân phục này chúng ta không bao giờ được tự do. Xã hội thiết lập một uy quyền nào đó, những khuôn mẫu nào đó của thái độ, của cư xử, của luật lệ. Nó không bao giờ giúp đỡ con người được tự do; trái lại, xã hội bắt buộc con người tuân phục, kính trọng, vụn quén những đạo đức của xã hội đặc biệt đó, phù hợp vào một khuôn mẫu. Và xã hội không bao giờ muốn anh ấy được tự do; nó không giáo dục anh ấy được tự do. Tất cả những tôn giáo là bộ phận của xã hội, được sáng chế bởi con người cho sự an toàn tâm lý đặc biệt riêng của anh ấy. Như hiện nay

chúng được tổ chức, những tôn giáo có những giáo điều của nó, những nghi lễ của nó; chúng bị chất đầy những uy quyền và những phân chia. Vậy là những tôn giáo cũng không muốn con người được tự do. Điều này rõ ràng.

Vì vậy vấn đề là phải có trật tự trong xã hội. Bạn phải có trật tự; ngược lại bạn không thể sống – trật tự là sự hiệu quả, trật tự là mỗi công dân đồng hợp tác, cố gắng hết sức để thành tựu chức năng của anh ấy mà không có địa vị xã hội. Đó là trật tự – không phải điều gì xã hội đã tạo ra, mà chúng ta gọi là trật tự, mà là địa vị xã hội. Chức năng tạo ra địa vị xã hội; chức năng tạo ra thanh danh, quyền lực, chức vụ. Và trong trận chiến của xã hội ganh đua này, có những luật lệ để giam giữ con người trong trật tự.

Vì vậy vấn đề là, phải có sự tuân phục – theo phía đúng của con đường khi bạn đang lái xe – và cũng phải có tự do. Ngược lại xã hội không có ý nghĩa gì cả. Xã hội không trao tặng con người sự tự do; nó có lẽ giúp đỡ anh ấy phản kháng, nhưng bất kỳ cậu học sinh nào cũng có thể phản kháng! Để giúp đỡ con người được tự do và hiểu rõ toàn vấn đề của sự tuân phục, để giúp đỡ anh ấy tuân phục và tuy nhiên lại không là một nô lệ cho xã hội, để tuân phục đến những luật lệ, đến khuôn mẫu, để điều chỉnh đến xã hội và tuy nhiên lại duy trì ý thức lạ thường của tự do, tất cả việc đó đòi hỏi nhiều thông minh. Con người không được tự do, mặc dù anh ấy đã sống hàng triệu năm. Nếu con người không được tự do, sẽ không có kết thúc sự đau khổ; sẽ không có kết thúc sự lo âu, sự phiền muộn, sự nghèo khó kinh hoàng của cái trí và quả tim riêng của người ta.

Và xã hội không quan tâm đến sự tự do này mà qua đó chính con người có thể tự -khám phá cho anh ấy một cách sống mới mẻ – không lệ thuộc một khuôn mẫu, không lệ thuộc hiểu biết, nhưng từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc,

đang trôi chảy cùng sự sống. Nếu con người không được tự do trong ý nghĩa sâu thẳm của từ ngữ đó – không phải trong ý nghĩa rằng anh ấy được tự do để làm bất kỳ điều gì anh ấy ưa thích, mà quá đơn giản và ngu xuẩn – nhưng được tự do khỏi xã hội mà đã áp đặt những quy định vào anh ấy, mà đã đúc khuôn cái trí của anh ấy, anh ấy có thể sống thêm hàng triệu năm hoặc hơn nữa, và anh ấy sẽ không được tự do khỏi đau khổ, khỏi sự phiền muộn của cô độc, khỏi sự cay đắng của sống, khỏi vô vàn lo âu mà anh ấy là người kế thừa.

Vì vậy vấn đề là: liệu con người có thể vẫn tuân phục và tuy nhiên lại được tự do khỏi xã hội? Con người phải tuân phục, phải điều chỉnh chính anh ấy – anh ấy phải đi phía bên đường đúng cho sự an toàn của những người khác khi anh ấy đang lái xe, anh ấy phải mua một con tem để gửi một lá thư, anh ấy phải trả thuế lợi tức của anh ấy, và vân vân. Nhưng đối với hầu hết chúng ta, sự tuân phục còn to tát hơn nhiều; chúng ta tuân phục phần tâm lý, và đó là nơi những ma mãnh của xã hội bắt đầu. Và chừng nào con người còn không được tự do khỏi xã hội, không được tự do khỏi khuôn mẫu mà xã hội đã thiết lập cho anh ấy tuân theo, vậy thì anh ấy chỉ có luân lý – luân lý trong đó anh ấy có trật tự trong ý nghĩa xã hội – nhưng anh ấy lại vô-trật tự trong ý nghĩa đạo đức. Một người mà tuân theo luân lý của một xã hội đặc biệt là vô-luân lý, bởi vì luân lý đó chỉ thiết lập anh ấy mỗi lúc một khắc sâu thêm trong một khuôn mẫu và khiến cho anh ấy càng ngày càng là một nô lệ cho nó. Anh ấy trở nên mỗi lúc một được kính trọng và thế là càng ngày càng tầm thường.

Khi anh ấy sống, một con người đang học hành là đang hiểu rõ toàn sự vận hành của xã hội, mà là để thiết lập sự liên hệ đúng đắn giữa con người và con người, để giúp đỡ anh ấy hợp tác, không phải bằng một ý tưởng, không phải bằng một khuôn mẫu, không phải bằng uy quyền, nhưng hợp tác từ triu

mến, từ tình yêu, từ thông minh. Anh ấy cũng đang hiểu rõ sự nhạy cảm cao độ của thông minh. Và thông minh có sự nhạy cảm cao độ đó không liên quan gì với trải nghiệm, với hiểu biết, bởi vì hiểu biết và trải nghiệm làm mờ cái trí.

Bạn biết, bạn có thể đi ngang qua một cái cây mỗi ngày trong sống của bạn. Nếu bạn không có sự trân trọng về hình thể lạ thường của một cành cây, hay của một chiếc lá, hay của sự trợ trụ của cái cây vào mùa đông, hay của vẻ đẹp hoàng hôn, hay nếu bạn không hiệp thông trọn vẹn cùng sự nghèo khổ, cùng mặt trời lặn chiều tối, hay cùng sự phản chiếu của cây cọ dừa trên dòng nước, vậy thì cái trí của bạn là một cái trí mờ mờ, dù có luân lý đến chừng nào, dù được kính trọng đến chừng nào, dù có lẽ tuân phục vào xã hội đến chừng nào. Và một cái trí như thế không bao giờ có thể được tự do. Và chỉ cái trí mà học hành khi nó sống, hàng ngày, hàng phút, trong chuyển động của sự sống, của liên hệ mà là hành động, chỉ một cái trí như thế mới có thể được tự do. Cái trí phải được tự do, tự do khỏi xung đột, tự do khỏi sự tự-mâu thuẫn mà hiện diện trong con người. Sự tự-mâu thuẫn trong con người tạo ra xung đột vô tận trong chính anh ấy và với người hàng xóm của anh ấy, và xung đột này lại được gọi là luân lý bởi vì nó giúp đỡ con người tuân phục vào khuôn mẫu mà xã hội đã thiết lập.

Bombay, 21 tháng hai 1965

Tôi muốn bàn về điều gì đó mà có lẽ được nghĩ là khá phức tạp, nhưng thật ra lại rất đơn giản. Chúng ta thích biến những sự việc thành phức tạp; chúng ta thích làm phức tạp những sự việc. Chúng ta nghĩ sẽ rất có trí năng nếu được phức tạp, giải quyết mọi sự việc trong một cách trí năng hay một cách truyền thống và thế là chuyển một vấn đề hay một chủ đề thành phức tạp. Nhưng muốn hiểu rõ bất kỳ sự việc nào một cách sâu sắc, người ta phải tiếp cận chủ đề một cách đơn giản – mà là, không chỉ bằng từ ngữ hay bằng cảm xúc nhưng trái lại bằng một cái trí rất trong sáng. Hầu hết chúng ta đều có những cái trí già nua bởi vì chúng ta đã có quá nhiều trải nghiệm. Chúng ta đã bị vùi dập; chúng ta đã gặp phải quá nhiều kinh hoàng, quá nhiều vấn đề; và chúng ta mất đi tánh mềm dẻo, sự nhạy bén của hành động. Chắc chắn, một cái trí tươi trẻ là một cái trí mà hành động trong đang thấy và đang quan sát. Đó là, một cái trí tươi trẻ là một cái trí mà đang thấy là đang hành động.

Tôi không hề bạn lắng nghe một âm thanh như thế nào. Âm thanh có vai trò quan trọng trong sống của chúng ta. Âm thanh của một con chim, tiếng sấm, những đợt sóng âm ã liên tục của biển cả, tiếng rền rĩ của một thị trấn lớn, tiếng thì thầm giữa những chiếc lá, tiếng cười, tiếng khóc, một từ ngữ – đây là tất cả những hình thức của âm thanh, và chúng có một vị trí lạ thường trong sống của chúng

ta không chỉ như âm nhạc mà còn cả như âm thanh hàng ngày. Người ta lắng nghe âm thanh quanh người ta, âm thanh của những con quạ, tiếng nhạc xa xa đó như thế nào? Người ta lắng nghe nó bằng sự ồn ào riêng của người ta, hay người ta lắng nghe nó mà không có sự ồn ào?

Hầu hết chúng ta đều lắng nghe bằng những ồn ào đặc biệt riêng của chúng ta, của huyền thoại, của quan điểm, của nhận xét, của đánh giá, của đặt tên, và chúng ta không bao giờ lắng nghe sự kiện. Chúng ta lắng nghe sự huyền thoại riêng của chúng ta và không bao giờ đang lắng nghe thực sự. Muốn lắng nghe thực sự, cái trí phải yên lặng và thanh thản lạ thường. Khi bạn đang lắng nghe người nói, nếu bạn đang tiếp tục nói chuyện riêng của bạn với chính bạn, đang tạo ra những quan điểm hay những ý tưởng hay những kết luận hay những đánh giá của bạn, bạn thực sự không đang lắng nghe người nói gì cả. Nhưng để lắng nghe không chỉ người nói mà còn cả chim chóc, sự ồn ào của sống hàng ngày, phải có một thanh thản nào đó, một yên lặng nào đó.

Hầu hết chúng ta đều không yên lặng. Chúng ta không chỉ đang tiếp tục một nói chuyện với chính chúng ta, nhưng chúng ta còn luôn luôn đang chuyện trò, đang chuyện trò vô tận. Muốn lắng nghe chúng ta phải có một ý thức nào đó của không gian, và không có không gian chúng ta đang huyền thoại với chính chúng ta. Lắng nghe cần đến một trạng thái yên lặng nào đó, và muốn lắng nghe bằng yên lặng cần đến một kỷ luật nào đó. Đối với hầu hết chúng ta, kỷ luật là sự kiềm chế được sự ồn ào đặc biệt riêng của chúng ta, nhận xét riêng của chúng ta, đánh giá riêng của chúng ta. Muốn ngừng huyền thoại, ít nhất trong một tích tắc, chúng ta cố gắng kiềm chế nó và vì vậy tạo ra một nỗ lực để lắng nghe người nói hay con chim. Đối với hầu hết chúng ta, kỷ luật là một hình thức của kiềm chế; nó là một hình thức của

tuân phục đến một khuôn mẫu. Muốn lắng nghe một âm thanh, mọi hình thức của kiểm soát, kiểm chế, phải biến mất một cách tự nhiên. Nếu bạn lắng nghe, bạn sẽ phát giác khó khăn ập thường khi ngừng được sự ồn ào riêng của bạn, huyền thuyên riêng của bạn, và để lắng nghe một cách yên lặng.

Tôi đang sử dụng từ ngữ *discipline* trong ý nghĩa đúng của nó, nghĩa lý đúng của nó, mà là học hành. *Discipline* không hàm ý, trong ý nghĩa gốc của từ ngữ đó, sự tuân phục, sự kiểm chế, sự bắt chước, nhưng trái lại một tiến hành của *học hành*. Và học hành đòi hỏi không phải là sự tích lũy thuần túy của hiểu biết – mà bất kỳ cái máy nào cũng có thể thực hiện. Không cái máy nào có thể học hành; ngay cả một bộ não điện tử hay một máy vi tính điện tử cũng không thể học hành. Những máy vi tính hay những bộ não điện tử chỉ có thể tích lũy hiểu biết, thông tin, và đưa nó ập cho bạn. Vì vậy động thái của học hành là động thái của kỷ luật, và đây là điều rất quan trọng phải hiểu rõ.

Chúng ta đang thâm nhập điều gì đó mà đòi hỏi động thái của học hành từng giây phút – không phải một tuân phục, không phải một kiểm chế, nhưng ngược lại *một học hành*. Và không thể có học hành nếu bạn chỉ đang so sánh điều gì bạn nghe với điều gì bạn biết rồi hay đã học hành – dù nó bao quát, thông minh đến chừng nào. Nếu bạn đang so sánh, bạn ngừng học hành. Học hành chỉ có thể xảy ra khi cái trí yên lặng và lắng nghe từ yên lặng đó; ngược lại không có học hành. Khi bạn muốn học một ngôn ngữ mới, một kỹ thuật mới, cái gì đó mới mà bạn không biết, cái trí của bạn phải tương đối yên lặng; nếu nó không yên lặng nó không đang học hành. Khi bạn biết trước ngôn ngữ hay kỹ thuật, bạn chỉ thêm vào thông tin. Thêm vào thông tin nữa chỉ đang thâm lượm nhiều hiểu biết hơn nhưng không là học hành.

Học hành là kỷ luật. Tất cả liên hệ là một hình thức của học hành, và tất cả liên hệ là một chuyển động. Không liên hệ nào đứng yên, và mọi liên hệ cần đến một học hành mới. Mặc dù bạn đã lập gia đình được bốn mươi năm và đã thiết lập một liên hệ tôn trọng, bền vững, dễ chịu với người vợ hay người chồng của bạn, khoảnh khắc bạn đã thiết lập nó như một khuôn mẫu, bạn đã ngừng học hành. Liên hệ là một chuyển động; nó không đứng yên. Và mỗi liên hệ đòi hỏi rằng bạn học hành về nó liên tục, bởi vì liên hệ đang liên tục thay đổi, chuyển động, năng động; ngược lại bạn không có liên hệ gì cả. Bạn có lẽ nghĩ rằng bạn có liên hệ, nhưng thật ra bạn có liên hệ đến hình ảnh riêng của bạn về người còn lại, hay trải nghiệm mà cả hai bạn đã có, hay sự đau khổ hay tổn thương hay vui thú. Hình ảnh, biểu tượng, ý tưởng – cùng nó bạn tiếp cận một con người, và thế là bạn khiến cho liên hệ thành một sự việc chết rồi, một sự việc đứng yên, mà không có sự sống, mà không có sức sống, mà không có đam mê. Chỉ một cái trí đang học hành mới rất đam mê.

Chúng ta đang sử dụng từ ngữ *passion đam mê* không trong ý nghĩa của vui thú cao độ nhưng trái lại trạng thái đó của cái trí mà luôn luôn đang học hành và thế là luôn luôn háo hức, sinh động, chuyển động, năng động, mãnh liệt, tươi trẻ. Chẳng bao nhiêu người trong chúng ta có đam mê. Chúng ta có những vui thú giác quan, dục vọng, thụ hưởng, nhưng không có ý thức của đam mê. Nếu không có đam mê, trong ý nghĩa hay nghĩa lý bao quát của từ ngữ đó, làm thế nào bạn có thể học hành, làm thế nào bạn có thể khám phá những sự việc mới mẻ, làm thế nào bạn có thể tìm hiểu, làm thế nào bạn có thể theo cùng chuyển động của tìm hiểu?

Một cái trí rất đam mê luôn luôn trong nguy hiểm. Có lẽ hầu hết chúng ta, một cách vô tình, nhận biết được cái trí đam mê này mà đang học hành và thế là đang hành động, và

một cách vô tình đã thất bại, và có thể đó là một trong những lý do tại sao chúng ta không bao giờ đam mê. Chúng ta đứng đắn; chúng ta tuân phục; chúng ta chấp nhận; chúng ta vâng lời. Có *sự đứng đắn*, *bốn phần*, và mọi chuyện thuộc từ ngữ đó mà chúng ta sử dụng để vấy bừa động thái của học hành.

Động thái của học hành là kỷ luật. Kỷ luật này không có sự tuân phục thuộc bất kỳ loại nào và vì vậy không có sự kiềm chế bởi vì, khi bạn đang học hành về những cảm giác của bạn, về sự tức giận của bạn, về những ham muốn tình dục của bạn, và về những sự việc khác, không có cơ hội để kiềm chế, không có cơ hội để buông thả. Và đây là một trong những sự việc khó khăn nhất khi thực hiện, bởi vì tất cả truyền thống của chúng ta, tất cả quá khứ, tất cả kỷ ức, những thói quen, đã cố định cái trí trong một khe rãnh đã c biệt. Chúng ta tuân theo ~~nh~~ cách dễ dàng trong khe rãnh, và chúng ta không muốn bị quấy rầy trong bất kỳ phương hướng nào để ra khỏi khe rãnh đó. Vì vậy, đối với hầu hết chúng ta, kỷ luật chỉ là sự tuân phục, sự kiềm chế, sự bắt chước, và cuối cùng dẫn đến một sống rất đứng đắn – nếu nó là *sống*. Một con người bị trói buộc bên trong cái khung của sự đứng đắn, của sự kiềm chế, của sự bắt chước, sự tuân phục, không sống gì cả. Tất cả mọi điều anh ấy đã học hành, tất cả mọi điều anh ấy đã thấm lượm, là một điều chính đến một khuôn mẫu, và kỷ luật mà anh ấy đã tuân theo đã hủy diệt anh ấy.

Nhưng chúng ta đang nói về động thái của học hành mà có thể xảy ra chỉ khi nào có một trạng thái sinh động, một đam mê mãnh liệt. Động thái của học hành là từng giây phút, không phải rằng bạn *đã học hành* và bạn áp dụng điều gì bạn đã học hành cho biến cố kế tiếp – vậy thì bạn ngừng học hành. Và loại kỷ luật này mà chúng ta đang nói là cần thiết bởi vì tất cả mọi liên hệ là một chuyên động trong trật tự, mà là trong kỷ luật. Và kỷ luật này mà là động thái của học hành

từng giây phút là cốt lõi để thâm nhập vào cái gì đó mà đòi hỏi thấu triệt, hiểu rõ.

Saanen, 4 tháng tám 1965

Krishnamurti: Người nào đó đã phát biểu rằng người ta muốn sống trong một kích thước khác, rằng người ta có lẽ đã cảm thấy một chất lượng nào đó trong suốt những nói chuyện này, hay dạo bộ một mình trong cánh rừng, hay trong liên hệ với người nào đó, và nói, ‘Ước gì tôi có thể duy trì việc đó và không rơi lại kích thước cũ’. Có một mâu thuẫn giữa trải nghiệm, cảm giác của một kích thước khác đó, và kích thước thực sự, *sự thật*. Nếu chúng ta có thể xóa sạch sự mâu thuẫn, vậy thì chúng ta sẽ không có một khoảnh khắc mà trong suốt khoảnh khắc đó có một cảm giác của một kích thước khác và luôn luôn có một nỗ lực để vươn tới nó. Nếu chúng ta tiếp cận những câu hỏi này và cố gắng tìm ra liệu có thể loại bỏ hoàn toàn sự mâu thuẫn, cả tại những mức độ thuộc tầng ý thức bên trong lẫn tầng ý thức bên ngoài, vậy thì có lẽ chúng ta sẽ đang sống và không đang so sánh. Chúng ta sẽ tìm hiểu một câu hỏi đó chứ?

Làm thế nào người ta nhận biết được sự mâu thuẫn này nếu người ta tỉnh táo và nhạy cảm? Điều gì bảo cho bạn rằng bạn đang ở trong một trạng thái của mâu thuẫn? Bạn trở nên tỉnh táo bởi vì người nào đó bảo cho bạn hay bởi vì nó gây ra đau khổ? Bạn muốn theo đuổi một vui thú, và trong chính sự theo đuổi của vui thú đó bạn trở nên tỉnh táo được rằng có một mâu thuẫn? Bạn muốn theo đuổi một sự việc, tuy nhiên hoạt động của bạn, sống hàng ngày của bạn, kéo bạn ra khỏi

nó? Người ta phải tìm ra làm thế nào người ta trở nên tỉnh táo.

Chúng ta sẽ tìm hiểu điều này từng bước một. Chúng ta sẽ không đạt đến bất kỳ kết luận nào. Chúng ta sẽ học hành khi chúng ta đang nhìn ngắm, khi chúng ta đang tìm hiểu, và thế là không có kết luận tại khúc cuối. Bởi vì nếu người nào đó *bảo* cho tôi rằng tôi đang ở trong một trạng thái của mâu thuẫn, điều đó có một ảnh hưởng hoàn toàn khác hẳn.

Nếu tôi có một lý tưởng của không-bạo lực, của hòa bình, và tôi đang bạo lực, có một mâu thuẫn, hay hai sự ham muốn này kéo nhau trong những phương hướng khác, và có một xung đột. Sống chỉ rõ cho tôi, hay người nào đó bảo cho tôi, rằng tôi đang ở trong một trạng thái của mâu thuẫn. Tôi có lẽ trở nên nhận biết được sự mâu thuẫn này qua một nỗ lực, qua một đau khổ, qua đang tạo ra một điều chỉnh giữa sự kiện và lý tưởng. Đó là một trạng thái. Hay có lẽ có một nhận biết được sự mâu thuẫn này mà không có bất kỳ kích động nào. Lúc này đối với hầu hết chúng ta nó là gì? Một biến cố đánh thức cái trí đến trạng thái mâu thuẫn của nó, hay cái trí, không có biến cố, nhận biết được sự mâu thuẫn riêng của nó? Bây giờ chúng ta sẽ tìm hiểu vấn đề đầu tiên trước và sau đó đến vấn đề thứ hai.

Chúng ta biết sự mâu thuẫn qua một biến cố, hoặc dễ chịu hoặc đau khổ. Tôi có một hình ảnh, một lý tưởng, một khuôn mẫu cố định của cách cư xử, và biến cố nào đó xảy đến mà mâu thuẫn tất cả điều đó. Vậy là tôi bị đau khổ. Tôi nói, ‘Tôi đang ở trong một trạng thái của mâu thuẫn’, và đây lo âu cố gắng vượt qua sự mâu thuẫn đó, hoặc bằng cách bắt buộc sự kiện, mà là bạo lực của tôi, điều chỉnh chính nó đến lý tưởng, hoặc bằng cách xóa sạch lý tưởng, chỉ để lại sự kiện.

Qua công thức đã được thiết lập của cách cư xử, hoặc những thói quen riêng của tôi, có một hình ảnh của tôi nên làm gì, tôi phải là gì, và sau đó một biến cố xảy ra phía bên ngoài của hình ảnh đó mà mâu thuẫn với hình ảnh. Bởi vì trạng thái mâu thuẫn tạo ra đau khổ, tôi muốn loại bỏ nó. Tôi hoặc là điều chỉnh sự kiện, biến cố, đến cái hình ảnh, hoặc tôi xóa sạch hoàn toàn hình ảnh và không còn trung tâm nào cả.

Ai là thực thể mà nói, ‘Tôi phải điều chỉnh sự kiện đến lý tưởng’, hay, ‘Tôi phải xóa sạch lý tưởng’? Tôi có ba vấn đề được bao gồm: sự kiện, lý tưởng, và thực thể mà nói, ‘Tôi phải loại bỏ sự mâu thuẫn, hoặc bằng cách xóa sạch lý tưởng hoặc bằng cách chỉ chấp nhận sự kiện’. Bây giờ tôi phải tìm ra thực thể đó là ai. Chừng nào thực thể đó còn tồn tại, sẽ phải có sự mâu thuẫn.

Người hỏi: Sự mâu thuẫn không liên quan đến bất kỳ thứ gì cả. Mâu thuẫn tự-tồn tại trong chính nó.

Krishnamurti: Chúng ta ắp sửa đến điểm đó. Trước hết, chúng ta hãy rõ ràng ở điểm này. Có hình ảnh, ‘tôi nên là gì’, lý tưởng, và có sự kiện rằng tôi đang bạo lực. Tôi sẽ xóa sạch lý tưởng tôi đã tạo ra đó và thế là chỉ giải quyết sự kiện. Ai là thực thể mà nói, ‘Tôi phải xóa sạch và chỉ giải quyết sự kiện’? Nếu tôi không hiểu rõ thực thể, trung tâm mà điều khiển, trung tâm đó sẽ luôn luôn ở trong trạng thái của mâu thuẫn hay tạo ra mâu thuẫn. Bây giờ, trung tâm đó là ai? Trung tâm đó là gì?

Người hỏi: Nó không là bộ phận của bạn?

Krishnamurti: Đúng, thưa bà, nhưng bạn là gì? Đó là gì?

Người hỏi: Cái gì đó ngang đường, cái gì đó phải vượt qua.

Krishnamurti: Hãy theo dõi, thưa bà, chúng ta đang tự -hỏi chính mình rằng trung tâm đó là gì mà nói, ‘Tôi không được ở trong trạng thái của mâu thuẫn, vì vậy tôi sẽ xóa sạch lý tưởng với mục đích để không bị mâu thuẫn’. Tuy nhiên trung tâm vẫn còn ở đó, và chúng ta đang hỏi cấu trúc của nó, bản chất của nó là gì.

Chúng ta sẽ tìm ra, học hành về nó mới mẻ lại. Đó là cách duy nhất để học hành. Bạn có lẽ đã suy nghĩ về nó, bạn có lẽ đã đạt được những kết luận về nó, nhưng nếu bạn như thế, bạn đã chấm dứt học hành. Lúc này chúng ta đang học hành về trung tâm mà tạo ra sự mâu thuẫn, liệu bạn xóa sạch lý tưởng hay bỏ qua sự kiện. Trạng thái của cái trí sắp sửa học hành về nó phải là rằng nó thực sự không biết trung tâm đó là gì. Bạn có lẽ đã biết nó ngày hôm qua, nhưng nếu chúng ta đem theo hiểu biết của hôm qua đó, chúng ta sẽ không thể khám phá nó thực sự là gì hôm nay. Nó có lẽ đã chuyển động; nó có lẽ đã thay đổi; nó có lẽ đã tự-sửa đổi chính nó; nó có lẽ không tồn tại. Vì vậy muốn tìm ra, muốn học hành về trung tâm đó ngày hôm nay, chúng ta phải được tự do khỏi ngày hôm qua, được tự do khỏi những kết luận của ngày hôm qua. Vì vậy những cái trí của chúng ta phải yên lặng, hoàn toàn phẳng lặng, tỉnh táo, với nghi vấn đó. Sau đó chúng ta sẽ có thể học hành về nó – sau đó chúng ta là đang học hành về nó.

Cái gì là trung tâm đó mà luôn luôn đang tác sự mâu thuẫn, người kiểm duyệt, mà nói, ‘Điều này đúng’, ‘Điều này sai’, ‘Tôi phải làm điều này’, ‘Điều này nên là’, ‘Tôi không được thương yêu’, ‘Tôi phải thương yêu’, ‘Tôi có hạnh phúc’, ‘Tôi phải sống trong một kích thước khác’, ‘Tôi

đã lắng nghe, nhưng tôi không nhận được'? Chuyển động đó là gì?

Người hỏi: Nó là chuyển động của đang-biết.

Krishnamurti: Chúng ta đang đưa ra **ôn** câu hỏi rất khó khăn. Những người cổ xưa đã nói nó là linh hồn, đại ngã, nó là Thượng đế, nó là tốt lành, nó là tội tổ tông. Bạn có ý nói rằng bạn sẽ gạt bỏ tất cả điều đó thật mau lẹ và nói nó là điều này? Đầu tiên bạn phải biết những người khác đã nói gì về nó và tìm ra liệu có bất kỳ sự thật nào trong nó. Nếu bạn chỉ lặp lại điều gì những người huyền bí nói, những người mà tin tưởng Thượng đế, chân lý, linh hồn, siêu ngã, vậy thì bạn chẳng đến đâu cả. Bạn không hứng thú sự lặp lại của uy quyền nào đó. Nếu nó chỉ là truyền thống, bạn quẳng nó đi. Bạn tìm hiểu và đến một mấu chốt nào đó; bạn bắt gặp nó hoàn toàn không-biết, yên lặng. Bạn muốn học hành về nó; và để học hành, bạn thấy rằng một yên lặng tuyệt đối là cần thiết trước khi bạn có thể quan sát. Liệu bạn có thể yên lặng mà không bị bắt buộc và bị thúc đẩy để yên lặng, liệu bạn có thể yên lặng một cách tự phát, để tìm ra chuyển động đó là gì?

Người hỏi: Tôi nghĩ rằng hiểu biết trở thành trung tâm.

Người hỏi 2: Tại sao lại có những bàn luận? Nó trở thành vô ích.

Người hỏi 3: Nó tùy thuộc nguyên tắc của hòa hợp.

Krishnamurti: Thưa các bạn, tôi e rằng các bạn đang không thâm nhập nghi vấn này. Các bạn chỉ đang phát biểu điều gì các bạn cảm thấy, điều gì các bạn suy nghĩ.

Người hỏi: Cái trí là trung tâm của sự mâu thuẫn, cái trí mà đã thâm lượm hiểu biết, cái trí mà đã tạo tác những hình ảnh, cái trí mà đã thiết lập một đấng cứu rỗi, cái trí mà suy nghĩ rằng có vĩnh cửu và không-vĩnh cửu. Chính cái trí ở trong một trạng thái của mâu thuẫn.

Krishnamurti: Bây giờ, hãy chờ một chút! Bạn đã phát biểu điều đó. Bạn đã học hành được gì về nó? Bạn đã phân tích nó, cảm thấy của bạn về nó, và đã nói nó là cái trí. Bạn đã dùng từ ngữ và thực hiện một câu phát biểu. Bạn đã học hành được gì? Bạn đã học hành được bất kỳ điều gì? Bạn nói chính là cái trí mà ở trong một trạng thái của mâu thuẫn, cái trí mà đã thâm lượm hiểu biết, cái trí mà tin tưởng, cái trí mà là Thiên chúa giáo, Tin lành giáo, ộng sản, người không -tin tưởng, người tin tưởng, cái trí mà tạo tác hình ảnh. Đó là một sự kiện thực sự hay một ý tưởng?

Người hỏi: Nó là sự ham muốn thuộc tầng ý thức bên trong cho tự do?

Krishnamurti: Không, thưa bà. Có một câu phát biểu được đưa ra rằng nó là cái trí, cái trí gồm có hiểu biết. Điều gì khiến bạn nói nó là cái trí?

Người hỏi: Tôi đã tìm hiểu.

Krishnamurti: Tôi đang hỏi bạn. Một cái trí đang hỏi cái trí khác. Làm thế nào bạn biết rằng nó là cái trí? Điều gì khiến bạn nói nó là cái trí.

Người hỏi: Chúng tôi đã được chỉ bảo.

Krishnamurti: Bạn đã được chỉ bảo? Tôi cũng đã được chỉ bảo rằng có một thế giới tuyệt vời khi tôi chết, nhưng tôi phải sống trong thế giới này. Khi bạn nói, ‘cái trí’, hoặc bạn đã nhận ra sự kiện – đã nhận ra nó như bạn nhận ra con đoi, và vì vậy sự nhận ra có giá trị – hay bạn chỉ đang phỏng đoán và đang nói rằng nó là cái trí. Trong trường hợp đó bạn không đang học hành. Vì vậy trước khi bất kỳ người nào trong chúng ta trả lời rằng nó là cái trí, hình ảnh, tình trạng bị quy định, khuôn mẫu mà đã được thiết lập như một người Thiên chúa giáo, như một người Tin lành giáo, như một người cộng sản, chúng ta phải học hành về nó, *học hành*, không chỉ đưa ra một câu phát biểu. Trước khi chúng ta hiểu rõ chủ đề đặc biệt này, chúng ta phải tìm ra cái trí là gì mà sắp sửa học hành về nó.

Hãy theo dõi, người con trai của tôi, người con gái của tôi, người mẹ của tôi, người bà của tôi, bất kỳ người nào, không được khỏe mạnh, không được hạnh phúc, không đang hành động đúng đắn, và tôi bị buồn bực. Từ sự buồn bực đó, tôi muốn làm điều gì đó – giúp đỡ người đó, nắm tay người đó. Nhưng nếu tôi bị bực bội, tôi không thể giải quyết sự kiện như một sự kiện, một cách không cảm xúc, không cảm tính, không ngu dốt. Vì vậy nó quan trọng rất nhiều, khi câu hỏi này được đặt ra cho bạn, bạn đang lắng nghe như thế nào. Hoặc bạn lắng nghe cùng một kết luận, cùng một ý tưởng mà bạn có trước rồi về trung tâm đó là gì, hoặc bạn nói, ‘Tôi thực sự không-biết; chúng ta hãy tìm hiểu nó’. Nếu bạn thực

sự không-biết, bạn tiếp cận chủ đề bằng một cái trí tươi trẻ, không phải bằng một cái trí rã rời mà đã phỏng đoán rồi, mà bị quy định rồi.

Vì vậy điều gì gây hứng thú nhiều hơn nghi vấn mà trong trường hợp này là sự mâu thuẫn, là trạng thái của cái trí mà quan sát nó. Nếu bạn quan sát một cái cây, điều gì quan trọng nhiều hơn chính cái cây là bạn quan sát nó như thế nào. Trạng thái của cái trí là gì khi đối diện với câu hỏi của sự mâu thuẫn này?

Người hỏi: Đó là nơi ~~sự~~ khó khăn hiện diện, bởi vì dường như rất đơn giản rằng cái trí phải yên lặng.

Krishnamurti: *Hãy yên lặng! Hãy yên lặng! Hãy, hãy, đừng nói! Bạn thấy, tất cả các bạn đều nói, các bạn không thực hiện. Hãy yên lặng!*

Người hỏi: Khi ông nói, ‘Hãy yên lặng’, ông đang cố gắng gây ấn tượng cho chúng tôi sự quan trọng của yên lặng.

Krishnamurti: Tôi không đang gây ấn tượng nó cho bạn. Hãy theo dõi, tôi không ~~lưu~~ tiếng Trung quốc. Tôi làm gì? Cái trí của tôi trống không; tôi không -biết. Tôi bắt đầu học hành khi tôi theo dõi. Nhưng bạn không đang làm việc đó.

Người hỏi: Tôi nghĩ rằng nếu ông quan sát cái trí của ông, trong cùng khoảnh khắc đó ông trở nên yên lặng.

Krishnamurti: Thưa bà, hãy yên lặng, không trở nên yên lặng. Hãy quan sát, chủ đề là sự mâu thuẫn, tại sao những con người sống trong mâu thuẫn. Chúng ta đã nói có một hình ảnh cố định đã được thiết lập, một công thức, và sự kiện hàng

ngày gây mâu thuẫn công thức đó. Nếu cái trí muốn học hành làm thế nào để sống mà không có mâu thuẫn – *thực sự sống* mà không có mâu thuẫn – vậy thì nó phải tiếp cận bằng do dự, bằng bình thản, bằng yên lặng. Và khi nó làm như vậy, giống như lúc này tôi đang làm, có vấn đề, và có cái trí mà hoàn toàn yên lặng, không đang biết về vấn đề. Tôi hỏi sự yên lặng lạ thường này là gì, sự yên lặng lạ thường này mà đang quan sát vấn đề là gì. Nó bị thúc giục? Cái trí đã thúc giục yên lặng đó với mục đích để loại bỏ vấn đề và sống trong một trạng thái của hòa hợp không còn mâu thuẫn, hay yên lặng đó là tự nhiên? Nếu nó là tự nhiên, không bị thúc giục, không bị bắt buộc để được tự nhiên, vậy thì có một trung tâm? Có một trung tâm mà ở trong một trạng thái của mâu thuẫn? Trung tâm đã sẵn là sự mâu thuẫn. Và nếu chỉ có sự yên lặng mà quan sát mâu thuẫn đó, vấn đề đó, liệu yên lặng đó là một trạng thái tự nhiên, hay liệu nó bị thúc giục bởi cái trí mà muốn sống trong một trạng thái của hòa hợp? Nếu nó không tự nhiên, sự mâu thuẫn lại bắt đầu.

Vì vậy liệu cái trí có thể tiếp cận bất kỳ vấn đề nào – cuộc sống, cái cây, người vợ, người chồng – hoàn toàn bằng sự yên lặng? Đây là một trong những sự việc khó khăn nhất phải thực hiện, tuy nhiên người ta lại thấy rằng bất kỳ sự tiếp cận nào khác phải nuôi dưỡng sự mâu thuẫn. Chúng ta luôn luôn đã tiếp cận chủ đề qua trạng thái tích cực: nó là hiểu biết, nó là hình ảnh, nó là cái trí, nó là cái này, nó là cái kia – và vân vân, và vân vân. Nhưng giờ này chúng ta thâm nhập sâu hơn một tí. Chúng ta đã nói yên lặng. Liệu yên lặng là sự phủ nhận của ồn ào, sự phủ nhận của đôn đai, sự khước từ của cái này và cái kia, với mục đích để được yên lặng? Tôi phải tìm ra ý nghĩa của sự phủ nhận này là gì mà không là tích cực, hướng dẫn, nhưng việc đó phải tồn tại trong sống.

Một cái trí tốt lành thực sự vừa tích cực lẫn tiêu cực; nó vừa cả đàn ông lẫn đàn bà, không chỉ là đàn ông, hay chỉ là đàn bà. Những người Hy Lạp có một từ ngữ, và những người Ấn độ giáo cũng có một từ ngữ. Họ biểu tượng hóa nó trong những hình ảnh của họ và thế là đã đánh mất nó. Khoảnh khắc bạn đưa nó ra những từ ngữ, đưa nó vào những hình ảnh, nó không còn nữa. Nhưng nếu bạn bắt đầu học hành và tiếp tục học hành, học hành, học hành, sau đó bạn có lẽ đưa nó ra những từ ngữ, nhưng nó sẽ không bao giờ chết.

Vậy là chúng ta sẽ hiểu rõ một yên lặng mà không là sự đối nghịch của ồn ào, không là sự đối nghịch của đấu tranh liên tục, và muốn hiểu rõ điều đó, người ta phải hiểu rõ toàn cấu trúc của sự phủ nhận.

Bombay, 16 tháng hai 1966

Nhân loại, con người, đã làm mọi thứ để tạo ra một thay đổi cơ bản, và tuy nhiên, từ cơ bản con người đã không thay đổi gì cả. Chúng ta là điều gì chúng ta đã là trong hai triệu năm! Con thú rất mạnh mẽ trong chúng ta. Con thú với tất cả tham lam, ganh ghét, tham vọng, tức giận, hung bạo của nó vẫn còn hiện diện sâu thẳm trong những quả tim và cái trí của chúng ta. Qua tôn giáo, qua văn hóa, qua văn minh, chúng ta đã đánh bóng phía bên ngoài, chúng ta có những thái độ tốt đẹp hơn – có lẽ một ít người chúng ta có những thái độ tốt đẹp hơn. Chúng ta biết thêm chút ít nữa; thuộc công nghệ chúng ta đã tiến khá xa. Chúng ta có thể tranh luận triết lý, văn chương phương Tây và phương Đông; chúng ta có thể đi khắp thế giới. Nhưng phía bên trong, sâu thẳm, những gốc rễ đã bám rất chặt chẽ.

Khi thấy tất cả điều này, làm thế nào người ta – bạn, như một con người và tôi, như một con người – làm thế nào chúng ta sẽ thay đổi? Chắc chắn không phải qua nước mắt, chắc chắn không phải qua trí năng, không phải qua sự tìm kiếm một học thuyết không-tưởng, không phải qua sự chuyên chế bên ngoài – cũng không phải qua sự chuyên chế tự-áp đặt. Vì vậy người ta gạt bỏ tất cả điều này, và tôi hy vọng bạn cũng đã gạt bỏ tất cả điều này. Muốn gạt bỏ quốc tịch của người ta, muốn gạt bỏ những thần thánh của người ta, muốn gạt bỏ truyền thống riêng của người ta, muốn gạt bỏ những

niềm tin của người ta, muốn gạt bỏ tất cả những sự việc mà chúng ta đã được nuôi dưỡng để tin tưởng, là một công việc khó khăn cực kỳ khi thực hiện. Chúng ta có lẽ đồng ý thuộc trí năng, nhưng sâu thẳm nơi tầng ý thức bên trong luôn luôn có kiến chấp về sự quan trọng của quá khứ mà chúng ta bám vào.

Vì vậy câu hỏi là: làm thế nào một con người sẽ tạo ra một thay đổi cơ bản trong chính anh ấy tuy nhiên anh ấy vẫn còn ở trong thế giới này, vận hành một cách công nghệ, và lại có thể lý luận thông minh, hợp lý, lành mạnh? Ý chí – mà là sự ham muốn được củng cố – không tạo ra sự thay đổi. Ý chí là kết quả của, được đặt nền tảng trên, sự ham muốn, và ham muốn là một bộ phận của vui thú. Như một con người tôi cần thay đổi. Tôi sẽ làm gì? Tôi có thể thấy rằng vận dụng ý chí để kiểm soát, để kiềm chế, để có một thúc đẩy – một phương hướng khẳng định tích cực mà ý chí đó đưa ra – không tạo ra sự thay đổi này. Bởi vì trong sự vận dụng của ý chí đó, có sự xung đột, và bất kỳ nơi nào có xung đột, chắc chắn không thể có một thay đổi. Một xung đột không thể tạo ra một thay đổi. Nếu bạn và tôi bị xung đột về một chủ đề nào đó, không có hiểu rõ; không có hòa hợp; không có cùng nhau đến. Nếu có xung đột tại bất kỳ mức độ nào, không thể có thay đổi. Thay đổi không thể được tạo ra qua sự xung đột, và chính bản chất của ý chí không những là sản phẩm của xung đột nhưng còn tạo ra xung đột.

* * *

Bạn biết, có quá ít vẻ đẹp trong sống của chúng ta. Chúng ta từ từ trở nên vô cảm với thiên nhiên. Chúng ta quá bận rộn bởi những vấn đề riêng của chúng ta, bởi những quan tâm và những mục đích riêng của chúng ta, những cái trí của chúng

ta, những quả tim của chúng ta, và những bộ não của chúng ta đã trở nên vô cảm. Chúng ta đã chấp nhận xung đột như phương cách sống. Và nơi nào có xung đột, không có cảm thấy. Xung đột và tình yêu không thể theo cùng nhau. Và tuy nhiên phương cách sống của chúng ta – trong văn phòng, trong đền chùa, trong nhà thờ, trên đường phố – là một chuỗi của những xung đột nghiêm trọng hay bình thường. Và nếu chúng ta muốn thay đổi tất cả điều đó, chúng ta phải hiểu rõ không chỉ làm thế nào để nhìn ngắm một cái cây, làm thế nào để lắng nghe sự yên lặng của một chiều tối, mà còn cả làm thế nào để sống trong một xã hội quá vỡ vụn, mà trong chính bản chất của nó là vô-trật tự. Muốn hiểu rõ tất cả điều này, chúng ta phải hiểu rõ bản chất của suy nghĩ của chúng ta. Bộ não của chúng ta là bộ máy của tư tưởng, và tư tưởng đó là kết quả của vô vàn trải nghiệm.

Trước khi tôi trình bày chủ đề này, làm ơn lắng nghe – đừng đồng ý, bởi vì không có đồng ý về điều này. Tôi không đang thực hiện bất kỳ sự tuyên truyền nào; tôi không đang cố gắng khiến bạn thay đổi thành cái gì đó. Nếu bạn tinh ý, chính bạn sẽ tạo ra sự thay đổi này. Làm ơn hãy lắng nghe. Giống như bạn đang lắng nghe những con chim đó; giống như một buổi tối bạn trông thấy vẻ đẹp của bầu trời và sự yên tĩnh lặng lẽ của một con sông căng phồng, trong cùng cách đó hãy lắng nghe, không phải trí năng, không chỉ những từ ngữ, nhưng lắng nghe những hàm ý của những từ ngữ. Chẳng bao nhiêu người trong chúng ta có thể đang lắng nghe, bởi vì chúng ta đã có sẵn những thành kiến của chúng ta, những kết luận của chúng ta. Chúng ta nghĩ chúng ta biết. Chúng ta không bao giờ học hành.

Muốn học hành, phải có lắng nghe, và khi bạn lắng nghe, có chú ý. Và có chú ý chỉ khi nào có yên lặng. Vì vậy muốn học hành phải có yên lặng, chú ý, và quan sát. Và toàn

tiền hành đó là học hành – không phải tích lũy – học hành khi bạn đang theo cùng; học hành *trong* làm, không phải đã học hành và *sau đó* làm. Chúng ta đang học hành khi chúng ta đang theo cùng, không phải học hành, rồi sau đó làm. Hai sự việc này hoàn toàn khác biệt.

Lúc này điều gì chúng ta đang làm là đang học hành trong đang làm, bởi vì bạn không đang được dạy bảo. Không có người thầy hay học trò. Không có đạo sư. Bởi vì người ta phải đi bằng ánh sáng riêng của người ta, không phải trong ánh sáng của một người khác. Nếu bạn đi trong ánh sáng của một người khác, nó dẫn đến bóng tối. Hiểu rõ rằng bạn đang học hành là điều rất quan trọng, và muốn hiểu rõ phải có sự yên lặng. Làm thế nào bạn có thể học hành nếu cái trí của bạn đang huyền thuyên? Làm thế nào bạn có thể quan sát? Làm thế nào bạn có thể theo cùng? Hãy quan sát một cậu bé đang học hành trong trường học! Nếu cậu bé thực sự hứng thú môn học của cậu, cậu ấy cần phải yên lặng và trao sự chú ý của cậu. Từ chú ý này cậu ấy đang học hành. Thậm chí nếu cậu ấy nhìn ra ngoài cửa sổ, chính động thái đó, nhìn, là thành phần của học hành đó.

Vì vậy điều gì chúng ta đang làm là học hành, và học hành không có người thầy mà dạy bảo. Tất cả mọi điều người ta cần là chú ý, ý thức của sự yên tĩnh lặng lẽ, đơn giản đó, và vậy là người ta học hành. Vậy là, trong đó, không có quyển sách, không người thầy, không ai chỉ rõ cho bạn; toàn sự việc đang xảy ra.

Vì vậy chúng ta quan tâm đến một cách sống trong đó tất cả xung đột đã kết thúc. Chúng ta sẽ học hành, không hỏi, ‘Tôi sẽ làm gì để sống không còn xung đột?’ Đó là câu hỏi trẻ con, thiếu chín chắn nhất, và khoảnh khắc bạn hỏi nó, bạn tạo ra con người mà sẽ dạy bảo bạn phải làm gì, và thế là bạn

bị trói buộc. Bạn phải thấy rằng học hành ở trong đang làm; dù rằng có một lỗi làm hay không lỗi làm đều liên quan đến.

Học hành ở trong đang làm, không phải ở trong đang được dạy bảo, ngoại trừ phần công nghệ. Phần công nghệ, tôi cần được giúp đỡ – để học hành về một bộ não điện tử và vân vân. Nhưng ở đây không ai dạy bảo bạn, và học hành phải bắt đầu. Điều gì người khác dạy bảo không là sự thật. Người theo sau hủy diệt sự thật – giống như vị đạo sư. Vì vậy bạn phải học hành, và học hành ở trong đang làm. Đó là vẻ đẹp của học hành. Học hành đó trở thành một hân hoan, một thú vị, không phải nhàm chán, không phải cái gì đó mà bạn phải làm.

Vì vậy muốn tìm hiểu câu hỏi của làm thế nào để sống không xung đột tại tất cả mức độ của thân tâm chúng ta này – trí năng, trong những cảm xúc của chúng ta, trong những cảm thấy của chúng ta, trong những cách vật chất của chúng ta – chúng ta phải học hành. Mặc dù người nói có lẽ khai phá cho bạn, bạn phải học hành, và điều này có nghĩa bạn đang khai phá cùng ông ta. Vì vậy học hành luôn luôn cùng nhau; điều đó có nghĩa học hành luôn luôn là một tiến hành của liên hệ. Làm ơn hiểu rõ vẻ đẹp của điều này. Bạn không thể học hành một mình. Học hành ở trong đang làm, và đang làm ở trong liên hệ, không phải rút lui, tìm hiểu, phân tích, và sau đó học hành. Học hành là một hành động của liên hệ, và liên hệ là sống. Và sống là chuyển động lạ thường này của sự tồn tại hàng ngày mà là liên hệ. Và tìm được một cách sống trong đó không có xung đột là sự khám phá vĩ đại nhất, một cách vĩ đại nhất.

Việc đầu tiên phải nhận ra là sự xung đột, dù nó là thành phần thuộc sống của chúng ta đến chừng nào, dưới bất kỳ tình huống nào, không thể sản sinh một sống của nhận biết, yên lặng, vẻ đẹp thăm thẳm. Một con người trong xung

đột không thể thương yêu. Một con người tham vọng không có tình yêu gì cả. Làm sao anh ấy có thể có đư ợc? Anh ấy đang trong xung ột, anh ấy đang thất vọng; anh ấy muốn thành tựu; động cơ của anh ấy hướng về đó. Vì vậy không có vẻ đẹp, không thương yêu, không dịu dàng. Anh ấy có lẽ có tình cảm, một cách cảm xúc, nhưng đó không là tình yêu.

Một cái trí có sự nhận ra sâu thẳm rằng sự xung đột trong bất kỳ hình thức nào, dưới bất kỳ tình huống nào – dù người ta quen thuộc với nó đến chừng nào, dù người ta đã sống trong nó đến chừng nào – đều gây hủy diệt, gây biến dạng, đã học hành hàm ý của xung đột và bắt đầu học hành một cách sống trong đó không có xung đột gì cả. Tuy nhiên nó sẽ sinh động cực kỳ, sẽ không bị mê muội, sẽ không trở thành lờ đờ, mê muội, ngu dốt, không hoạt động. Chính là cái người trong xung đột mới sống một sống vô cảm, ngu dốt, đờ đẫn, không phải con người được tự do khỏi sự xung đột.

Nhưng muốn hiểu rõ và bắt gặp trạng thái lạ thường của cái trí mà trong đó không còn xung đột này, người ta phải hiểu rõ cấu trúc và bản chất của xung đột và thấy một cách thực sự, khách quan, toàn công việc của nó. Nếu không thấy điều đó, bạn không bao giờ có thể vượt khỏi nó. Nó giống như một người nói về vẻ đẹp của sống, lắng nghe âm nhạc, đi đến rạp hát, trông thấy cây cối của một chiều tối tương phản mặt trời hoàng hôn, nhưng lại không nhận biết được sự bản thủ của con đường. Bởi vì anh ấy đã quen thuộc với sự bản thủ của con đường, bụi bặm, tòi tàn, nghèo khổ, anh ấy thực sự không là một con người thương yêu vẻ đẹp. Muốn thương yêu vẻ đẹp, bạn phải nhận biết được sự bản thủ, sự tòi tàn, sự nghèo khổ, và sự vô-nhân đạo.

Saanen, 12 tháng bảy 1964

Liệu bạn, như một cá thể, có thể tự-tìm hiểu về chính bạn rất kỹ càng, một cách tàn nhẫn, và tìm ra liệu mỗi người chúng ta có thể hoàn toàn được tự do? Chắc chắn, chỉ trong tự do mới có thể có sự thay đổi. Và chúng ta phải có tự do, không phải hời hợt, không phải trong ý nghĩa của xén tĩa từng chút một đó đây, nhưng chúng ta phải tạo ra một thay đổi cơ bản trong chính cấu trúc của cái trí. Đó là lý do tại sao tôi cảm thấy rất quan trọng khi nói chuyện về sự thay đổi, bàn luận nó, và thấy rõ chúng ta có thể thâm nhập vấn đề này sâu sắc đến chừng nào.

Bạn biết tôi có ý gì qua từ ngữ thay đổi? Thay đổi là suy nghĩ trong một cách hoàn toàn khác hẳn; thay đổi là tạo ra một trạng thái của cái trí trong đó không có lo âu tại bất kỳ thời điểm nào, không có ý thức của xung đột, không có đấu tranh để đạt được, để là hay trở thành cái gì đó. Nó là hoàn toàn được tự do khỏi sợ hãi. Muốn tìm ra được tự do khỏi sợ hãi có nghĩa gì, tôi nghĩ người ta phải hiểu rõ vấn đề của người thầy và người được dạy này và qua đó khám phá học hành là gì. Ở đây không có người thầy, và không có người đang được dạy. Tất cả chúng ta đều đang học hành. Vì vậy bạn phải hoàn toàn loại bỏ ý tưởng người nào đó sẽ giảng giải cho bạn hay chỉ bảo cho bạn phải làm gì – mà có nghĩa rằng sự liên hệ giữa bạn và người nói hoàn toàn khác hẳn. Chúng ta đang học hành; bạn không đang được dạy bảo. Nếu bạn thực sự hiểu rõ rằng bạn không phải ở đây để được dạy

bảo bởi bất kỳ ai, rằng không có người thầy để dạy bảo bạn, không đáng cứu rồi để cứu rồi bạn, không vị đạo sư để nói cho bạn phải làm gì – nếu bạn thực sự hiểu rõ sự kiện này – vậy thì bạn phải tự-làm mọi thứ cho chính bạn, và điều đó đòi hỏi năng lượng vô hạn.

Chúng ta thường thường học hành qua nghiên cứu, qua những quyển sách, qua trải nghiệm, hay qua được giảng giải. Đó là những cách thông thường của học hành. Chúng ta ghi nhớ làm gì và không làm gì, suy nghĩ cái gì và không suy nghĩ cái gì, cảm thấy như thế nào, phản ứng như thế nào. Qua trải nghiệm, qua nghiên cứu, qua phân tích, qua dò tìm, qua tìm hiểu nội tâm, chúng ta lưu trữ hiểu biết như ký ức, và sau đó ký ức đáp trả đến những thách thức và những đòi hỏi thêm nữa, từ đó có nhiều hơn và nhiều hơn học hành. Chúng ta quá quen thuộc với tiến trình này; nó là cách duy nhất mà chúng ta học hành. Tôi không biết làm thế nào để lái một chiếc máy bay, vì vậy tôi học hành. Tôi được giảng giải, tôi kiếm được kinh nghiệm, ký ức của những điều đã được giữ lại, và sau đó tôi lái máy bay. Đó là **tiến** trình duy nhất của học hành mà hầu hết chúng ta đều quen thuộc. Chúng ta học hành qua tìm hiểu, qua trải nghiệm, qua giảng giải. Điều gì được học hành được ghi nhớ như hiểu biết, và hiểu biết đó vận hành bất kỳ khi nào có một thách thức hay bất kỳ khi nào chúng ta phải làm việc gì đó.

Lúc này, tôi nghĩ có một cách học hành hoàn toàn khác hẳn, nhưng muốn hiểu rõ nó, và muốn học hành trong cách khác hẳn này, bạn phải hoàn toàn loại bỏ uy quyền; ngược lại bạn sẽ chỉ được dạy bảo, và bạn sẽ lặp lại điều gì bạn đã được dạy bảo. Đó là lý do tại sao hiểu rõ bản chất của uy quyền là điều rất quan trọng. Uy quyền ngăn cản học hành – học hành mà không là sự tích lũy của hiểu biết như ký ức. Ký ức luôn luôn phản ứng trong những khuôn mẫu, vì vậy nó không có

tự do. Một con người bị chắt đầy bởi hiểu biết, bởi những dạy bảo, một con người bị trĩu nặng bởi những sự việc anh ấy đã học hành, không bao giờ được tự do. Anh ấy có lẽ thông thái cực kỳ, nhưng sự tích lũy hiểu biết của anh ấy ngăn cản anh ấy được tự do, và thế là anh ấy không thể học hành.

Chúng ta tích lũy vô số hình thức của hiểu biết – khoa học, sinh lý học, công nghệ học, và vân vân – và hiểu biết này là cần thiết cho sự thịnh vượng vật chất của nhân loại. Nhưng chúng ta cũng tích lũy hiểu biết cho mục đích an toàn, cho mục đích vận hành mà không bị quấy rầy, cho mục đích hành động luôn luôn trong những biên giới thuộc thông tin riêng của chúng ta và qua đó cảm thấy chắc chắn. Chúng ta muốn không bao giờ bị không-chắc chắn, chúng ta sợ hãi không-chắc chắn, và thế là chúng ta tích lũy hiểu biết. Sự tích lũy tâm lý này là điều gì tôi đang nói, và chính bởi điều này đã ngăn chặn hoàn toàn sự tự do.

Vì vậy khoảnh khắc người ta bắt đầu tìm hiểu tự do là gì, người ta phải tìm hiểu không chỉ về uy quyền mà còn cả về hiểu biết. Nếu bạn chỉ đang được giảng giải, nếu bạn chỉ đang tích lũy điều gì bạn nghe, điều gì bạn đọc, điều gì bạn trải nghiệm, vậy thì bạn sẽ phát hiện rằng bạn không bao giờ được tự do, bởi vì bạn luôn luôn đang vận hành trong khuôn mẫu của cái đã được biết. Đây là điều gì thực sự xảy đến cho hầu hết chúng ta, vì vậy người ta sẽ làm gì?

Người ta thấy cái trí và bộ não vận hành như thế nào. Bộ não là một vật tiến hóa, phát triển, thuộc thú tính mà sống và vận hành bên trong những bức tường thuộc trải nghiệm riêng của nó, hiểu biết riêng của nó, những hy vọng và những sợ hãi riêng của nó. Nó luôn luôn năng động trong cảnh giác và bảo vệ chính nó, và trong khía cạnh nào đó nó phải như vậy; ngược lại chẳng mấy chốc nó sẽ bị hủy diệt. Nó phải có mức độ an toàn nào đó, vì vậy theo thói quen nó tự gây lợi

bằng cách thu lượm mọi loại hiểu biết, vâng lời mọi loại hướng dẫn, tạo ra một khuôn mẫu để sống dựa vào nó, và thế là chẳng bao giờ được tự do. Nếu người ta đã quan sát bộ não riêng của người ta, toàn sự vận hành của nó, người ta nhận biết được cách thức đã thành khuôn mẫu này của sự tồn tại mà trong đó không còn tánh tự phát gì cả.

Vậy thì học hành là gì? Liệu có một loại học hành khác, một học hành mà không là tích lũy, mà không chỉ trở thành một hậu cảnh của ký ức hay hiểu biết mà tạo ra những khuôn mẫu và chặn đứng sự tự do? Liệu có một loại học hành mà không trở thành một gánh nặng, mà không làm tàn tật cái trí nhưng, trái lại, trao tặng nó sự tự do? Nếu bạn đã có lần đặt nghi vấn đó cho chính bạn, không phải hỏi hột nhưng thăm thăm, bạn sẽ biết rằng người ta phải tìm ra tại sao cái trí bám vào uy quyền. Dù nó là uy quyền của người giảng dạy, của đảng cứu rỗi, của quyển sách, hay uy quyền của hiểu biết và trải nghiệm riêng của người ta, tại sao cái trí bám vào uy quyền đó.

Bạn biết uy quyền có nhiều hình thức. Có uy quyền của những quyển sách, uy quyền của giáo hội, uy quyền của lý tưởng, uy quyền của trải nghiệm riêng của bạn, và uy quyền của hiểu biết mà bạn đã thu lượm. Tại sao bạn bám vào những uy quyền đó? Thuộc công nghệ có nhu cầu của những uy quyền. Điều đó đơn giản và chắc chắn. Nhưng chúng ta đang nói về trạng thái tâm lý của cái trí; và hoàn toàn tách rời khỏi uy quyền thuộc công nghệ, tại sao cái trí bám vào uy quyền trong ý nghĩa thuộc tâm lý?

Hiển nhiên, cái trí bám vào uy quyền bởi vì nó sợ hãi không-chắc chắn, không-an toàn; nó sợ hãi cái không biết được, sợ hãi điều gì có lẽ xảy ra vào ngày mai. Và liệu bạn và tôi có thể sống mà không có uy quyền nào cả – uy quyền trong ý nghĩa của thống trị, khẳng định, giáo điều, hung hăng,

muốn thành công, muốn nổi tiếng, muốn trở thành người nào đó? Liệu chúng ta có thể sống trong thế giới này – đi đến văn phòng và mọi chuyện như thế – trong một trạng thái của khiêm tốn hoàn toàn? Đó là một việc rất khó khăn phải tìm được, đúng chứ? Nhưng tôi nghĩ chỉ trong trạng thái khiêm tốn hoàn toàn đó – mà là trạng thái của một cái trí luôn luôn sẵn lòng không-biết – mà người ta có thể học hành. Ngược lại người ta luôn luôn đang tích lũy và vì vậy đang ngừng học hành.

Vì vậy liệu người ta có thể sống ngày sang ngày trong trạng thái đó? Chắc chắn, một cái trí thực sự đang học hành không có uy quyền, nó cũng không tìm kiếm uy quyền. Bởi vì nó ở trong một trạng thái của học hành liên tục, không chỉ từ những sự việc bên ngoài mà còn cả từ những sự việc bên trong, nó không phụ thuộc vào bất kỳ nhóm người nào, bất kỳ xã hội nào, bất kỳ chủng tộc hay văn hóa nào. Nếu bạn liên tục đang học hành từ mọi sự việc sự vật mà không tích lũy, làm thế nào có thể có bất kỳ uy quyền nào, bất kỳ người thầy nào? Làm thế nào bạn có thể theo sau bất kỳ ai? Và đó là cách duy nhất để sống – không phải học hành từ những quyển sách, tôi không có ý như thế, nhưng học hành từ những đòi hỏi riêng của bạn, từ những chuyển động của tư tưởng riêng của bạn, thân tâm riêng của bạn. Vậy thì cái trí của bạn luôn luôn tươi trẻ; nó quan sát mọi thứ mới mẻ lại và không có cái nhìn nệ nhào của hiểu biết, của trải nghiệm, của điều gì nó đã học hành. Nếu người ta hiểu rõ điều này thực sự, sâu thẳm, vậy thì tất cả uy quyền kết thúc. Vậy thì người nói không quan trọng gì cả.

Trạng thái lạ thường mà sự thật phơi bày, sự vô hạn của sự thật, không thể được trao cho bạn bởi một người khác. Không có uy quyền; không người hướng dẫn. Bạn phải tự khám phá nó cho chính bạn và qua đó mang một ý nghĩa nào

đó vào sự hỗn loạn này mà chúng ta gọi là sống. Nó là một chuyến hành trình phải được thực hiện hoàn toàn một mình, không có những người bạn, cũng không có người vợ, cũng không có người chồng, cũng không những quyển sách. Bạn có thể khởi hành trên chuyến hành trình này chỉ khi nào bạn thực sự thấy sự thật rằng bạn phải hoàn toàn đi một mình, và vậy là bạn có một mình, không phải từ sự cay đắng, không phải từ sự bi quan, không phải từ sự thất vọng, nhưng bởi vì bạn thấy sự kiện rằng trạng thái một mình là tuyệt đối cần thiết. Chính là sự kiện này, và đang trực nhận của sự kiện này, giải phóng con người được tự do để đi một mình. Quyển sách, đáng cứu rỗi, người thầy – chúng là chính bạn. Vì vậy bạn phải tự-tìm hiểu về chính bạn; bạn phải tự-học hành về chính bạn – mà không có nghĩa tích lũy hiểu biết về chính bạn và với hiểu biết đó quan sát những chuyển động của tư tưởng riêng của bạn.

Muốn học hành về chính bạn, muốn biết về chính bạn, bạn phải quan sát về chính bạn bằng một trạng thái trong sáng, bằng một tự do. Bạn không thể học hành về chính bạn nếu bạn chỉ đang áp dụng hiểu biết, đó là, quan sát về chính bạn dựa vào điều gì bạn đã học hỏi từ người giảng dạy nào đó, từ quyển sách nào đó, hay từ trải nghiệm riêng của bạn.

‘Bạn’ là một thực thể lạ thường; nó là một vật đầy sức sống, phức tạp, sinh động cực kỳ, thay đổi liên tục, chịu đựng tất cả mọi loại trải nghiệm. Nó là một vũng xoáy của năng lượng khổng lồ, và không người nào có thể dạy bảo cho bạn về nó – không người nào! Đó là việc đầu tiên phải nhận ra. Khi một lần bạn nhận ra điều đó, thực sự thấy sự thật của nó, bạn đã được giải phóng khỏi một gánh nặng chồng chất: bạn đã chấm dứt nương dựa người nào đó để chỉ bảo cho bạn phải làm gì. Có sẵn sự khởi đầu của hương thơm lạ thường này của sự tự do.

Vì vậy tôi phải biết về chính tôi, bởi vì nếu không biết về chính tôi, không thể có sự kết thúc xung đột; không thể có sự kết thúc sợ hãi và tuyệt vọng; không thể có sự hiểu rõ về chết. Khi tôi hiểu rõ về chính tôi, tôi hiểu rõ về tất cả những con người, toàn sự liên hệ của con người. Hiểu rõ về chính mình là học hành về thân thể vật chất và những phản ứng khác nhau ủa dây thần kinh; nó là nhận biết được mọi chuyển động của tư tưởng; nó là hiểu rõ cái sự việc được gọi là ghen tuông, tàn ác, và khám phá điều gì là triu mến, điều gì là thương yêu. Nó là hiểu rõ toàn cái đó mà được gọi là ‘cái tôi’, ‘cái bạn’.

Học hành không là một tiến hành của đặt nền tảng của sự hiểu biết. Học hành là từ khoảnh khắc sang khoảnh khắc; nó là một chuyển động trong đó bạn đang tự-quan sát vô hạn về chính bạn, không bao giờ chỉ trích, không bao giờ nhận xét, không bao giờ đánh giá, nhưng chỉ đang quan sát. Khoảnh khắc bạn đang chỉ trích, diễn giải, hay đánh giá, bạn có một khuôn mẫu của hiểu biết, của trải nghiệm, và khuôn mẫu đó ngăn cản bạn không học hành.

Một đột biến tại ngay gốc rễ của cái trí chỉ có thể được khi bạn hiểu rõ về chính bạn. Và phải có một đột biến như thế; phải có sự thay đổi. Tôi không đang sử dụng từ ngữ *thay đổi* trong ý nghĩa của bị ảnh hưởng bởi xã hội, bởi khí hậu, bởi trải nghiệm, hay bởi áp lực trong hình thức nào đó. Những áp lực và những ảnh hưởng sẽ chỉ xô đẩy bạn trong một phương hướng nào đó. Tôi có ý sự thay đổi mà xảy ra một cách không nỗ lực bởi vì bạn hiểu rõ về chính bạn. Chắc chắn có một sự khác biệt lớn lao giữa hai thay đổi này, giữa sự thay đổi được tạo ra qua cưỡng bách và sự thay đổi mà đến một cách tự phát, tự nhiên, tự do.

Bạn thấy chứ, tôi cảm thấy rằng sống của chúng ta là quá lời học. Chúng ta biết và đã trải nghiệm quá nhiều,

chúng ta có thể nói chuyện rất khôn ngoan, nhưng thật ra chúng ta không có chiều sâu. Chúng ta sống trên bề mặt, và đang sống trên bề mặt, chúng ta cố gắng khiến cho đang sống trên bề mặt đó trở thành rất nghiêm túc. Nhưng tôi đang nói về một trạng thái nghiêm túc mà không chỉ tại mức độ bề mặt, một trạng thái nghiêm túc mà xuyên thủng vào ngay tại những chiều sâu thăm thẳm của thân tâm người ta. Hầu hết chúng ta đều không thực sự được tự do, và tôi cảm thấy rằng nếu chúng ta không được tự do – tự do khỏi phiền muộn, tự do khỏi những thói quen, tự do khỏi những bất lực thuộc hệ thần kinh cơ thể, tự do khỏi sợ hãi – sống của chúng ta vẫn còn nông cạn và trống rỗng khủng khiếp, và trong sự quy định đó chúng ta trở nên già nua và chết.

Vì vậy chúng ta sẽ tìm ra liệu chúng ta có thể phá vỡ sự tồn tại hơi hợt mà chúng ta đã nuôi dưỡng quá cẩn thận này và có thể lục lọi vào cái gì đó sâu thẳm hơn. Và sự tiến hành lục lọi không qua uy quyền; nó không là vấn đề của được dạy bảo bởi một người khác để phải làm nó như thế nào, bởi vì không người nào có thể dạy bảo bạn được. Chúng ta có mặt ở đây vì mục đích cùng nhau học hành điều gì là đúng thực trong tất cả chủ đề này, và ngay khi bạn hiểu rõ điều gì là đúng thực, vậy là tất cả dựa dẫm vào uy quyền đều kết thúc. Vậy là bạn không cần bất kỳ quyền sách nào; bạn không cần bất kỳ nhà thờ hay đền chùa nào; bạn không còn là một người theo sau nữa. Có một vẻ đẹp vô cùng, một chiều sâu vô cùng, một tình yêu vô cùng trong tự do, mà lúc này chúng ta chẳng biết gì cả bởi vì chúng ta không được tự do. Vì vậy dường như đối với tôi, quan tâm đầu tiên của chúng ta là thâm nhập vào tự do này, không chỉ qua sự phân tích từ ngữ hay lời nói mà còn cả qua được tự do khỏi từ ngữ.

Thời tiết rất nóng, nhưng tôi nghĩ rằng chúng ta đã làm tất cả mọi thứ để khiến cho bên trong căn lều này được mát mẻ.

Bạn biết, người ta phải tự-kỷ luật chính mình, không phải qua sự áp đặt hay kiểm soát chặt chẽ nhưng qua sự hiểu rõ toàn vấn đề của kỷ luật, học hành về nó. Chỉ cần chấp nhận sự kiện tức khắc này, sự nóng nực. Người ta có thể nhận biết được sự nóng nực này và không bị bức bối bởi nó, bởi vì sự hứng thú của người ta, sự tìm hiểu của người ta, mà là chính sự chuyển động của học hành, còn quan trọng hơn sự nóng nực và sự bức bối của thân thể. Vì vậy học hành cần đến kỷ luật, và chính động thái của học hành là kỷ luật; thế là không cần có sự kỷ luật áp đặt, không cần có sự kiểm soát giả tạo. Đó là, tôi muốn lắng nghe không những điều gì đang được nói nhưng còn cả tất cả những phản ứng mà những từ ngữ đó đánh thức trong tôi. Tôi muốn nhận biết được mọi chuyển động của tư tưởng, của mọi cảm giác, của mọi cử chỉ. Trong chính nó là kỷ luật, và kỷ luật như thế mềm dẻo lạ thường.

Vì vậy tôi nghĩ việc đầu tiên bạn phải khám phá là liệu bạn – như một con người đang sống trong một cộng đồng hay văn hóa đặc biệt – thực sự đòi hỏi sự tự do như bạn đòi hỏi lương thực, tình dục, thanh thản, và ở chừng mực nào bạn sẵn lòng thâm nhập với mục đích được tự do. Đó là việc duy nhất mà chúng ta có thể chia sẻ, chỉ từng đó và không gì thêm nữa. Bởi vì mọi thứ khác trở thành thuần túy cảm tính, hiển dăng, cảm xúc, mà quá không chín chắn. Nhưng nếu bạn và tôi cùng nhau đang thực sự tìm kiếm, thâm nhập, học hành nó có nghĩa gì để được tự do, vậy thì trong sự phong phú đó chúng ta có thể chia sẻ.

Như lúc đầu tôi đã nói, ở đây không có người thầy; không có người được dạy bảo. Mỗi người chúng ta đang học

hành, nhưng không học hành về người nào khác. Bạn không đang học hành về người nói hay về người hàng xóm của bạn. Bạn đang học hành về chính bạn. Và nếu bạn đang học hành về chính bạn, vậy thì bạn là người nói; bạn là người hàng xóm của bạn. Nếu bạn đang học hành về chính bạn, bạn có thể thương yêu người hàng xóm của bạn; ngược lại bạn không thể, và tất cả điều này vẫn chỉ là những từ ngữ. Bạn không thể thương yêu người hàng xóm của bạn nếu bạn có ganh đua. Toàn cấu trúc xã hội của chúng ta – kinh tế, chính trị, luân lý, tôn giáo – đều được đặt nền tảng trên sự ganh đua, và cùng lúc chúng ta lại nói chúng ta phải thương yêu người hàng xóm của chúng ta. Một sự việc như thế là điều không thể xảy ra được, bởi vì nơi nào có ganh đua nơi đó không thể có tình yêu.

Vậy là muốn hiểu rõ tình yêu là gì, sự thật là gì, phải có tự do, và không ai có thể trao tặng sự tự do đó cho bạn. Bạn phải tự-tìm được nó cho chính bạn qua sự làm việc gian nan.

Madras, 16 tháng mười hai 1959

Tôi nghĩ sẽ rất tuyệt vời nếu, không có những từ ngữ, người ta có thể chuyển tải điều gì người ta thực sự cảm thấy về toàn vấn đề của sự tồn tại. Ngoài nhu cầu cần thiết của có một công việc và tất cả mọi chuyện như thế, còn có những thôi thúc bên trong, sâu thẳm, những đòi hỏi, những trạng thái mâu thuẫn của thân tâm, cả hiển lộ lẫn sâu kín; và tôi tự hỏi liệu có thể vượt khỏi tất cả chúng, vượt khỏi những biên giới mà cái trí đã tự-áp đặt cho chính nó, vượt khỏi những giới hạn chật hẹp của tâm hồn riêng của người ta, và để sống ở đó, để hành động, để suy nghĩ, và để cảm thấy từ trạng thái đó trong khi vẫn tiếp tục những hoạt động hàng ngày của người ta. Tôi nghĩ điều đó có thể thực hiện được, không chỉ sự truyền đạt của nó nhưng sự kiện của nó. Chắc chắn, chúng ta có thể phá vỡ những giới hạn mà cái trí đã tự áp đặt trên chính nó, bởi vì, rốt cuộc ra, chúng ta chỉ có một vấn đề duy nhất. Giống như cái cây có nhiều gốc rễ của nó, nhiều cành và lá của nó, là một tổng thể, vì vậy chúng ta chỉ có một vấn đề cơ bản. Và nếu, nhờ một phép lạ nào đó, nhờ một đặc ân nào đó, nhờ cách nhìn ngắm những đám mây của một chiều tối, cái trí có thể trở nên nhạy cảm lạ thường đến mọi chuyển động của tư tưởng, của cảm giác – nếu nó có thể thực hiện được điều đó, không phải lý thuyết nhưng thực sự – vậy thì tôi nghĩ chúng ta sẽ giải quyết vấn đề của chúng ta.

Như tôi đã nói, chỉ có một vấn đề cốt lõi – vấn đề của tôi và những thôi thúc của tôi – từ đó tất cả những vấn đề của chúng ta nảy sinh. Những vấn đề thực sự của chúng ta không phải làm thế nào để đáp trên mặt trăng, hay làm thế nào để phóng một hỏa tiễn lên sao Kim; chúng rất thân thiết, nhưng bất hạnh thay dường như chúng ta không biết làm thế nào để giải quyết chúng. Tôi không chắc rằng chúng ta nhận biết được vấn đề cốt lõi của chúng ta. Muốn biết tình yêu, muốn cảm thấy vẻ đẹp của thiên nhiên, muốn tôn sùng cái gì đó vượt khỏi những sáng tạo của con người – tôi nghĩ tất cả điều này bị khước từ đối với chúng ta nên chúng ta không hiểu rõ những vấn đề tức khắc của chúng ta.

Vì vậy tôi muốn cùng bạn suy nghĩ về câu hỏi liệu cái trí của chúng ta có thể phá vỡ những biên giới riêng của nó, vượt khỏi những giới hạn riêng của nó, bởi vì chắc chắn rằng sống của chúng ta rất nông cạn. Bạn có lẽ có tất cả của cải mà quả đất có thể trao cho bạn; bạn có lẽ rất thông thái; bạn có lẽ đã đọc quá nhiều sách và có thể trích dẫn rất có trí thức tất cả những uy quyền đã được thiết lập, quá khứ lẫn hiện tại; hay bạn có lẽ rất đơn giản, chỉ đang sống và đang đấu tranh ngày này sang ngày khác, kèm theo tất cả những vui thú và đau khổ nhỏ nhen của cuộc sống gia đình. Dù người ta là gì chăng nữa, chắc chắn một trong những sự việc quan trọng nhất phải tìm ra là làm thế nào những rào chắn mà cái trí đã tự-tạo tác cho chính nó có thể được xóa sạch. Dường như đối với tôi, đó là vấn đề cơ bản. Qua tạm gọi là giáo dục, qua truyền thống, qua vô vàn hình thức của những quy định thuộc xã hội, luân lý, và tôn giáo cái trí bị giới hạn, bị trói buộc trong vũng xoáy quay cuồng của những ảnh hưởng thuộc môi trường sống. Liệu cái trí có thể phá vỡ tất cả những quy định này để cho nó có thể sống cùng hân hoan, nhận biết vẻ đẹp

của mọi sự việc sự vật, cảm thấy một ý thức lạ thường của sự sống vô hạn?

Tôi nghĩ điều đó có thể được, nhưng tôi không nghĩ nó là một tiến hành từ từ. Không phải qua tiến hóa, không phải qua thời gian, mà sự phá vỡ này có thể xảy ra. Nó được thực hiện tức khắc hay không bao giờ. Trực nhận của sự thật không xảy ra tại khúc cuối của nhiều năm. Không có ngày mai trong sự hiểu rõ. Hoặc cái trí hiểu rõ ngay tức khắc hoặc không gì cả. Rất khó khăn cho cái trí khi thấy điều này, bởi vì hầu hết chúng ta đã quen thuộc suy nghĩ dựa vào ngày mai. Chúng ta nói, ‘Hãy cho tôi thời gian, hãy cho tôi có nhiều trải nghiệm thêm nữa, và cuối cùng tôi sẽ hiểu rõ’. Nhưng liệu bạn không nhận thấy rằng sự hiểu rõ luôn luôn xuất hiện trong ánh chớp, không bao giờ qua sự tính toán, qua thời gian, không bao giờ qua sự vận dụng và phát triển từ từ? Cái trí mà dựa vào ý tưởng của hiểu rõ từ từ này là cái trí lười biếng. Đừng hỏi, ‘Làm thế nào cái trí lười biếng có thể được làm cho tỉnh táo, sắc bén, năng động?’ Không có ‘làm thế nào’. Dù một cái trí ngu dốt có lẽ cố gắng để trở nên thông minh đến chừng nào chẳng nữa, nó sẽ vẫn còn ngu dốt. Một cái trí nhỏ nhen không kết thúc được sự nhỏ nhen bằng cách tôn sùng Thượng đế mà nó đã sáng chế. Thời gian sẽ không phơi bày sự thật, vẻ đẹp của bất kỳ thứ gì. Điều gì thực sự mang lại sự hiểu rõ là trạng thái chú ý – chỉ cần chú ý, thậm chí trong một giây bằng toàn thân tâm của bạn, mà không tính toán, mà không có ý định trước. Nếu bạn và tôi có thể hoàn toàn chú ý trong ngay tức khắc, vậy thì tôi nghĩ có một nắm bắt tức khắc, một hiểu rõ tổng thể.

Nhưng trao sự chú ý tổng thể vào điều gì đó là khó khăn cực kỳ, phải không? Tôi không hiểu liệu có khi nào bạn đã cố gắng nhìn ngắm bông hoa bằng toàn thân tâm của bạn, hay hoàn toàn nhận biết được những phương cách của cái trí

riêng của bạn. Nếu bạn đã thực hiện việc đó, bạn sẽ biết sự chú ý tổng thể làm nổi bật lên bất kỳ vấn đề nào rõ ràng đến chừng nào. Nhưng trao sự chú ý như thế đến bất kỳ vấn đề nào lại chẳng dễ dàng gì cả, bởi vì những cái trí của chúng ta rất được kính trọng; chúng đã bị làm què quặt bởi những từ ngữ và những biểu tượng, bởi những ý tưởng của nên làm gì hay không nên làm gì.

Tôi đang nói về sự chú ý, và tôi không hiểu liệu bạn có đang chú ý, hay chỉ chú ý đến điều gì đang được nói, bởi vì điều đó chỉ có sự quan trọng phụ, nhưng liệu bạn chú ý trong ý nghĩa của hoàn toàn nhận biết được những cản trở, những ngăn chặn mà cái trí đã tự-tạo tác cho chính nó? Nếu bạn nhận biết được những cản trở này – chỉ nhận biết được chúng, mà không nói, ‘Tôi sẽ làm gì cho chúng?’ – bạn sẽ phát giác rằng chúng bắt đầu tan vỡ; và tiếp theo có một trạng thái của chú ý trong đó không còn sự chọn lựa, không còn lang thang rời khỏi, bởi vì chẳng còn cái trung tâm mà từ đó nó lang thang. Trạng thái của chú ý đó là tốt lành; nó là đạo đức duy nhất. Không còn đạo đức nào khác.

Vậy là chúng ta nhận ra rằng những cái trí của chúng ta rất bị giới hạn. Chúng ta đã thu rút quả đất, những bầu trời, chuyển động vô hạn của sự sống, vào một góc nhỏ xíu của ‘cái tôi’, cái ngã, kèm theo sự đấu tranh vô tận của nó để là hay để không là. Liệu cái trí này, mà quá nhỏ nhoi, quá tầm thường, quá tự cho mình là trung tâm, làm thế nào nó có thể phá vỡ những biên giới, những giới hạn mà nó đã tự-áp đặt vào chính nó? Như tôi đã nói, chỉ qua sự chú ý, trong đó không có sự chọn lựa, sự thật mới được thấy; và chính là sự thật mà phá vỡ biên giới, mà quét sạch những giới hạn, không phải nỗ lực của bạn, không phải thiên định của bạn, không phải những luyện tập của bạn, những kỷ luật của bạn, những kiểm soát của bạn.

Chắc chắn, muốn ở trong trạng thái của chú ý này đòi hỏi một hiểu biết về ‘cái tôi’ và những phương cách của nó. Tôi phải biết về chính tôi; cái trí của tôi phải nhận biết được chuyển động của mọi cảm xúc, mọi tư tưởng. Nhưng sự hiểu biết là một vật đặc biệt. Sự hiểu biết có tính tích lũy; nó luôn luôn trong quá khứ. Trong hiện tại chỉ có đang biết. Sự hiểu biết luôn luôn tô màu đang-biết. Chúng ta quan tâm đang biết chứ không phải sự hiểu biết, bởi vì sự hiểu biết về chính người ta gây biến dạng đang-biết về chính người ta. Tôi nghĩ có một khác biệt giữa luôn luôn đang-biết về chính tôi và sự hiểu biết về chính tôi. Khi sự hiểu biết về chính tôi là một tích lũy của thông tin mà tôi đã lượm lặt về chính tôi, nó ngăn cản hiểu rõ về chính tôi.

Hãy quan sát, cái ngã, ‘cái tôi’; biến động không ngừng; nó luôn luôn đang lang thang, không bao giờ đứng yên. Nó giống một con sông cuộn cuộn, đang tạo tác sự náo động kinh hoàng khi nó đổ xô xuống thung lũng này. Nó là một vật đang sống, đang chuyển động; và làm thế nào người ta có thể có sự hiểu biết về cái gì đó mà luôn luôn đang chuyển động, không bao giờ giống như cũ? Cái ngã luôn luôn trong chuyển động; nó không bao giờ đứng yên, không bao giờ yên tĩnh một giây phút nào. Khi cái trí đã quan sát nó, nó đã qua rồi. Tôi không hiểu liệu bạn có khi nào thử quan sát về chính bạn, thử trói chặt cái trí của bạn vào bất kỳ một vấn đề nào. Nếu bạn làm như thế, vấn đề mà bạn trói chặt luôn luôn ở trước mặt bạn, và thế là bạn đã đến được sự kết thúc của sự hiểu biết về chính mình. Tôi đang chuyển tải cái gì đó phải không?

Sự hiểu biết luôn luôn gây hủy diệt đang biết. Đang biết về chính người ta không bao giờ có tính tích lũy; nó không lên đến cực điểm trong một điểm mà từ đó bạn nhận xét sự kiện của ‘cái tôi’ là gì. Bạn thấy, chúng ta tích lũy sự

hiểu biết, và từ đó chúng ta nhận xét, và đó là sự khó khăn của chúng ta. Khi đã tích lũy sự hiểu biết qua trải nghiệm, qua học hành, qua đọc sách, từ hậu cảnh đó chúng ta suy nghĩ, chúng ta vận hành. Chúng ta đảm trách một vị trí trong hiểu biết, và từ đó chúng ta nói, ‘Tôi biết tất cả về cái ngã. Nó là tham lam, nguốt, luôn luôn muốn vượt trội hơn’.

Khoảnh khắc bạn đảm trách một vị trí trong hiểu biết, hiểu biết của bạn rất hời hợt. Nhưng nếu không có sự tích lũy của hiểu biết mà cái trí dựa vào, vậy thì chỉ có chuyển động của đang biết, và vậy thì cái trí trở nên nhanh nhẹn lạ thường trong những nhận biết của nó.

Vậy là điều quan trọng là đang biết về chính mình, và không phải là sự hiểu biết về chính mình. Đang-biết chuyển động của tư tưởng, đang-biết chuyển động của cảm giác mà không tích lũy – và vì vậy không bao giờ kèm theo một khoảnh khắc của nhận xét, của chỉ trích – là điều rất quan trọng, bởi vì khoảnh khắc có sự tích lũy, có một người suy nghĩ. Sự tích lũy của hiểu biết cho một vị trí đến cái trí, một trung tâm để từ đó suy nghĩ; nó tạo ra một người quan sát mà nhận xét, chỉ trích, đồng hóa. Nhưng khi có đang biết về chính mình, không có người quan sát lẫn vật được quan sát; chỉ có một trạng thái của chú ý, của đang nhìn ngắm, đang học hành.

Chắc chắn một cái trí đã tích lũy hiểu biết không bao giờ có thể học hành. Nếu một cái trí muốn học hành, nó phải không có gánh nặng của hiểu biết, gánh nặng của điều gì nó đã tích lũy. Nó phải trong sáng, hồn nhiên, tự do khỏi quá khứ. Sự tích lũy của hiểu biết tạo ra ‘cái tôi’; nhưng đang-biết không bao giờ có thể làm điều đó bởi vì đang-biết là đang học hành, và một cái trí đang liên tục học hành không thể có một nơi nghỉ ngơi. Nếu bạn thực sự nhận biết được sự thật của điều này, không phải ngày mai nhưng ngay lúc này,

vậy thì bạn sẽ phát giác rằng chỉ có một trạng thái của chú ý, của học hành không bao giờ kèm theo một khoảnh khắc của tích lũy, và vậy thì những vấn đề mà hầu hết chúng ta có bây giờ đều hoàn toàn tan biến. Nhưng đây không là một lừa bịp để qua đó giải quyết những vấn đề của bạn, nó cũng không là một bài học dành cho bạn học hành.

Bạn thấy, một xã hội giống như xã hội của chúng ta – dù là Ấn độ, Nga, Mỹ, hay xã hội nào khác – đều là tham lợi, không chỉ trong sự theo đuổi những sự việc vật chất mà còn cả dựa vào ganh đua, kiếm được, đang đến, đang thành tựu. Xã hội này đã định hình những cách suy nghĩ của chúng ta đến độ chúng ta không thể giải thoát chúng ta khỏi khái niệm của một mục đích, một kết thúc. Chúng ta luôn luôn đang suy nghĩ dựa vào đến được nơi nào đó, dựa vào đạt được hòa bình phía bên trong, và vân vân. Tiếp cận của chúng ta luôn luôn là thâm lợi. Thuộc vật chất chúng ta phải thâm lợi lộc ở mức độ nào đó; chắc chắn chúng ta phải cung cấp cho mình lương thực, quần áo, và chỗ ở. Nhưng cái trí sử dụng những sự việc này như một phương tiện để thâm lợi lộc thêm nữa. Tôi đang nói về sự thâm lợi lộc trong ý nghĩa tâm lý. Giống như cái trí lợi dụng những nhu cầu vật chất để kiếm được thanh danh và quyền hành, vậy là qua vật chất nó tự thiết lập chính nó trong một vị trí của sự chắc chắn thuộc tâm lý. Sự hiểu biết cho chúng ta một ý thức của an toàn, đúng chứ? Từ hậu cảnh của trải nghiệm của chúng ta, của hiểu biết đã tích lũy về chính chúng ta, chúng ta suy nghĩ và sống, và tiến trình này tạo ra một trạng thái phân hai: tôi là gì và điều gì tôi nghĩ tôi nên là. Thế là có một mâu thuẫn, một trận chiến liên tục giữa hai đối nghịch. Nhưng nếu người ta sáng suốt quan sát tiến trình này, nếu người ta hiểu rõ nó, thực sự cảm thấy ý nghĩa của nó, vậy thì một cách tự nhiên người ta sẽ phát giác rằng cái trí là tốt lành, tinh táo, thương yêu; nó

luôn luôn đang học hành và không bao giờ đang kiếm được. Vậy thì sự hiểu biết về chính mình có một ý nghĩa hoàn toàn khác hẳn, bởi vì nó không còn là một tích lũy của hiểu biết về chính mình nữa. Sự hiểu biết về chính mình là nhỏ nhen, tầm thường, gây giới hạn, nhưng đang-biết về chính mình là vô-giới hạn; không có sự kết thúc cho nó. Vì vậy vấn đề của chúng ta là từ bỏ, ngay tức khắc, những phương cách của thói quen, của tập quán, và để được sinh ra mới mẻ lại.

Một trong những khó khăn của chúng ta trong tất cả điều này là vấn đề của sự hiệp thông, hay sự chuyển tải. Tôi muốn trình bày cho bạn điều gì đó, và trong chính đang trình bày nó bị biến dạng bởi sự diễn tả, từ ngữ mà được sử dụng. Điều gì tôi muốn chuyển tải sang bạn, hay hiệp thông cùng bạn, rất đơn giản: tự-từ bỏ toàn bộ ngay tức khắc. Đó là tất cả – không phải điều gì xảy ra sau tự-từ bỏ hay hệ thống mà sẽ tạo ra nó. Không có một hệ thống, bởi vì khoảnh khắc bạn thực hành một hệ thống, chắc chắn bạn đang củng cố cái ngã. Liệu cái trí không thể đột ngột buông bỏ những cái neo mà nó đã thả xuống vô vàn khuôn mẫu của sự tồn tại hay sao?

Một chiều tối nào đó khi mặt trời vừa đang hạ xuống, khi những ruộng lúa xanh rì đang lấp lánh, khi có một người cô đơn đang dạo bước và những con chim đang vỗ cánh, ngay tức khắc nó phải xảy đến cho bạn rằng có một an bình lạ thường trong thế giới. Không có ‘bạn’ đang nhìn ngắm, đang cảm thấy, đang suy nghĩ, bởi vì bạn là vẻ đẹp đó, an bình đó, trạng thái vô hạn của đang là. Một sự việc như thế chắc chắn đã xảy đến cho bạn nếu bạn đã từng nhìn ngắm diện mạo của thế giới, sự bao la của bầu trời. Làm thế nào nó xảy đến? Khi bỗng nhiên bạn không còn lo âu, khi bạn không còn suy nghĩ rằng bạn thương yêu người nào đó, hay đang thắc mắc liệu người nào đó có thương yêu bạn, và bạn trong trạng thái của thương yêu đó, trạng thái của vẻ đẹp đó, điều

gì đã xảy ra? Cái cây đầy sức sống, bầu trời trong xanh, những dòng nước lằng xằng của biển cả, toàn vẻ đẹp của quả đất – tất cả điều này đã xua tan cái ngã xấu xa, nhỏ nhen, tầm thường, và trong tích tắc bạn là tất cả điều đó. Chắc chắn đây là trạng thái tự-từ bỏ mà không tính toán.

Muốn cảm thấy ý thức của tự-từ bỏ này, bạn cần sự đam mê. Bạn không thể nhạy cảm nếu bạn không đam mê. Đừng sợ hãi từ ngữ *đam mê*. Hầu hết những quyển sách tôn giáo, hầu hết những đạo sư, những người giảng đạo, những người lãnh đạo tôn giáo, nói ‘Đừng có đam mê’. Nhưng nếu bạn không có đam mê, làm thế nào bạn có thể nhạy cảm đến những xấu xí, đến những đẹp đẽ, đến những chiếc lá đang thì thào, đến hoàng hôn, đến một nụ cười, đến một tiếng khóc? Làm thế nào bạn có thể nhạy cảm nếu không có một ý thức của đam mê mà trong đó có tự-từ bỏ? Bạn hỏi làm thế nào để có được đam mê. Người ta thừa mứa đam mê khi kiếm một việc làm lương cao, hay thù ghét một gã tội nghiệp nào đó, hay ghen tuông người nào đó, nhưng tôi đang nói về điều gì đó hoàn toàn khác *lẫn* – một đam mê mà *thương yêu*. Tình yêu là một trạng thái trong đó không có ‘cái tôi’. Tình yêu là một trạng thái trong đó không có phê bình, không nói rằng tình dục là đúng hay sai, rằng điều này là tốt lành và điều kia là xấu xa. Tình yêu không là những sự việc mâu thuẫn này. Mâu thuẫn không thể tồn tại trong tình yêu. Và làm thế nào người ta có thể thương yêu nếu người ta không có đam mê? Nếu không có đam mê, làm thế nào người ta có thể nhạy cảm? Nhạy cảm là cảm thấy người bên cạnh đang ngồi gần bạn; nhạy cảm là thấy sự xấu xí của thị trấn cùng sự tồi tàn của nó, sự bần thủ của nó, sự nghèo khổ của nó, và thấy vẻ đẹp của con sông, biển cả, bầu trời. Nếu bạn không đam mê, làm thế nào bạn có thể nhạy cảm đến tất cả việc này? Làm thế nào bạn có thể cảm thấy một nụ cười, một giọt nước mắt?

Tôi cam đoan với bạn, tình yêu là đam mê. Và nếu không có tình yêu, dù làm bất kỳ việc gì bạn muốn – theo sau vị đạo sư này hay vị đạo sư kia, đọc tất cả những quyển sách thiêng liêng, trở thành người đổi mới vĩ đại nhất, nghiên cứu Marx và có một cách mạng – nó sẽ chẳng có giá trị gì cả, bởi vì khi tâm hồn trống rỗng, không có đam mê, không có tánh đơn giản lạ thường, không thể có tự-từ bỏ.

Chắc chắn, cái trí đã tự -tự bỏ chính nó và những trói buộc của nó chỉ khi nào không còn sự ham muốn cho an toàn. Một cái trí đang tìm kiếm an toàn không bao giờ có thể biết tình yêu là gì. Tự-từ bỏ không là trạng thái của người hiến dâng trước thần tượng của anh ấy hay hình ảnh tinh thần của anh ấy. Điều gì chúng ta đang trình bày khác biệt với trạng thái đó như ánh sáng và bóng tối. Tự-từ bỏ có thể xảy ra chỉ khi nào bạn không vun quén nó và khi có đang-biết về chính mình. Làm ơn hãy lắng nghe và thâm nhập vào nó.

Khi cái trí đã hiểu rõ ý nghĩa của sự hiểu biết, chỉ lúc đó mới có đang-biết về chính mình, và đang biết về chính mình hàm ý tự-từ bỏ. Bạn đã không còn dựa dẫm vào bất kỳ trải nghiệm nào như một trung tâm từ đó quan sát, nhận xét, cân nhắc; vì vậy cái trí đã sẵn sàng đắm chìm trong chuyển động của tự-từ bỏ. Trong tự-từ bỏ đó có nhạy cảm. Nhưng cái trí mà bị vây bủa trong thói quen của ăn uống, của suy nghĩ, trong thói quen của không bao giờ nhìn ngắm bất kỳ thứ gì, một cái trí như thế không thể nhạy cảm, không thể đang thương yêu. Trong ngay tự-từ bỏ những giới hạn riêng của nó, cái trí trở nên nhạy cảm và vì vậy hồn nhiên. Và chỉ cái trí hồn nhiên mới biết được tình yêu là gì, không phải cái trí tính toán, không phải cái trí đã phân chia tình yêu thành xác thịt hay tinh thần. Trong trạng thái đó có đam mê, và nếu không có đam mê sự thật sẽ không bao giờ đến gần bạn. Chỉ một cái trí yếu ớt mới mời mọc sự thật, chỉ cái trí dờ dẫm,

tham lam mới theo đuổi sự thật, Thượng đế. Nhưng cái trí mà biết đam mê trong tình yêu, đối với một cái trí như thế cái không tên hiện diện.

Từ quyển **Sổ tay của Krishnamurti**
Paris, tháng chín 1961

Ngày 21 tháng chín

Ánh sáng chiều tối ở trên sông và xe cộ băng qua cầu chạy rất nhanh và hung tợn. Vĩa hè đông nghẹt người đang quay về nhà sau một ngày làm việc trong văn phòng. Con sông đang lấp lánh; sóng gợn lăn tăn, những gợn sóng nhỏ đuổi bắt nhau, thật vui vẻ. Gần như bạn có thể nghe rõ chúng nếu không có quá nhiều tiếng gầm rú của xe cộ. Xa hơn nữa phía dưới dòng sông ánh sáng trên mặt nước đang thay đổi, đang trở nên sẫm hơn và chẳng mấy chốc nữa sẽ tối đen. Mặt trăng ở phía bên kia cái tháp khổng lồ, trông như thể nổi ra khỏi nền trời, thật giả tạo; mặt trăng không có thật nhưng cái tháp bằng thép cao kia lại thực sự; có nhiều người trên tháp; nhà hàng cao trên đó bật đèn sáng trưng và bạn có thể trông thấy những đám đông người đang đi vào. Và khi đêm tối dày đặc thêm, những chùm sáng của những ngọn đèn quay vòng phủ lấp ánh trăng. Mọi thứ dường như thật xa xôi ngoại trừ cái tháp sừng sững. Chúng ta hiểu biết về bản thân quá ít ỏi. Chúng ta có vẻ hiểu biết nhiều về những sự việc khác, khoảng cách đến mặt trăng, bầu khí quyển của sao Vệ nữ, phương cách lắp đặt những bộ não điện tử phức tạp và kỳ dị nhất, phá vỡ nguyên tử và những phân tử vật chất nhỏ nhất. Nhưng chúng ta hiểu biết về bản thân quá ít. Du hành

đến mặt trăng hứng thú nhiều hơn thám hiểm vào sâu trong bản thân chúng ta; có lẽ con người lười biếng hoặc bị kinh hãi, hoặc là nó không có lợi lộc gì cả, theo quan niệm về tiền bạc hoặc thành công, để tìm hiểu bản thân chúng ta. Nó là chuyến hành trình còn dài hơn đi đến mặt trăng nhiều; không thể sử dụng bất kỳ máy móc nào để thực hiện chuyến đi này và cũng không ai có thể giúp đỡ, không một quyển sách nào, không một học thuyết nào, không lời hướng dẫn nào có thể giúp được. Bạn phải tự mình làm nó. Bạn phải có nhiều năng lượng hơn công việc sáng chế và lắp đặt vào nhau những bộ phận của một cái máy to lớn. Bạn không thể có được năng lượng này qua các loại thuốc men, qua mọi loại ảnh hưởng của sự liên hệ, cũng không nhờ vào chế ngự, phủ nhận. Không thần thánh, lễ nghi, niềm tin, cầu nguyện có thể chuyển nó đến bạn. Trái lại, trong ngay hành động của gạt bỏ tất cả việc này, trong khi đang ý thức được mức quan trọng của chúng, năng lượng đó đến để xuyên thủng ý thức và vượt khỏi.

Bạn không thể mua năng lượng đó qua tích lũy hiểu biết về bản thân. Mỗi hình thức tích lũy và quyển luyện vào nó, làm giảm bớt và làm biến dạng năng lượng đó. Hiểu biết về bản thân ngăn trở, đè nặng và ràng buộc bạn; không còn tự do để di chuyển, và bạn hành động cùng chuyển động trong những giới hạn của hiểu biết đó. Học hành về bản thân bạn không bao giờ giống như tích lũy hiểu biết về bản thân bạn. Học hành là hiện tại năng động và hiểu biết là quá khứ; nếu bạn đang học hành với mục đích tích lũy, nó ngừng đang học hành; hiểu biết là cố định, nhiều điều có thể thêm vào cho nó hoặc lấy đi khỏi nó, nhưng học hành là năng động, không có gì có thể thêm vào hoặc lấy đi khỏi nó vì không có tích lũy vào bất kỳ thời điểm nào. Hiểu rõ, học hành về chính bạn

không có khởi đầu và kết thúc, trái lại hiểu biết có. Hiểu biết có giới hạn và hiểu rõ, học hành không giới hạn.

Bạn là kết quả được tích lũy của nhiều ngàn thế kỷ của con người, những hy vọng và những ham muốn của anh ấy, những tội lỗi và những lo âu của anh ấy, những niềm tin và những thần thánh của anh ấy, những thành công và những thất vọng của anh ấy; bạn là tất cả việc đó và nhiều sự việc được thêm vào nó trong những lần mới đây. Học hành về tất cả việc này, sâu thẳm bên trong và trên bề mặt, không là những phát biểu thuần túy thuộc trí năng hay từ ngữ về những sự việc rõ ràng, những kết luận. Học hành là trải nghiệm những sự kiện này, đầy cảm xúc và trực tiếp; hiệp thông cùng chúng không bằng lý thuyết, từ ngữ, nhưng thực sự, giống như một người đói.

Học hành không thể được nêu có một người học hành; người học hành là những tích lũy, quá khứ, hiểu biết. Có một phân chia giữa người học hành và sự việc anh ấy đang học hành và thế là có xung đột giữa chúng. Xung đột này phá hủy, làm giảm bớt năng lượng để học hành, để theo đuổi đến tận cùng sự giả tạo toàn bộ của ý thức. Chọn lựa là xung đột và chọn lựa ngăn cản thấy; chỉ trích, phán đoán cũng ngăn cản thấy. Khi sự thật này được thấy, được hiểu rõ, không phải bằng từ ngữ, lý thuyết nhưng được thấy thực sự như một sự kiện, ngay lúc đó học hành là một động thái từ khoảng khác này sang khoảng khác khác. Và không có kết thúc đối với học hành; học hành là quan trọng nhất, không phải những thất bại, những thành công và những lỗi lầm. Chỉ có thấy và không có người thấy và vật được thấy. Ý thức bị giới hạn; bản chất duy nhất của nó là kèm hãm; nó vận hành trong cái khung của sự tồn tại riêng của nó, trải nghiệm, hiểu biết, ký ức. Học hành về tình trạng bị quy định này phá vỡ cái khung; sau đó tư tưởng và cảm thấy có chức năng bị giới hạn của

chúng; vì vậy chúng không thể can thiệp vào những vấn đề rộng rãi hơn và sâu sắc hơn của cuộc đời. Khi cái tôi kết thúc, cùng mọi mưu mô bí mật và công khai của nó, những thúc giục và những đòi hỏi khát khao của nó, những vui thú và những đau khổ của nó, đó là bắt đầu một chuyển động của sống vượt khỏi thời gian và ngục tù của nó.

Ngày 25 tháng chín

Thiên định là sự nở hoa của hiểu rõ. Hiểu rõ không nằm trong những biên giới của thời gian; thời gian không bao giờ mang lại hiểu rõ. Hiểu rõ không là một tiến trình từ từ để được thâm lượm từng chút ít, bằng lưu tâm và kiên nhẫn. Hiểu rõ là ngay lúc này hoặc không bao giờ; nó là một ánh sáng hủy diệt, không là một sự việc được thuận thực; do tánh hủy diệt này mà con người sợ hãi nó và vì thế con người lẩn tránh nó, vô tình hay ô ý. Hiểu rõ có lẽ thay đổi hướng đi thuộc sống của một người, phương cách của tư tưởng và hành động; nó có thể dễ chịu hay không nhưng hiểu rõ là một hiểm họa cho mọi liên hệ. Nhưng nếu không có hiểu rõ, đau khổ sẽ tiếp tục. Đau khổ kết thúc chỉ qua hiểu rõ về chính mình, tỉnh thức được mọi tư tưởng và cảm thấy, mọi chuyển động của ý thức và sự việc được che giấu. Thiên định là hiểu rõ về ý thức, che giấu hoặc hiển lộ, và hiểu rõ về chuyển động vượt khỏi tất cả tư tưởng và cảm thấy.

Một người chuyên môn không thể trực nhận tổng thể, thiên đàng của anh ấy là cái gì anh ấy đặt mục đích trong nó nhưng thiên đàng của anh ấy là một sự việc tầm thường của bộ não, thiên đàng của tôn giáo hay của một người kỹ thuật. Khả năng, tài năng, rõ ràng là nguy hại vì nó củng cố cái tôi; nó phân chia và vì thế nuôi dưỡng xung đột. Khả năng có ý nghĩa chỉ trong trực nhận tổng thể của sự sống trong lãnh vực

của cái trí và không phải trong lãnh vực của bộ não. Khả năng và vận hành của nó ở trong những ranh giới của bộ não và vì thế hóa thành nhân tâm, dừng dừng đến toàn tiến hành của sự sống. Khả năng nuôi dưỡng kiêu hãnh, đồ kỵ, và thành tựu của nó trở thành quan trọng nhất và vì thế nó tạo ra rối loạn, thù địch và đau khổ; nó có ý nghĩa của nó chỉ trong tỉnh thức tổng thể của sự sống. Sự sống không chỉ hiện diện tại một mức độ phân chia, lương thực, tình dục, thịnh vượng, tham vọng; sự sống không phân chia; khi nó được tạo ra để là một sự việc gì, nó hoàn toàn trở thành một vấn đề của thất vọng và đau khổ vô tận. Bộ não vận hành trong mục đích riêng của cái đã phân chia, trong những hoạt động tự tách rời và trong lãnh vực giới hạn của thời gian. Nó không có khả năng thấy được tổng thể của sự sống, bộ não là một phần, dù nó có được giáo dục thật nhiều; nó không là trọn vẹn, tổng thể. Cái trí, một mình, thấy tổng thể và trong lãnh vực của cái trí là bộ não; bộ não không thể chứa đựng cái trí, dù nó làm gì chăng nữa.

Muốn thấy tổng thể, bộ não phải ở trong trạng thái phủ nhận. Phủ nhận không là đối nghịch của tích cực; tất cả những đối nghịch đều liên quan trong sự pha trộn lẫn nhau. Phủ nhận không có đối nghịch. Bộ não phải ở trong trạng thái phủ nhận để có được thấy tổng thể; nó không được ngăn cản, bằng những đánh giá và những biện giải. Nó phải tĩnh lặng, không phải được làm tĩnh lặng bởi sự cưỡng bách của bất kỳ loại nào, vì lúc đó nó là bộ não không sinh khí, chỉ thuần túy mô phỏng và tuân theo khuôn mẫu. Khi nó ở trong trạng thái phủ nhận, nó là tĩnh lặng không chọn lựa. Chỉ lúc đó mới có thấy tổng thể. Trong thấy tổng thể này mà là chất lượng đúng đắn của cái trí, không có người thấy, người quan sát, người trải nghiệm, chỉ có thấy. Cái trí lúc đó hoàn toàn tỉnh thức. Trong trạng thái hoàn toàn tỉnh thức này, không có người

quan sát và vật được quan sát. Chỉ có ánh sáng, sự rõ ràng.
Mâu thuẫn và xung đột giữa người suy nghĩ và suy nghĩ kết
thúc.

[Dịch xong ngày 15 tháng chín, 2009]

Đã dịch: [\[www.jkrishnamurtiongkhong.com\]](http://www.jkrishnamurtiongkhong.com)

- 1 – Sổ tay của Krishnamurti (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Krishnamurti's Notebook
- 2 – Ghi chép của Krishnamurti (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Krishnamurti's Journal
- 3 – Krishnamurti độc thoại (Dịch 2006- Sửa 3-2013)
Krishnamurti to Himself
- 4 – Ngẫm nghĩ hàng ngày cùng Krishnamurti
Dịch 2005 - Sửa 3-2013
Daily Meditation with Krishnamurti
- 5 – Thiền định 1969 (Dịch 2005 - Sửa 3-2013)
Meditation 1969
- 6 – Thư gửi trường học (Dịch 7-2008 – Sửa 3-2013)
Letters to Schools
- 7 – Nói chuyện cuối cùng 1985 tại Saanen
Dịch 2007 - Sửa 2012
Last Talks at Saanen 1985
- 8 – Nghĩ về những điều này (Dịch 2006 - Sửa 3-2013)
Think on these things
- 9 – Tương lai là ngay lúc này (Dịch 9-2008)
The Future is now
- 10 – Bàn về Thượng đế (Dịch 10-2008)
On God
- 11 – Bàn về liên hệ (Dịch 2008)
On Relationship
- 12 – Bàn về giáo dục (Dịch 2007 - Sửa 10-2012)
On Education
- 13 – Bàn về sống và chết (Dịch 2-2009)
On living and dying
- 14 – Bàn về tình yêu và sự cô độc (Dịch 2-2009)
On Love and Loneliness

- 15 – Sự thức dậy của thông minh- Tập I/II
 Dịch 2009 - Sửa 2-2013
The Awakening of Intelligence
- 16 – Bàn về xung đột (Dịch 4-2009)
On Conflict
- 17 – Bàn về sợ hãi (Dịch 7-2009)
On Fear
- 18 – Vượt khỏi bạo lực (Dịch 6-2009)
Beyond Violence
- 19 – Bàn về học hành và hiểu biết (Dịch 8-2009)
On Learning and Knowledge
- 20 – Sự thức dậy của thông minh-Tập II/II
 Dịch 2009 – Sửa 2-2013
The Awakening of Intelligence
- 21 – Nghi vấn không đáp án (Dịch 2009)
The Impossible Question
- 22 – Tự do đầu tiên và cuối cùng (Dịch 4-2010 - sửa 2013)
The First and Last Freedom
- 23 – Bàn về kiếm sống đúng đắn
 Dịch 1-2010 - sửa 3-2013
On Right Livelihood
- 24– Bàn về thiên nhiên và môi trường (Dịch 5-2010)
On Nature and The Environment
- 25– Tương lai của nhân loại (Dịch 5-2010)
The Future of Humanity
- 26– Sự kết thúc của thời gian (Dịch 5-2010)
The Ending of Time
- 27– Sống chết của Krishnamurti (Dịch 2009)
The Life and Death of Krishnamurti
A Biography by Mary Lutyens
- 28–Trách nhiệm với xã hội (Dịch 6-2010)
Social Responsibility
- 29– Cá thể và xã hội (Dịch 7-2010)
Individual & society

- 30- Cái gương của sự liên hệ (Dịch 11-2010)
The Mirror of Relationship
- 31- Bàn về cái trí và suy nghĩ (Dịch 8-2010)
On mind & thought
- 32- Tại sao bạn đang được giáo dục? (Dịch 2-2011)
Why are you being educated?
- 33- Bàn về Sự thật (Dịch 3-2011)
On Truth
- 34- Tiểu sử của Krishnamurti – Tập I/II (Dịch 5-2011)
Krishnamurti's biography by Pupul Jayakar
- 35- Tiểu sử của Krishnamurti – Tập II/II (Dịch 6-2011)
Krishnamurti's biography by Pupul Jayakar
- 36- Truyền thống và Cách mạng (Dịch 7-2011)
Tradition & Revolution
- 37- Khởi đầu của học hành (Dịch 8-2011)
Beginnings of Learning
- 38- Giáo dục và ý nghĩa của sống (Dịch 9-2011)
Education and Significance of Life
- 39- Cuộc đời trước mặt (Dịch 10-2011)
Life Ahead
- 40- Gặp gỡ sự sống (Dịch 11-2011)
Meeting Life
- 41- Giới hạn của suy nghĩ (Dịch 12-2011)
The Limits of Thought
- 42- Lửa trong cái trí (Dịch 2-2012)
Fire in the mind
- 43- Nói chuyện tại Nhà bếp (Dịch 2011)
1001 Bữa trưa cùng J. Krishnamurti
The Kitchen Chronicles
1001 Lunches with J. Krishnamurti
- 44- Nói chuyện cùng sống Tập I/III (Dịch 2012)
Commentaries on living-First Series
- 45- Bàn về tự do (Dịch 12-2012)
On Freedom

46-Thâm nhập Thấu triết (Dịch 3-2013)

Exploration Into Insight

47- Nói chuyện cùng sống Tập II/III (Dịch 3-2013)

Commentaries on living - Second Series

48- Nói chuyện cùng sống Tập III/III (Dịch 4-2013)

Commentaries on Living-Third Series